

STRATEGIJA RAZVOJA GRADA KAŠTELA 2016. – 2020.

- PRIJEDLOG-

STRATEGIJA RAZVOJA GRADA KAŠTELA
2016. – 2020.

Izrađivač:

Meta Consulting, obrt za poslovne usluge,

vl. Tonći Lučić

Dobrilina 7

21000 Split

Tim autora:

Tonći Lučić, koordinator

Ranko Milić, mag. e. e.

Goran Pavlov, mag. e. e.

Veni Marinković, mag. geogr.

Marin Udiljak, dipl. oec.

Bernarda Kuliš, mag. oec.

Matej Jurić, mag. geogr.

Tena Vukušić, mag. pol.

Copyright © Grad Kaštela, 2016.

Sva prava pridržana. Bez dopuštenja Grada Kaštela niti jedan dio ovog dokumenta ne smije se na bilo koji način preslikavati ili umnožavati.

Kaštela, 2016.

SADRŽAJ

KAZALO VIZUALIJA

Popis slika

Slika 1: Osnovni koraci u izradi Strategije razvoja Grada Kaštela 2016.-2020.	3
Slika 2: Naselja i geografski položaj Grada Kaštela	4
Slika 3: Prirodno kretanje stanovništva Grada Kaštela u periodu 2005.-2014. godine	7
Slika 4: Struktura obrazovanosti stanovništva Grada Kaštela za 2011. godinu	8
Slika 5: Kretanje prosječnog broja nezaposlenih u pravnim osobama za razdoblje 2009.-2015.	9
Slika 6: Usporedba kretanja broja nezaposlenih po mjesecima u periodu 2011.-2014.	10
Slika 7: Struktura nezaposlenih u dobnim skupinama 20-24 i 25-29 prema razini obrazovanja	11
Slika 8: Lučka područja - Kaštelanski bazen A, B i C	21
Slika 9: Pregled ukupnih dnevnih putnika i instaliranih kapaciteta prema i iz Splita	22
Slika 10: Željezničke stanice u okviru prigradske željeznice na području Grada Kaštela	23
Slika 11: Pokrivenost širokopojasnom infrastrukturom na području Grada Kaštela	24
Slika 12: Mreže pokretnih komunikacija na području Grada Kaštela	25
Slika 13: Raspodjela proračunskih sredstava Grada Kaštela za programe iz područja zdravstva i socijalne skrbi za 2014. i 2015. godinu	32
Slika 14: Raspodjela proračunskih sredstava namijenjenih za kulturu u 2015. godini	35
Slika 15: Organizacije civilnog društva u Gradu Kaštela prema području djelatnosti	39
Slika 16: Prosječni dohodak (per capita) i prosječni izvorni prihodi (per capita) u HRK	43
Slika 17: Kretanje prosječnog broja zaposlenih u pravnim osobama za razdoblje 2010-2014.	45
Slika 18: Udio žena u ukupnom broju zaposlenih po sektoru djelatnosti u 2013. godini	46
Slika 19: Udio zaposlenih u djelatnostima koje ostvaruju višu prosječnu plaću	48
Slika 20: Prikaz rasta broja poduzetnika Grada Kaštela od 2010. do 2014. godine	49
Slika 21: Struktura dobitaša i gubitaša u ukupnom broju poduzetnika Grada Kaštela u 2014. godini	51
Slika 22: Struktura zastupljenosti i prihoda poduzetnika prema veličini u 2014. godini	51
Slika 23: Prikaz broja dobitaša i gubitaša kod malih i srednjih poduzetnika	52
Slika 24: Prikaz broja poduzetnika izvoznika i uvoznika od 2010. do 2014. godine	55
Slika 25: Prikaz broja poduzetnika investitora i bez investicija od 2010. do 2014. godine	56
Slika 26: Kretanje broja noćenja po naseljima Grada Kaštela u razdoblju 2010. – 2014.	62
Slika 27: Korištenje poljoprivrednog zemljišta na području Grada Kaštela	65
Slika 28: Ekološka mreža NATURA 2000 na području Grada Kaštela	70
Slika 29: podmorska arheološka nalazišta na području Grada Kaštela	76
Slika 30: Udio prihoda od poreza i prireza na dohodak u prihodima poslovanja za razdoblje od 2010. do 2014. godine	84
Slika 31: Rashodi prema funkcijskoj klasifikaciji u 2014. godini	85

Popis tablica

Tablica 1: Kretanje broja stanovnika Grada Kaštela i Splitsko-dalmatinske županije	6
Tablica 2: Ukupno kretanje broja stanovnika naselja u sastavu Grada Kaštela prema tri zadnja popisa	6
Tablica 3: Starosna struktura stanovništva po naseljima u sastavu Grada Kaštela	7
Tablica 4: Nezaposlenost po mjesecima od 2009. do 2015. godine	9
Tablica 5: Dobno-spolna struktura nezaposlenih na području Grada Kaštela 2011. – 2015.	10
Tablica 6: Nezaposleni u Gradu Kaštela prema prethodnom zaposlenju na dan 18.9.2015.	11
Tablica 7: Broj soba po stambenim jedinicama	13
Tablica 8: Opremljenost stanova elementarnom infrastrukturom	13
Tablica 9: Ukupan broj stambenih jedinica i nastanjenih stanova	14
Tablica 10: Svrha i upotrebljenost stambenih jedinica	14
Tablica 11: Popis nelegalnih odlagališta otpada na području Grada Kaštela	16
Tablica 12: Karakteristike vodovodnog sustava Grada Kaštela	17
Tablica 13: Karakteristike sustava odvodnje Grada Kaštela	17
Tablica 14: Podaci o duljinama javnih cesta na području Grada Kaštela	19
Tablica 1: Ukupna potrošnja električne energije u Gradu Kaštela 2010.-2014.	23

Tablica 2: Projekti energetske učinkovitosti Grada Kaštela sufinancirani od FZOEU-a	24
Tablica 17: Pregled brownfield područja u Gradu Kaštelima	25
Tablica 18: Dječji vrtići - korisnici i zaposleni po godinama	27
Tablica 19: Osnovne škole – korisnici i zaposleni po godinama	27
Tablica 20: Srednje škole - korisnici i zaposleni po godinama	28
Tablica 21: Korisnici socijalnih usluga prema kategorijama	32
Tablica 22: Stanje sportskih objekata na otvorenom na području Grada Kaštela (na dan 13.1.2016.)	38
Tablica 23: Stanje sportskih objekata na zatvorenom na području Grada Kaštela (na dan 13.1.2016.)	38
Tablica 24: Prikaz BDP-a Splitsko-dalmatinske županije	42
Tablica 25: BDP po stanovniku za RH i SDŽ u HRK i EUR	42
Tablica 26: Zaposleni u pravnim osobama prema NKD iz 2007. od 2010. do 2014.	44
Tablica 27: Udio u prihodima (u %) po sektorima gospodarstva	46
Tablica 28: Prosječna plaća po djelatnosti	47
Tablica 29: Prikaz rezultata poslovanja poduzetnika Grada Kaštela od 2010. do 2014.	49
Tablica 30: Prikaz broja poduzetnika, dobiti i gubitka razdoblja za 2013. i 2014. godinu	50
Tablica 31: Prikaz financijskih rezultata poslovanja malih i srednjih poduzeća	53
Tablica 32: Broj i udio aktivnih obrta na dan 31.12.2013. prema skupinama djelatnosti	54
Tablica 33: Izvoz i uvoz Grada Kaštela i usporedba sa SDŽ i RH	55
Tablica 34: Investicije u Gradu Kaštelima i usporedba sa SDŽ i RH	56
Tablica 35: Udjeli u investicijama prema veličini poduzetnika za razdoblje 2010.-2014.	57
Tablica 36: Investicije prema djelatnosti NKD 2007. za razdoblje 2010.-2014.	57
Tablica 37: Broj noćenja na području Grada Kaštela u razdoblju 2010. – 2014.	61
Tablica 38: Broj postelja po različitim kategorijama smještaja na području Grada Kaštela	62
Tablica 39: Smještajni kapaciteti na dan 31.12.2015. godine	63
Tablica 40: Broj članova poljoprivrednih gospodarstava prema pravnom obliku	66
Tablica 41: Broj poljoprivrednih gospodarstava prema površini u hektarima	66
Tablica 42: Najučestalije poljoprivredne kulture ili obilježja krajobrazza i broj korisnika	67
Tablica 43: Struktura poduzetnika prema veličini	68
Tablica 44: Prikaz broja poduzetnika s brojem zaposlenih i ostvarenim prihodima za 2014. i 2015.	69
Tablica 45: Udruge zaštite okoliša na području Grada Kaštela	71
Tablica 46: Popis kulturnih dobara na području Grada Kaštela	77
Tablica 47: Sistematizacija radnih jedinica unutar Grada Kaštela	82
Tablica 48: Skraćeni proračuni Grada Kaštela za razdoblje od 2010. do 2014. godine	83
Tablica 49: Proračun Grada Kaštela za 2016. godinu i projekcije za 2017. i 2018. godinu	86
Tablica 50: Usklađenost Strategije razvoja Grada Kaštela 2016. – 2020. sa Strategijom Europa 2020.	124
Tablica 51: Usklađenost Strategije razvoja Grada Kaštela 2016. – 2020. s operativnim programima	126
Tablica 52: Usklađenost Strategije razvoja Grada Kaštela 2016. – 2020. sa Strategijom regionalnog razvoja 2011.-2013.	128
Tablica 53: Usklađenost Strategije razvoja Grada Kaštela 2016. – 2020. s Razvojnou strategijom Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013.	129
Tablica 54: Usklađenost Strategije razvoja Grada Kaštela 2016. – 2020. sa Strategijom razvoja Urbane aglomeracije Split	131
Tablica 55: Popis članova partnerskog vijeća	136
Tablica 56: Popis članova radne skupine	137

Na temelju članka 43. Statuta Grada Kaštela („Službeni glasnik Grada Kaštela“ broj 9/09, 8/11, 6/13, 8/13- ispravak i 10/14) Gradsko vijeće Grada Kaštela je na _____sjednici održanoj_____ 2016. g. donijelo je

STRATEGIJU RAZVOJA GRADA KAŠTELA ZA RAZDOBLJE OD 2016. – 2020. GODINE

1. UVOD

Strategija razvoja Grada Kaštela 2016.-2020. rezultat je višegodišnjeg nastojanja gradske uprave Grada Kaštela da proaktivnim i sustavnim pristupom doprinese razvoju i unapređenju Grada, njegovog gospodarstva, svih bitnih društvenih funkcija lokalne zajednice te kvaliteti života i boljitku svih stanovnika i posjetitelja ovog prostora. Namjera ovog nastojanja je dobiti ključni strateški dokument koji će ne samo odrediti smjernice lokalnog razvoja kroz definirane strateške ciljeve i prioritete razvoja već i uspostaviti operativni okvir za buduće djelovanje na načelima međusektorske suradnje i javno-privatnog partnerstva na načelima i u skladu s primjerima najbolje svjetske razvojne prakse. Stoga, ovaj je dokument izrađen uz aktivno sudjelovanje predstavnika svih ključnih sektora s ciljem da postane okvir za zajedničko koordinirano djelovanje u pravcu dinamičnog ostvarenja strateških ciljeva u godinama pred nama.

Plansko razdoblje je definirano u skladu s programskim razdobljem na EU i nacionalnoj razini kako bi se omogućila usklađenost i što jednostavnija povezanost gradske Strategije s nadređenim dokumentima više razine u čijoj izradi predstavnici Grada aktivno sudjeluju i doprinose.

Ova Strategija daje uvid trenutnog socio-ekonomskog, infrastrukturnog i sveukupnog resursnog stanja na području Grada Kaštela, na temelju kojih određuje strateške ciljeve koji bi se trebali ispuniti do 2020. godine kroz provedbu predloženih prioriteta, mjera i projekata. Strategijom su utvrđene odgovornosti i uloge svih ključnih dionika te je određen vremenski rok ispunjenja najvažnijih lokalnih razvojnih projekata uz identificiranje mogućih vanjskih izvora financiranja te njihova poveznica s gradskim proračunom. Iako se dio projekata može i treba realizirati i kroz kontekst urbane aglomeracije Grada Splita, Grad Kaštela će ovim dokumentom i nastojanjima koja iz njega proizlaze aktivno doprinositi razvojnim ciljevima urbane aglomeracije kao jedan od proaktivnih i odgovornih pokretača razvojnih procesa na području te aglomeracije, ali će i samostalnim nastojanjima poticati i lokalne razvojne procese koji možda neće biti prepoznati na razini aglomeracije kao prioritetni, ali su na razini potreba Grada Kaštela od prioritetnog značaja na taj način nadopunjujući sve one nedostatke koji mogu proizaći iz procesa usklađivanja s ostalim jedinicama lokalne samouprave koje čine tu urbanu aglomeraciju. Na ovaj način, Grad Kaštela neće biti doveden u situaciju da ovisi o svom širem okruženju i dinamici njegovih razvojnih procesa, već će stvoriti okvir za samostalnu akciju u skladu s potrebama svojih građana, poduzeća, udruga i ustanova, naravno, uvijek spremni za sinergiju razvojnih nastojanja s dionicima u okruženju.

Ovom Strategijom želimo pokazati da imamo pravo, ali i obvezu, sukladno svojim ovlastima postati i biti aktivni nositelj razvoja svoje zajednice zajedno sa svim članovima te zajednice koji tom razvoju žele doprinositi kako iz svojih vlastitih razvojnih interesa i potreba, tako i iz privrženosti, osjećaja odgovornosti i želje za stvaranjem doprinosa gradu u kojem živimo i

djelujemo, a za dobrobit sadašnjih i budućih generacija stanovnika i posjetitelja ovog jedinstvenog hrvatskog grada sazdanog od sedam jadranskih bisera.

1.1. Metodologija izrade i sadržaj Strategije

Proces izrade Strategije temeljen je na partnerskom pristupu i participativnoj metodologiji, budući da ovakvi pristupi u najvećoj mjeri postižu uključenost i konsenzus svih dionika i ciljnih skupina, a time i usklađenost razvojnih potreba i usmjerenja sa stvarnim potrebama ljudi, zajednice i gospodarstva. U tom kontekstu, kao savjetodavno tijelo za potrebu izrade Strategije formirano je Partnersko vijeće koje uključuje ključne dionike iz privatnog i civilnog sektora te predstavnike lokalne vlasti. Uloga svih članova Partnerskog vijeća je aktivno sudjelovanje i doprinos izradi Strategije, uključujući sudjelovanja na sjednicama vijeća tijekom pripreme i izrade Strategije te, nakon njenog usvajanja, svojim djelovanjem doprinijeti provedbi, nadzoru i praćenju provedbe. Osim Partnerskog vijeća, formirana je i radna skupina kao operativno tijelo koje čine djelatnici gradske uprave i drugih ključnih institucija čiji zadaci podrazumijevaju aktivni angažman u svim fazama izrade Strategije te pružanje svih relevantnih podataka iz svog djelokruga rada. U procesu izrade Strategije angažirani su vanjski stručnjaci iz područja strateškog planiranja.

Prva faza izrade Strategije obuhvatila je utvrđivanje ključnih izvora informacija i podataka te njihovo prikupljanje i obradu. Na temelju prikupljenih podataka izvršena je analiza osnovnih obilježja i svih specifičnosti područja Grada Kaštela koji su predstavljali polazište za definiranje razvojnih ciljeva.

U osnovnoj analizi stanja su obrađena sljedeća tematska područja:

- prostor i prirodno-geografska obilježja,
- stanovništvo i tržište rada,
- infrastruktura, društvene djelatnosti,
- gospodarstvo,
- prirodna baština i kvaliteta okoliša,
- kulturna i povijesna baština,
- identitet Grada Kaštela,
- organizacija gradske uprave,
- prostorno-planska dokumentacijska osnova.

Nakon osnovne analize provedena je SWOT analiza po ključnim razvojnim područjima kojom su identificirane glavne snage i slabosti unutarnjeg okruženja, ali i prilike i prijetnje iz vanjskog okruženja koje mogu imati pozitivne i negativne utjecaje na sveukupni razvoj Grada.

Temeljem rezultata SWOT analize definirana je vizija Grada Kaštela te su utvrđeni strateški ciljevi, prioriteta i mjere, čijim će se izvršenjem do kraja programskog razdoblja ostvariti vizija Grada. Konačni rezultat procesa strateškog planiranja je dobivanje strateškog okvira Strategije razvoja Grada Kaštela koji se sastoji od vizije, strateških ciljeva, te prioriteta i mjera nužnih na njihovo ostvarivanje. Određena su 3 osnovna strateška cilja koja definiraju ključne razvojne smjernice održivog i konkurentnog gospodarskog razvitka, poboljšanja kvalitete života te unaprjeđenja procesa i kapaciteta upravljanjem razvojem na području Grada Kaštela.

2. ANALIZA STANJA

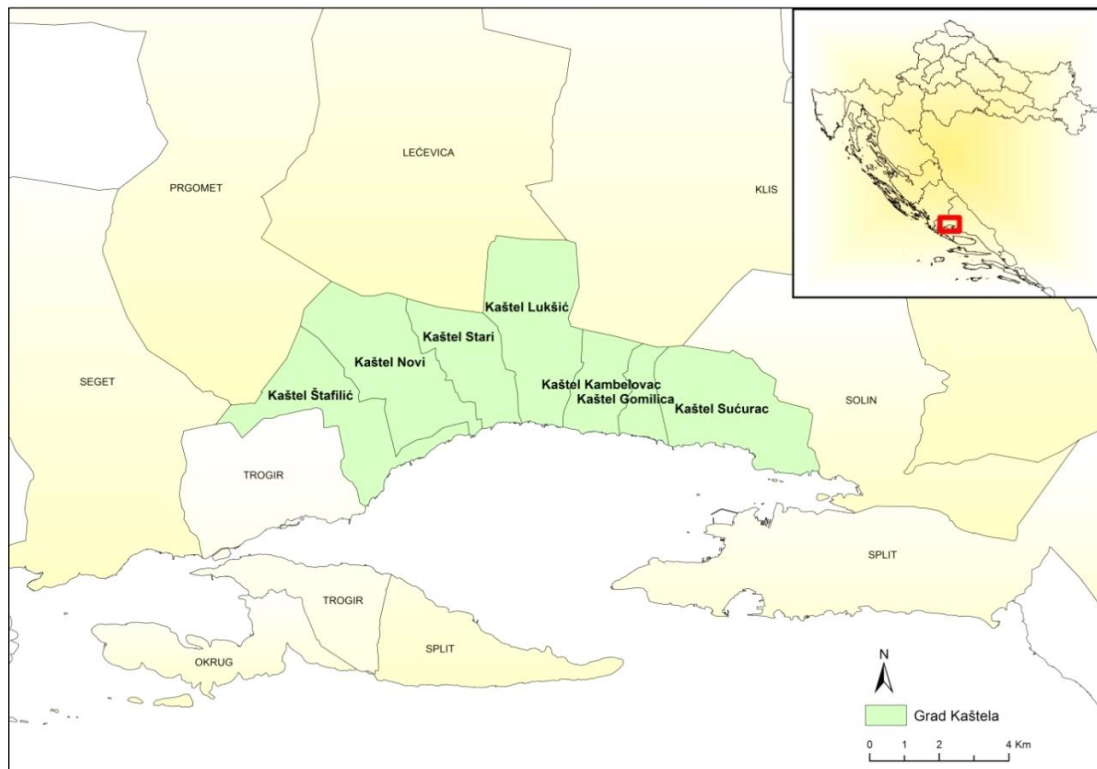
2.1. Prostor i prirodno-geografska obilježja

2.1.1. Prostor Grada Kaštela

Teritorij Grada Kaštela zauzima središnji dio bazena Kaštelanskog zaljeva i prostire se na sjever obroncima planine Kozjak. Na zapadu Grad Kaštela graniči s Gradom Trogicom, na istoku s Gradom Solinom, na sjeveru s Općinama Klis, Prgomet i Lećevica, dok na moru Grad Kaštela graniči s Gradom Splitom. Obalni pojas Kaštelanskog zaljeva koji pripada Gradu Kaštela proteže se u približnoj dužini od 20 km, različitih je karakteristika, načina korištenja i razine uređenosti. Grad Kaštela razvija se longitudinalno duž obale zaljeva, a prepreka u prirodnom širenju grada prema obroncima Kozjaka je državna cesta koja čitavom dužinom presijeca grad na obalni dio i područje 'iznad magistrale'.

Grad Kaštela prema administrativnom ustroju obuhvaća sedam naselja uz obalu Kaštelanskog zaljeva, a to su: Kaštel Štafilić, Kaštel Novi, Kaštel Stari, Kaštel Lukšić, Kaštel Kambelovac, Kaštel Gomilica i Kaštel Sućurac. Posljednjih godina su se osim navedenih središta razvila još dva manja centra, Radun i Rudine. Područje Grada Kaštela sastavni je dio kontinuiranog urbanog pojasa splitske aglomeracije koja se proteže od zapadne granice županije do područja makarske rivijere na jugoistoku. To je prostor u priobalnom pojasu omeđen planinskim lancima i morem. Područje obuhvaća površinu od 482,98 km², gustoće naseljenosti od 610,32 st/km², čije je glavno središte je Grad Split. Unutar tog prostora se nalaze Gradovi Trogir, Kaštela, Solin i Omiš. Aglomeracija je gospodarski usmjerena na veliki broj različitih djelatnosti među kojima su najznačajnije industrija, građevinarstvo, promet, turizam, trgovina i obrt. Pored toga Split je važno sveučilišno, bankarsko, zdravstveno i sportsko središte regionalnog i makroregionalnog značenja.

Slika 2: Naselja i geografski položaj Grada Kaštela

2.1.2. Prirodno-geografska obilježja i resursi

Prostor Grada Kaštela reljefno je raznolik, a obilježavaju ga ravni i blago nagnuti dijelovi u središnjem, priobalnom dijelu te strmiji i jako strmi tereni koji se protežu prema sjevernim rubovima, odnosno prema hrbatu Kozjaka. Zajedničko povoljno obilježje prostora Grada Kaštela je isključivo južna ekspozicija terena. Geomorfološke značajke predodređene su složenom geološkom građom i tektonikom kontakta različitih stijena. Dodir starijih karbonatnih i mladih flišnih formacija dominantna je geološko-geomorfološka odrednica kaštelanskog područja. Pogodniji za izgradnju su zaravnjeni i blaže nagnuti tereni, na koje otpada više od polovine ukupne površine zemljišta.

Geografski položaj i široka otvorenost prema moru određuje pripadnost područja Grada Kaštela pojasu mediteranske klime jadranskog tipa čija su obilježja vruća i suha ljeta te blage i vlažne zime s velikim brojem sunčanih sati te izraženom vjetrovitošću. Srednja godišnja temperatura zraka ovog područja iznosi 15.9°C. Godišnji raspon temperature (srednja razlika temperature najhladnijeg i najtoplijeg mjeseca) iznosi 17.5°C. Najhladniji mjesec je siječanj sa srednjom temperaturom od 8.0°C, a najtopliji srpanj s temperaturom od 25.9°C. Ukupna godišnja količina oborina koja padne u području Kaštelanskog zaljeva suma je oborine koja je posljedica ciklonalne aktivnosti i oborine nastale zbog utjecaja orografije. Tako npr. iz podataka opservatorija Split-Marjan i klimatološke postaje Divulje, ukupna godišnja suma oborine iznosi 820.6 mm, odnosno 850.0 mm sa srednjim mjesečnim minimumom u srpnju i maksimumom u studenom.

Područje Kaštelanskog zaljeva dosta je vjetrovito. Analize su pokazale da su u području Splita vjetrovi jači od 3 bf pojavljuju u više od 75% slučajeva godišnje. Osim toga, vjetar je u ovom području izrazito promjenjiv u zimskom periodu, kao posljedica čestih izmjena sinoptičkih poremećaju u trajanju od nekoliko dana. Prevladavajući vjetrovi zimskog dijela godine su jugo i bura Nasuprot tome, ljetni periodi karakterizirani su općenito slabim vjetrovima, a najveće promjene opažaju se na dnevnoj skali kao posljedica dnevno-noćne cirkulacije. Smjer vjetra rotira unutar 24-satnog intervala tako da noću prevladava slabi vjetar NE smjera, dok danju prevladava vjetar iz SW smjera⁴.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Iskorištavanje longitudinalnog i spojnog geoprometnog položaja Grada te blizine Splita • Iskorištavanje povoljnih geomorfoloških karakteristika prostora Grada, u prvom redu blago nagnutih i zaravnjenih terena južne ekspozicije u poljoprivredne svrhe • Valorizacija pogodnih obilježja klimatske osnove, velikog broja sunčanih sati i vjetrovitosti u gospodarske i energetske svrhe. • Smanjenje i ublažavanje negativnih posljedica urbanog razvoja temeljenog na industrijalizaciji nakon Drugog svjetskog rata	<ul style="list-style-type: none"> • Naslijeđe urbanog razvoja temeljenog na industrijalizaciji i neplanskoj i „bespravnoj“ gradnji stambenih naselja, s posljedicama nedostatka regulacije, opremanje i izgradnje svih pratećih društvenih, komunalnih i drugih urbanih sadržaja te u određenoj mjeri onečišćenja, gubitka i devastacije prostora • Prirodna ograničenost širenja Grada na sjeveru obroncima Kozjaka • Podjela prostora Grada državnom cestom D8

2.2. Stanovništvo i tržište rada

2.2.1. Demografski trendovi i strukture

Na području Grada Kaštela, prema Popisu stanovništva iz 2011. godine živi 38.667 stanovnika, što čini 8,5% stanovništva Splitsko-dalmatinske županije. Udio stanovnika Grada Kaštela u županiji ravnomjerno se povećava u zadnjih 20 godina, što je posljedica povećanja broja stanovnika u Gradu Kaštelima te istovremenog smanjenja broja stanovnika u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Naime, na području Grada Kaštela u zadnja tri međupopisna razdoblja, zabilježen je blagi trend porasta broja stanovnika s tendencijom stagnacije (indeks promjene broja stanovnika smanjuje se u drugom međupopisnom razdoblju), dok u Splitsko-dalmatinskoj županiji broj stanovnika opada, ali se u drugom međupopisnom razdoblju usporava tempo smanjenja broja stanovnika.

Tablica 1: Kretanje broja stanovnika Grada Kaštela i Splitsko-dalmatinske županije

Prostorna cjelina	Broj stanovnika			Indeks promjene broja stanovnika	
	1991.	2001.	2011.	2001./1991.	2011./2001.
Grad Kaštela	29.168	34.103	38.667	116,9	113,4
Splitsko-dalmatinska županija	474.019	463.676	454.798	97,8	98,1
Udio (%)	6,2 %	7,4 %	8,5 %	-	-

Izvor: DZS; Izvješće o stanju u prostoru Grada Kaštela 2009.-2013.

Broj stanovnika pretežno je ravnomjerno raspoređen po naseljima. Najviše je stanovnika u naselju Kaštel Sućurcu, a najmanje u Kaštel Štafiliću. U svim naseljima broj stanovnika povećan je u zadnja dva međupopisna razdoblja. Naselja Kaštel Sućurac, Kaštel Gomilica, Kaštel Kambelovac bilježe povećani rast stanovnika u zadnjih 10 godina, dok je u naseljima Kaštel Lukšić, Kaštel Stari, Kaštel Novi i Kaštel Štafilić prisutan trend stagnacije.

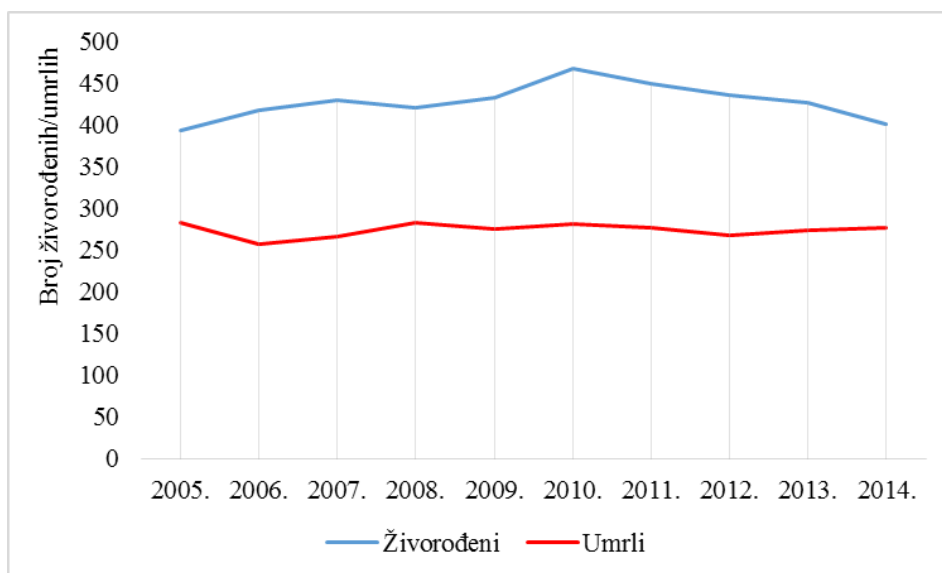
Tablica 2: Ukupno kretanje broja stanovnika naselja u sastavu Grada Kaštela prema tri zadnja popisa

Naselje	Broj stanovnika			Indeks promjene broja stanovnika	
	1991.	2001.	2011.	2001./1991.	2011./2001.
Kaštel Sućurac	5.825	6.236	6.829	107	109
Kaštel Gomilica	3.678	4.075	4.881	111	120
Kaštel Kambelovac	4.054	4.505	5.027	111	116
Kaštel Lukšić	4.193	4.880	5.425	116	111
Kaštel Stari	5.345	6.448	7.052	120	109
Kaštel Novi	4.050	5.309	6.411	131	121
Kaštel Štafilić	2.014	2.650	3.042	132	115
Grad Kaštela	29.159	34.103	38.667	117	113

Izvor: DZS; Izvješće o stanju u prostoru Grada Kaštela 2009.-2013.

Prirodna promjena Grada Kaštela ukazuje na konstantni porast stanovništva prirodnom komponentom, odnosno zabilježen je pozitivan trend u promatranom periodu od 2005. do 2014. godine, što nije u skladu sa prirodnim kretanjem na nacionalnoj i županijskoj razini pa čak i srednje velikih gradova Hrvatske, ali je objašnjivo u kontekstu procesa suburbanizacije odnosno položaja u odnosu na Split, sjedišta aglomeracije kojoj Grad Kaštela pripadaju. Ipak evidentno je i smanjenje apsolutnog prirodnog prirasta u periodu od 2010. godine.

Slika 3: Prirodno kretanje stanovništva Grada Kaštela u periodu 2005.-2014. godine

Izvor: DZS

Stanovništvo Grada Kaštela obilježava proces demografskog starenja. Ovaj proces je prisutan u čitavoj državi, na što ukazuju indeks starenja i koeficijent koji su već 1971. godine prešli kritične vrijednosti. Najveći udio mladog stanovništva (0-14 godina) u odnosu na ukupan broj stanovništva je u naselju Kaštel Lukšiću. Najveći udio radno-sposobnog stanovništva (15-64 godine) u odnosu na ukupni broj stanovništva je u naselju Kaštel Stari. Najveći udio starog stanovništva (starijih od 65 godina) je u Kaštel Štafiliću, a to je ujedno i naselje s najmanjim brojem stanovnika ukupno. Znatnijih odstupanja pojedinih naselja od prosjeka Grada nema.

Tablica 3: Starosna struktura stanovništva po naseljima u sastavu Grada Kaštela

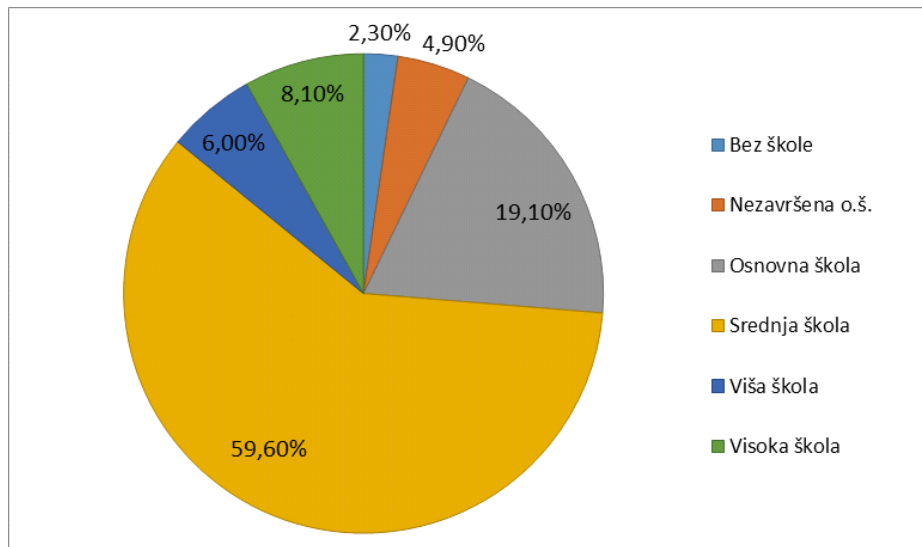
Naselja	Ukupno	0-14		15-64		65+	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%
Kaštel Sućurac	6829	1143	16,7	4723	69,2	963	14,1
Kaštel Gomilica	4881	924	18,9	3301	67,6	656	13,4
Kaštel Kambelovac	5027	910	18,1	3422	68,1	695	13,8
Kaštel Lukšić	5425	1057	19,5	3622	66,8	746	13,8
Kaštel Stari	7052	1256	17,8	4950	70,2	846	12,0
Kaštel Novi	6411	1199	18,7	4460	69,6	752	11,7
Kaštel Štafilić	3042	510	16,8	2066	67,9	466	15,3
Grad Kaštela	38667	6999	18,1	26544	68,6	5124	13,3

Izvor: DZS; Izvješće o stanju u prostoru Grada Kaštela 2009.-2013.

Grad Kaštela jedan je od rijetkih primjera gradova u kojem nije prisutan proces depopulacije, već se broj stanovnika povećava, što posredno ukazuje na razvojno uzlaznu putanju. Međutim, vidljiv je trend smirivanja apsolutnog porasta broja stanovnika pa je potrebno unaprijed predvidjeti potencijalnu buduću depopulaciju ili stagnaciju te u skladu s tim planirati kapacitete potrebnih sadržaja.

Stanovništvo Grada Kaštela pokazuje trend povećanja opće razine obrazovanosti u posljednjih nekoliko međupopisnih razdoblja. Udio stanovnika bez završene osnovne škole se upola smanjio (u odnosu na Popis iz 1991. godine), a povećao se udio stanovništva sa završenom srednjom školom te stručnim i sveučilišnim studijem. Prema Popisu iz 2011. godine vidljivo je da najveći udio stanovništva ima završenu srednju školu, dok 14,1% ima neki oblik završene više ili visoke škole.

Slika 4: Struktura obrazovanosti stanovništva Grada Kaštela za 2011. godinu

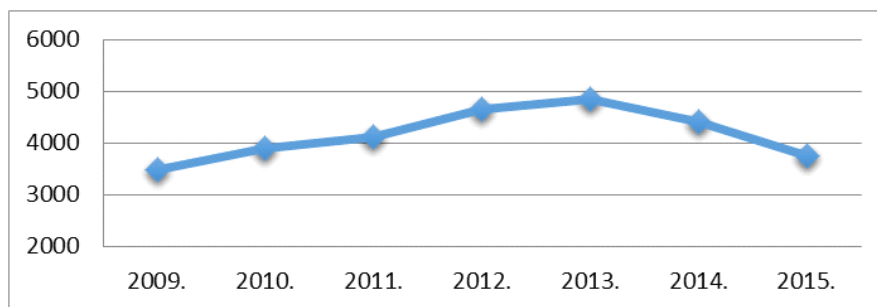
Izvor: DZS

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Iskorištavanje povoljnih demografskih pokazatelja na području Grada, a u odnosu na SDŽ i Republiku Hrvatsku • Osiguravanje socijalnih i obrazovnih sadržaja i programa stanovništvu sukladno zabilježenim demografskim trendovima i strukturama grada 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraženi trend koncentracije stanovništva u uskom obalnom pojasu kao posljedica litoralizacijskih procesa te pritisak na prirodnu nosivost prostora • Trend starenja stanovništva i sve veće potrebe socijalnog sustava

2.2.2. Tržište radne snage

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, broj nezaposlenih na području Grada Kaštela u razdoblju od 2009. do 2015. godine porastao je za 7,7%. Nezaposlenost je rasla do 2013. godine kada je u odnosu na 2009. broj nezaposlenih bio veći za čak 38,9%. U posljednje dvije godine promatranog perioda, uočljiv je trend smanjenja nezaposlenih, a od 2013. ukupno se smanjio za 22,5%. U mjesečnim kretanjima mogu se uočiti sezonski trendovi smanjenja nezaposlenosti u ljetnim mjesecima, kad je povećan broj sezonskih poslova uslijed rasta turističkih aktivnosti.

Slika 5: Kretanje prosječnog broja nezaposlenih u pravnim osobama za razdoblje 2009.-2015.

Izvor: HZZ

Tablica 4: Nezaposlenost po mjesecima od 2009. do 2015. godine

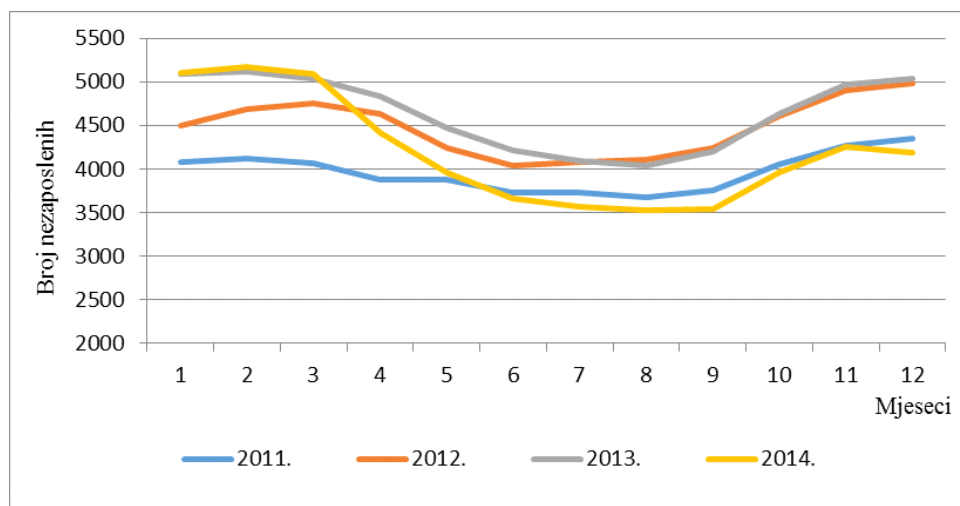
Mjesec	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Siječanj	3.339	3.977	4.254	4.680	5.310	5.331	4.467
Veljača	3.504	4.084	4.291	4.875	5.347	5.404	4.407
Ožujak	3.606	4.145	4.237	4.943	5.267	5.320	4.304
Travanj	3.582	4.120	4.020	4.812	5.051	4.633	3.927
Svibanj	3.417	3.925	4.034	4.412	4.675	4.152	3.444
Lipanj	3.305	3.713	3.881	4.205	4.411	3.849	3.261
Srpanj	3.273	3.583	3.891	4.252	4.298	3.753	3.358
Kolovoz	3.318	3.586	3.835	4.272	4.234	3.714	3.370
Rujan	3.445	3.658	3.914	4.416	4.408	3.723	3.368
Listopad	3.610	3.904	4.230	4.795	4.843	4.143	3560
Studeni	3.750	4.092	4.452	5.109	5.201	4.453	3890
Prosinac	3.840	4.161	4.530	5.206	5.266	4.386	3934

Izvor: HZZ

Grad Kaštela suočen je s problemom pojačane sezonske nezaposlenosti, koja raste nakon ljetnih mjeseci, te najvišu razinu uobičajeno dostiže u zimskim mjesecima, dok se najniža razina registrira u ljetnim mjesecima, što je rezultat sezonskog obilježja u kretanju nezaposlenosti, dakle sezonskog zapošljavanja u turizmu i ugostiteljstvu, te ostalim djelatnostima koje upošljavaju radnike sezonskog karaktera.

Unatoč laganom padu broja nezaposlenih u recentnom periodu i dalje postoji problem velikih oscilacija nezaposlenosti na godišnjoj razini. Iako je u prosincu 2014. godine zabilježen najmanji broj nezaposlenih u posljednje 4 godine, može se utvrditi kako su sezonske oscilacije posljednjih godina sve izraženije.

Slika 6: Usporedba kretanja broja nezaposlenih po mjesecima u periodu 2011.-2014.

Izvor: HZZ

Nezaposlene žene čine većinu u ukupnoj nezaposlenosti na području Grada Kaštela, sukladno pokazateljima na županijskoj razini. Tijekom 2014. godine prosječno mjesečno je bilo evidentirano 2.331 nezaposlena žena. Rast broja nezaposlenih žena tijekom 2014. kretao se brže od rasta ukupne nezaposlenosti što je rezultiralo povećanjem udjela nezaposlenih žena u ukupnoj nezaposlenosti. Također, uslijed povećanog broja stečaja i zatvaranja uslužnih tvrtki, na evidenciji Zavoda povećavao se broj nezaposlene ženske radne snage.

Na razini Grada Kaštela u strukturi nezaposlenih prema dobi, krajem 2014. godine, najviše je bilo mladih osoba od 20-24 godine starosti. Starije dobne skupine uslijed mnogih strukturalnih problema (nefleksibilnosti tržišta rada, prespore dinamike otvaranja novih radnih mjesta, slabe gospodarske aktivnosti, te zastarjelim znanjima i vještinama) teže dolaze do radnog mjesta što znatno utječe i na prosječnu dob evidentiranih nezaposlenih osoba. Najveći broj nezaposlenih je u dobnim skupinama mladog stanovništva (20-24, 25-29, 30-34). Muškarci čine veći udio nezaposlenih osoba u dobnj skupini 20-24, a žene u skupini 25-29.

Tablica 5: Dobno-spolna struktura nezaposlenih na području Grada Kaštela 2011. – 2015.

Spol	Muškarci					Žene				
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
15-19	107	128	130	96	80	64	73	83	76	66
20-24	291	339	334	297	230	241	272	293	271	207
25-29	274	299	310	247	190	331	369	386	340	276
30-34	208	232	232	196	160	257	321	337	304	252
35-39	167	213	209	185	148	285	282	297	281	251
40-44	145	154	154	124	121	267	284	280	252	234
45-49	157	178	175	167	137	249	264	274	239	205
50-54	175	207	207	185	145	284	303	305	277	257
55-59	182	238	260	250	212	173	208	232	255	238
60 i više	89	92	109	126	126	22	23	36	36	56
UKUPNO	1795	2080	2120	1873	1549	2173	2399	2523	2331	2042

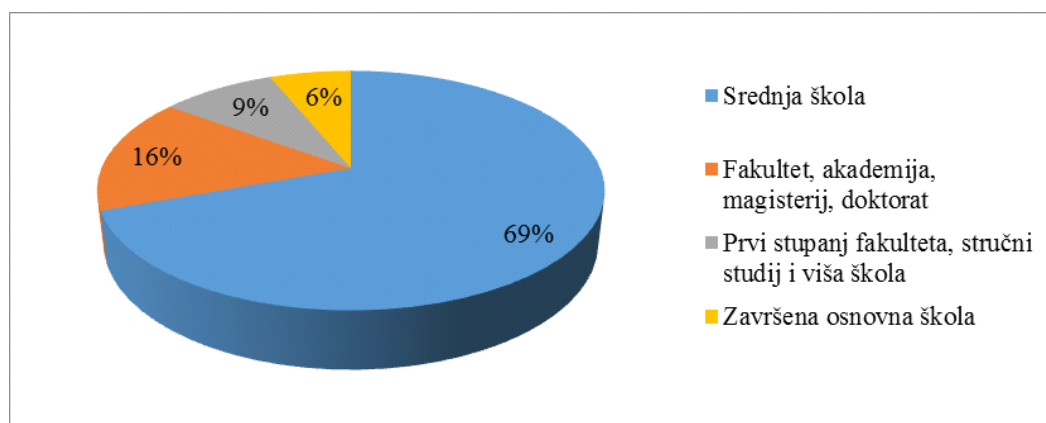
Izvor: HZZ

U uvjetima visoke nezaposlenosti, posebno izraženima u vrijeme krize, mladi se nalaze u relativno nepovoljnijem položaju iz nekoliko razloga: pored činjenice da se nova radna mjesta ne otvaraju ili se otvaraju znatno sporije nego inače (odnosno smanjuje se zapošljavanje novih radnika), pri konkuriranju za mali broj radnih mjesta mladi se nalaze u lošijoj poziciji s

obzirom na saturiranost tržišta rada kandidatima sa znatnim radnim iskustvom. Mladi su također natprosječno izloženi gubitku posla s izbijanjem krize, s obzirom na to da se pri otpuštanju “prednost” daje privremeno zaposlenima te onima s manje radnog iskustva.

Treba naglasiti i da mladi ne čine homogenu skupinu te da nisu podjednako izloženi riziku nezaposlenosti. Veliku većinu nezaposlenih u Gradu Kaštela čine osobe sa završenom srednjom školom, čak 69%, dok mladi sa završenim nekim oblikom visokog obrazovanja čine udio u toj strukturi od 25%. Nezaposlene mlade osobe sa završenom samo osnovnom školom sudjeluju u toj strukturi sa 6%, a nezaposlenih mladih bez osnovne škole uopće nema u evidenciji.

Slika 7: Struktura nezaposlenih u dobnim skupinama 20-24 i 25-29 prema razini obrazovanja

Izvor: HZZ

U Gradu Kaštela najviše nezaposlenih prema prethodnom zaposlenju ima u djelatnostima prerađivačke industrije (536), trgovine na veliko i malo (533), građevinarstvu (284) te djelatnostima pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane, ali najveći broj nezaposlenih osoba je bez prethodnog radnog iskustva (537), dakle pretežno mlađe dobne skupine.

Tablica 6: Nezaposleni u Gradu Kaštela prema prethodnom zaposlenju na dan 18.9.2015.

Djelatnost	Broj nezaposlenih
(A) Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	110
(B) Rudarstvo i vađenje	4
(C) Prerađivačka industrija	536
(D) Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1
(E) Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom...	12
(F) Građevinarstvo	284
(G) Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	533
(H) Prijevoz i skladištenje	84
(I) Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	251
(J) Informacije i komunikacija	33
(K) Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	36
(L) Poslovanje nekretninama	13
(M) Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	82
(N) Administrativne i stručne uslužne djelatnosti	128
(O) Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	80
(P) Obrazovanje	144
(Q) Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	73
(R) Umjetnost, zabava i rekreacija	36

(S) Ostale uslužne djelatnosti	141
(T) Djelatnosti kućanstva kao poslodavaca; djelatnosti kućanstva...	105
(U) Djelatosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela	1
Osobe bez radnog iskustava	537
UKUPNO	3224

Izvor: HZZ

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Smanjenje sezonskih oscilacija u zapošljavanju • Smanjenje broja nezaposlenih iz ranjivih skupina (mladi, žene, stanovništvo niže razine obrazovanja), prekvalifikacijskim programima, cjeloživotnim školovanjem, subvencioniranjem i poticanjem poslodavaca • Poticanje samozapošljavanja i pokretanje poduzetničkih inicijativa • Zadržavanje i privlačenje visokoobrazovnih ljudskih resursa 	<ul style="list-style-type: none"> • Trend razvoja turizma temeljenog na ključnom proizvodu sunce i more ima svojstva izrazito sezonske djelatnosti što doprinosi povećanju sezonske nezaposlenosti na godišnjoj razini • Izražene razlike u broju nezaposlenih prema dobnim i spolnim obilježjima, odnosno veći broj nezaposlenih žena te mladih • Tradicionalne gospodarske djelatnosti u industriji se gase, a nove se ograničavaju na niže kvalitetne poslove u trgovini, turizmu i drugim uslužnim djelatnostima koje ne nude kvalitetnu profesionalnu razvojnu perspektivu

2.2.3. Kućanstva i stanovanje na području Grada Kaštela

Problem stanovanja i stambenog fonda na području čitave splitske aglomeracije pa čak i šireg priobalnog pojasa RH je nekontrolirana stambena izgradnja često nazivana i „divlja“, „bespravna“ i sl. Uzroci tog fenomena su raznoliki i brojni, isto kao što su brojne i posljedice vidljive u socijalnoj i socioekonomskoj strukturi stanovništva, kvaliteti života te morfologiji i fizionomiji takvih naselja.

Za potrebe ove analize fokus će biti na posljedice takve izgradnje, dok će se uzroci nastanka samo spomenuti budući Strategija, obzirom na svoju prostornu i sektorsku ograničenost, ne može utjecati na te procese, koji su uostalom u svojem najvećem zamahu već prošli i neće znatnije utjecati na daljnje formiranje naselja i mijenjati gradsku strukturu. Navedeni su neki od najvažnijih uzroka nekontrolirane stambene izgradnje:

- urbano temeljena industrijalizacija te otvaranje velikog broja radnih mjesta u sekundarnom i tercijarnom sektoru,
- doseljavanje u područje splitske aglomeracije uvjetovano procesima deagrarizacije i derurarizacije zaleđa i otoka,
- nedovoljna kolektivna stambena izgradnja za apsorpciju velikog broja doseljenih,
- doseljavanje velikog broja izbjeglica za vrijeme rata i
- neadekvatan sustav stambene politike i prostornog planiranja naročito nakon raspada Jugoslavije i u periodu tranzicije

Jedna od osnovnih karakteristika bespravno izgrađenih objekata je da se oni javljaju grupirano na rubovima grada. Takvi objekti grade se ne poštujući prostorne planove, bez odgovarajuće

projektno-tehničke dokumentacije, a kuće su nasumično razbacane u prostoru bez obzira na planove izgradnje potrebne komunalne i druge nužne javne infrastrukture. Na taj način nastaju naselja s izrazito nepravilnom mrežom ulica i s velikim brojem slijepih ulica. Kuće se grade prema mogućnostima, u visinu, a ne u širinu zbog nedostatka zemljišta, kuće često imaju više vlasnika, a veliki ih broj nije niti danas završen.

Teško je ne primijetiti i izostaviti estetsku komponentu/posljedicu bespravno sagrađenih objekata, pri čijoj se izgradnji nimalo ne vodi računa o tradicionalnim elementima i materijalima izgradnje. U velikom broju slučajeva, obiteljski bespravno izgrađeni stambeni objekti nisu do kraja izgrađeni što doprinosi lošijem općem dojmu urbane strukture. Velikom broju kuća nedostaje fasada, krov ili je potrebno završiti unutarnje radove.

Opremljenost infrastrukturom naselja nekontrolirane stambene izgradnje u pravilu zaostaje za onim dijelom naselja bliže centru, a posebice za naseljima planskog tipa građenima u vrijeme socijalizma koja u svom sklopu, osim cjelokupne komunalne infrastrukture, imaju i razvijenu društvenu infrastrukturu koja uključuje i pokriva zdravstvene, odgojne, obrazovne i kulturne potrebe stanovništva.

Prema dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku za područje Grada Kaštela analiziran je ukupan broj, kapacitet, kvaliteta i svrha korištenja stambenog fonda. Iz podataka je vidljivo da najveći broj stambenih jedinica ima 3 sobe, a slijede stanovi sa 4 i 2 sobe po jedinici. Od svih stambenih jedinica čak 99,6% ili 12.351 je u privatnom vlasništvu.

Tablica 7: Broj soba po stambenim jedinicama

Ukupno	1 soba	2 sobe	3 sobe	4 sobe	5 soba	6 soba	7 soba	8 soba	9 i više soba
12.396	777	2.700	5.131	3.029	580	131	22	19	7

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., DZS

Opskrbljenost stambenih jedinica elementarnom infrastrukturom je na zadovoljavajućoj razini. Više od 99% stambenih jedinica ima sanitarni čvor, kupaonicu i kuhinju te su spojeni na instalacije vodovoda, kanalizacije i električne energije (kanalizacija uključuje i priključenost na pojedinačne septičke jame).

Tablica 8: Opremljenost stanova elementarnom infrastrukturom

Stanovi koji imaju			Stanovi s instalacijama			
Sanitarni čvor	Kupaonica	Kuhinja	Vodovod	Kanalizacija	Električna energija	Plin
12.358	12.281	12.383	12.379	12.377	12.390	157

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., DZS

Ukupan broj članova kućanstava koji žive u nastanjenim stanovima iznosi 38.403. U kolektivnim stanovima kojih na području Grada Kaštela ima 13, ukupno živi 256 osoba (uključuje i beskućnike popisane u prihvatilištu).

Tablica 9: Ukupan broj stambenih jedinica i nastanjenih stanova

Ukupno stambenih jedinica	Broj stambenih jedinica	12.413
	Broj kućanstava	12.543
	Broj članova kućanstava	38.667
Nastanjeni stanovi	Ukupan broj	12.396
	Broj kućanstava	12.526
	Broj članova kućanstava	38.403

Od ukupnog broja stanova namijenjenih stalnom stanovanju privremeno je nenastanjeno njih 6.442, a napušteno 193. Taj podatak ukazuje na veliki opseg nekontrolirane stambene izgradnje gdje su kuće planirane uzimajući u obzir potrebe budućih generacija i njihovih obitelji što je karakteristika ruralnih sredina. Vidljivo je također i postojanje značajnog broja stanova koji se koriste za odmor i rekreaciju, odnosno u određenoj mjeri i za potrebe turističkog iznajmljivanja.

Tablica 10: Svrha i upotrebljenost stambenih jedinica

Stanovi za stalno stanovanje			Stanovi koji se koriste povremeno	
Nastanjeni	Privremeno nenastanjeni	Napušteni	Odmor i rekreacija	Sezonski radovi u poljoprivredi
12.396	6.442	193	369	55

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., DZS

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Sprječavanje daljnje stihijske i neplanske izgradnje, adekvatnom zakonodavnom i prostorno-planskom dokumentacijom • Uređenje, infrastrukturno i funkcionalno opremanje te prostorna integracija neplanski izgrađenih dijelova grada 	<ul style="list-style-type: none"> • Nekontrolirana stambena izgradnja i postojanje značajnog udjela neplanski izgrađenih područja bez odgovarajuće komunalne infrastrukture koja se neće moći jednostavno riješiti i u dugoročnoj perspektivi, sa socijalnim, socio-ekonomskim, fizionomskim te funkcionalnim implikacijama

2.3. Infrastruktura

2.3.1. Komunalna infrastruktura

2.3.1.1. Sustav prikupljanja otpada

Sustav gospodarenja otpadom na području Kaštela vezan je uz aktivnosti komunalnog poduzeća Čistoća d.o.o. Split koje obavlja poslove sakupljanja miješanog komunalnog otpada. Komunalni otpad odvozi se na odlagalište Karepovac. Prosječna količina miješanog komunalnog otpada s područja Kaštela, koje je na godišnjoj razini prikupljeno na odlagalištu Karepovac, u periodu od 2010. do 2014. godine iznosila je 14.798,94 tona. Razvrstano po godinama, ove brojke su sljedeće: u 2010. godini prikupljeno je 15.518,82 tona; u 2011. godini 15.953,96 tona; u 2012. godini 14.705,49 tona; u 2013. godini 13.408,43 tona i u 2014. godini 14.408,06 tona.

Planom gospodarenja otpadom Grada Kaštela predviđeno je odvojeno sakupljanje otpada putem:

- reciklažnih dvorišta i zelenih otoka opremljenih sa spremnicima i posudama za odvojeno sakupljanje različitih vrsta iskoristivih otpadnih tvari i
- postavljanjem posuda i spremnika za odvojeno sakupljanje uz već postojeće spremnike za sakupljanje komunalnog otpada.

Planom gospodarenja otpadom SDŽ predviđeno je jedno reciklažno dvorište na području Kaštela, dok je Planom Grada Kaštela predložena izgradnja reciklažnih dvorišta na 3

makrolokacije (istočni, središnji i zapadni dio grada). Lokacije istih su tijekom 2015. godine određene na sljedećim katastarski česticama:

- Kaštel Novi, Rudine k.č. 1047/1,1047/2, 1049/1 i 1049/2 ukupne površine 4.823 m²;
- Kaštel Gomilica, k.č. 1135/2, 1130, 1129/1, ukupne površine 5.263 m²;
- Kaštel Sućurac, k.č. broj 4981/11 i 4989, ukupne površine 13 580 m².

Što se tiče reciklažnog dvorišta na području Rudine, grad je napravio projektну dokumentaciju te je ishodaena pravomoćna građevinska dozvola, a također je dao i suglasnost za otvaranje reciklažnog dvorišta na lokaciji Kaštel Sućurac poduzeću CE-ZA R CENTAR ZA RECIKLAŽU D.O.O.

Osim toga, predviđeno je postavljanje 60 zelenih otoka kroz nekoliko faza, a cilj je da na jedan zeleni otok gravitira 500 stanovnika. Tijekom 2015. godine na području Grada je u suradnji sa Čistoćom d.o.o. Split održavano 8 zelenih otoka. Postojeće 32 lokacije sa zelenim spremnicima za odvojeno prikupljanje papira i plastike redovito se održavaju i prazne. Također, na području Kaštela odvojeno se prikuplja ambalažni papir i karton te tekstil i plastika. Papir i karton prikuplja tvrtka DS SMITH UNIJAPAPIR CROATIA d.o.o., tekstil prikuplja tvrtka Tekstil vlakno d.o.o., a plastiku tvrtka Jolly JBS.

Što se tiče odvojenog sakupljanja i kompostiranja biootpada, ono još uvijek nije organizirano, ali je planirana izgradnja kompostane na području grada. Njena lokacija je određena Izmjenama i dopunama Prostornog plana Uređenja Grada Kaštela (Službeni glasnik Grada Kaštela, broj 2/12).

Na javnim površinama na području grada Kaštela uz redovan odvoz glomaznog otpada putem kontejnera, tijekom godine se organizira i dodatno prikupljanje glomaznog otpada. Krupni otpad prikuplja se na način da osoba koja ima potrebu odlaganja krupnog otpada kontaktira djelatnike Vlastitog pogona koji osiguraju dopremu potrebnog kontejnera. Uvjet za dobivanje kontejnera za krupni otpad je redovito plaćanje komunalne naknade. Za zbrinjavanje opasnog otpada poput azbestnih ploča, građani moraju pozvati ovlaštenu tvrtku.

Građevni otpad i njegovo zbrinjavanje još uvijek su veliki problem. Grada Kaštela je, kad je u pitanju zbrinjavanje otpada, u sklopu Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja i Generalnog urbanističkog plana uređenja odredio lokaciju reciklažnog dvorišta za iskorištavanje vrijednih sastojaka inertnog građevinskog otpada i otpada od rušenja te odlaganja istog radi sanacije kave. Kako navedena lokacija još nije uređena na području Grada ne postoji legalni deponij za zbrinjavanje građevinskog otpada niti reciklažnog dvorišta za ovu vrstu otpada.

Na području grada Kaštela evidentiran je znatan broj manjih divljih odlagališta. Uglavnom se radi o lokacijama uz prometnice gdje se odlaže većinom glomazni i građevinski otpad. Sanacija divljih odlagališta je kompleksan zahvat. Prema Planu sanacije divljih odlagališta otpada Grada Kaštela, sanacija bi se provodila kroz nekoliko faza.

Tablica 11: Popis nelegalnih odlagališta otpada na području Grada Kaštela

Broj	Lokacija	Površina (m ²)	Količina otpada (m ³)	Vlasništvo*	Status sanacije 2014. godine**	Količina otpada (m ³)
1	Rudine, Put Žabić	5000	70.000	PV i RH	NS	55.000
2	Plano, magistrala	150	100	RH	S	-
		60	90	RH	S	-
3	Put. Sv. Marte	75	55	PV	S	-
4	Kaštel Štafilić, magistrala	500	800	PV	S	-
5	Kaštel Štafilić, Put Stipe Pense	400	600	GK i PV	DS	60
6	Kaštel Novi, Put Opora	10.000	45.000	PV	NS	55.000
7	Kaštel Novi, magistrala	600	700	PV	NS	-
8	Kaštel Stari, Put Malačke istok	45	50	GK, RH i PV	NS	-

9	Kaštel Stari, Put Malačke zapad	100	130	RH	DS	70-80
10	Kaštel Lukšić, Gospa od Dračina	800	4.000	GK	S	-
11	Kaštel Lukšić, Put Vlačina	50	70	RH	DS	70
12	Kaštel Lukšić, magistrala	45	55	PV	S	-
13	Kaštel Kambelovac, Put Kruševika	30	35	GK	S	-
14	Kaštel Kambelovac, Gospa na Krugu	900	1.350	PV	S	-
15	Kaštel Kambelovac, Gospa na Krugu	2020	8.100	PV	S	-
16	Kaštel Sućurac, Put Stražbenika	900	>200	GK	S	-
17	Kaštel Sućurac, Žuvanče	900	500	PV	S	-
		500	250	PV	S	-
18	Kaštel Sućurac, Gospin Put	680	110	PV	NS	110
19	Kaštel Sućurac, Gospa na hridi	1200	3.000	GK	S	-
		100	100	PV	S	-
20	Kaštel Sućurac, Iskop Dalmacija Cementa	100	3.100	DC	DS	1.500

*: PV – privatni vlasništvo; GK – Grad Kaštela; RH – Republika Hrvatska; DC – Dalmacijacement (Cemex Hrvatska)

** : NS – nesansirano; DS – djelomično sanirano; S – sanirano.

Izvor: Plan gospodarenja otpadom Grada Kaštela za razdoblje od 2008. do 2016. godine

2.3.1.2. Javna vodoopskrba

Grad Kaštela opskrbljuje se vodom iz vodoopskrbnog sustava Split – Solin – Kaštela – Trogir, s izvorišta rijeke Jadro. Izgradnjom novih objekata ovog vodoopskrbnog sustava, vodoopskrba je poboljšana kako u hidrauličkom, tako i u sanitarnom i energetskom smislu. Voda se gravitacijom s izvora Jadra dovodi do glavnih crpnih stanica, a potom se potrebne količine vode dalje razvode do glavnih vodosprema. Gradnjom vodoopskrbnog sustava Split – Solin – Kaštela - Trogir, koji obuhvaća 8 velikih crpnih stanica, 5 vodosprema zapremnine 15.000 m³ i 20 km cjevovoda raznih profila, osigurano je dovoljno pitke vode stanovnicima cijelog područja za narednih 50 godina.

Tablica 12: Karakteristike vodovodnog sustava Grada Kaštela

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Dužina vodovodne mreže	154.640	155.120	155.698	156.287	159.701
Prosječna potrošnja vode u m ³ /god.	28,58	31,19	29,43	30,21	28,58
Broj priključaka na vodoopskrbu	8.849	8.912	8.768	8.843	8.941

Izvor: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split

Podaci o karakteristikama vodovodnog sustava Grada Kaštela koji uključuju i stavke širenja mreže, ali i povećanja potrošnje vode, pokazuju tendenciju razvijanja vodovodne mreže iz godine u godinu.

2.3.1.3. Sustav javne odvodnje

Grad Kaštela nije dovoljno pokriven kanalizacijskom mrežom. Naselja ispod tzv. stare ceste (dr. Franje Tuđmana) imaju mješoviti sustav odvodnje, a obzirom na nedovoljne kapacitete sekundarna mreža se nije ni širila. U sklopu projekta Eko Kaštelanski zaljev pristupa se rješavanju postojećeg sustava, izgradnjom uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u Divuljama na koji će se odvesti sve otpadne vode iz Kaštela. Nakon mehaničkog tretmana, otpadne vode će se ispuštati u more u Splitski kanal.

Broj priključaka na sustav odvodnje kao i dužina kanalizacijske mreže povećavaju se iz godine u godinu, međutim udio potrošača priključenih sustav i dalje je prilično nizak i u 2014. godini je iznosio je 38%.

Tablica 13: Karakteristike sustava odvodnje Grada Kaštela

Elementi	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Dužina kanalizacijske mreže	32.682	32.774	32.774	32.921	44.010
% potrošača priključenih na sustav odvodnje	37%	37%	38%	38%	38%
Broj priključaka na odvodnju	3.274	3.297	3.313	3.335	3.392

Izvor: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split

Prije gotovo 20 godina javila se zamisao o potrebi zaštite Kaštelanskog zaljeva te njegovog čišćenja od zagađenja komunalnim i industrijskim otpadnim vodama. Cjeloviti projekt zaštite Kaštelanskog zaljeva morao je proći brojne i sveobuhvatne pripreme da bi se konačno ostvario. Projekt je vrijedan cca 177 milijuna eura i financira se iz domaćih izvora i kredita Svjetske i Europske banke. Priprema i realizacija ovog velikog programa, kojeg je Vodovod i kanalizacija Split investitor, povjeren je Agenciji EKO Kaštelanski zaljev, koja je osnovana od strane državnih institucija, jedinica lokalne samouprave i Vodovoda. Do danas su sagrađena dva od tri podprojekta: dogradnja i poboljšanje vodoopskrbnog sustava Split-Solin-Kaštela-Trogir i kanalizacijski sustav Split-Solin.

Realizacija trećeg podprojekta - kanalizacijski sustav Kaštela-Trogir pripremljena je krajem 2004. godine, izgradnja je započela u ožujku 2005. godine. Kroz ovaj sustav izgradit će se 19 crpnih stanica, cca 20 km kolektora raznih profila, uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Divulje i podmorski ispust u Splitski kanal.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja reciklažnih dvorišta na za to predviđenim lokacijama • Postavljanje zelenih otoka u skladu s Planom gospodarenja otpadom • Sanacija nelegalnih odlagališta otpada • Izgradnja Županijskog centra za gospodarenje otpadom Lećevice ili sličnog sukladno odluci nadležnog ministarstva • Organiziranje edukacija građana s ciljem jačanja njihove svijesti o prevenciji nastanka, recikliranju i potrebi odvajanja otpada na mjestu nastanka, a što će za posljedicu imati smanjenje količina otpada • Izgradnja kanalizacijske mreže u svim dijelovima grada 	<ul style="list-style-type: none"> • Cjeloviti sustav odvojenog sakupljanja otpada još uvijek nije proveden već se odvojeno sakupljaju određene vrste otpada • Značajan broj i kompleksnost rješavanja pitanja postojećih nelegalnih odlagališta otpada • Nedovoljna pokrivenost kanalizacijskom mrežom, posebice u dijelu naselja koja se nalaze iznad tzv. stare kaštelanske ceste • Negativan utjecaj ovih problema na razvoj turizma posebice onih oblika turizma koji se temelje na višoj kvaliteti usluge i okruženja i koji donose veću gospodarsku vrijednost i manje su sezonski uvjetovani

2.3.2. Prometna infrastruktura

Područje Grada Kaštela sastavni je dio prometne funkcionalne regije Sjeverne i središnje Dalmacije (prema Strategiji prometnog razvoja RH 2014.-2030.) i u tom kontekstu valja promatrati njegov prometno geografski položaj. Isto tako valja imati na umu i svakako uzeti u obzir da je područje Grada Kaštela sastavni dio splitske aglomeracije i čini jedinstveni

prometni sustav s ostalim gradovima i naseljima u aglomeraciji, a prije svega središnjim gradom aglomeracije, gradom Splitom.

Jadransko-jonski cestovni koridor je jedini međunarodni koridor koji prolazi ovom funkcionalnom regijom, i iako nije službeni sastavni dio europske TEN-T mreže, od posebne je važnosti za cijelu RH, a posebno za Jadransku Hrvatsku NUTS2 regiju te njezinu podregiju Dalmaciju. Koridor povezuje sedam zemalja (Italiju, Sloveniju, Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Albaniju i Grčku) između Trsta i Kalamate. Duž jadranske obale povezuje glavne morske luke (Trst, Koper, Rijeku, Zadar, Šibenik, Split, Ploče, Dubrovnik, Bar, Drač, Igumenicu, Patras, Kalamatu) te brojne paneuropske koridore (V, Vb, Vc i VIII). U Bosiljevu, u Karlovačkoj županiji, ovaj koridor spaja se na paneuropski koridor Vb koji povezuje najveću hrvatsku luku Rijeku i mađarsku prijestolnicu Budimpeštu. U ovoj funkcionalnoj regiji smještena je većina cestovnih veza između Bosne i Hercegovine i morskih luka.

2.3.2.1. Cestovni promet

Putnički i teretni promet u Dalmaciji usmjeren je na prijevoz cestama budući da ostale komponente suvremenog kopnenog pa i pomorskog teretnog prometa nisu dovoljno razvijene. Autocesta trenutno obilazi gradove na obali koji čine demografsku osovinu regije pa su glavni prometni tokovi odvojeni od stambenih područja.

Glavna cestovna prometnica koja prolazi kroz Grad Kaštela (izuzev autoceste A1 koja prolazi samo malim i izoliranim dijelom u kaštelanskoj zagori) je državna cesta D8 poznatija pod nazivom „jadranska magistrala“ i čini osovinu i glavni prometni koridor u čitavom priobalnom dijelu RH, a još izraženije u području splitske aglomeracije. Ova cesta povezuje sve važnije hrvatske primorske gradske centre od Rijeke, preko Zadra, Šibenika, Splita, Makarske, Ploča i Dubrovnika. U okviru aglomeracije na području od Trogira do Omiša čini tzv. splitsku obilaznicu koja je jedna od najopterećenijih cestovnih dionica u cijeloj RH. Valja reći da je na cesti između Kaštel Staroga i Solina PGDP (prosječan godišnji dnevni promet) 16.000 vozila, a PLDP (prosječan ljetni dnevni promet) 24.000 vozila. Isto tako, 2013. godine u Stobreču PGDP iznosio je 49.443 vozila, a PLDP 57.642, dok je u Solinu zabilježen PGDP od 40.557, a PLDP 46.476 vozila.

Drugi transverzalni prometni pravac koji prolazi kroz Grad Kaštela i čini sekundarnu prometnu osovinu je tzv. stara kaštelanska cesta (Ž6137) ili službenog naziva Cesta dr. Frane Tuđmana. Ona se pruža paralelno sa D8, ali bliže obali i prolazi kroz središta kaštelanskih naselja pa je na njoj udio tranzitnog prometa znatno smanjen. Počinje na području Grada Trogira (Pantan) na križanju državnih cesta D315 i D409 kojima se promet iz pravca Trogira odvaja prema jugu za staru kaštelansku cestu i prema sjeveru za zaobilaznicu u pravcu Splita.

Jedina važnija cesta koja se ne pruža longitudinalno odnosno ne prati smjer pružanja obale istok-zapad već prolazi u smjeru sjever-jug, je cesta Kaštel Stari – Kladnice preko prijevoja Malačka, ali koja prema intenzitetu prometa znatno zaostaje za prethodno spomenute dvije ceste transverzalnog smjera.

Tablica 14: Podaci o duljinama javnih cesta na području Grada Kaštela

Duljina autocesta (km)	Duljina državnih cesta (km)	Duljina županijskih cesta (km)	Duljina lokalnih cesta (km)	Ukupna duljina razvrstanih javnih cesta (km)
2,55	17,61	21,17	9,23	50,56

Izvor: Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture

2.3.2.2. Željeznički promet

Područjem Grada Kaštela prolazi željeznička pruga M 604 iz smjera Splita prema Kninu odnosno Zagrebu (tzv. lička pruga). Pruga je jednokolosiječna, neelektrificirana, slabog

kapaciteta, najveće dopuštene brzine od 60 do 100 km/h uz ograničenje od 35 do 60 km/h preko skretnica u kolodvorima te do 60 do 70 km/h u lukovima. Pruga nije sastavni dio međunarodnih i paneuropskih koridora.

Kako navodi Strategija prometnog razvoja RH 2014.-2030., u funkcionalnoj regiji središnje i srednje Dalmacije željeznički promet manje je važan jer razine njegove pristupačnosti nisu konkurentne cestovnom sustavu, stoga je osnovni prioritet poboljšati povezanost željezničkih kolodvora u gradovima sa sustavima javnog prijevoza. Također, u kontekstu unaprjeđenja pristupačnosti teretnom prometu, prioritet je poboljšati pristupačnost prema lukama kako bi se ograničile količine prometa teretnih kamiona u središnjim i turističkim područjima. Dakle, prioriteti razvoja željezničkog prometa na području Grada Kaštela su veća integracija željeznice u sustav javnog gradskog prometa te korištenje željezničkog sustava u prijevozu tereta radi smanjenja zagađenja u cestovnom prometu, troškovne učinkovitosti te smanjenje zagađenja.

2.3.2.3. Zračni promet

Zračna luka Split je locirana na području gradova Kaštela i Trogira i zauzima površinu od 95 ha, i to na području Kaštela 75 ha, te Trogira 20 ha. Planirani zahvat rekonstrukcije i dogradnje putničkog terminala nalazi se na području grada Kaštela, zapadno od naselja Kaštel Štafilić.

U 2015. godini ostvaren je rast prometa putnika od 11,57 % u odnosu na prethodnu 2014. godinu. Ukupan promet putnika u 2015. godini iznosio je 1.955.400 i najveći je u povijesti ove zračne luke. Zračna luka Split je po ostvarenom prometu druga zračna luka u Republici Hrvatskoj. Ukupni prihod za 2014. godinu iznosio je 245.534.306 kuna odnosno 14% više nego u 2013. godini. Prema planu, za 2015. godinu je predviđeno povećanje prometa putnika od 6%, odnosno 1.860.000 putnika kao i povećanje prihoda na 261.000.000 kuna. Međutim, službeni podaci ostvarenja u trenutku pisanja ove strategije još uvijek nisu dostupni. Planirana su daljnja ulaganja u obnovu opreme koja je neophodna za sigurno i kvalitetno opsluživanje zrakoplova, ulaganja neophodna za podizanje kvalitete aerodromskih sadržaja koje koriste putnici i zračni prijevoznici. Izvršiti će se usklađivanje aerodromske infrastrukture u svrhu udovoljavanja kriterijima i standardima Schengenskog režima prelaska putnika.

Sa sličnim razinama prometa kao i Zračna luka Dubrovnik, Split je druga najvažnija pristupna točka dalmatinskoj obali kad je u pitanju putnički promet. Glavni problem ove zračne luke su uska grla koja se stvaraju na vrhuncu sezone. Glavnim planom je obuhvaćeno proširenje kopnenih i zračnih objekata kojima bi se trebali riješiti problemi sezonalnosti i kvalitete usluge. Daljnje analize utvrdit će izvedivost ovih mjera i poredati ih prema prioritetima, imajući u vidu ekološke zahtjeve i stvarne potrebe te potencijal prema očekivanoj potražnji.

Osim konvencionalnim zračnim prijevozom koji povezuje Kaštela i područje splitske aglomeracije s Hrvatskom i ostatkom Europe, naročito u ljetnom periodu, od nedavno su Kaštela i hidroavionskim linijama spojena s jadranskim otocima i nekim gradovima na jadranskoj obali. Naime, tvrtka "European Coastal Airlines" dobila je desetogodišnju koncesiju na lučku infrastrukturu u Resniku (Kaštel Štafilić) u neposrednoj blizini zračne luke. Koncesija obuhvaća kopnenu površinu od 1.600 metara četvornih te 442 metra četvorna morske površine za izgradnju pristaništa za hidroavion. Tvrtka obavlja letove između splitske zračne luke, odnosno pristaništa za hidroavione u neposrednoj blizini, i splitske gradske luke, Jelse i Pule.

2.3.2.4. Pomorski promet

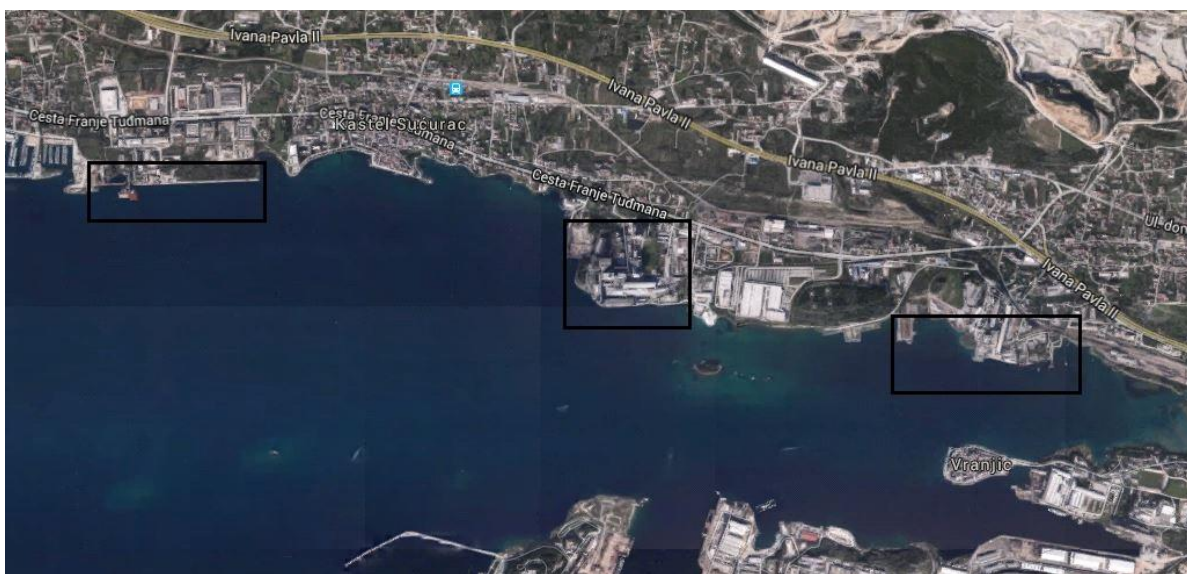
Na području Grada Kaštela postoji pet luka otvorenih za javni promet koje su svrstane u razred luka lokalnog značaja III. kategorije. Nalaze se u Kaštel Gomilici, Kaštel Kambelovcu, Kaštel Lukšiću, Kaštel Starom i Kaštel Štafiliću i pod nadležnošću su Lučke uprave Splitsko-dalmatinske županije.

Vezano za teretni promet kaštelanski zaljev je podijeljen na tri lučka područja koja su također pod ingerencijom Lučke uprave Split:

- bazen A – kompleks ex Adriavinil
- bazen B – obala TC „Sv. Juraj I“; obala TC „Sv. Juraj II“; ukapljeni plinovi
- bazen C – obala TC „Sv. Kajo“; obala Brižine; INA tankerski terminal, Mala obala Solin (*ovo je dio bazena C koji se nalazi na području Grada Solina*)

Koncesiju za djelatnost uz korištenje i održavanje podgradnje i nadgradnje na najvećem djelu navedenih lučkih područja ima tvrtka CEMEX Hrvatska d.d., a na dijelu bazena C Ribarska zadruga FRIŠKA RIBA Split.

Slika 8: Lučka područja - Kaštelanski bazen A, B i C

Izvor: Lučka uprava Split

Prostornim planom SDŽ predviđena je izgradnja ribarske luke na području Brižina u Kaštel Sućurcu, te dvije luke nautičkog turizma na području Giričića u Kaštel Gomilici i Adriavinila u Kaštel Sućurcu.

U ovom kontekstu svakako je potrebno spomenuti i važnost nautičkog turizma na području kaštelanskog zaljeva. Splitsko-dalmatinska županija ukupno ima 17 luka nautičkog turizma, a Marina Kaštela u Kaštel Gomilici s 420 vezova i 200 mjesta na kopnu najveća je luka nautičkog turizma u županiji što u ljetnim mjesecima znatno doprinosi gustoći prometa na području kaštelanskog zaljeva.

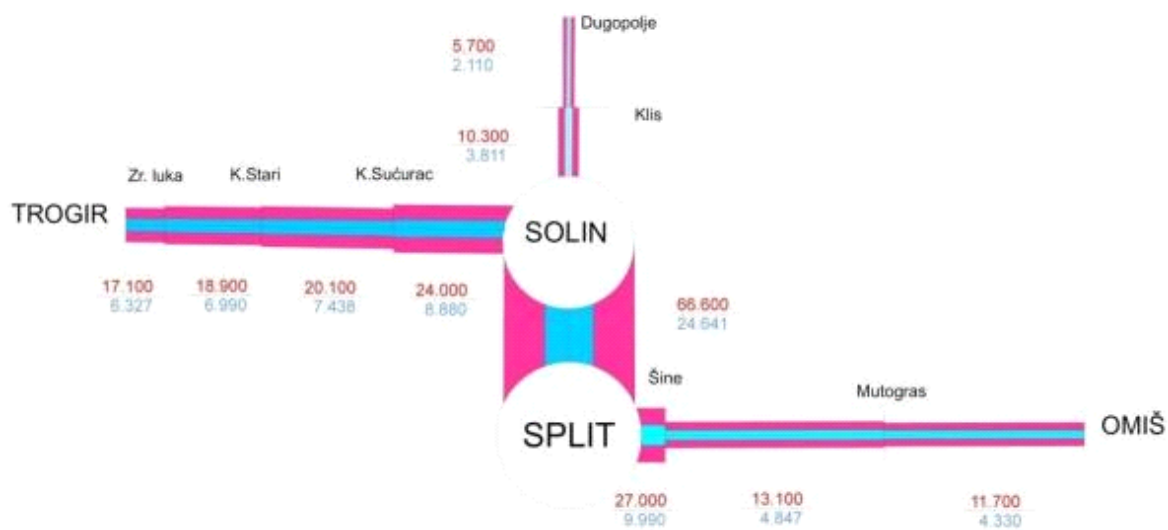
2.3.2.5. Javni prijevoz

Područje Grada Kaštela pripada području javnog prigradskog prijevoza grada Splita koji ima najrazvijeniji lokalni javni prijevoz u regiji s 44 lokalne linije (gradske) i 25 prigradskih autobusnih linija. U porastu je ovisnost javnog prijevoza o subvencijama. Javni gradski komunalni prijevoz na gravitacijskom području Grada Splita odvija se isključivo vozilima

(autobusima) komunalnog društva Promet d.o.o. Split. Društvo Promet d.o.o. Split u vlasništvu je lokalnih samouprava na području kojem pruža usluge (5 gradova i 11 općina).

Cjelokupni dnevni prijevoz prema i od Splita iznosi 34.631 putnika (isključivo Promet d.o.o. Split), a ovoj broji treba pridodati i 1.500 putnika dnevno drugih prijevoznika za oba smjera putovanja. To ukupno čini 36.131 putnika na lokalnim i prigradskim linijama prema i iz Splita. Na slici ispod (odnos putnika i instaliranih kapaciteta) prikazana je njihova dnevna raspodjela te glavna čvorišta tog dijela prijevoza. Vidljivo je da se u splitskoj aglomeraciji najintenzivniji prigradski promet odvija na relaciji Split-Solin, a zatim Solin-Trogir gdje se do najudaljenijeg kaštelanskog naselja dnevno preveze 6.990 putnika, a na relaciji Solin-Kaštel Sućurac 8.880 putnika.

Slika 9: Pregled ukupnih dnevnih putnika i instaliranih kapaciteta prema i iz Splita

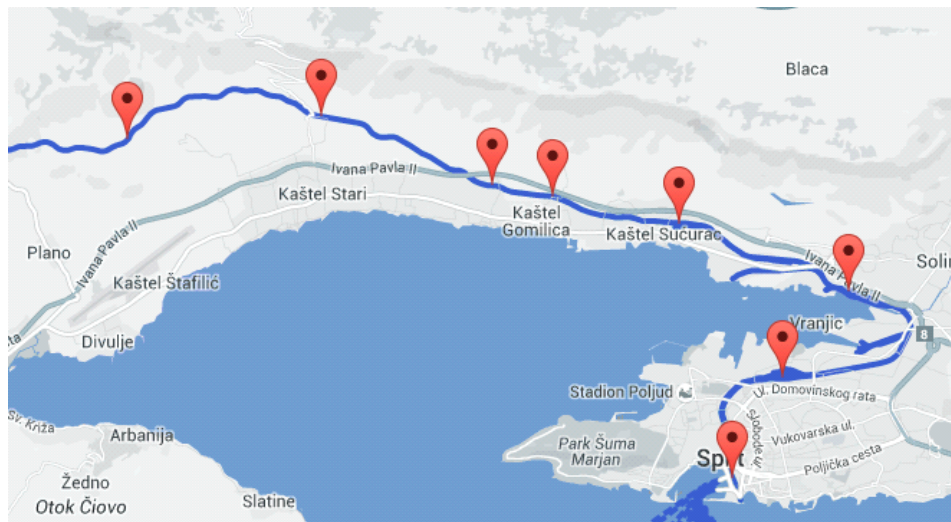

(crveno – instalirani kapaciteti/sjedala, plavo – dnevni broj putnika)

Izvor: Strategija prometnog razvoja RH 2014.-2030. prema podacima Promet d.o.o. Split

Kako je već spomenuto, u funkciji javnog gradskog odnosno prigradskog prijevoza u određenoj mjeri, koristi se i željeznički promet. Na relaciji između centra Splita do Kaštel Starog prigradski vlak putuje 24 minute, a između navedena dva krajnja odredišta postoji još pet stanica na kojima se vlak zaustavlja (Split-Predgrađe, Solin, Kaštel Sućurac, Kaštel Gomilica, Kaštel Kambelovac). Obzirom na veću rangiranost željezničke stanice u Kaštel Starom putnici na relaciji prema Splitu dnevno imaju na raspolaganju 14 polazaka prema Splitu, ali u različitim cjenovnim razredima obzirom na uključenost svih kategorija vlakova.

Slika 10: Željezničke stanice u okviru prigradske željeznice na području Grada Kaštela

Izvor: HŽ putnički prijevoz

2.3.3. Energetika i energetska infrastruktura

Potrošnja električne energije na području Grada Kaštela u razdoblju od 2010. do 2014. godine rasla je sve godine osim 2014. godine kad je zabilježen značajniji pad. Gledano prema naseljima, najviša potrošnja električne energije evidentirana je Kaštel Sućurcu čemu je razlog koncentracija industrije u tom naselju, dok je u Kaštel Starom, koji je populacijski najveće naselje, potrošnja energije za otprilike upola manja. Dakle, očevidan je znatni utjecaj industrije na povećanje potrošnje električne energije na području Grada Kaštela.

Tablica 1: Ukupna potrošnja električne energije u Gradu Kaštela 2010.-2014.

Naselje	UKUPNA POTROŠNJA (kWh)				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Kaštel Stari	15.903.773	15.871.067	16.574.203	15.433.479	14.644.054
Kaštel Novi	13.910.527	13.507.196	14.017.593	13.736.276	13.022.257
Kaštel Lukšić	13.667.971	13.383.187	14.077.211	13.593.594	12.601.791
K. Kambelovac	11.263.008	11.386.594	11.807.624	11.397.092	10.349.370
Kaštel Gomilica	11.886.187	11.873.522	12.370.983	11.726.427	11.246.730
Kaštel Štafilić	15.605.037	15.888.454	16.132.515	15.482.728	14.733.345
Kaštel Sućurac	32.882.565	31.930.357	31.707.035	40.987.326	34.103.811
K. Novi – Rudine	396.346	430.989	441.961	473.570	459.296
Grad Kaštela ukupno	115.119.068	113.840.377	116.687.164	122.356.922	110.701.358

Izvor: HEP

Na području Kaštela postoje dvije elektrane koje koriste obnovljive izvore energije i to obje tipa solarne elektrane. Jedna je Sunčana elektrana „Kozjak“ instalirane snage veće od 300 kW koja je puštena u rad u 2014. godini i za nju su fotonaponske ćelije postavljene na krov CEMEX-ovog rudnika Sv. Juraj u Kaštel Sućurcu. Druga sunčana elektrana nalazi se na krovu Osnovne škole Ostrog.

Grad Kaštela proveo je četiri projekta energetske učinkovitosti koje je sufinancirao Fond za zaštitu okoliša (FZOEU) od čega se dva su projekta vezana za izradu dokumentacije (reciklažno dvorište i akcijski plan), a druga dva direktno za instalaciju energetske učinkovitih rješenja u javnoj rasvjeti i obnovi ovojnice zgrade gradske uprave.

Projekti koje je moguće prijavljivati i sufinancirati od FZOEU-a za jedinice lokalne samouprave spadaju u sektore:

- energetske učinkovitosti u prometu
- obnovljivih izvora energije

- obrazovnih, razvojnih i istraživačkih aktivnosti
- energetske obnove nestambenih zgrada
- izrada projektne dokumentacije i postavljanje javne rasvjete

Tablica 2: Projekti energetske učinkovitosti Grada Kaštela sufinancirani od FZOEU-a

NAZIV PROJEKTA	VRIJEDNOST PROJEKTA	SUFINANCIRANJE FZOEU-a
Energetski učinkovita javna rasvjeta	3,5 mil kn	40%
Reciklažno dvorište – projektna dokumentacija	76.000 kn	100%
Energetska obnova ovojnice zgrade gradske uprave Grada Kaštela	2,6 mil kn	40%
Akcijski i godišnji plan energetske učinkovitosti	87.500 kn	40%

Izvor: FZOEU

2.3.4. Telekomunikacijska infrastruktura

Prema podacima Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti (HAKOM), područje Grada Kaštela, a posebice uže gradsko područje, je najvećim dijelom prekriveno širokopojasnom infrastrukturom što znači da stanovništvo ima ili može imati pristup internetu (pokriveno 12.530 kućanstava odnosno 38.411 stanovnika). U područjima obojenim na niže prikazanoj karti, operateri imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa internetu pristupnim brzinama od 2 do 30 Mbit/s, od 30 do 100 Mbit/s i s većima od 100 Mbit/s putem vlastite infrastrukture, odnosno mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu širokopojasnu infrastrukturu. Pristupna brzina veća od 30 Mbit/s dostupna je tek na sporadično razbacanim područjima diljem grada dok brzina pristupa do 30 Mbit/s (područje obojano crveno) prevlada i pokriva gotovo čitavo gradsko područje.

Slika 11: Pokrivenost širokopojasnom infrastrukturom na području Grada Kaštela

*crveno - ≥ 2 do 30 Mbit/s; *zeleno - ≥ 100 Mbit/s

Izvor: HAKOM, Interaktivni Preglednik

Mreže pokretnih komunikacija do 30 Mbit/s u još većoj mjeri pokrivaju gradsko područje (izuzeti tek ograničeni dijelovi kaštelanske zagore), a iznad te brzine pa do 100 Mbit/s, mreže pokretnih komunikacija uključuju čitav obalni dio Grada sve do hrbata Kozjaka s određenim odstupanjima na području naselja Kaštel Stari, Kaštel Lukšić i Kaštel Sućurac.

Slika 12: Mreže pokretnih komunikacija na području Grada Kaštela

* žuto - ≥ 2 do 30 Mbit/s; ** rozo - ≥ 30 do 100 Mbit/s

Izvor: HAKOM, Interaktivni Preglednik

2.3.5. Brownfield područja

Brownfield područja su napuštena i neiskorištena industrijska, komercijalna i vojna postrojenja koja su slobodna za prenamjenu i ponovnu uporabu. Ova područja su često kontaminirana i predstavljaju potencijalnu opasnost za onečišćenje i urbani razvoj.

Na području Grada Kaštela postoje tri lokacije koje se mogu svrstati u kategoriju *brownfield* područja. Jedna od njih spada u kategoriju industrijskih *brownfield* područja. Radi se o bivšem pogonu tvornice Adriavinil u Kaštel Sućurcu koji se prostire na površini od 230.000 m² i nalazi se na pomorskom dobru pod upravljanjem Lučke uprave Split. Ostale dvije lokacije spadaju u kategoriju zasebnih *brownfield* područja, a riječ je o Hotelu Pallace i Zeničkom odmaralištu. Sve navedene lokacije su u privatnom vlasništvu.

Tablica 17: Pregled brownfield područja u Gradu Kaštelima

Naziv objekta/područja	Lokacija	Klasifikacija objekta	Površina (m ²)	Vlasništvo
Adriavinil	Kaštel Sućurac	kemijska industrija	230.000	privatno
Hotel Pallace	Kaštel Stari	hotel	30.000	privatno
Zeničko odmaralište	Kaštel Stari	odmaralište	6.000	privatno

Izvor: Grad Kaštela, obrada autora

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Potpuno dovršenje radova na državnoj cesti D8 i spojnim prometnicama • Veća integracija željezničkog prometa u sustav javnog gradskog prometa te korištenje istog u prijevozu tereta radi smanjenja zagušenja u cestovnom prometu, te postizanja troškovne učinkovitosti i smanjenja zagađenja okoliša • Daljnja ulaganja u proširenje kopnenih i zračnih objekata ključnih za promet kako 	<ul style="list-style-type: none"> • Veliki pritisak na državnu prometnicu D8 (tzv. Jadransku magistralu), posebice u vrijeme turističke sezone • Putnički i teretni promet usmjeren je na prijevoz cestama budući da ostale komponente prometa nisu dovoljno razvijene • Neodgovarajuće tehničko stanje željezničke infrastrukture • Uska grla koja se na vrhuncu sezone

<p>bi se riješila uska grla i problemi sezonalnosti te poboljšala kvaliteta usluga</p> <ul style="list-style-type: none"> • Najveći dio grada je pokriven širokopojasnim internetom, ali s najmanjim kategorijama brzina te je potreban daljnji razvoj po ovome pitanju • Poticanje rješavanja pitanja sanacije i kapitalizacije brownfield lokacija 	<p>javlja u splitskoj zračnoj luci</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pomorski promet usmjeren na splitsku luku, posebice u putničkom prometu • Javni gradski i prigradski prijevoz oslanja se isključivo na autobusnu mrežu grada Splita, koja je najopterećenija upravo na dionicama između Splita i Trogira, tj. na području Kaštela i Solina
--	--

2.4. Društvene djelatnosti i infrastruktura

2.4.1. Odgoj i obrazovanje

Grad Kaštela je jedan od rijetkih gradova u Hrvatskoj sa stalnim prirodnim prirastom stanovništva, odnosno ima više rođenih od umrlih u toku jedne godine, ali primjetno je i smanjenje tog trenda od 2010. godine te se očekuje daljnji blagi pad. Udio skupine 0 – 19 godina u ukupnom stanovništvu iznosi 24,59% što je 2,07% iznad županijskog prosjeka ili 3.66% iznad prosjeka u RH. Ovakav prirast stanovništva, u uvjetima kada većina drugih sredina bilježi smanjenje broja stanovnika, ukazuje na atraktivnost prostora Grada Kaštela za mlade obitelji što je objašnjivo u kontekstu suburbanizacije.

Dječji vrtić „Kaštela“ započeo je s radom kao predškolska organizacija temeljem Rješenja Općine Kaštela o osnivanju DV „Kaštela“. DV Kaštela ima 11 jedinica odnosno dječjih vrtića. Programi rada u DV Kaštela se dijele na redovite i posebne. Redoviti programi uključuju jaslički program (od navršene 2. godine života), 10 satni jutarnji program, 6 satni jutarnji program, 6 satni poslijepodnevni program.

Jedinice DV Kaštela su:

- Maginja – Kaštel Sućurac,
- Neven – Kaštel Sućurac,
- Višnjica – Kaštel Stari,
- Žižula – Kaštel Stari,
- Tratinčica - Kaštel Kambelovac,
- Smokvica – Kaštel Kambelovac,
- Mendula – Kaštel Kambelovac,
- Maslina – Kaštel Štafilić,
- Murtolica – Kaštel Novi – Rudine,
- Tamaris – Kaštel Gomilica,
- Trešnjica – Kaštel Lukšić.

Broj djece upisane u neki od vrtića povećava se iz godine u godinu, isto kao i broj registriranih vrtića i drugih pravnih osoba i zaposlenog stručnog kadra.

Međutim, kako je utvrđeno odlukama Grada Kaštela, mjesečna subvencija roditelja-korisnika usluga u sufinanciranju programa predškolskog odgoja je jednaka u gradskim i privatnim dječjim vrtićima, a iznosi:

- jaslice - 665 kn

- 6 satni program – 364 kn
- 10 satni program – 612 kn

Tablica 18: Dječji vrtići - korisnici i zaposleni po godinama

Godina	Dječji vrtići i druge pravne osobe	Ukupan broj djece	Odgojitelji i učitelji	Zdravstveno osoblje
2014./2015.	22	1473	109	19
2013./2014.	20	1412	100	5
2012./2013.	20	1417	107	18
2011./2012.	20	1245	97	6

Izvor: DZS

Na području Grada Kaštela djeluje 5 osnovnih i jedna srednja škola, čiji je osnivač Splitsko dalmatinska županija:

- OŠ kneza Trpimira – Kaštel Gomilica
- OŠ Ostrog - Kaštel Lukšić
- OŠ prof. Filipa Lukasa – Kaštel Stari
- OŠ Bijaći – Kaštel Novi
- OŠ kneza Mislava - Kaštel Sućurac
- SŠ braće Radić - Kaštel Štafilić

Jedino kaštelansko naselje bez osnovne škole je Kaštel Kambelovac, međutim OŠ kneza Trpimira u Kaštel Gomilici, koja je najveća osnovna škola u Kaštelima s 35 odjela i preko 950 učenika, obuhvaća upisno područje Kaštel Kambelovca i Kaštel Gomilice. U svim kaštelanskim osnovnim školama upisano je 3.518 učenika raspoređenih u 152 razredna odjela. Promatrajući podatke od školske godine 2010./2011. do 2013./2014. primjećuje se konstantan trend smanjenja broja učenika od oko 2% godišnje. Obzirom na trend smanjenja prirodnog prirasta, za očekivati je ovakav lagani daljnji pad upisanih učenika u narednim godinama s manjim oscilacijama koje neće utjecati na ukupan trend.

Tablica 19: Osnovne škole – korisnici i zaposleni po godinama

Godina	Škole	Razredni odjeli	Učenici	Učenici koji su završili školu	Učitelji
2014./2015.	5	152	3479	-	256
2013./2014.	5	152	3518	468	247
2012./2013.	5	154	3593	513	252
2011./2012.	5	153	3649	481	245

Izvor: DZS

Na području Grada Kaštela postoji samo jedna srednja škola koju pohađa 473 učenika u 22 razredna odjela, ali u okviru nje postoje 4 različite vrste srednjih škola te 15 mogućih programa. Najatraktivnija su tehnička i srodna zanimanja s 313 upisanih učenika te gimnazijski programi s 111 upisanih učenika. Svega 13,4% učenika nakon završene osnovne škole nastavlja školovanje u jedinoj kaštelanskoj srednjoj školi, a ostali su upućeni na druge gradove u okolici prije svega Split koji pruža široki raspon različitih škola i usmjerenja te ima ulogu velikog gravitacijskog centra u funkciji obrazovanja na srednjoškolskoj, a još izrazitije i na visokoobrazovnoj razini.

Zgrada Srednje škole braće Radić izgrađena je prije više od šezdeset godina u Kaštel Štafiliću. Tijekom 1959. u zgradu srednje škole seli Poljoprivredno - šumarski tehnikum iz kojega će

začeti buduća Poljoprivredna škola. Šezdesetih godina dobiva ime Poljoprivredno - šumarski centar, jer također nasljeđuje šumarsku školu iz Splita, a na školovanje dolaze učenici iz svih krajeva Dalmacije pa je stoga 1963. godine izgrađen i učenički dom. Trogodišnja zanimanja su mesar, konditor i cvječar, a četverogodišnja su tehnička zanimanja i to: veterinarski tehničar, poljoprivredni tehničar biljne proizvodnje, fitofarmaceut i agroturistički tehničar, šumarski tehničar, prehrambeni tehničar, tehničar nutricionist. Također, školuju se i učenici u gimnazijskim odjelima općeg i jezičnog usmjerenja smještenim u zgradi OŠ Bijaći u Kaštel Novom.

Srednja škola Braće Radić iz Kaštel Štafilića uz redovito srednjoškolsko strukovno obrazovanje provodi i obrazovanje odraslih. Riječ je o stjecanju srednje stručne spreme, prekvalifikaciju i osposobljavanju odraslih za slijedeća zanimanja: agroturistički tehničar, poljoprivredni tehničar biljne proizvodnje, poljoprivredni tehničar fitofarmaceut, šumski tehničar, tehničar nutricionist, veterinarski tehničar, cvječar, konditor, mesar, pekar, voćar-vinogradar-vinar, rukovalac motornom pilom i čistačem.

Tablica 20: Srednje škole - korisnici i zaposleni po godinama

Godina	Škole	Razredni odjeli	Učenici	Učenici koji su završili školu	Učitelji u ekvivalentu pune zaposlenosti
2013./2014.	4	22	456		42,91
2012./2013.	4	22	473	108	41,78
2011./2012.	4	21	461	107	51,7
2010./2011.	4	22	446	90	41,88

Izvor: DZS

Na području Grada Kaštela ne postoje visokoobrazovne ustanove, što je u potpunosti nadomješteno ponudom visokoobrazovnih institucija u okviru Sveučilišta u Splitu koje u svom sastavu ima jedanaest fakulteta, četiri sveučilišna odjela, jedan međusveučilišni odjel te umjetničku akademiju. Osim Sveučilišta postoje i druge visokoobrazovne institucije na kojima studiraju studenti iz Splita, ali i čitave regije uključujući i druge države.

Stipendije i sufinanciranja

Grad Kaštela raspisao je natječaj za dodjelu stipendija kaštelanskim učenicima i studentima za školsku akademsku godinu 2015./2016. za uspjeh u školi i fakultetu, Grad će dodijeliti 60 stipendija, 20 učeničkih i 40 studentskih. U istom omjeru stipendije će biti dodijeljene i prema socijalnom statusu. Prema odluci gradonačelnika, broj stipendija za učenike i studente Grada Kaštela u godini 2015./2016. povećan je za 30. U usporedbi sa školskom i akademskom godinom 2014./2015. kada je bilo dodijeljeno 90 stipendija, Grad ih za ovu godinu dodjeljuje 120.

Za tu svrhu iz gradskog proračuna osigurano je 200.000 kn više sredstava nego prethodne godine. Stipendija Grada Kaštela dodjeljuje se za 10 mjeseci, počevši od 1. rujna 2015.g. Iznos stipendije za učenike je 400,00 kn, a za studente 800,00 kn mjesečno.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Unaprjeđenje opremljenosti postojećih predškolskih ustanova i izgradnja novih objekata sukladno potrebama grada • Osiguravanje uvjeta za rad škola u jednoj smjeni, sukladno pedagoškim standardima • Razvoj programa i sadržaja u 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj djece upisane u vrtiće povećava se iz godine u godinu što stvara određeni pritisak na postojeću predškolsku infrastrukturu • Oskudna ponuda srednjoškolskog obrazovanja i neatrativnost srednje škole u

srednjoškolskom i cjeloživotnom obrazovanju koji će biti usklađeni s potrebama suvremenog gospodarstva	Kaštelima
--	-----------

2.4.2. Zdravstvo i socijalna skrb

Na području Grada Kaštela zdravstvene se usluge gotovo u potpunosti pružaju na razini primarne zdravstvene zaštite, dok pravo na specijalističko-konzilijarnu i bolničku zdravstvenu zaštitu Kaštelani u pravilu ostvaruju u Splitu.

Primarna zdravstvena zaštita provodi se kroz obiteljsku medicinu, pedijatriju, ginekologiju, dentalnu medicinu, patronažnu službu, medicinu rada i laboratorijsku dijagnostiku, a organizirana je u domovima zdravlja, ordinacijama u zakupu te privatnim ordinacijama i ustanovama. Iznimka su timovi za hitnu medicinsku pomoć (organizirani pri zavodima za hitnu medicinu) te preventivna školska medicina koja se provodi isključivo pri zavodima za javno zdravstvo.

Na području Kaštela nalazi se ukupno 19 ordinacija opće obiteljske medicine, četiri u sastavu Doma zdravlja Splitsko-dalmatinske županije, a ostatak u koncesiji. Najveći broj navedenih ordinacija, njih ukupno deset, nalazi se u Kaštel Starom, nekadašnjem sjedištu Doma zdravlja Kaštela. U Kaštel Sućurcu nalazi se šest ordinacija obiteljske medicine, u Kaštel Lukšiću dvije te jedna u Kaštel Gomilici. Zdravstvenu zaštitu predškolske djece pokrivaju ukupno četiri pedijatrijske ordinacije, dvije u Kaštel Starom i po jedna u Kaštel Sućurcu i Kaštel Gomilici. Dva ugovorena tima za zdravstvenu zaštitu djece i studenata smještene su u ambulanti u Kaštel Sućurcu. U Kaštel Sućurcu se nalaze i dvije ginekološke ordinacije, specijalist medicine rada i sporta te medicinsko-biokemijski laboratorij. Ispostava Zavoda za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije nalazi se u Kaštel Starom. Od kraja 2014. godine Kaštela nemaju ordinaciju za radiološku dijagnostiku. Naime, specijalist radiolog do tada zaposlen u Domu zdravlja otišao je u mirovinu, a njegova zamjena još uvijek je neizvjesna zbog nedovoljnog broja liječnika radiologa u cijeloj Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Kada je o dentalnoj zaštiti riječ, na području Grada Kaštela djeluje ukupno 17 stomatoloških ordinacija, 11 u koncesiji te šest u sastavu Doma zdravlja SDŽ-a.

U Gradu Kaštela nalazi se ukupno osam ljekarni, tri ljekarničke jedinice u sastavu Ljekarne Splitsko-dalmatinske županije (u Kaštel Starom, Kaštel Sućurcu i Kaštel Gomilici) te pet u privatnom vlasništvu (dvije u Kaštel Novom te u Kaštel Starom, Kaštel Lukšiću i Kaštel Kambelovcu po jedna). Dežurna ljekarna nalazi se u Kaštel Starom.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske za 2013. godinu, vodeći uzrok smrti u Gradu Kaštela, kao i u ostatku Splitsko-dalmatinske županije i Republike Hrvatske, su bolesti kardiovaskularnog sustava (37,36%), zatim slijede zloćudne novotvorine (35,16%) te bolesti dišnog sustava (6,2%). U odnosu na Republiku Hrvatsku, Splitsko-dalmatinska županija ima statistički nižu opću stopu smrtnosti (10/1000 nasuprot 12/1000), a Grad Kaštela nalazi se među područjima u županiji s najnižom prosječnom godišnjom stopom opće smrtnosti (7/1000 u 2013. godini), što se može pripisati relativno niskoj prosječnoj starosti kaštelanskog stanovništva (38,5 godina) i visokom udjelu mlade populacije (25% stanovništva mlađe je od 20 godina), odnosno pozitivnom prirodnom prirastu.

Javne zdravstvene ustanove koje djeluju na području Grada Kaštela te kojima gravitira njegovo stanovništvo:

- **Dom zdravlja Splitsko-dalmatinske županije**

U sastavu Doma zdravlja SDŽ-a na kaštelanskom području nalaze se četiri ordinacije obiteljske medicine, šest ordinacija dentalne medicine, pedijatrijska ordinacija, ordinacija medicine rada i sporta, medicinsko-biokemijski laboratorij i patronažna služba.

- **Zavod za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije**

Ispostava Kaštel Stari jedna je od 15 ispostava Zavoda za hitnu medicinu SDŽ-a. U okviru svake ispostave djeluje pet stručnih timova.

- **Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije**

Ispostava Kaštela nalazi se u Kaštel Sućurcu i dijeli prostorije s Domom zdravlja SDŽ-a.

- **Ljekarna Splitsko-dalmatinske županije**

U okviru Ljekarne SDŽ-a na području Grada Kaštela djeluju tri ljekarne, smještene u Kaštel Gomilici, Kaštel Sućurcu i Kaštel Starom.

- **Klinički bolnički centar Split**

Stanovnici Grada Kaštela u KBC-u Split pretežito ostvaruju zdravstvene usluge iz područja sekundarne, odnosno specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite te bolničku zdravstvenu zaštitu.

Institucije i programi koji pružaju usluge iz područja socijalne skrbi u Gradu Kaštela:

- **Centar za socijalnu skrb (CZSS) Split – Podružnica Kaštela**

Podružnica Kaštela sa sjedištem u Kaštel Starom jedna je od četiri podružnice CZSS-a Split, a nadležna je za područje Grada Kaštela te općine Lećevica, Prgomet i Primorski Dolac s pripadajućim naseljima.

- **Dom za djecu „Maestral“ – Podružnica „Miljenko i Dobrila“**

Dječji dom "Maestral" ustanova je socijalne skrbi koja zbrinjava djecu bez roditelja i odgovarajuće roditeljske skrbi. Ustanova djeluje u nadležnosti Ministarstva socijalne politike i mladih. Dom „Miljenko i Dobrila“, smješten u Kaštel Lukšiću, jedinstven je u Hrvatskoj zbog toga što je život djece i mladih organiziran u ukupno osam stanova. Svaki stan se sastoji od tri do četiri dvokrevetne sobe, male čajne kuhinje, dnevnog boravka i kupaonice. Dom može primiti 40 djece, od čega njih 30 na stacionarni smještaj, a 10 na poludnevni boravak. Od 2014. godine u okviru Doma djeluje i Obiteljsko savjetovalište otvorenog tipa, namijenjeno svim pojedincima i obiteljima u lokalnoj zajednici. Prostor koji se nalazi u Kaštel Starom Domu je dodijelio Grad Kaštela. Program rada uključuje educiranje, informiranje te podizanje razine svijesti o problematici i važnosti mentalnog zdravlja.

- **Prihvatilište za beskućnike u Kaštel Gomilici**

Prihvatilištem koje se nalazi u stanu u vlasništvu Grada Kaštela upravlja Udruga „Sv. Jeronim“, a uz Grad Kaštela, koji prihvatilište podupire iznosom od oko 10.000 kuna mjesečno, projekt sufinancira i Grad Solin. Prostorije namijenjene korisnicima prihvatilišta kapaciteta su 12 ležajeva, s odvojenim sanitarnim čvorovima i kuhinjom, te prostorijama za dežurne djelatnike.

- **Pučka kuhinja**

Program pučke kuhinje organizira Grad Kaštela u suradnji s Dječjim vrtićom Kaštela koji priprema obroke te Župnim uredom Kaštel Lukšić u čijim se prostorijama obroci dijele. Korisnici pučke kuhinje su potpuno radno nesposobne osobe koje ne mogu ostvariti uzdržavanje od osoba koje su ih na temelju propisa o obiteljskim odnosima obvezne uzdržavati te kućanstva s četvero i više malodobne djece koja ispunjavaju uvjet prihoda iz Odluke o socijalnoj skrbi i čije su materijalne i socijalne prilike posebno ugrožavajuće. Za troškove pučke kuhinje iz gradskog proračuna se izdvaja oko 260 tisuća kuna.

• Hrvatski Crveni križ – Gradsko društvo Kaštela

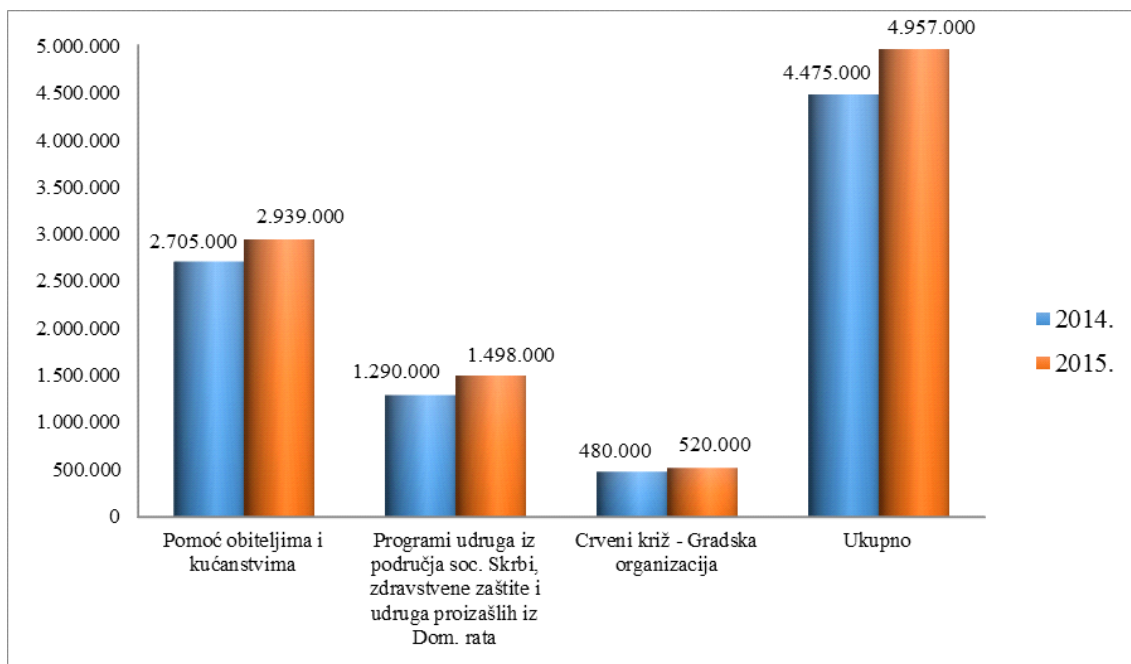
Crveni križ provodi brojne programe na području grada Kaštela, poput akcija dobrovoljnog darivanja krvi (u 2015. godini provedeno je 12 takvih akcija), pomoći socijalno potrebitim osobama i obiteljima, programa prevencije i suzbijanja ovisnosti o alkoholu i drogama, prijevoza i pratnje osoba s invaliditetom, rada s djecom i mladima, edukacija prve pomoći za vozače, programa pomoći u slučaju katastrofa i elementarnih nepogoda te programa spašavanja na vodi.

Uz navedene institucije, programe i usluge iz područja socijalne skrbi pružaju i brojne druge humanitarne udruge, vjerske organizacije i pojedinci.

Na području Grada Kaštela ne postoji dom za starije i nemoćne u državnom vlasništvu, a usluge skrbi o ovom dijelu populacije pružaju privatni domovi: dva u Kaštel Gomilici te po jedan u Kaštel Sućurcu i Kaštel Novom. U Kaštel Kambelovcu postoji obiteljski dom za starije kapaciteta do 20 osoba.

Programom javnih potreba u socijalnoj skrbi i zdravstvenoj zaštiti Grada Kaštela za 2015. godinu za mjere socijalne skrbi i zdravstvene zaštite iz proračuna je predviđeno ukupno 4.957.000 kuna, odnosno 3,67% ukupnih proračunskih rashoda. Navedene mjere prvenstveno su namijenjene sljedećim kategorijama građana: socijalno ugroženi pojedinci i obitelji, nezaposleni, bolesni i nemoćni, osobe s invaliditetom, djeca, mladi, građani starije dobi te stradalnici i sudionici Domovinskog rata i njihove obitelji. Najveći dio sredstava, ukupno 2.939.000 kuna namijenjen je socijalnoj zaštiti pojedinca i obitelji, odnosno pomoći obiteljima i kućanstvima. Za programe udruga iz područja socijalne skrbi planirano je 804.000 kuna, za programe udruga proisteklih iz Domovinskog rata 432.000 kuna, a za programe udruga iz područja zdravstvene zaštite i unapređenja zdravlja 262.000 kuna. Gradskoj organizaciji Crvenog križa namijenjeno je ukupno 520.000 kuna. U odnosu na prethodnu, 2014. godinu, povećana su proračunska izdvajanja za socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu za 482.000 kuna ili 10,7%. Naime, Programom javnih potreba u socijalnoj skrbi i zdravstvenoj zaštiti za 2014. godinu osigurano je ukupno 4.475.000 kuna za programe iz navedenih područja.

Slika 13: Raspodjela proračunskih sredstava Grada Kaštela za programe iz područja zdravstva i socijalne skrbi za 2014. i 2015. godinu

Izvor: Službeni glasnik Grada Kaštela br. 17/14 i 17/13

Prema podacima CZSS-a Split, u 2015. godini zabilježeno je ukupno 272 korisnika zajamčene minimalne naknade, 4 korisnika više u odnosu na prethodnu, 2014. godinu. Općenito, uočen je porast broja korisnika usluga socijalne skrbi u zadnjih nekoliko godina.

Tablica 21: Korisnici socijalnih usluga prema kategorijama

Godina	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Broj korisnika zajamčene minimalne naknade	171	226	225	268	272
Broj korisnika doplatka za pomoć i njegu	819	820	767	740	671
Broj korisnika prava na osobnu invalidninu	197	242	275	301	306
Broj korisnika pomoći u prehrani	89	71	57	61	35
Broj korisnika pomoći za odjeću i obuću	141	198	125	138	45
Broj korisnika jednokratne novčane pomoći za kupnju udžbenika	63	43	48	42	79
Broj korisnika naknade do zaposlenja	19	18	19	18	18
Broj korisnika pomoći za osobne potrebe	27	24	19	22	44
Broj osoba sa statusom roditelja njegovatelja	22	24	34	34	33
Broj korisnika jednokratne pomoći	719	836	720	977	1084
Broj korisnika pomoći i njege u kući	15	16	62	17	14
Broj osoba smještenih u ustanovama socijalne skrbi	98	84	63	95	86
Broj korisnika pomoći za ogtjev	169	226	224	248	251

Izvor: CZSS Split, Podružnica Kaštela

U skladu s nepovoljnom ekonomsko-socijalnom situacijom koja se bilježi na razini cijele Republike Hrvatske, kao i visokom razinom nezaposlenosti, raste potreba za uslugama socijalne skrbi i na teritoriju Grada Kaštela. Iako su razvijeni brojni institucionalni i neinstitucionalni mehanizmi socijalne pomoći te povećana proračunska izdvajanja za mjere socijalne skrbi, potrebno je raditi na uspostavljanju mreže pružatelja socijalnih usluga koja bi uključivala jednako privatni i civilni, kao i javni sektor. Također, potrebno je osmisliti i sustavno provoditi mjere za osamostaljivanje radno sposobnih korisnika usluga socijalne skrbi.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Ulaganje u postojeće zdravstvene ustanove i nedostajuću opremu • Podizanje standarda zdravstvene zaštite koje je, osim za potrebe lokalnog stanovništva, bitno i s aspekta razvoja turizma • Daljnji razvoj programa socijalnih usluga za starije, nemoćne, osobe s invaliditetom, nezaposlene, mlade i druge skupine u potrebi 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatan broj liječnika i drugog medicinskog osoblja • Nedovoljna opremljenost hitne medicinske službe • Nepostojanje ordinacije za radiološku dijagnostiku • Nedovoljno razvijeni izvaninstitucionalni oblici skrbi

2.4.3. Kultura

Prema nacrtu Strategije kulturnog razvoja Grada Kaštela (2012.) opći ciljevi kulturne politike Grada Kaštela su:

- Stalno preispitivanje kulturnih vrijednosti
- Poticanje individualnog stvaralaštva
- Kulturni pluralizam, multikulturalizam i otvorenost prema okruženjima

- Razvoj kulturne komunikacije i stvaralaštva putem novih informacijskih tehnologija
- Preobrazba kulturnog sektora u ključnu polugu razvitka
- Decentralizacija upravljanja kulturom i kulturnih djelatnosti

U svrhu ostvarivanja navedenih ciljeva predviđeno je nužno povećanje proračunskih izdvajanja za kulturu te diversifikacija izvora financiranja kombiniranjem gradskih, županijskih, državnih i europskih fondova i jačanjem donatorstva i sponzorstava. Osim navedenih promjena vezanih za financiranje potrebno je organizacijski preustrojiti kulturnu administraciju s osloncem na kvalitetne kadrove nužne za provedbu projekata i programa, unaprijediti multilateralnu suradnju te unaprijediti oblike komuniciranja informacijskim mrežama i suvremenim tehnologijama.

Iz Proračuna Grada Kaštela na godišnjoj razini sukladno Programu javnih potreba u kulturi za narednu godinu financiraju se kulturne djelatnosti i poslovi, akcije i manifestacije u kulturi od interesa za Grad Kaštela, koje su utvrđene kao javne potrebe u kulturi, a osobito:

- redovna djelatnost ustanova kulture kojima je osnivač Grad Kaštela
- redovna djelatnost ustanova kulture, udruga u kulturi i drugih organizacija koje su od interesa za Grad Kaštela
- programi muzejsko-galerijske i likovne djelatnosti,
- programi u području kazališne i glazbeno-scenske djelatnosti,
- program izdavačke djelatnosti, te akcije i manifestacije u književno nakladničkoj i knjižničarskoj djelatnosti
- programi filmske i multimedijske djelatnosti,
- programi poticanja i razvitka kulturno-umjetničkog amaterizma, akcije i manifestacije u području kazališne, glazbeno-scenske, glazbene i plesne djelatnosti,
- programi međunarodne kulturne suradnje,
- programi koji promiču kulturu mladih i alternativnu kulturu,
- ostali kulturni programi,
- programi rekonstrukcije, sanacije, adaptacije, investicijskog održavanja i opremanja objekata kulture od interesa za Grad Kaštela

Za funkcioniranje i redovnu djelatnost kulturnih institucija kojima je osnivač Grad Kaštela izdvaja se najviše proračunskih sredstava predviđenih Programom javnih potreba za kulturu Grada Kaštela – čak 56,9 %, a to su:

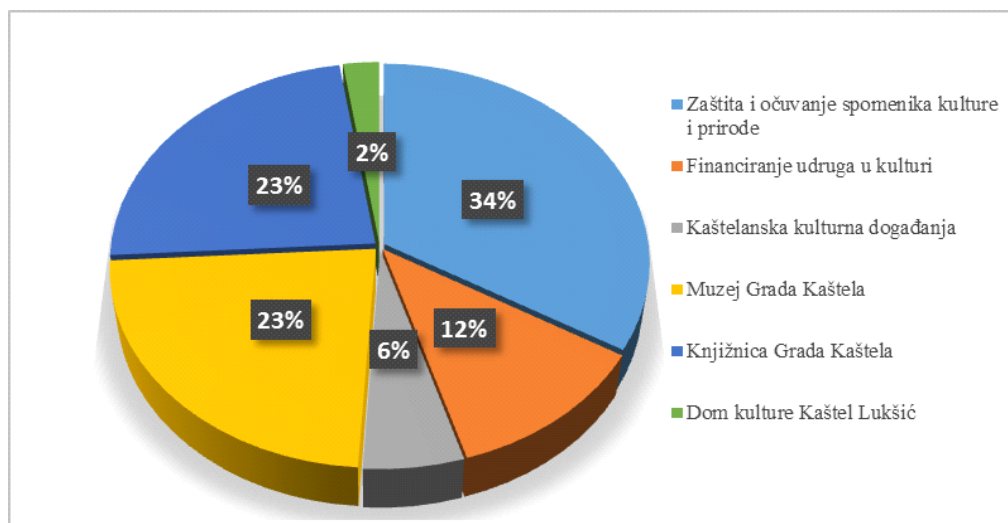
1. Muzej Grada Kaštela – formalno je registriran 1999. godine. Muzej Grada Kaštela, sa sjedištem u dvorcu Vitturi u Kaštel Lukšiću, a do tada je djelovao u više pravnih i stručnih oblika (galerija, zavičajni muzej). U sastavu muzeja formirano je 6 odjela (arheološki, kulturno-povijesni, pedagoški, restauratorsko-konzervatorski te odjel moderne i suvremene umjetnosti i odjel dokumentacije). Trenutno je realizirana je prva faza stalnog muzejskog postava u izložbenim prostorima drugog kata Kaštela Vitturi. Stalni muzejski postav prikazat će, u više faza, specifičnost nastanka grada Kaštela. Muzej aktivno organizira i pedagošku djelatnost kojom na razne načine i u različitim oblicima dodatnim muzejskim programima i projektima publici približava muzejsku struku i muzejske projekte. Pedagoški odjel Muzeja Grada Kaštela trudi se približiti muzejsku građu raznovrsnim skupinama posjetitelja. Osobita pozornost posvećuje se predškolskoj i školskoj djeci te studentskoj populaciji kao i radu s osobama posebnih potreba.

2. Knjižnica Grada Kaštela - Od 16. 6. 1998. godine djeluje kao samostalna ustanova, a do tada su knjižnični odjeli na području Kaštela djelovali kao podružnice Gradske knjižnice

Marka Marulića u Splitu. Gradska knjižnica Kaštela raspolaže sa fondom od oko 40.000 svezaka knjižne građe namijenjene odraslima i djeci. Osim lektire za učenike, te beletristike i stručne literature koja se daje na posudbu, knjižnica raspolaže s bogatom referentnom zbirkom i periodikom koja se daje na korištenje u prostorijama čitaonice. Danas postoji 6 knjižničnih odijela.

Osim za financiranje redovne djelatnosti ustanova kojima je Grad osnivač, proračunska sredstva se u pravilu osiguravaju i zaštitu spomenika kulture, kaštelanska kulturna događanja (npr. kulturno ljeto) te sufinanciranje udruga u kulturi. Najviše sredstava predviđeno je za zaštitu spomenika kulture, što je očekivano obzirom na opseg kulturne baštine, njeno stanje i nužnost stalnih konzervatorskih intervencija.

Slika 14: Raspodjela proračunskih sredstava namijenjenih za kulturu u 2015. godini

Izvor: Program javnih potreba u kulturi Grada Kaštela za 2015. godinu

Prema registru udruga RH, na području Grada Kaštela, u području djelovanja kulture i umjetnosti postoji 56 aktivnih udruga (stanje na dan - 16. lipnja 2016.), a kultura i umjetnost je područje djelovanja drugo po brojnosti registriranih udruga, nakon sporta. U vlastitom financiranju, kaštelanske organizacije civilnog društva najviše se oslanjaju na Grad, a tek manji dio sredstava potražuju iz drugih izvora. Programom javnih potreba u kulturi, za financiranje aktivnosti kulturnih udruga s kaštelanskog područja u 2015. godini osigurano je 1.396.000 kuna ili 16,5% ukupnih sredstava namijenjenih čitavom civilnom sektoru i 11,74% sredstva namijenjenih za kulturu.

Kada je o financiranju udruga u kulturi riječ, vrednovanje prijedloga projekata provodi Kulturno vijeće Grada Kaštela, u suradnji s Upravnim odjelom za društvene djelatnosti i opće poslove. Prijedlog financiranja šalje se na Gradsko vijeće koje ga na posljetku usvaja. Sredstva se uvijek nastoje proporcionalno rasporediti, a trend je iz godine u godinu sličan budući da se na natječaj prijavljuju u pravilu iste udruge. Svake godine udruge podnose Gradu izvješća o radu, kao i financijska izvješća, čime opravdavaju dobivena sredstva te pružaju gradskim vlastima podlogu za financiranje budućih projekata.

Kako se navodi u nacrtu Strategije kulturnog razvoja, broj kulturnih udruga u Kaštelima nije u funkciji razvoja i ekonomski je rastrošan. Velika rascjepkanost usitnila je kulturne resurse, a povećala upravne izdatke. Odluke koje se donose na razinama udruga, za razliku od gradske razine, nisu značajne za kulturni razvitak, a uz to su i nekoordinirane. Na taj način cjelovitiji lokalni kulturni razvitak zakočen je, a kulturna ponuda ostaje neprikladna za kulturni razvitak što dugoročno loše utječe na prepoznavanje značajnijih kulturnih iskoraka na području Grada.

Cilj koji Strategija vidi kao relevantan je osnivanje kulturnog centra specijaliziranog za servisiranje udruga i ustanova kulture, koordinaciju razvoja i raspodjele sredstava kroz poticanje značajnijih projekata.

Nacrt Strategije kulturnog razvoja Grada Kaštela identificirala je u različitim segmentima izvedbene umjetnosti glavne karakteristike, nedostatke kao i mjere za njihovo unaprjeđivanje na razini Grada:

Likovna umjetnost

Kaštela imaju vrijedne resurse u području likovnih umjetnosti, ali ipak mjesto Kaštela u likovnom svijetu malo je uočljivo, pa čak i neprepoznatljivo. Osnovni razlog tome jest u nepostojanju kriterija kojim se kaštelanska likovna umjetnost vrednovala posljednjih godina, te potpuno zanemaren ili pogrešno definiran promotivni aspekt umjetnosti. U tom smislu treba uspostaviti čvrste vrijednosne i promotivne kriterije te maksimalno afirmirati one najvrednije što Kaštela imaju u smislu vlastitosti i posebnosti. Potrebno je uklopiti kaštelansku likovnu scenu u suvremene hrvatske, europske i svjetske tokove, razvijati funkcionalnu i modernu, tehnički opremljenu likovnu infrastrukturu, osmisliti vizualni identitet Kaštela i podignuti opću likovnu obrazovanost.

Scenska umjetnost

Na području Kaštela ne postoji kazališna zgrada, a kao višenamjenski prostor u kojima se mogu izvoditi tehnički manje zahtjevne kazališne predstave moguće je koristiti dvoranu kina „Sveti Juraj“ u Kaštel Sućurcu. Nepostojanje osnovnih uvjeta (kazališne ustanove) teško može dovesti do bilo kakve razvojne situacije na ovom području koje zahtijeva adekvatnu materijalno-tehničku opremljenost. Kazališni je amaterizam u porastu, ali se nedostatna pažnja u njegovu vrednovanju te stručnoj i novčanoj potpori posvećivala pedagoškom radu s (potencijalnim) voditeljima amaterskih družina. Stoga su glavni prioriteti, uz sanaciju i modernizaciju infrastrukture i povećanje opsega i kvalitete rada, omogućiti stvaranje kazališne ustanove, diversificirati izvore njena financiranja, obrazovanje prilagoditi njihovim potrebama i povećati razmjenu među kazalištima.

Glazbena umjetnost

Stanje u glazbenoj umjetnosti i kulturi lošije je nego prije 1990. godine u pogledu koncertnog života, uvjeta stvaralaštva, kvalitete djela, količine obrazovanja (smanjeni programi u školama). Kriza orkestara uzrokovana je uglavnom odljevom kadrova u bogatije sredine. Tehnološka je oprema nepostojeća (od koncertne dvorane do doma kulture i ljetnih scena na otvorenom). Istodobno, povećao se broj priredaba laganijih žanrova (koncentriranih tijekom ljeta). U Kaštelima je gotovo nemoguće vidjeti respektabilne svjetske umjetnike i ansamble. Potrebno je osigurati trajne uvjete za kvalitetnu glazbenu i glazbeno-scensku djelatnost, posebno osiguranjem koncertne dvorane (u sklopu Kulturnog centra), te na taj način potaknuti brži i snažniji razvoj kaštelanskog glazbenog stvaralaštva i djelovanja.

Kulturni turizam

Kulturni turizam je područje s razvojnim potencijalom koji do sada nije dovoljno iskorišten. Suvremeniji pristupi u svijetu upozoravaju da kultura igra ključnu ulogu u razvitku turizma, da postaje razlog postojanja turizma i uvjet njegova razvoja. Kulturni turizam kvalitetniji je oblik turizma od masovnog, premda čini malen dio ukupnog broja turista. Kulturno zainteresirani posjetitelji troše više novca u hotelima, restoranima i općenito više kupuju. U pogledu ovog oblika turizma Kaštela nemaju izgrađen vlastiti imidž. Razlog nedostatka imidža proizlazi ponajprije iz činjenice da prosječan stanovnik Kaštela malo zna o povijesti i kulturnoj tradiciji mjesta u kojem živi. Kulturni imidž je slika mjesta koja se dugo ili trajno

panti ako to mjesto održava i razvija svoje razlikovno obilježje. Potrebne su studije za izradu strategijsko-marketinških turističkih planova koje će kulturu tretirati kao resursnu osnovu u smislu objekata kulture: spomenika, muzeja i kulturnih manifestacija.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Sveobuhvatan angažman i kvalitetnija koordinacija različitih kulturnih i umjetničkih djelatnosti • Razvojem svih segmenata kulture i većim strateškim izdvajanjima za kulturne djelatnosti, kultura i kulturni turizam mogu postati značajan faktor razvoja grada 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno izdvajanje financijskih sredstava iz proračuna za kulturne sadržaje • Nedovoljna opremljenost i povezanost postojeće kulturne infrastrukture • Nepostojanje adekvatne kazališne zgrade i koncertne dvorane

2.4.4. Sport i rekreacija

Javne potrebe u sportu Grada Kaštela propisane su Zakonom o sportu za koje se financijska sredstva osiguravaju iz proračuna Grada, a obuhvaćaju poslove i djelatnosti za koje je normirano da su lokalnog značaja kao što su, između ostalog, poticanje i promicanje sporta, provođenje sportskih aktivnosti djece, mladeži i studenata, djelovanje sportskih udruga i saveza, sportsko-rekreacijske aktivnosti građana, sportske pripreme, domaća i međunarodna natjecanja, sportske aktivnosti osoba sa smetnjama u razvoju te ostale aktivnosti od značaja za sport Grada Kaštela.

Zajednica sportskih udruga Kaštela osnovana je s ciljem razvitka i promicanja sporta na području Grada Kaštela, poticanja vrhunskog sportskog stvaralaštva, stvaranja uvjeta za postizanje vrhunskih sportskih dometa, razvitka sportskih aktivnosti djece i mladeži, sportsko rekreacijskih aktivnosti građana i osoba s invaliditetom, te širenja olimpijskih ideala i jačanja olimpijskog pokreta. Članice zajednice su neprofitne sportske udruge (klubovi) i druge neprofitne udruge čija je djelatnost od značenja i interesa za sport u Gradu Kaštela. U zajednicu je 2012. godine bilo učlanjeno 59 sportskih udruga: četiri nogometna kluba, tri odbojkaška, po dva rukometna i plesna kluba, po jedan teniski, košarkaški, ribolovni, veslački, šahovski, kickboxing, malonogometni, gimnastičarski, stolnoteniski, plivački, pikado i judo klub, te 36 drugih sportskih klubova. Zajednica se financira iz proračuna Grada Kaštela i ostalih prihoda.

Zajednica objedinjuje zahtjeve, programe i projekte sportskih udruga, članica zajednice, koji su od interesa za Grad, a sadrže realnu procjenu uspješnosti i učinka pojedinog programa ili projekta. Upravni odbor Zajednice predlaže raspodjelu financijskih sredstava, a temeljem usvojenog Programa javnih potreba u sportu. Posebice se vrednuje raznolikost programskih područja, razvijenost pojedinog sporta, masovnost, kvaliteta, rezultati, opravdanost planova, programa i projekata, te vrhunska ostvarenja na domaćem i međunarodnom planu. Financijska sredstva proračuna Grada Kaštela, koja se realiziraju putem Zajednice sportskih udruga Grada Kaštela, ne može koristiti sportska udruga koja nije član zajednice.

S obzirom na područje djelovanja, najzastupljenije civilne udruge na području Kaštela su udruge u sportu (104 udruge ili 38,1%), a zatim slijede udruge koje se bave kulturnim djelatnostima sa više od dvostruko manje aktivnih udruga. Najveći dio sredstava gradskog proračuna za financiranje civilnog sektora usmjeren je upravo financiranju udruga u sportu (4.850.000 kuna ili 57,4% od ukupnog iznosa namijenjenog udrugama).

Stanje i broj objekata sportske infrastrukture na području Grada Kaštela prikazano je u niže priloženim tablicama. Iako su prostori u vlasništvu Grada Kaštela, korisnici su najčešće sportski klubovi što u mnogome sprječava znatniji broj stanovnika u korištenju tih terena.

U evidenciji ne postoji niti jedno malonogometno, basket i odbojkaško igralište te bočalište i bazeni na otvorenom dok multifunkcionalni karakter sportskih dvorana pruža mogućnost korištenja za različite sportove i aktivnosti. Grad Kaštela nema jasno ograđena dječja igrališta, ali postoji 5 javnih površina (svaka od 1.000 do 1.500m²) koje su opremljene spravama za dječju igru. Također, bitno je spomenuti da postoje brojne „adaptirane“ prostorije u privatnom vlasništvu koje se koriste u razne rekreativne svrhe, a nije poznat njihov točan broj.

Tablica 22: Stanje sportskih objekata na otvorenom na području Grada Kaštela (na dan 13.1.2016.)

Tip sportskog objekta	Broj	Naziv	Površina (m ²)	Podloga	Prihvatni kapacitet	Vlasništvo	Korisnici	Dodatne napomene:
Nogometno igralište	1	Val	13.885	trava	cca 2.000	Grad Kaštela	NK Val	
Nogometno igralište	1	GOŠK	8.806	trava	cca 2.000	Grad Kaštela	NK Gošk	
Nogometno igralište	1	Jadran	9.500	trava	cca 2.000	Grad Kaštela	NK Jadran	
Košarkaško igralište	1	Sokolana	1.000	beton	200 (neuvjetno)	Grad Kaštela	ne koristi se	
Teniski tereni	5	Resnik	3.000	zemlja	nije poznato	privatno	razni korisnici	
Teniski tereni	2	Palace	1.000	zemlja	nije poznato	privatno	razni korisnici	
Teniski tereni	3	-	1.500	zemlja	nije poznato	privatno	razni korisnici	
Kombinirano igralište	10	-	nije poznato	beton	nije poznato	Osnovne škole i SŠ braće Radić	škole	Igrališta u sklopu škola
Rukometno igralište	1	Sokolana	2.000	beton	500	Grad Kaštela	ŽRK Kaštela	
Rukometno igralište	1	GOŠK	2.000	beton	500	Grad Kaštela	RK Ribola Kaštela	

Izvor: Grad Kaštela

Tablica 23: Stanje sportskih objekata na zatvorenom na području Grada Kaštela (na dan 13.1.2016.)

Tip sportskog objekta (dvorane)	Broj	Naziv	Površina (m ²)	Podloga	Prihvatni kapacitet	Vlasništvo	Korisnici	Dodatne napomene:
Kombinirane dvorane	1	Gradska sportska dvorana u K.Sučurcu	1.700	Parket	Cca 2.000	Grad Kaštela	Udruge, djeca, sportski klubovi	
Kombinirane dvorane	1	Gradska sportska dvorana	1.600	Parket	Cca 2.000	Grad Kaštela	Udruge, djeca, sportski klubovi.	
Kombinirane dvorane	4							U sklopu osnovnih škola

Izvor: Grad Kaštela

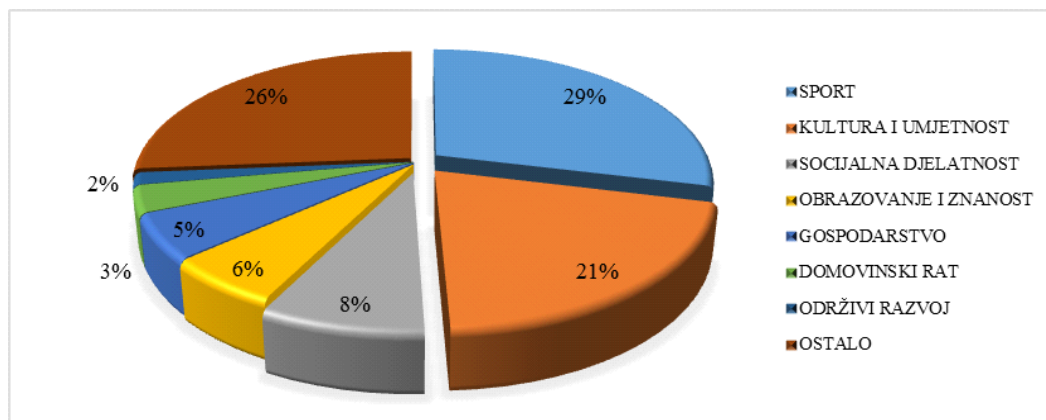
RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
• Veća otvorenost i dostupnost sportskih terena i igrališta znatnijem broju	• Veliki broj udruga u sportu i njihova nedovoljna povezanost i disperziranost

stanovnika • Iskorištavanje sportskih objekata u svrhu turizma • Ograđivanje dječjih igrališta	koja umanjuje njihove pune potencijale koji bi se mogli ostvariti kada bi iste djelovale koordiniranije u razvoju sektora
--	---

2.4.5. Suradnja s civilnim sektorom

Prema Registru udruga Republike Hrvatske, na području Grada Kaštela registrirane su 271 aktivne udruge (16.06.2016.). S obzirom na područje djelovanja, najzastupljenije su udruge u sportu (78 udruga ili 28,8%), zatim slijede udruge koje se bave kulturnim djelatnostima (56 udruga ili 20,6%), humanitarne udruge (22 udruge ili 8,1%), udruge iz područja obrazovanja, znanosti i istraživanja (16 udruga ili 5,9%) te gospodarstva (15 udruga ili 5,5%). Na kaštelanskom području djeluje i devet udruga proizašlih iz Domovinskog rata, kao i četiri ekološke udruge. Kada se ti podaci usporede s onima na razini Splitsko-dalmatinske županije, uočava se da su od ukupno 4.767 aktivnih udruga također najbrojnije udruge iz područja sporta (971 udruga ili 20,3%) i kulture i umjetnosti (643 udruge ili 13,5%), a potom slijede udruge iz područja socijalne djelatnosti te obrazovanja, znanosti i istraživanja.

Slika 15: Organizacije civilnog društva u Gradu Kaštela prema području djelatnosti

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske

Kada je o financiranju riječ, kaštelanske organizacije civilnog društva najviše se oslanjaju na Grad, a tek manji dio sredstava potražuju iz drugih izvora. Ukupni rashodi planiranog proračuna Grada Kaštela za 2015. godinu iznosili su 134.796.700 kuna, od čega je za financiranje programa različitih udruga ukupno osigurano oko 8.444.380 kuna ili 6,26%. Najveći dio navedenih sredstava usmjeren je financiranju udruga u sportu (4.850.000 kuna ili 57,4% od ukupnog iznosa namijenjenog udrugama). Programom javnih potreba u kulturi za financiranje aktivnosti kulturnih udruga s kaštelanskog područja osigurano je 1.396.000 kuna ili 16,5% ukupnih sredstava namijenjenih civilnom sektoru. Slijede programi udruga iz područja socijalne skrbi s ukupno 804.000 kuna (9,5%), programi udruga proizašlih iz Domovinskog rata s 432.000 kuna (5,1%) te programi udruga iz područja zdravstvene skrbi, zaštite i unaprjeđenja zdravlja kojima je namijenjeno 262.000 kuna (3,1%) iz gradskog proračuna. Gradskom društvu Crvenog križa Kaštela dodijeljeno je 520.000 kuna, što je 6,1% od ukupnog iznosa. Slična raspodjela proračunskih sredstava kaštelanskim udrugama osigurana je i proračunom za prethodnu, 2014. godinu. Od ukupno 8.294.760 kuna namijenjenih OCD-u, zajednici sportskih udruga Kaštela osigurano je 4,9 milijuna kuna, a za financiranje udruga u kulturi 1,6 milijuna kuna. Za programe udruga iz područja socijalne skrbi, zdravstvene zaštite te udruga proizašlih iz domovinskog rata osigurano je ukupno 1.290.000 kuna, a gradskoj organizaciji Crvenog križa 480.000 kuna.

Proces dobivanja proračunskih sredstava odvija se tako da Grad Kaštela raspisuje javni natječaj na koji udruge prijavljuju svoje programe i projekte, a Upravni odjel za društvene djelatnosti i opće poslove provodi stručno vrednovanje na temelju unaprijed određenih kriterija.

Kriteriji za stručno vrednovanje prijedloga programa su:

- provođenje programa/projekta na području Kaštela
- jasnoća, cjelovitost i provedivost programa u planiranom razdoblju
- stručne reference programa
- kvaliteta dosadašnjeg rada, ugled, uspjesi i iskustvo u provođenju programa predlagatelja
- sustavnost u programskom kontinuitetu i poticajni rezultati
- poticanje izvornosti, kreativnosti i inovativnosti
- značenje za razvoj grada
- programi ekološkog značaja
- projekti usmjereni na međugradsku i međunarodnu suradnju
- programi koji imaju osigurane ili predviđene ostale izvore financiranja
- programi i projekti koji su usmjereni na veći broj građana ili na veće ciljane skupine građana
- projekti ostvareni u suradnji s partnerima

Kada je o financiranju udruga u kulturi riječ, vrednovanje prijedloga projekata provodi Kulturno vijeće Grada Kaštela, u suradnji s Upravnim odjelom za društvene djelatnosti i opće poslove. Nakon opisane procedure, prijedlog financiranja šalje se na Gradsko vijeće koje ga na posljetku usvaja. Sredstva se uvijek nastoje proporcionalno rasporediti, a trend je iz godine u godinu sličan budući da se na natječaj prijavljuju u pravilu iste udruge. Svake godine udruge podnose Gradu izvješća o radu, kao i financijska izvješća, čime opravdavaju dobivena sredstva te pružaju gradskim vlastima podlogu za financiranje budućih projekata.

Suradnja između Grada Kaštela i organizacija civilnog društva u pravilu je dobro razvijena, a čak 28 udruga (10,2%) za svoje djelovanje koristi prostore u gradskom vlasništvu. Korištenje gradskih prostora uređuje se Ugovorom o partnerstvu, kojim je određeno da udruge samostalno plaćaju troškove prostora, ali ne i najam. U posljednje vrijeme gradska uprava ulaže određene napore kako bi potaknula organizacije civilnog društva na aktivniji pristup financiranju pa je tako organizirala edukacije o tome kako se samostalno prijaviti na različite projekte financirane od strane nadležnih ministarstava, kao i sredstvima iz fondova Europske unije.

Među brojnim udruženjima građana na području grada Kaštela, svojom aktivnošću posebno se ističu humanitarne udruge. Jedna od njih je i Udruga "Sveti Jeronim" iz Kaštel Gomilice koja provodi različite programe iz područja socijalne skrbi. Ističe se Program pomoći u kući starijim i nemoćnim osobama, koji Udruga provodi od 2010. godine. Kao dio programa, u Kaštel Gomilici otvoren je i dnevni boravak za starije osobe, gdje se za njih organiziraju edukativne radionice te različita predavanja. Drugi značajan projekt Udruge "Sv. Jeronim" vođenje je prihvatilišta za beskućnike, također u Kaštel Gomilici, koje je druga takva ustanova u Splitsko-dalmatinskoj županiji, a uz Grad Kaštela, sufinancira je i Grad Solin. Objekt površine od oko 70 metara četvornih u gradskom je vlasništvu, a Udruzi "Sv. Jeronim" ustupljen je na korištenje krajem 2013. godine. Udruga je sudjelovala i u izradi Lokalnog programa za mlade grada Kaštela za period od 2015. do 2018. godine, u suradnji s Clusterom za eko-društvene inovacije i razvoj "CEDRA Split". Riječ je o strateškom planu Grada Kaštela izrađenom uz financijsku potporu Ministarstva socijalne politike i mladih, a čiji je cilj

poboljšanje kvalitete života mladih Kaštelana. Osim udruga iz područja socijalne skrbi, značajan je i angažman brojnih kulturno-umjetničkih udruga koje organiziraju različite manifestacije poput koncerata, izložbi, predstava, tematskih večeri i slično.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Međusobno udruživanje organizacija civilnog društva i njihova bolja suradnja i komunikacija čime bi se stvorile veće mogućnosti za financiranje zajedničkih projekata posebice iz EU fondova; • Čvršća suradnja organizacija civilnog sektora s privatnim i javnim sektorom; • Daljnja izgradnja kapaciteta organizacija civilnog društva u segmentu projektnog rada, međusektorske suradnje i društvenog poduzetništva 	<ul style="list-style-type: none"> • Udruge građana nisu dovoljno aktivne kada je riječ o kreiranju javnih politika i • Udruge nemaju kapacitete i iskustva bitna za samostalno prijavljivanje projekata za financiranje iz EU fondova • S obzirom na nedovoljno istaknut zajednički identitet grada, gdje svako naselje ima razvijen vlastiti identitet, to se oslikava i na organizacije civilnog društva kojih ima razmjerno veliki broj u većini pojedinih naselja i među kojima postoji izvjestan animozitet i nespremnost za suradnju

2.5. Gospodarstvo

2.5.1. Opći gospodarsko-strukturni pokazatelji

Gospodarstvo Grada Kaštela temelj je ukupnog razvoja grada, stoga je nužno osvrnuti se na osnovne pokazatelje i trendove, osobito položaj gospodarstva grada u županijskim i hrvatskim gospodarskim okvirima. Također, valja naglasiti da nije moguće govoriti o učinkovitom upravljanju i poticanju gospodarstva ukoliko ne postoji kontinuirana analiza globalnih i pojedinačnih gospodarskih trendova, za što je potrebna kvalitetna i sustavna baza podataka. Posljednjih godina nedostatak ovakvih podataka najveće je ograničenje za uspješnu analizu, strateško promišljanje i upravljanje razvojem gospodarstva, osobito na lokalnoj razini. Grad Kaštela pripada Splitsko-dalmatinskoj županiji te je drugi po veličini (po broju stanovnika) u njoj, stoga se nužno osvrnuti i na razvijenost SDŽ u odnosu na RH, te grada Kaštela u odnosu na obje razine.

Bruto domaći proizvod Splitsko-dalmatinske županije u 2012. godini iznosio je 26,93 milijardi kuna što predstavlja 8,18% ukupnog BDP-a Hrvatske (329 milijardi kuna). Ovakav podatak govori o ispodprosječnim gospodarskim rezultatima ukoliko se uzme u obzir broj stanovnika SDŽ koji iznosi 10,61% u ukupnom broju stanovništva RH (prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. godine). Kao i BDP Hrvatske, tako i županijski ima trend pada još od početka globalne krize 2008. godine. Splitsko-dalmatinska županija bilježi i ispodprosječnu razinu BDP-a po stanovniku. Gospodarska kretanja u Splitsko-dalmatinskoj županiji, kao i u Republici Hrvatskoj, u 2014. godini okarakterizirana su poslovanjem u recesijskim uvjetima.

Tablica 24: Prikaz BDP-a Splitsko-dalmatinske županije

Bruto domaći proizvod Splitsko-dalmatinske županije								
	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Mlrd. HRK	22,62	24,92	28,81	29,71	28,85	27,45	22,30	26,93
Mlrd. EUR	3,06	3,40	3,93	4,11	3,93	3,77	3,67	3,58

Izvor: Izvješće o stanju SDŽ s prikazom financijskih izvješća za 2014.

Iz tablica je moguće vidjeti kako je bruto domaći proizvod po stanovniku imao trend rasta sve do 2008. godine, kako na nacionalnoj tako i na županijskoj razini. U 2008. godini u BDP po stanovniku u RH iznosi 77.420 kn, a u SDŽ 61.638 kn. Nakon prve krizne godine bruto domaći proizvod po stanovniku raste u Županiji ponovno tek 2011. godine te iznosi 60.007 kn. Na razini RH pada samo u 2009. godini, te nastavlja rasti sve do 2012. godine kada iznosi 77.899 kn. Na razini Županije, BDP po stanovniku u 2012. godini ne slijedi uzlazni trend, već pada i iznosi 59.200 kn. Također, može se vidjeti iz priloženih tablica da bruto domaći proizvod po stanovniku SDŽ u razdoblju od 2005. do 2012. godine varira na razini ispod 80% od prosjeka RH. Iznimno 2007. godine prelazi tu granicu i iznosi 83,54%, a 2009. godine 80,55%. U 2012. godini BDP po stanovniku SDŽ iznosi 76,69% od prosjeka RH.

Tablica 25: BDP po stanovniku za RH i SDŽ u HRK i EUR

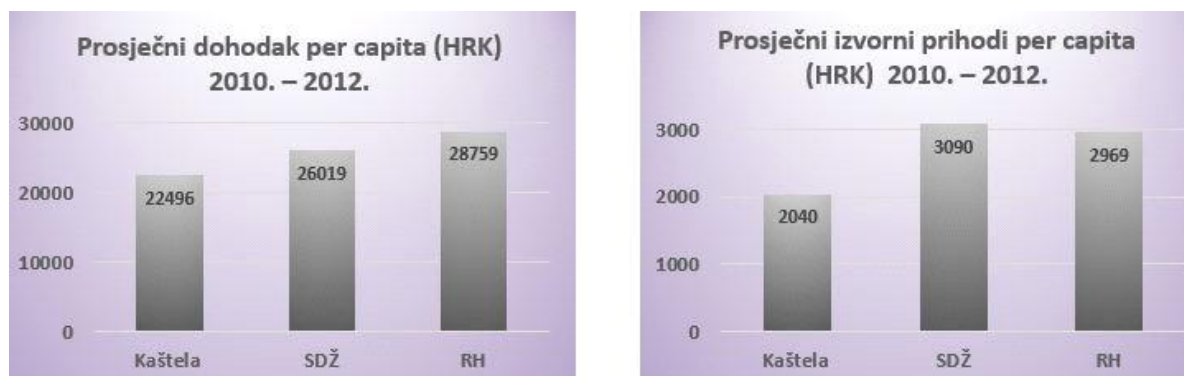
Bruto domaći proizvod po stanovniku								
	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
RH (HRK)	60.011	65.520	71.710	77.420	74.186	75.368	77.407	77.899
SDŽ (HRK)	47.367	51.976	59.909	61.638	59.759	56.834	60.007	59.200
RH (EUR)	8.110	8.947	9.775	10.718	10.108	10.057	10.297	10.268
SDŽ (EUR)	6.401	7.098	8.166	8.533	8.142	7.800	8.072	7.875
% od prosjeka RH	78,93 %	79,33 %	83,54 %	79,61 %	80,55 %	77,56 %	78,18 %	76,69 %

Izvor: Izvješće o stanju SDŽ s prikazom financijskih izvješća za 2014.

Prethodno su prezentirani podatci BDP-a za RH i SDŽ, međutim, oni nažalost nisu dostupni na lokalnoj razini, stoga se ne može usporediti BDP grada Kaštela sa Županijom i državom.

Na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini dostupni su podatci o dohotku i izvornim prihodima (izvorni prihodi predstavljaju prihode bez pomoći i primitaka od financijske imovine i zaduživanja) pa se iz ovih podataka može preciznije usporediti razvijenost grada Kaštela u odnosu na SDŽ i RH. Na sljedećoj slici prikazana je usporedba prosječnog dohotka i izvornog prihoda po stanovniku (per capita) za grad Kaštela, SDŽ i RH.

Slika 16: Prosječni dohodak (per capita) i prosječni izvorni prihodi (per capita) u HRK

Izvor: MRRFEU (2013.)

Iz prethodne slike vidi se da prosječni dohodak per capita u Kaštelima iznosi 22.496 kuna i da je manji za čak 27,84% od razine prosječnog dohotka per capita u RH (iznosi 28.759 kuna), a u odnosu na SDŽ je također manji i to za iznos od 15,66% (iznosi 26.019 kuna). Prosječni izvorni prihodi per capita iznose 2.040 kuna što predstavlja 66,2% nacionalnog prosjeka. Nacionalni prosjek iznosi 2.969 kuna, a županijski 3.090 kuna, pa je lokalni prosjek Grada Kaštela još niži u odnosu na SDŽ. Iz navedenih podataka se može zaključiti kako je Grad Kaštela lošije razvijen u odnosu na SDŽ i RH.

Jedno od obilježja gospodarstva SDŽ je i neravnomjerna raspodjela gospodarstva po područjima županije, što je u osnovi posljedica dugogodišnje koncentracije razvitka u priobalju i većim urbanim centrima. Indeks razvijenosti uveden je radi što objektivnijeg mjerenja stupnja razvijenosti svih jedinica lokalne i regionalne samouprave u Republici

Hrvatskoj. Kategoriziranje svih teritorijalnih jedinica prema razvijenosti temelji se na suvremenom shvaćanju regionalne politike koja potiče razvoj cjelokupnog državnog teritorija. Izravnim povezivanjem razine regionalnih razvojnih poticaja s razinom razvijenosti, dolazi se do kvalitetnog okvira za poticanje razvoja svih lokalnih i županijskih jedinica u skladu sa stupnjem razvijenosti pojedine jedinice. Pri izračunu indeksa razvijenosti koriste se slijedeći pokazatelji:

- stopa nezaposlenosti
- dohodak po stanovniku
- proračunski prihodi jedinica lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku
- opće kretanje stanovništva
- stopa obrazovanosti.

Promatrajući indeks razvijenosti na lokalnoj razini može se vidjeti da Grad Kaštela ima indeks razvijenosti od 90,84% i spada u III. skupinu, u kojoj se vrijednosti kreću od 75-100% prosjeka Republike Hrvatske. Gradovi koji se nalaze u neposrednoj blizini Grada Kaštela imaju vrijednosti Indeksa u rasponu od II do IV. skupine.

Regionalna konkurentnost govori o kvaliteti faktora, politika i institucija koji svojom isprepletenošću utječu na održivu produktivnost u nekoj podnacionalnoj administrativnoj ili upravnoj cjelini. U tom kontekstu cilj i uloga praćenja podnacionalne konkurentnosti leži u procjeni kvalitete poslovnog okruženja i poslovnog sektora te u procjeni kvalitete njihove interakcije.

Model regionalnog indeksa konkurentnosti korišten u istraživanju regionalne konkurentnosti u Hrvatskoj od 2007. godine konstruiran je kombinacijom statističkih i perceptivnih stupova konkurentnosti koji izražavaju kvalitetu poslovnog okruženja i poslovnog sektora.

Prema posljednjim podacima iz 2013. godine o indeksu konkurentnosti Splitsko-dalmatinska županija se nalazi na 9. poziciji, što označava pad na ukupnoj ljestvici za jedno mjesto u odnosu na 2010. godinu. Prema rangu kvalitete poslovnog okruženja Splitsko-dalmatinska županija se nalazi na 7. poziciji. Prema rangu učinkovitosti poslovnog sektora SDŽ se nalazi na 11. poziciji, ostavljajući za sobom samo Šibensko-kninsku i Ličko-senjsku županiju od jadranskih županija.

Zaposlenost i nezaposlenost

Prema podacima FINA-e, u Gradu Kaštela je u pravnim osobama u 2014. godini bilo zaposleno 4.017 osoba. Od toga je najveći broj zaposlen u prerađivačkoj industriji – 1.290 ili 32,1%. U prerađivačku industriju, prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) 2007. spada: proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića, proizvodnja tekstila, odjeće i kože, proizvodnja kemikalija, gume i plastike, metala i nemetalnih proizvoda, elektronskih i elektroničkih proizvoda, prerada drva, proizvodnja namještaja, proizvodnja papira, proizvodnja prijevoznih sredstava. Valja napomenuti da se broj zaposlenih u ovom sektoru djelatnosti smanjio za 30,5% u odnosu na 2010. godinu. Drugo područje djelatnosti po broju zaposlenih je trgovina s 916 zaposlenih ili udjelom od 22,8%. U odnosu na 2010. godinu, broj zaposlenih u djelatnosti trgovine (na veliko i malo) je porastao čak za 41,1%. Slijedi prijevoz i skladištenje s udjelom od 12,2%, odnosno 490 zaposlenih te građevinarstvo s 425 zaposlenih, što čini udio 10,6%. Uz trgovinu i djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane pokazuje trend rasta broja zaposlenih. Broj zaposlenih u tom sektoru je od 2010. do 2014. porastao za 113,8%, dakle sa 123 na 263 zaposlena. Na temelju ovih podataka prema kojima broj zaposlenih u uslužnim (tercijarnim) djelatnostima raste, a u dominantnoj (sekundarnoj) djelatnosti, prerađivačkoj industriji pada, vidljiv je trend promjena sektorskih struktura po kojima tercijarni (uslužni) sektor postaje zastupljeniji.

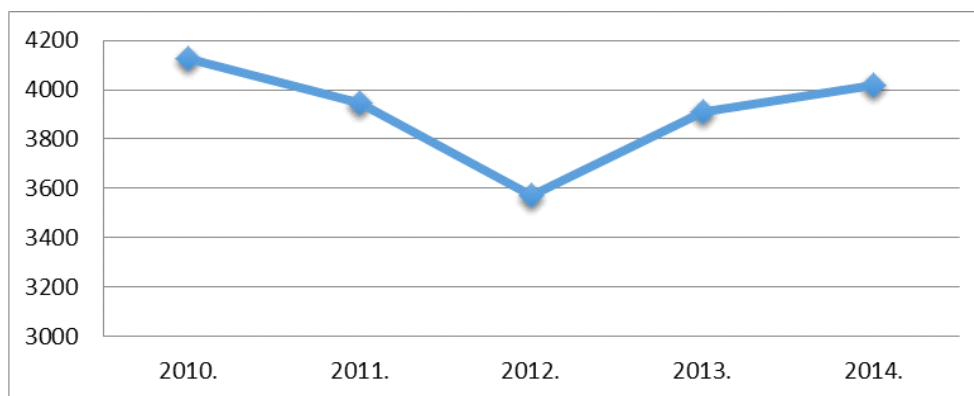
Tablica 26: Zaposleni u pravnim osobama prema NKD iz 2007. od 2010. do 2014.

Područja djelatnosti NKD 2007.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	188	282	164	134	98
Rudarstvo i vađenje	0	0	1	1	3
Prerađivačka industrija	1.855	1.540	1.217	1.369	1.290
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0	10	12	21	26
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	15	14	13	22	14
Građevinarstvo	428	441	438	495	425
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	649	641	703	780	916
Prijevoz i skladištenje	451	471	459	473	490
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	123	148	174	180	263
Informacije i komunikacije	41	33	28	19	24
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	8	7	6	0	0
Poslovanje nekretninama	35	16	9	15	15
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	136	125	114	148	170
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	72	85	55	60	96
Obrazovanje	19	23	22	21	21
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	5	8	56	56	51
Umjetnost, zabava i rekreacija	77	73	78	81	82
Ostale uslužne djelatnosti	23	31	22	34	33
UKUPNO	4.125	3.948	3.571	3.909	4.017

Izvor: FINA (2015.)

Na slici ispod, može se vidjeti kretanje broja zaposlenih u pravnim osobama na području Grada Kaštela. U 2014. godini broj zaposlenih manji je u nominalnom iznosu za 108 osoba ili 2,6% nego 2010. godine, iako je u posljednje dvije godine zabilježen blagi rast zaposlenosti. Najveći pad nezaposlenosti je zabilježen u 2012. godini kada je broj zaposlenih pao na 3.571 osobu.

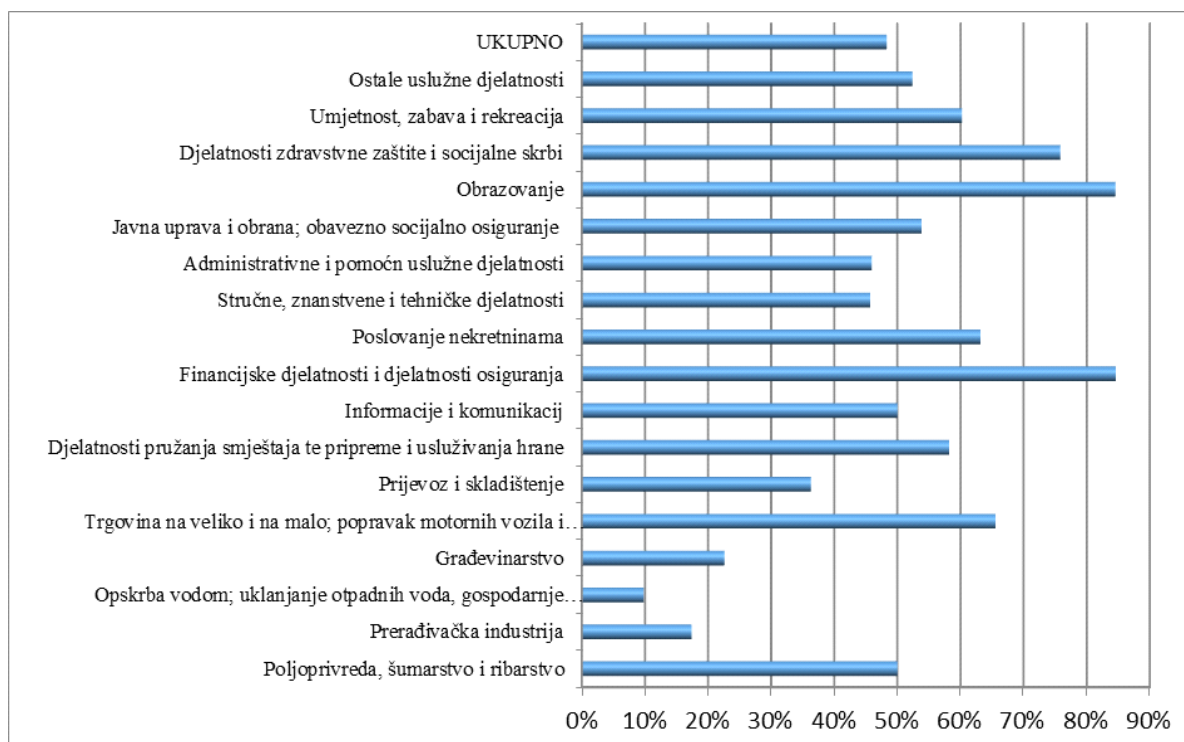
Slika 17: Kretanje prosječnog broja zaposlenih u pravnim osobama za razdoblje 2010-2014.

Izvor: FINA (2015.)

Prema podacima DZS-a žene čine 48% zaposlenih osoba u Kaštelima u 2013. godini, pri čemu se pojedine djelatnosti razlikuju u strukturi zaposlenih žena i muškaraca, pa tako žene u sektoru rudarstva i vađenja te opskrbe električnom energijom, parom i plinom nemaju udjela u zaposlenima. Sektor opskrbe vode ekstremni je primjer s udjelom oko 90 % muškaraca. Nadalje, u prerađivačkoj industriji i građevinarstvu muškarci čine oko 83% zaposlenih, odnosno 77%. Nasuprot tome, djelatnosti s većinskim udjelom žena su obrazovanje i financijsko posredovanje čiji je udio čak 85% u ukupnim zaposlenima, a za njima se nalazi djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne skrbi u kojoj je zaposleno 76% žena od ukupnog broja zaposlenih.

Slika 18: Udio žena u ukupnom broju zaposlenih po sektoru djelatnosti u 2013. godini

Izvor: DZS (2014.)

Sektorska analiza dinamike poslovanja pokazuje da su u razdoblju od 2010. do 2014. godine ostala ista četiri vodeća sektora gospodarstva u Gradu Kaštela. Vodeći udio u ukupnim prihodima gospodarstva Grada uvjerljivo bilježi prerađivačka industrija, s naglaskom na vidljivi pad udjela u prihodima tog sektora od 2010. do 2014. godine koji je smanjen s 55,8% na 46,3%. Na drugom mjestu u ukupnim prihodima 2010. godine je bio sektor trgovine na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala čiji je udio u 2014. povećan na 27,1% s prethodnih 20,3% iz 2010. godine, što je povećanje od 33,5%. Potom slijedi sektor prijevoza i skladištenja čiji je udio u prihodima povećan u promatranom razdoblju za 11,1% te u 2014. godini iznosi 10,6% udjela u prihodima gospodarstva Grada Kaštela. Posljednji sektor među četiri vodeća jest sektor građevinarstva čiji se udio u prihodima smanjio za 6,1%, odnosno pao s 4,9% na 4,6% udjela u prihodima gospodarstva Grada Kaštela. Udio ostalih sektora u ukupnim prihodima je manji od 3% pojedinačno, a u kumulativnom zbroju udio ostalih sektora u prihodima gospodarstva kreće se između 10% i 11,5% u promatranom petogodišnjem razdoblju.

Tablica 27: Udio u prihodima (u %) po sektorima gospodarstva

Područja djelatnosti NKD 2007.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1,74	1,19	1,84	0,96	0,78
Rudarstvo i vađenje	0,00	0,00	0,00	0,03	0,33
Prerađivačka industrija	54,79	53,80	52,61	53,72	46,26
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0,00	0,35	0,39	0,46	0,62
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	0,49	0,87	0,53	0,45	0,35
Građevinarstvo	4,92	4,68	4,93	4,51	4,62
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih	20,28	20,44	21,91	22,50	27,08

vozila i motocikala					
Prijevoz i skladištenje	9,52	9,88	10,28	9,27	10,58
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	1,45	1,93	1,93	2,04	2,61
Informacije i komunikacije	0,37	0,31	0,11	0,09	0,10
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0,05	0,03	0,03	0,00	0,00
Poslovanje nekretninama	0,52	0,40	0,10	0,13	0,20
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	2,01	1,76	1,20	1,24	1,59
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2,08	2,50	1,74	2,24	2,75
Obrazovanje	0,10	0,18	0,38	0,44	0,13
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	0,03	0,04	0,40	0,33	0,32
Umjetnost, zabava i rekreacija	1,31	1,33	1,33	1,32	1,43
Ostale uslužne djelatnosti	0,33	0,32	0,29	0,26	0,27
UKUPNO	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Izvor: FINA (2015.)

Kada su u pitanju **prosječne plaće po područjima djelatnosti** u gradu Kaštelima u razdoblju od 2010. do 2014. godine može se vidjeti neznatan trend pada prosječne plaće. U 2010. iznosila je 5.063 kuna, a 2014. godine prosječna mjesečna plaća bila je manja za 62 kn, odnosno za 1,2%. Potrebno je naglasiti da je prosječna plaća imala trend blagog pada od 2010. do 2013., a u 2014. godini je rasla i iznosila 5.001 kunu. Tijekom petogodišnjeg razdoblja kontinuirano najveća prosječna plaća bila je u sektoru prijevoza i skladištenja te se uvijek kretala na razini između 7.400 kuna i 8.300 kuna. U 2014. godini je iznosila 8.278 kuna. U promatranom razdoblju najmanja prosječna plaća nije bila konstantno vezana uz jednu, istu djelatnost. Tijekom 2010. godine najmanje su zarađivali radnici u djelatnosti poslovanja nekretninama. Sljedeće tri godine (2011., 2012. i 2013.) najmanju plaću su ostvarivali zaposleni u djelatnosti opskrbe električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom, dok su 2014. to bili zaposleni u djelatnosti ostalih uslužnih djelatnosti.

Positivan trend koji se uočava jest rast najmanje i najveće prosječne plaće (neovisno o djelatnosti) tijekom promatranog vremena. Tako je 2014. najmanja prosječna plaća (u ostalim uslužnim djelatnostima) iznosila 2.586 kuna. Najviša najmanja prosječna plaća za neku djelatnost u posljednjih pet godina zabilježena je u 2010. godini u djelatnosti poslovanja nekretninama, a ona je iznosila 2.742 kn. S druge strane, najviša najveća prosječna plaća (u djelatnosti prijevoza i skladištenja) zabilježena je u 2014. godini te je iznosila 8.278 kuna. Negativno obilježje koje se može zamijetiti u Gradu Kaštelima jest da su prosječne plaće najvećeg broja djelatnosti manje od ukupnog prosjeka. Od 18 djelatnosti, tijekom promatranog petogodišnjeg razdoblja konstantno viša prosječna plaća od ukupnog prosjeka bila je u djelatnostima prerađivačke industrije te prijevoza i skladištenja uz pokoju iznimku u djelatnostima rudarstva i vađenja (2013.), informacijama i komunikacijama (2010., 2011.) te umjetnosti, zabave i rekreacije (2011., 2014.).

Tablica 28: Prosječna plaća po djelatnosti

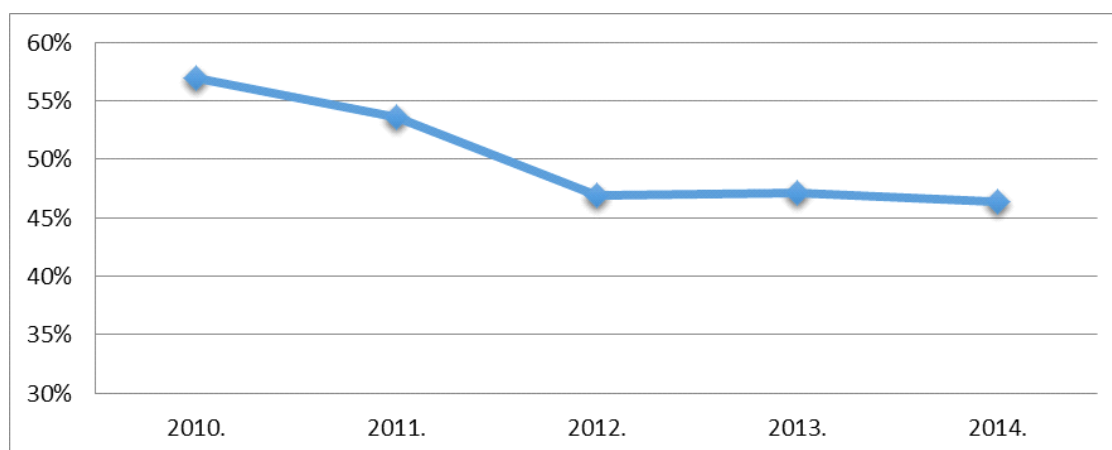
Područja djelatnosti NKD 2007.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	4.161	2.538	3.730	3.720	4.493
Rudarstvo i vađenje			2.416	6.000	4.899
Prerađivačka industrija	5.935	5.649	6.114	5.918	5.966
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija		1.988	2.149	2.309	2.825
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	3.366	3.494	4.802	4.407	4.712
Građevinarstvo	3.395	3.188	3.478	3.418	3.549
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	3.501	3.554	3.373	3.530	3.769
Prijevoz i skladištenje	7.450	7.547	7.959	8.088	8.278
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i	3.321	3.425	3.173	3.576	3.363

usluživanja hrane					
Informacije i komunikacije	5.576	5.172	2.849	2.545	2.809
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	3.855	3.305	3.030		
Poslovanje nekretninama	2.742	3.115	3.771	3.397	3.732
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	3.574	3.867	3.888	3.682	3.789
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2.901	3.124	3.691	3.830	3.958
Obrazovanje	3.691	3.726	3.883	4.709	3.536
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	3.155	3.307	3.451	3.285	3.471
Umjetnost, zabava i rekreacija	4.384	4.884	4.638	4.691	5.028
Ostale uslužne djelatnosti	3.320	3.151	3.280	2.748	2.586
UKUPNO	5.063	4.759	4.966	4.937	5.001

Izvor: FINA (2015.)

Ipak, budući da su djelatnosti prerađivačke industrije te prijevoza i skladištenja djelatnosti koje su 1. i 3. po broju zaposlenih, ali i djelatnosti s kontinuirano višom prosječnom plaćom od sveukupnog prosjeka, znatan broj zaposlenih u Gradu Kaštelima ostvaruje iznadprosječnu plaću. No udio zaposlenih u djelatnostima koje imaju višu prosječnu plaću (u ukupnom broju zaposlenih) je od 2010. u konstantom padanju što se može uočiti na slici broj 5. Naime, od 2010. do 2014. taj udio se smanjio za 10,5 postotnih poena. Tijekom 2010. i 2011. godine taj udio je bio iznad 50%, a u preostalim godinama je pao na razinu ispod 50% udjela te i dalje nastavlja blago padati.

Slika 19: Udio zaposlenih u djelatnostima koje ostvaruju višu prosječnu plaću

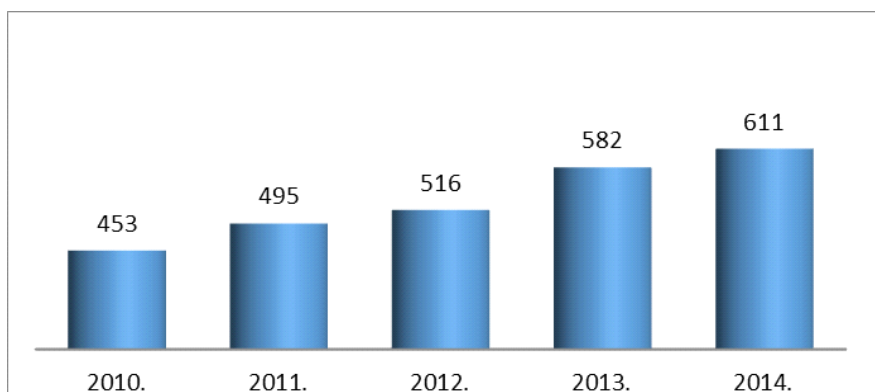

Izvor: FINA (2015.)

Poslovanje poduzeća

Godišnje financijske izvještaje za 2014. godinu s područja grada Kaštela predalo je ukupno 611 poduzetnika, obveznika poreza na dobit, od kojih su 3 velika, 5 srednje velikih te 603 mala poduzetnika. U odnosu na 2013. godinu broj poduzetnika u nominalnom iznosu se povećao za 29, odnosno za 5%. Poduzetnici grada Kaštela čine 5,2% poduzetnika Splitsko-dalmatinske županije te 0,58% poduzetnika na razini Republike Hrvatske (broj obrađenih godišnjih financijskih izvještaja) u 2014. godini.

Slika 20: Prikaz rasta broja poduzetnika Grada Kaštela od 2010. do 2014. godine

Izvor: FINA (2015.)

Iz analize **financijskih rezultata poduzetnika** Grada Kaštela posljednjih nekoliko godina, može se uočiti da je 2014. godina bila najuspješnija jer je ostvarena konsolidirana dobit nakon oporezivanja prvi put u razdoblju od 2010. do 2014. godine. Gospodarska kriza buknuła je u hrvatskom gospodarstvu u 2009. godini i nastavila se u 2010. godini, što se odrazilo i na poslovanje poduzetnika Grada Kaštela. Tako od 2010. godine poduzetnici Grada Kaštela nisu uspješno poslovali jer su ostvarivali neto gubitak - konsolidirani financijski rezultat (ukupna dobit minus ukupni gubici). Razlog tomu je veći rast rashoda nego prihoda i što su poduzetnici od 2010. do 2013 ostvarivali više rashode nego prihode. No, u 2014. prvi put nakon krize konsolidirani financijski rezultat je pozitivan – 2,2 milijuna kn. Ostvarena je dobit prije oporezivanja 188,8 milijuna kn i gubitak prije oporezivanja od 163,4 milijuna kn, odnosno dobit razdoblja u iznosu od 168,1 mil. kn. te gubitak razdoblja 165,9 mil. kn. Detaljniji prikaz za razdoblje od 2010. do 2014. godine o ukupnim приходima i rashodima, dobiti i gubitku prije oporezivanja, dobiti ili gubitku razdoblja te prosječnom broju zaposlenih nalazi se u tablici ispod teksta.

Tablica 29: Prikaz rezultata poslovanja poduzetnika Grada Kaštela od 2010. do 2014.

Godina	Br. poduzetnika	Ukupni prihodi	Ukupni rashodi	Dobit prije oporezivanja	Gubitak prije oporezivanja	Dobit (+) ili gubitak (-) razdoblja	Prosječan br. zaposlenih
2010.	453	2.153.033.919	2.282.339.555	89.343.998	218.649.634	- 137.540.256	4.125
2011.	495	2.151.867.091	2.986.728.547	95.148.332	930.009.788	- 842.658.014	3.948
2012.	516	2.211.109.527	2.302.571.356	114.274.552	205.736.381	-94.582.045	3.571
2013.	582	2.551.908.095	2.700.244.921	158.768.715	307.105.541	- 169.000.761	3.909
2014.	611	2.573.133.130	2.547.683.678	188.804.773	163.355.321	2.204.684	4.017

Izvor: FINA (2015.)

Analiza poduzetnika Grada Kaštela u 2014. godini prema područjima djelatnosti pokazuje vodeću ulogu prijevoza i skladištenja, prerađivačke industrije, trgovine, potom djelatnosti umjetnosti, zabave i rekreacije te građevinarstva, dok je uloga poduzetnika iz ostalih djelatnosti mala. Prerađivačka industrija poslovala je s neto gubitkom, dok su djelatnosti prijevoza i skladištenja, trgovine, umjetnosti te građevinarstva ostvarile neto dobit.

U prerađivačkoj industriji poslovala su 94 poduzetnika od kojih je 55 poslovalo s dobiti i 39 s gubitkom. Poduzetnici tog sektora u 2014. godini ostvarili su dobit razdoblja u iznosu od 41 milijun kuna, ali i najveće gubitke od 91 milijun kuna te najveći neto gubitak (dobit minus gubitak razdoblja) od 50,5 milijuna kuna. U odnosu na 2013. godinu prerađivačka industrija je smanjila neto gubitak za 75,8%. Tako su poduzetnici sektora prerađivačke industrije zbog svog dominantnog značaja na ukupna gospodarska kretanja pridonijeli ukupnom neto gubitku svih poduzetnika koji ostvarili isti u 2014. godini.

U djelatnosti prijevoza i skladištenja Grada Kaštela u 2014. godini poslovala su 23 poduzetnika od kojih je 17 poslovalo s dobiti i 6 s gubitkom, a ostvarili su dobit razdoblja u

iznosu od 65,6 milijuna kuna i gubitke od 20,9 milijuna kuna i neto dobit (dobit minus gubitak razdoblja) od 44,6 milijuna kuna. U odnosu na proteklu godinu poduzetnici prijevoza i skladištenja smanjili su dobit razdoblja za 2,6%. U djelatnosti građevinarstva u 2014. godini poslovalo je 85 poduzetnika od kojih su 54 poslovala s dobiti te 31 s gubitkom. Poduzetnici građevinari u 2014. godini ostvarili su dobit razdoblja u iznosu od 7 milijuna kuna i gubitak razdoblja od 2,4 milijuna kuna, a ujedno i neto dobit od 4,6 milijuna kuna. U odnosu na proteklu godinu građevinari su povećali dobit razdoblja za 32,6%.

U djelatnosti trgovine u 2014. godini poslovalo je 146 poduzetnika trgovaca od kojih je bilo 90 dobitaša i 56 gubitaša, a ostvarili su dobit razdoblja u iznosu od 31,1 milijuna kuna, gubitke od 2,9 milijuna kuna i neto dobit od 28,2 milijuna kuna, što je povećana neto dobit za 41% u odnosu na prethodnu godinu. I u sektoru umjetnosti, zabave i rekreacije u 2014. godini zabilježena je neto dobit u iznosu od 7,6 milijuna kuna, koja je smanjena za 5,1% u odnosu na 2013. godinu. U spomenutom području djelatnosti poslovalo je 6 poduzetnika, a od toga 3 ih je poslovalo s dobitkom, a 3 s gubitkom.

Tablica 30: Prikaz broja poduzetnika, dobiti i gubitka razdoblja za 2013. i 2014. godinu

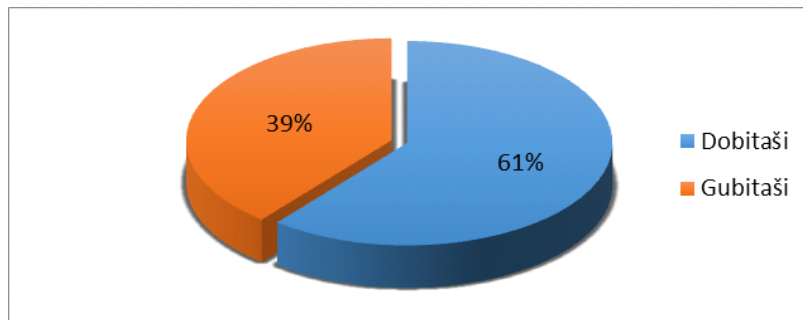
Područja djelatnosti NKD 2007.	Broj poduzetnika		Dobit razdoblja		Gubitak razdoblja	
	2013.	2014.	2013.	2014.	2013.	2014.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	12	12	448.716	245.060	26.309.469	29.029.426
Rudarstvo i vađenje	1	2	0	764.182	263.255	325.932
Prerađivačka industrija	91	94	42.925.253	41.046.722	251.507.974	91.537.093
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	5	5	20.003	1.054.098	31.693	72.061
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	3	3	204.787	217.309	0	577.861
Građevinarstvo	85	85	5.570.581	7.057.294	2.062.920	2.405.943
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	135	146	23.264.096	31.133.806	3.277.105	2.954.503
Prijevoz i skladištenje	22	23	49.028.239	65.553.939	3.188.066	20.906.067
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	43	47	3.753.687	4.619.372	991.802	3.161.966
Informacije i komunikacije	15	15	194.307	203.641	199.749	685.812
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	2	1	0	0	179.745	0
Poslovanje nekretninama	35	29	339.073	492.068	448.553	1.996.458
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	62	65	2.477.767	4.677.449	306.113	506.718
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	37	45	1.242.046	2.474.522	16.982.478	11.200.099
Obrazovanje	7	7	91.333	106.181	457.268	54.698
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	6	5	201.809	311.487	156.758	0
Umjetnost, zabava i rekreacija	6	6	8.009.520	7.640.153	26.337	61.816
Ostale uslužne djelatnosti	15	21	114.986	458.068	497.679	374.214
UKUPNO	582	611	137.886.203	168.055.351	306.886.964	165.850.667

Izvor: FINA (2015.)

Broj poduzetnika u Gradu Kaštela koji su završili 2014. godinu s dobiti razdoblja je 372, a onih koji su završili s gubitkom razdoblja jest 239. Broj dobitaša porastao je za 10%, a broj

gubitaša se smanjio za za 2% u odnosu na prethodnu godinu. U 2014. godini najveći broj dobitaša je iz djelatnosti trgovine, njih 96, ali ujedno i gubitaša kojih je bilo 50.

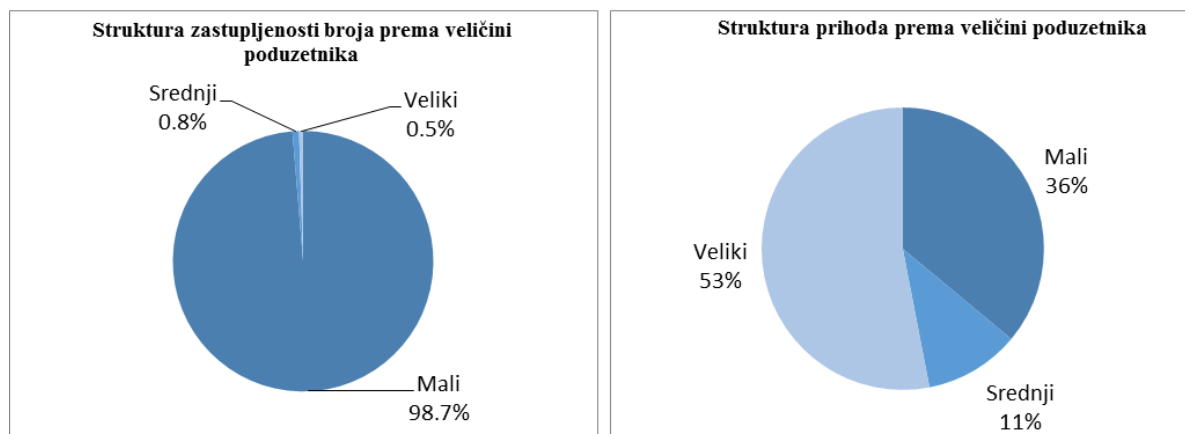
Slika 21: Struktura dobitaša i gubitaša u ukupnom broju poduzetnika Grada Kaštela u 2014. godini

Izvor: FINA (2015.)

Iako se u posljednjem desetljeću broj malih poduzetnika konstantno povećava, dominantnu ulogu i dalje vode veliki poduzetnici, a što potvrđuju i ostvareni financijski rezultati za 2014. godinu. Sektor velikih poduzetnika u 2014. godini sudjelovao je s 0,5% udjela u broju poduzetnika, 32% u broju zaposlenih, 53% u ukupnom prihodu, 64,5% dobiti razdoblja, 41,6% investicija u razdoblju. Od 3 velika poduzetnika u gradu Kaštelima u 2014. godini sva 3 su dobitaši s ostvarenom dobiti razdoblja od 108,4 milijuna kuna te na taj način nisu sudjelovali u gubitku razdoblja kaštelanskih poduzetnika.

Slika 22: Struktura zastupljenosti i prihoda poduzetnika prema veličini u 2014. godini

Izvor: FINA (2015.)

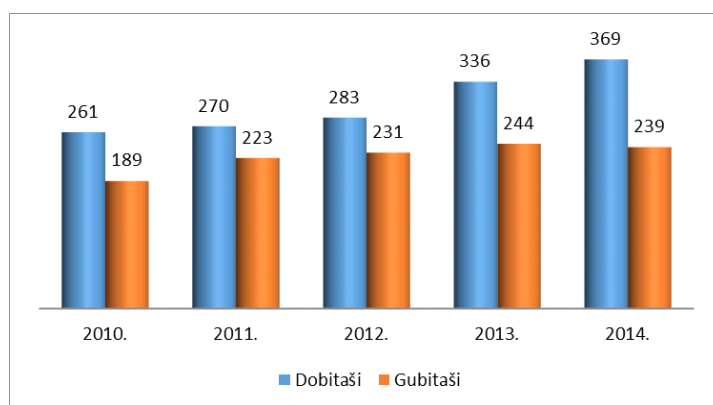
Stavljajući u odnos prihode Grada Kaštela, SDŽ i RH u 2014., prihodi Kaštela čine udio u 6,6% u ukupnim prihodima SDŽ, a u ukupnim prihodima RH 0,42%, Poduzetnici u Gradu Kaštelima ostvarili su 2,57 milijardi kuna prihoda u 2014. godini, što je rast od 0,8%, dok su ukupni rashodi zabilježili pad od 5,6% u odnosu na prethodnu godinu. Poduzetnici Splitsko-dalmatinske županije su ostvarili 38,9 milijardi kuna prihoda, ukupni prihodi povećali su se za 3,1%, ali su se povećali i ukupni rashodi za 1,9% u odnosu na 2013. godinu. Poduzetnici u Republici Hrvatskoj 2014. godine ostvarili su 618,79 milijardi kuna ukupnih prihoda što je povećanje od 3,3%, dok su ukupni rashodi porasli za 2,3% u odnosu na 2013. godinu.

U 2014. godini, **iznos ukupnih neto plaća i nadnica** u Splitsko-dalmatinskoj županiji iznosio je 3,6 milijardi kuna, a prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom 4.319 kuna, što je za 11,5% manje od prosječne mjesečne plaće zaposlenih kod poduzetnika na razini RH koja je iznosila 4.878 kuna. Na području Grada Kaštela iznos ukupnih neto plaća i nadnica iznosio je 241 milijun kuna. Prosječna mjesečna plaća zaposlenih kod kaštelanskih poduzetnika je bila 5.001 kunu. Gledajući druge gradove i općine u SDŽ najviša prosječna mjesečna neto plaća obračunata je zaposlenima kod poduzetnika grada Hvara u iznosu od 6.655 kuna, potom slijede poduzetnici Grada Kaštela s 5.001 kuna, Općine Podstrana s 4.850 kuna i Gradac s

4.779 kuna te Grada Sinja s 4.757 kuna. Na začelju liste prvih deset gradova/općina s najvećom prosječnom plaćom kod poduzetnika za 2014. godinu nalazi se Muć s 4.456 kuna.

Mala i srednja poduzeća (MSP) imaju značajnu ulogu u gospodarstvu Grada Kaštela. Prema podacima iz 2014. godine ona čine 47% ukupnog prihoda gospodarstva, 51% ukupnog rashoda, 35,5% dobiti razdoblja i 100% gubitku razdoblja, a zapošljavaju 68% zaposlenih od ukupnog broja zaposlenih kod pravnih osoba. Međutim, u 2014. godini 369 poduzeća ima dobit razdoblja od 59,6 milijuna kuna, a njih 239 ima gubitak razdoblja od 165,8 milijuna kuna, što je ukupni gubitak razdoblja od 106,2 milijuna kuna. Na taj način MSP umanjuju dobit razdoblja ukupnog gospodarstva Grada Kaštela obzirom da su velika poduzeća zabilježila dobit razdoblja od 108,4 milijuna kuna. Broj MSP u 2014. godini porastao je za 35,1% u odnosu na 2010. godinu, ponajviše zahvaljujući rastu broja mikro poduzeća čiji je broj veći za 39,8% u promatranom razdoblju. U ukupnom broju poduzetnika Grada Kaštela mikro, mali i srednji poduzetnici u 2014. godini čine uvjerljivih 99,5% u strukturi poduzetnika, od toga mikro poduzetnici čine 91,5% svih poduzetnika. Gledajući broj dobitaša i gubitaša kod MSP u razdoblju od 2010. godine do 2014. godine, može se uočiti da je broj i jednih i drugih rastao. Tako je broj dobitaša u nominalnom iznosu porastao za njih 108, odnosno za 41,4%. Broj gubitaša je u 2014. godini veći za 26,5%, odnosno 50 poduzetnika gubitaša je više nego 2010. godine.

Slika 23: Prikaz broja dobitaša i gubitaša kod malih i srednjih poduzetnika

Izvor: FINA (2015.)

Prema podacima FINA-e iz 2014. godine udio MSP Grada Kaštela u ukupnom broju MSP u Splitsko-dalmatinskoj županiji iznosi 5,2%, dok je udio ukupnih prihoda MSP Grada Kaštela u 2014. godini u ukupnim приходima malih i srednjih poduzeća SDŽ iznosio 4,2%. MSP Splitsko-dalmatinske županije su ostvarila dobit razdoblja (ukupni dobitci minus ukupni gubitci) od 538,6 milijuna kuna, a MSP Kaštela gubitak razdoblja (ukupni dobitci minus ukupni gubitci) 106,2 milijuna kn. Ovakvi podatci ukazuju na manju profitabilnost MSP u Gradu Kaštela u odnosu na prosjek SDŽ. Uvoz MSP u 2014. godini bio je veći za 5,2 milijuna kn od izvoza, a udio u uvozu svih poduzetnika Grada Kaštela bio je 48,2%, dok je udio u izvozu bio 16,4%. Detaljniji prikaz po godinama vidljiv je u tablici ispod teksta.

Tablica 31: Prikaz financijskih rezultata poslovanja malih i srednjih poduzeća

Godina	Poduzetnici			Ukupni prihodi	Ukupni rashodi	Dobit razdoblja	Gubitak razdoblja	Izvoz	Uvoz
	Mikro	Mali	Srednji						
2010.	400	45	5	1.091.866.885	1.244.757.931	39.235.608	197.695.609	54.288.721	69.221.005
2011.	436	49	8	1.222.781.411	2.020.128.423	46.183.086	852.499.029	53.536.810	76.599.518
2012.	460	48	6	1.270.216.484	1.374.187.289	59.618.218	171.859.982	49.601.942	69.729.213
2013.	534	40	6	1.307.887.320	1.551.837.850	53.721.078	306.886.964	181.736.862	89.590.289
2014.	559	44	5	1.208.441.276	1.301.641.628	59.650.754	165.850.667	123.557.785	128.738.601

Izvor: FINA (2015.)

Ulogu malih poduzetnika u ukupnim rezultatima poslovanja poduzetnika Grada Kaštela u 2014. godini pokazuju sljedeći udjeli: 98,7% udjela u broju svih poduzetnika, 56,2% udjela u broju zaposlenih, 36% udjela u ukupnim prihodima, 36,2% u ukupnim rashodima, 28,2% udjela u dobiti razdoblja i 31,9% udjela u gubitku razdoblja. Bitno je istaknuti da kod malih poduzetnika najveći dio čine mikro poduzetnici, njihov udio u malim poduzetnicima iznosi skoro 92,7%, a u ukupnom broju poduzetnika Grada Kaštela 91,5%. Iste godine, mali poduzetnici zapošljavali su 2.258 zaposlenika, a od toga mikro poduzetnici njih 1.307. Broj zaposlenih kod malih poduzetnika veći je za 3,2% nego 2013. godine.

Ulogu srednje velikih poduzetnika u ukupnim rezultatima poslovanja poduzetnika Grada Kaštela u 2014. godini pokazuju sljedeći udjeli: 0,8% udjela u broju svih poduzetnika, 11,8% udjela u broju zaposlenih, 10,9% udjela u ukupnom prihodu, 14,9% u ukupnom rashodu, 6,7% udjela u dobiti razdoblja te čak 68,1% udjela u gubitku razdoblja. Kod srednje velikih poduzetnika bilo je zaposleno 474 osoba što je za 13,7% manje nego u prethodnoj godini.

Već je spomenuto kako su poduzetnici Grada Kaštela u 2014. godini ostvarili neto dobit – konsolidirani financijski rezultat u iznosu od 2,2 milijuna kuna, što i nije naročito uspješan rezultat na razini ukupnog gospodarstva Grada. No, uzme li se u obzir da su prethodnu, 2013. godinu poduzetnici završili s neto gubitkom (konsolidirani financijski rezultat) od 165,5 milijuna kuna, onda je ovaj rezultat pozitivan jer odražava trendove rasta. Ovakvom rezultatu mali poduzetnici su doprinijeli s dobiti razdoblja od 48,4 milijuna kn i gubitkom razdoblja od 52,9 milijuna kuna, dok su srednje veliki poduzetnici ostvarili dobit razdoblja od 11,3 milijuna i gubitak razdoblja od 113 milijuna kn. Malih poduzetnika dobitaša je bilo 367, a srednje velikih samo 2. Kao gubitaši, 2014. godinu završilo je 236 malih poduzetnika i 3 srednje velika poduzetnika.

Prema popisu registarskih uložaka (obrta) Ministarstva poduzetništva i obrta, na području Grada Kaštela 31.12.2013. bila su aktivna 722 **obrta**. Prema oznaci glavne djelatnosti najveći broj aktivnih obrta u Kaštelima se bavi trgovinom na malo (124) te uslugama i prijevozom (109), zatim ugostiteljstvom i turizmom (103), zatim slijede obrti koji se bave građevinskim, obrtničkim i komunalnim radovima (89), obrti proizvodnje i prerade su posljednji u skupini iznad 10% udjela (80). Manje zastupljeni obrti su koji se bave intelektualnim uslugama (47), frizerskim salonima i salonima za uljepšavanje (46), uslužnim djelatnostima (38), te morskim ribolovom (30), najmanje aktivni (28) su oni koji se bave održavanjem i popravkom motornih vozila te sitni obrti.

Tablica 32: Broj i udio aktivnih obrta na dan 31.12.2013. prema skupinama djelatnosti

Naziv skupine djelatnosti	Broj obrta	Udio (%)
Trgovina na malo	124	17,2
Usluge prijevoza	109	15,1
Turizam i ugostiteljstvo	103	14,3
Građevinski, obrtnički i komunalni radovi	89	12,3
Proizvodnja i prerada	80	11,1
Intelektualne usluge	47	6,5
Frizerski saloni i saloni za uljepšavanje	46	6,4
Uslužne djelatnosti	38	5,3
Morski ribolov	30	4,2
Održavanje i popravak motornih vozila	28	3,9
Sitni obrti	28	3,9
UKUPNO	722	100,0

Izvor: Ministarstvo poduzetništva i obrta

Vrijednost **izvoza** Grada Kaštela, izražena u kunama, je u 2014. godini povećana za 41% u odnosu na 2010. godinu, s tim da je u odnosu na 2013. vrijednost izvoza manja za 4,4%. Na kretanje izvoza u 2013. godini najviše je utjecalo pristupanje Hrvatske Europskoj uniji,

odnosno ukidanje carinskih barijera s jedne strane te promjene u metodologiji praćenja robne razmjene s druge strane.

Najveći rast vrijednosti izvoza zabilježen je kod prerađivačke industrije koja u promatranom razdoblju sudjeluje u izvozu s preko 66% sve do 79,6%. Ukupni izvoz prerađivačke industrije se povećao za 45,6% 2014. u odnosu na 2010. godinu. Značajnu ulogu u ukupnom izvozu još ima i djelatnost prijevoza i skladištenja čiji je udio u 2014. godini bio 22,4%. Taj udio je imao neznatan rast u odnosu na 2013. kada je iznosio 21,6%.

Vrijednost **uvoza** Grada Kaštela u 2014. godini smanjena je za 18,7% u odnosu na 2010. godinu, no u odnosu na 2013. je povećana za 28,1%. Za smanjenje ukupnog uvoza najviše je zaslužna prerađivačka industrija koja je najveći uvoznik, a koja je uvoz smanjila za 46,9% uspoređujući 2014. godinu s 2010. godinom. Druga po redu djelatnost koja ima najveći uvoz jest djelatnost trgovine, čiji se uvoz u promatranom vremenu gotovo udvostručio te u 2014. godini čini 25,1% ukupnog uvoza grada Kaštela. Taj udio u 2010. godini je iznosio 11,1%.

Gledajući izvoz i uvoz na razini Županije mogu se uočiti trendovi ukupnog rasta vrijednosti izvoza, s iznimkom u 2011. i 2012. godini, dok je uvoz imao padajući trend. Ukoliko se izvoz i uvoz promatraju na razini RH, može se vidjeti da je izvoz imao konstantni rast od 2010. do 2014. godine osim 2013. godine, kao i uvoz čija je vrijednost pala u 2012. i 2014. godini u odnosu na prethodne godine. Stavljajući u te okvire Grad Kaštela, uočavaju se pozitivni pokazatelji gospodarstva Grada Kaštela u smislu udjela u izvozu u SDŽ i RH. Može se vidjeti kako je kaštelanski izvoz 2010. godine činio 10,4% izvoza Splitsko-dalmatinske županije, a 5 godina kasnije gotovo 14%. Udio izvoza grada Kaštela u RH iz 2010. je iznosio 0,61% te se povećao na 0,71% u 2014. godini. Promatrajući udjele uvoza, primjećuje se blagi rast u 2014. godini na 10,79% u odnosu na 2010. godinu kada je udio u SDŽ bio 9,57%. Udio u nacionalnom uvozu pokazuje trend pada, on je smanjen na 0,27% 2014. godine, dok je u 2010. godini iznosio 0,38%.

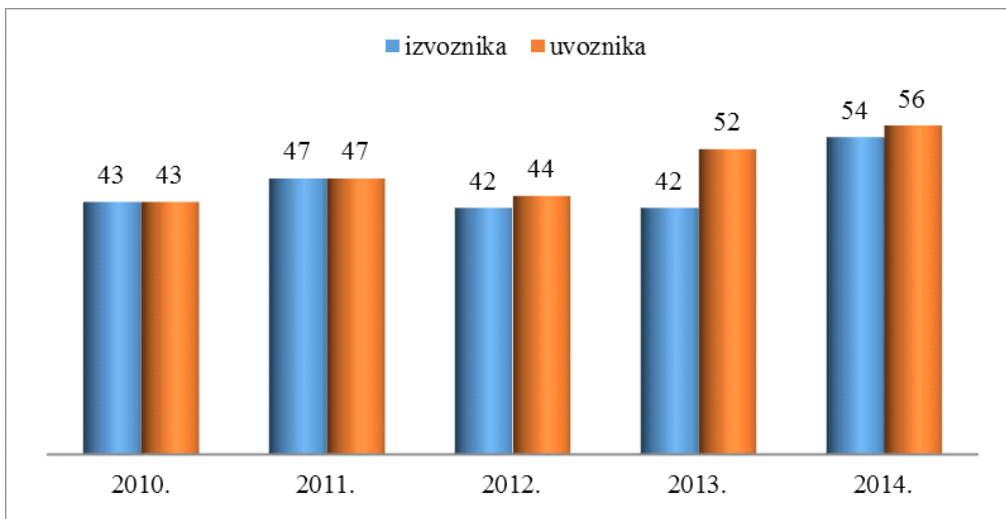
Tablica 33: Izvoz i uvoz Grada Kaštela i usporedba sa SDŽ i RH

IZVOZ	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Kaštela	535.872.411	473.156.167	502.154.077	790.020.857	755.503.891
SDŽ	5.172.049.115	4.808.689.141	4.286.561.881	4.466.160.308	5.413.976.682
RH	88.387.103.169	95.923.824.134	97.660.571.362	96.907.983.840	106.089.610.919
Udio u SDŽ	10,36%	9,84%	11,71%	17,69%	13,95%
Udio u RH	0,61%	0,49%	0,51%	0,82%	0,71%
UVOZ	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Kaštela	328.278.013	274.162.694	200.125.108	208.367.857	267.024.906
SDŽ	3.429.431.614	3.080.069.372	2.827.234.271	2.481.373.106	2.475.690.435
RH	86.243.420.404	93.112.669.020	90.922.920.576	103.654.449.625	98.859.094.055
Udio u SDŽ	9,57%	8,90%	7,08%	8,40%	10,79%
Udio u RH	0,38%	0,29%	0,22%	0,20%	0,27%

Izvor: FINA (2015.)

U 2014. godini u Gradu Kaštelima od ukupnog broja poduzetnika, njih 54 se bavilo izvozom što čini 8,8% ukupnog broja poduzetnika. Broj izvoznika u odnosu na 2013. godinu se povećao za 28,6%. Uvoznika je u 2014. godini bilo 56, što čini udio od 9,2% u ukupnom broju poduzetnika, a njihov broj je veći za 7,7% nego prethodne godine. U razdoblju od 5 godina povećao je se i broj izvoznika i broj uvoznika. Broj izvoznika u 2014. godini je veći za 25,6%, a uvoznika za 30,2% nego 2010. godine.

Slika 24: Prikaz broja poduzetnika izvoznika i uvoznika od 2010. do 2014. godine

Izvor: FINA (2015.)

Po pitanju **investicija**, u 2014. godini od ukupnog broja poduzetnika na području Kaštela, njih 109 je investiralo u dugotrajnu imovinu, što je udio od 17,8% u ukupnom broju poduzetnika. Broj investitora u odnosu na 2013. godinu se povećao za 36,3%, a u odnosu na 2010. godinu za 5,8%. Broj poduzetnika koji su investirali bio je obilježen oscilacijama u promatranom petogodišnjem razdoblju. Najmanji broj investitora zabilježen je 2012. godine kada je bilo 78 poduzetnika investitora. Što se tiče poduzeća koja nisu investirala u dugotrajnu imovinu, njihov broj se povećao u razdoblju od 2010. do 2014. godine u nominalnom iznosu za 152 poduzetnika. U 2013. i 2014. godini je zabilježen najveći broj poduzetnika bez investicija, a on je bio na razini od 502 poduzetnika. Kretanje broja poduzetnika investitora i bez investicija prikazano je grafikonom na slici ispod.

Slika 25: Prikaz broja poduzetnika investitora i bez investicija od 2010. do 2014. godine

Izvor: FINA

Poduzetnici Grada Kaštela u 2014. godini u odnosu na prethodnu godinu ostvarili su pad investicija u dugotrajnu imovinu od 12,6%, što je u nominalnom iznosu 17,1 milijuna kn. Gledajući petogodišnje razdoblje investicije još uvijek nisu dosegnule razinu iz 2010. godine kada su iznosile 133 milijuna kn jer tijekom 2011. i 2014. godine zabilježen pad njihove vrijednosti. Smanjenje investicija poduzetnika jedan je od razloga smanjenja gospodarske aktivnosti, obzirom da su investicije u novu dugotrajnu imovinu preduvjet buduće proizvodnje, kako zamjene postojeće dugotrajne imovine da se održi proizvodnja na sadašnjoj razini, tako i ulaganja u povećanje budućih proizvodnih kapaciteta.

Trendovi investicija na razini Županije i RH u promatranom razdoblju bili su neujednačeni. Zabilježen je pad u nominalnom iznosu od 320,2 milijuna kuna u 2014. godini u odnosu na 2010. godinu. Na nacionalnoj razini taj pad je iznosio 2,2 milijardi kuna za razdoblje od pet godina. Gledajući udio investicija kaštelanskih poduzetnika u SDŽ može se uočiti da je taj udio imao oscilacije, ali u konačnici on se u 2014. povećao na 7,58% s udjela od 7,05% iz 2010. godine. Udio u investicijama RH ostao je na sličnoj razini, 2010. iznosio je 0,36%, a 2014. godine 0,34%, s naglaskom na to da je u 2013. godini udio investicija kaštelanskih poduzetnika imao blagi rast na 0,39% udjela u 2011. i 2012. godini. Prikaz kretanja investicija i udjela u SDŽ i RH za razdoblje od 2010. do 2014. godine nalazi se u tablici ispod teksta.

Tablica 34: Investicije u Gradu Kaštelima i usporedba sa SDŽ i RH

INVESTICIJE	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Grad Kaštela	133.001.472	128.985.913	129.070.894	135.812.824	118.712.574
SDŽ	1.886.303.453	1.602.447.259	1.761.887.801	2.030.596.870	1.566.063.815
RH	37.338.747.333	33.192.412.889	32.879.431.210	37.872.660.332	35.184.752.835
Udio u SDŽ	7,05 %	8,05 %	7,33 %	6,69 %	7,58 %
Udio u RH	0,36 %	0,39 %	0,39 %	0,36 %	0,34 %

Izvor: FINA (2015.)

Radi boljeg uvida u investicije u dugotrajnu imovinu kaštelanskih poduzetnika u tablici su prikazani su udjeli u ukupnim investicijama prema veličini poduzetnika. Iz nje se može vidjeti da su mikro poduzetnici povećali svoj udio od 2010. do 2014. godine s 4,9% na 10,3%, s tim da je u 2013. godini zabilježen njihov najveći udio koji je iznosio 25,3%. Mali poduzetnici su pokazali također neujednačene trendove investicija u dugotrajnu imovinu. U 2010. godini su imali udio 19,5%, a 2014. čak 47,6% udjela u ukupnim investicijama. Najmanji udio su zabilježili u 2013. godini kada je iznosio 12,4%. Srednje veliki poduzetnici su značajno smanjili svoj udio u investicijama gledajući petogodišnje razdoblje, on je pao sa 6,5% na 0,6%. Velika poduzeća grada Kaštela uvjerljivo drže najveći udio u investicijama u dugotrajnu imovinu, iako je kod njih vidljiv negativan trend. Njihov udio se smanjio na 41,6% u 2014. godini sa 69,1% iz 2010. godine.

Tablica 35: Udjeli u investicijama prema veličini poduzetnika za razdoblje 2010.-2014.

Veličina	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Mikro	4,93%	5,04%	11,92%	25,32%	10,27%
Mali	19,45%	17,99%	12,67%	12,40%	47,56%
Srednji	6,53%	6,19%	2,58%	0,55%	0,59%
Veliki	69,09%	70,78%	72,82%	61,73%	41,58%
UKUPNO	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Izvor: FINA (2015.)

Gledajući investicije u dugotrajnu imovinu prema djelatnosti u 2014. godini, može se vidjeti da je djelatnost prijevoza i skladištenja ostvarila 55,7 milijuna kn, što je najviši iznos investicija u promatranj godini. Druga po redu djelatnost po visini investicija bila je prerađivačka industrija s 35,4 milijuna kn. U 2013. najviše su investirala u dugotrajnu imovinu poduzeća trgovine i to 51 milijun kn i prerađivačka industrija 34,6 milijuna kuna. U 2012. godini najveće investicije je ostvarila djelatnost prijevoza i skladištenja u iznosu od 58,3 milijuna kn, a potom prerađivačka industrija koja je investirala 46,2 milijuna kn u dugotrajnu imovinu. U 2010. i 2011. godini je po ostvarenim investicijama prednjačila prerađivačka industrija s 55,7 mil. kn i 58,1 mil. kn, dok je djelatnost prijevoza i skladištenja bila na drugom mjestu s 42,9 mil. kn i 38,4 mil. kn. Analizirajući investicije prema djelatnostima, mogu se primijetiti oscilacije u gotovo svim djelatnostima. Detaljniji prikaz svih investicija po djelatnostima od 2010. do 2014. godine za grad Kaštela se nalazi u tablici ispod teksta

Tablica 36: Investicije prema djelatnosti NKD 2007. za razdoblje 2010.-2014.

Područja djelatnosti NKD 2007.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	323.290	1.122.780	1.209.413	1.096.546	95.540
Rudarstvo i vađenje	0	0	0	1.209.559	549.084
Prerađivačka industrija	55.740.456	58.114.006	46.249.465	34.561.208	35.443.552
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0	0	538.181	2.520.067	190.774
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	710.257	219.477	265.720	462.589	629.526
Građevinarstvo	2.062.303	2.018.626	8.818.179	10.782.757	493.640
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	3.470.330	3.129.001	7.793.035	51.018.267	17.663.871
Prijevoz i skladištenje	42.856.354	38.359.547	58.324.040	17.072.457	55.694.950
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	14.364.101	5.693.126	224.784	1.723.396	1.754.981
Informacije i komunikacije	400.692	68.546	6.398	43.425	34.795
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	0	0	0	0
Poslovanje nekretninama	811.944	18.500	380.018	98.134	8.912
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	1.316.576	177.063	1.172.350	430.494	158.055
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	5.278.201	12.731.851	1.514.316	1.470.915	1.800.089
Obrazovanje	209.742	21.887	37.760	122.400	3.071.193
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	0	0	11.055	48.082	4.700
Umjetnost, zabava i rekreacija	5.432.110	7.277.752	2.472.680	0	1.058.148
Ostale uslužne djelatnosti	25.116	33.751	53.500	152.528	60.764
UKUPNO	133.001.472	128.985.913	129.070.894	135.812.824	118.712.574

Izvor: FINA (2015.)

Poduzetničke potporne institucije su gospodarski subjekti usmjereni na stvaranje kvalitetnog, korisnički orijentiranog poduzetničkog okruženja u Republici Hrvatskoj i provode programe usmjerene na razvoj poduzetništva. Ove institucije čine neizostavan i iznimno važan element eksternog okruženja poduzetnika, na kojem se temelji opstanak, ali i daljnji razvoj poduzeća.

Potporne institucije olakšavaju i pristup izvorima financiranja, omogućavaju prijenos znanja i vještina potrebnih za uspješno pokretanje poduzetničkih pothvata, pružaju informacije neophodne za donošenje svih važnih odluka vezanih uz pokretanje poduzeća ili planiranje rasta i razvoja poduzeća. Upravo su navedene usluge potpornih institucija i najvažnije za poduzetnike u fazi pokretanja poduzetničkog pothvata. U tablici se nalazi popis potpornih institucija u Splitsko-dalmatinskoj županiji uz objašnjenja njihove potporne uloge.

Vrsta poduzetničke potporne institucije	Potporne institucije u SDŽ
Razvojne agencije (lokalne, županijske) su zadužene za operativno provođenje mjera za razvoj gospodarstva i poduzetništva, poticanje i privlačenje investicija te iniciranje i realizaciju projekata poticanja gospodarskog razvitka i poduzetništva, objedinjavajući rad gospodarskih subjekata, lokalnih i	<ul style="list-style-type: none"> Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije Centar za integralni razvoj srednjodalmatinskih otoka

regionalnih poduzetničkih institucija, te visokoobrazovnih institucija i centara znanja.	
Poduzetnički centri su zaduženi za operativno provođenje mjera za razvoj i poticanje poduzetništva na lokalnom i/ili širem području (županija, regija) i predstavljaju središta stručne i edukativne pomoći poduzetnicima radi razvoja poduzetništva u svojim sredinama.	<ul style="list-style-type: none"> • Poduzetnički centar Kaštela d.o.o. • Poduzetnički centar Doxus d.o.o. • Expletus d.o.o. • Poduzetnički centar Sinj d.o.o. za razvoj poduzetništva • Poduzetnički Centar Solin
Poslovni inkubatori (poduzetnički, za nove tehnologije) zaduženi su za pomoć i podršku poduzetnicima u ranoj fazi razvoja poduzetničkih projekata te pružaju stručnu, tehničku i edukativnu pomoć za pokretanje poduzetničkih projekata i poduzeća te njihov brz i održiv razvoj.	<ul style="list-style-type: none"> • Cluster za eko-društvene inovacije i razvoj - CEDRA SPLIT • Inkubator Solin d.o.o. • Poduzetnički inkubator Klis d.o.o. • Studentski Poduzetnički Inkubator • Tehnološki centar Split d.o.o. za promicanje novih tehnologija, inovacija i poduzetništva
Poduzetnički akceleratori su zaduženi za pružanje podrške poduzetnicima u post-inkubacijskoj fazi, odnosno u fazi razvoja i širenja poslovanja na domaćem i stranom tržištu.	<ul style="list-style-type: none"> • Poduzetnički akcelerator Split d.o.o.
Poslovni parkovi raspolažu fizičkim prostorima, zemljištem i resursima za smještaj poduzetnika na komercijalnoj osnovi, s posebnim fokusom na privlačenje domaćih i inozemnih investicija.	
Znanstveno-tehnološki parkovi se osnivaju radi komercijalizacije znanstvenih rezultata i poticanja suradnje znanstvenika i gospodarstvenika.	
Centri kompetencije provode istraživačke projekte razvojnog ili proizvodnog karaktera i razvijaju kompetencije u pojedinim područjima te s kojim drugi poslovni subjekti mogu ugovoriti usluge istraživanja i razvoja u svrhu jačanja pojedinih industrijskih grana.	<ul style="list-style-type: none"> • IRI Centar d.o.o., Kaštela; • Interligo j.d.o.o., Split

Iz prethodne analize vidljivo je da gospodarstvo Grada Kaštela pokazuje pozitivne trendove nakon nekoliko kriznih godina, gledano kroz rast ukupnih prihoda, rast broja poduzetnika te rast prosječnog broja zaposlenih. U 2014. godini je ostvaren pozitivan financijski rezultat nakon nekoliko godina konsolidiranog gubitka. Unatoč pozitivnom ukupnom rezultatu poduzetnika, zabrinjava činjenica da čak 39% poduzetnika ostvaruje gubitke u poslovanju. Kao pokazatelj rasta gospodarstva Kaštela može se prepoznati i povećanje ukupnog broja

poduzetnika. Bitno je istaknuti kako su mali poduzetnici (mikro i mali) najbrojniji u strukturi poduzetnika grada Kaštela te da upravo oni nose najveći potencijal rasta gospodarstva obzirom da zapošljavaju preko 50% zaposlenih od ukupnog broja zaposlenih u pravnim osobama.

Najveći utjecaj na gospodarstvo Kaštela ima djelatnost prerađivačke industrije koja zapošljava najveći broj zaposlenih u odnosu na ostale djelatnosti, iako su primjetni negativni trendovi u smislu kontinuiranog smanjenja broja zaposlenih posljednjih nekoliko godina. Spomenuta industrija ostvaruje najveći udio u ukupnim prihodima poduzetnika Grada, ali koji se u 2014. godini prvi put spustio ispod 50% udjela u ukupnim prihodima u promatranom petogodišnjem razdoblju. Od ostalih djelatnosti koje imaju značajan utjecaj na gospodarstvo grada Kaštela mogu se istaknuti djelatnosti trgovine, prijevoza i skladištenja te građevinarstva.

Analizirajući zaposlenost i nezaposlenost u Kaštelima, može se vidjeti da broj zaposlenih u pravnim osobama blago raste, no još nije dosegao razinu iz 2010. godine. Pozitivni znakovi vide se i u kretanju ukupnog broja nezaposlenih koji bilježi padajući trend od 2013., a u lipnju 2015. zabilježena je najmanja nezaposlenost od 2009. godine. Vidljivo je da broj zaposlenih u uslužnim (tercijarnim) djelatnostima raste, a u dominantnoj (sekundarnoj) djelatnosti, prerađivačkoj industriji pada, ujedno, primjećuje se trend promjena sektorskih struktura po kojima tercijarni (uslužni) sektor postaje zastupljeniji. Kada je riječ o prosječnoj neto plaći, uočavaju se trendovi blagog porasta, iako još uvijek nije dostignuta razina iz 2010. godine. Negativno obilježje gospodarstva grada Kaštela ogleda se u činjenici da se smanjuje udio zaposlenih koji zarađuju višu prosječnu plaću.

Kod kaštelanskih poduzetnika vidljivo je povećanju izvoza te smanjenje izvoza. Ovakve aktivnosti doprinose povećanju gospodarske aktivnosti te doprinose razvitku gospodarstva Grada Kaštela, a na širem planu i Županije i RH.

Investicije u novu dugotrajnu imovinu preduvjet su buduće proizvodnje, kako zamjene postojeće dugotrajne imovine da se održi proizvodnja na sadašnjoj razini, tako i ulaganja u povećanje budućih proizvodnih kapaciteta. U tom smislu kaštelanski poduzetnici imaju mogućnost utjecati na povećanje gospodarske aktivnosti Grada, obzirom da ih manje od 20% investira u novu dugotrajnu imovinu u 2014. godini.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Poticanje ulaganja posebice u sektore koji imaju dugoročnu razvojnu perspektivu (npr. cjelogodišnji aktivni turizam, uslužni sektor dodatne vrijednosti) Povećanje konkurentnosti privatnog sektora ulaganjem u nova znanja, tehnologije i posebice IKT • Povećanje broja MSP-ova koji mogu doprinijeti rastu kvalitetnih radnih mjesta na području grada • Uspostavljanje partnerskih odnosa između različitih subjekata iz privatnog sektora, koji bi kroz zajednički nastup na tržištu mogli ostvariti veću konkurentnost i kvalitetnije se pozicionirati na tržištu 	<ul style="list-style-type: none"> • Najveći udio zaposlenih je u prerađivačkoj industriji koja također ostvaruje i najveći udio u ukupnim prihodima poduzetnika, ali koja pokazuje znakove stagnacije • Nepostojanje funkcionalne poduzetničke zone • Veliki broj poduzetnika ostvaruje gubitke u poslovanju (čak 39% u 2014. godini) • Vrlo malo poduzetnika investira značajnije iznose u dugotrajnu imovinu • Mali broj privatnih poduzetnika koji su svjesni alternativnih mogućnosti financiranja i koji su aktivni u privlačenju sredstava za svoj razvoj iz različitih fondova, uključujući i EU fondove

2.5.2. Turizam

Obzirom na stalni rast broja dolazaka i noćenja u Splitsko - dalmatinskoj županiji i povećanje važnosti turizma za cjelokupno gospodarstvo te stalni rast letova *lowcost* kompanija i povećanje broja putnika koji dolaze preko zračne luke Split, turizam postaje sve važnija odrednica razvoja gospodarstva i Grada Kaštela. Grad radi na uređenju plaža, angažirane su gradske službe za bolji i čistiji grad, organizirana su kulturna i zabavna događanja, radi se na eko projektu, koji je već rezultirao čistijim morem.

Ono što čini temeljnu komparativnu prednost Grada Kaštela u odnosu na ostale konkurencijske destinacije u Dalmaciji pa i šire, a u smislu razvoja turizma i povećanja turističkog prometa, je svakako geografski položaj. Naime prostor Kaštela pruža se između Splita i Trogira, dva grada sa iznimnom i svjetski priznatom kulturnom baštinom zaštićenu pod UNESCO-m, i to sigurno u znatnoj mjeri utječe na sve veći priljev gostiju i u Kaštela. Drugi izrazito bitan faktor koji proizlazi iz geografskog položaja, odnosno preciznije prometno-geografskog položaja, je već spomenuta zračna luka Split koja iz godine u godinu bilježi sve veći rast i trenutno je druga najprometnija zračna luka u Hrvatskoj. Svakako je tome potrebno pridodati i ostale prometno-geografske posebnosti Splita kao značajnog tranzitnog centra i grada makroregionalnog karaktera koji također bilježi izraziti trend povećanja turističkog prometa u recentnom razdoblju.

Unatoč navedenim prednostima koje proizlaze iz geografskog položaja i koje u velikoj mjeri determiniraju atraktivnost turističke destinacije, Kaštela i kao izdvojeno analizirana cjelina ima atraktivne turističke resurse koji samostalno mogu generirati turistički rast. Temeljni resursi koje Turistička zajednica Grada Kaštela prezentira su kulturna (kaštela/utvrde, parkovi, nematerijalna kulturna baština) i prirodna baština (sunce/more i Kozjak) te manifestacije.

Obzirom da je u poglavljima „Kulturna i povijesna baština“ i „Geografski položaj, obilježja i prirodni resursi“ već dan pregled resursa i stanja kulturne i prirodne baštine na području Kaštela i ovdje ćemo se osvrnuti samo na one resurse koje Turistička zajednica vidi kao primarne, a to su:

- Kulturno povijesne (urbanističke) cjeline sedam naselja (Sućurac, Gomilica, Kambelovac, Lukšić, Stari, Novi, Štafilić)
- Parkovna arhitektura (Vitturi, botanički vrt O.Š. Ostrog, biblijski vrt Stomorija)
- Kozjak
- Kaštelanski crljenak
- Legenda o Miljenku i Dobrili

Podaci o broju noćenja na razini Grada Kaštela u posljednjih 5 godina pokazuju izraziti uzlazni trend što korespondira sa trendom na razini županije i RH. U strukturi noćenja na razini pojedinih naselja unutar jedinice lokalne samouprave postoje oscilacije i odstupanja od općeg trenda. Najveći relativni rast u odnosu na prethodnu godinu bio je u naseljima Kaštel Sućurac (368%) i Kaštel Kambelovac (112%), a jedino je u Kaštel Gomilici zabilježen pad broja noćenja i to osjetan od čak 65%.

U 2014. godini ukupan broj noćenja na razini cijele lokalne samouprave iznosi 242.966 noćenja što je povećanje od 13% u odnosu na 2013. godini. Pozitivan uzlazni trend nastavio se i u 2015. godini. Najveći apsolutni zabilježeni broj noćenja ima naselje Kaštel Štafilić. To je naselje u krajnjem zapadnom dijelu Grada te čini granicu s Gradom Trogirom i na teritoriju tog naselja nalazi se splitska zračna luka što su dvije izrazito bitne komparativne prednosti u odnosu na ostalo područje Grada Kaštela.

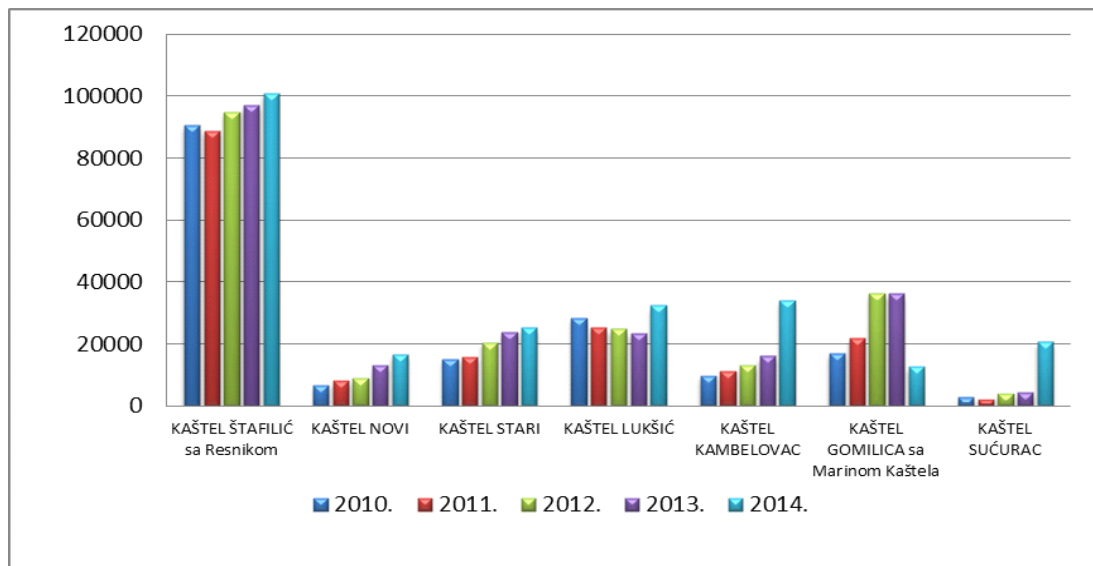
Tablica 37: Broj noćenja na području Grada Kaštela u razdoblju 2010. – 2014.

NASELJE	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Kaštel Štafilić sa Resnikom	90629	88782	94779	96937	101008
Kaštel Novi	6846	8239	8943	13111	16694
Kaštel Stari	15194	15743	20522	23862	25220
Kaštel Lukšić	28427	25420	24921	23510	32486
Kaštel Kambelovac	9855	11236	13133	16160	34186
Kaštel Gomilica sa Marinom Kaštela	17009	21846	36507	36312	12715
Kaštel Sućurac	3012	2267	4023	4418	20657
UKUPNO	170972	173533	202828	214310	242966

Izvor: Turistička zajednica Grada Kaštela

Što se tiče 2015. godine, prema dostavljenim podacima od strane Turističke zajednice Grada Kaštela, ukupan broj dolazaka turista u 2015. godini iznosio je 50.333 a broj noćenja 282.125, iz čega je vidljiv daljnji trend rasta turističke djelatnosti. Od toga je u komercijalnom sektoru, najviše gostiju dolazilo iz Poljske i Njemačke sa cca 15 %, zatim Češke sa cca 11 %, Slovačke i Slovenije sa cca 6%, Francuske sa cca 4,4 %. Veliki broj zemalja je bio zastupljen sa 2-3 % (Norveška, Rusija, Švedska, V. Britanija, Austrija, Belgija, Mađarska, Nizozemska, Italija). Ostale zemlje su bile zastupljene sa manjim postotkom. U 2015. godini udio domaćih gostiju je iznosio cca 10 %, a stranih skoro 90%.

Slika 26: Kretanje broja noćenja po naseljima Grada Kaštela u razdoblju 2010. – 2014.

Izvor: Turistička zajednica Grada Kaštela

Tablica 38: Broj postelja po različitim kategorijama smještaja na području Grada Kaštela

KATEGORIJA SMJEŠTAJA	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Hoteli	644	714	714	667	714
Privatni smještaj	1187	1301	1389	1879	2671
Obrtnici	514	424	434	454	393
Marina Kaštela	-	24	24	24	-
UKUPNO	2345	2463	2561	3024	3778

Izvor: Turistička zajednica Grada Kaštela

U strukturi smještajnih kapaciteta na području Grada Kaštela prevladava privatni smještaj na koji otpada čak 80% svih kapaciteta odnosno 3.064 postelja (što uključuje i obrtnike), dok ukupan broj postelja u svim hotelima iznosi 714. Vidljivo je također da se udio privatnog smještaja u ukupnoj strukturi smještajnih kapaciteta kontinuirano povećava u promatranom razdoblju 2010. – 2014. te je odnos privatnog i hotelskog smještaja 2010. godine iznosio 27% - 73% u korist privatnog smještaja. Također, valja napomenuti da na području Kaštela postoje četiri kampa i to dva u Kaštel Štafiliću te po jedan u Kaštel Kambelovcu i Kaštel Starom.

Prema podacima Turističke zajednice Grada Kaštela, struktura smještajnih kapaciteta na dan 31.12.2015 godine izgledala je kako je navedeno u tablici ispod.

Tablica 39: Smještajni kapaciteti na dan 31.12.2015. godine

Vrsta smještaja	Broj domaćina	Sobe	Broj kreveta	Apartmani	Broj kreveta	Kuće	Broj kreveta	Smj. ukupno	Broj kreveta	Kamp	
Privatni smještaj	640	280	545	983	3009	3	16	1263	3570	11	33
Obrtnici	11	35	73	12	34	-	-	47	107	30	90
Hoteli	5	96	205	-	-	-	-	96	205	-	-
Poduzeća	12	42	122	-	-	-	-	42	122	-	-
Poduzeće Resnik	1	81	148	-	-	-	-	81	148	-	-
Hosteli	3	22	94	-	-	-	-	22	94	-	-
Ukupno	672	556	1187	995	3043	3	16	1554	4246	41	123

Izvor: Turistička zajednica Grada Kaštela

Prema GUP-u Grada Kaštela na različitim lokacijama na gradskom području omogućeno je uređenje mješovitih zona sa gospodarskim i ugostiteljsko-turističkim sadržajima, dok je na nekima predviđena izgradnja isključivo turističkih zona/naselja. Na tim se prostorima omogućava uređenje kupališta, te sportskih i rekreacijskih sadržaja. Mogu se graditi trgovački, javni (kulturni, zabavni) i slični sadržaji koji upotpunjavaju osnovnu namjenu. Izgradnja i uređenje ovih zona može se odvijati isključivo na temelju detaljnijeg plana, a gdje oni nisu propisani ili za izgrađene dijelove građevinskih područja na temelju idejnih rješenja za lokacijsku dozvolu.

GUP-om su za djelomičnu ili isključivu funkciju turizma predviđena sljedeća područja s nužnosti izrade detaljnih planova uređenja:

- **Resnik** (uređenje turističkog naselja i planiranje nužne komunalne infrastrukture)
- **Turistička zona Kaštel Sućurac – Sustipan** (sanacija postojećih industrijskih pogona i uređenje područja luke nautičkog turizma)
- **Divulje** (uređenje turističke zone kao turističkog naselja i sportsko-rekreacijskih sadržaja)
- **Kaštel Stari Centar** (djelomično turistička)
- **Kaštel Lukšić – Kaštel Kambelovac 2** (djelomično turistička)
- **Kaštel Kambelovac Centar 2** (djelomično turistička)

Detaljan plan uređenja koji je već na snazi, a vezan za turističko korištenje prostora je Turistička zona Štalija. Površina obuhvata DPU-a je cca 4.707 m², a radi se o neadekvatno uređenom prostoru na kojem se nalazi građevina u derutnom stanju, s vrijednim zelenim površinama u južnom dijelu obuhvata. Ovaj dio obuhvata se nalazi unutar posebno vrijednog obalnog pojasa Kaštela, čije je ukupne vrijednosti potrebno sačuvati i valorizirati, posebno kroz oblike javnog korištenja.

Turizam postupno postaje sve značajniji element ukupne gospodarske strukture Grada Kaštela i važan dopunski pa čak i osnovni izvor prihoda za stanovništvo što je vidljivo u konstantnom povećanju ukupnog smještajnog kapaciteta, posebno u kategoriji privatnog smještaja. Iz godine u godinu vidljiv je porast broja dolazaka, što je rezultat općeg trenda povećanja broja dolazaka na razini županije i RH.

Grad Kaštela koristi svoj povoljan prometno-geografski položaj, a u budućnosti bi trebao staviti još veći naglasak na prednosti koje iz takvog povoljnog položaja proizlaze i na taj način privući nove posjetitelje, ali još važnije i investitore. Obzirom na iznimno bogatu kulturno-povijesnu baštinu i zaštićene prirodne lokalitete njihova uloga treba biti istaknutija te ih je potrebno integrirati u povezanu tematsku cjelinu.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Kvalitetnije korištenje povoljnog geoprometnog položaja Grada Kaštela u svrhu razvoja turizma i privlačenja novih posjetitelja, ali i investitora • Učinkovitija implementacija novog vizualnog (turističkog) identiteta Grada Kaštela • Razvoj turističke ponude dodatne vrijednosti (hoteli s više zvjezdica, agroturistička ponuda, turizam posebnih interesa, valorizacija važnih arheoloških, tradicijskih i povijesnih atrakcija koji mogu biti stavljeni u funkciju turizma dodatne vrijednosti, npr. kaštelanski crljenak koje treba spasiti od izumiranja i pretvoriti u turističku atrakciju ili priča o Miljenku i Dobrili i sl.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak iskustva u turizmu • Nedostatak svijesti i suradnje dionika bitnih za kvalitetnije iskorištavanje mogućnosti jedinstvenog identiteta grada sedam dvoraca i raznolike ponude kulturnog i aktivnog turizma • Turistički potencijal bogate kulturno-povijesne baštine opterećen je imovinsko-pravnim problemima što usporava njegovu punu i održivu kapitalizaciju.

2.5.3. Poljoprivreda

Poljoprivreda je tradicionalno važna djelatnost na području Kaštela te i danas ima svoju vrijednost i potencijal, kako u proizvodnji tradicionalnih kultura i izvora prihoda za obiteljska poljoprivredna gospodarstva, tako u smislu prateće djelatnosti razvoja posebnih oblika turizma.

U Splitsko – dalmatinskoj županiji, kao i čitavoj hrvatskoj obiteljskoj poljoprivredi, u proteklom vremenu kumulirali su se nepovoljni procesi kao što je kontinuirano smanjenje broja gospodarstva, smanjenje njihove prosječne veličine, veliki gubitak nekada korištenog poljoprivrednog zemljišta i rast neobrađenih poljoprivrednih površina. Taj nesklad između agrarne strukture i primjene suvremenih znanstveno-tehnoloških probitaka u poljoprivredi trebao bi se u doglednoj budućnosti prevladati formiranjem optimalna broja obiteljskih gospodarstva većih površina, koji bi bili glavni nositelji tržišno konkurentne poljoprivrede.

Poljoprivreda predstavlja značajnu komplementarnu djelatnost drugim granama, u prvom redu prehrambenoj industriji i turizmu, jer se radi o tradicionalnoj djelatnosti koja je u na području čitave Splitsko – dalmatinske županije vrlo često dopunska djelatnost. Službeni podaci često daju iskrivljenu predodžbu o važnosti poljoprivrede za stanovništvo budući da je ona često neregistrirana pri sustavima statistike i poreza i ne uključuje svu proizvodnju „za vlastite potrebe“ kao i onu čija prodaja ne bude registrirana. Postojanje poljoprivrede dodaje raznolikost, a time i otpornost i prilagodljivost lokalnog i regionalnog gospodarstva tržišnim i drugim poremećajima.

Osim toga, „okolišno“ gledano, poljoprivreda je važna jer je ona – u svom tradicionalnom obliku – vrlo često nužna za održanje tradicionalnih kulturnih / antropogenih krajobraza i uz njih vezano dodatnu biološku raznolikost staništa i vrsta.

Na području županije maslinarstvo i vinogradarstvo (maslinarstvo na otocima i priobalju, vinogradarstvo podjednako i u zaobalju) značajne su tradicionalne poljoprivredne grane, koje

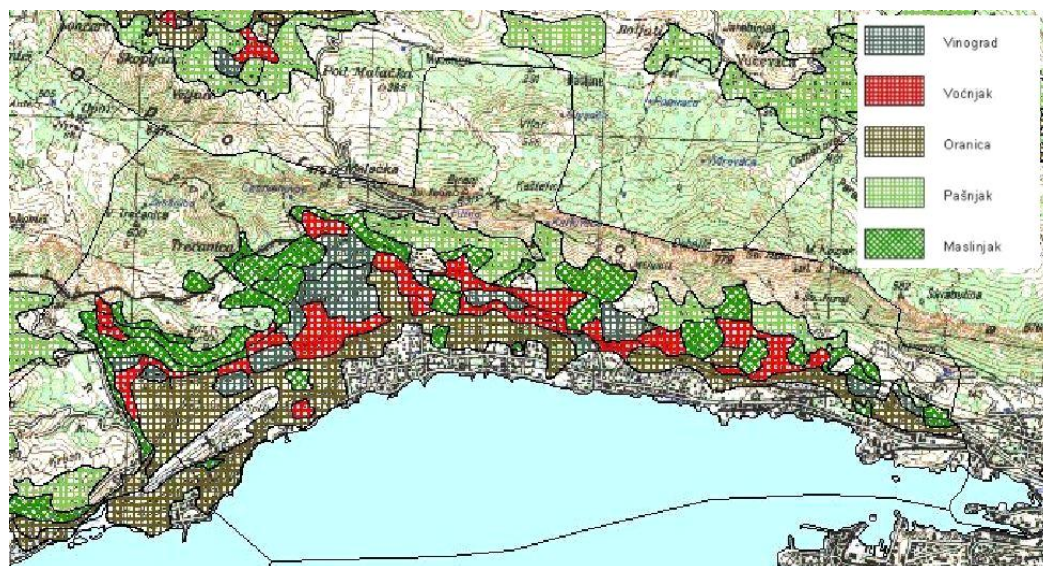
u posljednje vrijeme, zahvaljujući poticajima i nekolicini „svijetlih primjera“ koji su demonstrirali da je moguća tržišno konkurentna i profitabilna proizvodnja, bilježe konstantan rast. Uz uzgoj vinove loze i masline, razvija se i proizvodnja vina i ulja, s većim brojem vrhunskih proizvoda već prepoznatljivog „brenda“, no i tu postoje još značajne mogućnosti za rast i razvoj. Od voćaka, dominiraju jabuke, breskve, nektarine i agrumi, dok tradicionalne kulture – smokva, bajam, rogač, višnja maraska, stolna trešnja (kaštelanska i tugarska) – stagniraju ili se polako zapuštaju, kao posljedica inercije iz prethodnog razdoblja, odnosno unatoč činjenici da – prema novim analizama – za njih ponovno postoje značajne mogućnosti tržišnog plasmana (u kontekstu tržišta zdrave hrane i sl.).

Prema Popisu poljoprivrede DZS iz 2003. godine, pod zaštićenim prostorima bilo je više od 10% površina, krumpirom zasađeno 9%, a cvijeće se uzgajalo na gotovo 4% površina. Velika je raznolikost proizvodnje na otvorenom, a najzastupljenije kulture su kupusnjače (kupus, kelj, brokula, cvjetača), endivija, grah mahunar, grašak, bob, cikla, luk, poriluk, rajčica, paprika, krastavac, tikvice, patlidžan. U zaštićenim prostorima je uglavnom bila izmjena plodovitog i lisnatog povrća odnosno rajčica, paprika i krastavac sa salatama te proizvodnja povrtnih presadnica. Od cvjećarskih kultura na otvorenom najčešća je bila krizantema dok se u zaštićenom prostoru uz krizantemu uzgajaju, gerberi, ruže, ranunculi, anturium te lončanice sezonskog cvijeća i ukrasnog (egzotičnog) bilja.

Uzgoj trešnje tradicionalan je na čitavom području od Kaštela do Omiša. Veći dio stabala trešnje uzgaja se u konsocijaciji s vinovom lozom i maslinom. Zemljište za uzgoj trešnje uglavnom su skeletna i nešto dubljeg profila. Glavna sorta je Gomilička, te manje Tugarka, Stonska, Van, Bing, Lambert i druge introducirane sorte. Agrumi se uzgajaju na području Donjih Kaštela (K. Štafilić, Nehaj, Stomorija, Resnik), na dijelu trogirskog polja i Planog.

Maslinici na području Kaštela, a sličan obrazac pronalazimo i na području čitave županije, se nalaze na brdskim zaravnima u okolici mjesta, a često puta su i na vrlo nagnutim terenima koji su kameniti ili stjenoviti i nešto lošijeg boniteta. Uzgajaju se uglavnom sorte dvojake namjene i to u uvjetima suhog gospodarenja, a na nešto boljim terenima, koji se odlikuju dubljim profilom zemljišta i većom sposobnošću očuvanja vlage u tlu, postoji tradicija proizvodnje stolnih maslina.

Slika 27: Korištenje poljoprivrednog zemljišta na području Grada Kaštela

Izvor: Plan navodnjavanja na području Splitsko – dalmatinske županije

Prema podacima iz Upisnika poljoprivrede na području Grada Kaštela u 2015. godini, registrirano je ukupno 906 članova poljoprivrednih gospodarstava, a u ukupnoj strukturi prevladavaju obiteljska poljoprivredna gospodarstva. U trgovačkim društvima i zadugama registrirano je svega 1,65% od svih registriranih članova u poljoprivrednim gospodarstvima

što upućuje na maleni značaj poljoprivrede u ekonomskoj strukturi te upućuje na značaj poljoprivrede kao dopunske djelatnosti za stanovništvo.

Tablica 40: Broj članova poljoprivrednih gospodarstava prema pravnom obliku

Naselje	Obiteljsko gospodarstvo	Obrt	Ostali	Trgovačko društvo	Zadruga
Kaštel Gomilica	82	-	-	1	-
Kaštel Kambelovac	134	-	-	2	-
Kaštel Lukšić	128	-	1	1	-
Kaštel Novi	135	2	-	2	-
Kaštel Stari	213	4	-	3	1
Kaštel Sućurac	91	2	-	3	1
Kaštel Štafilić	98	1	-	1	-

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ruralnom razvoju i ribarstvu, na dan 14.12.2015.

Od ukupno 710 registriranih poljoprivrednih gospodarstava te 502 hektara ukupne poljoprivredne površine kojima raspolažu i uvedenih u sustav ARKOD, čak 704 registrirana gospodarstva ili 99.15% imaju površinu manju od 3 hektara. Kao što je i prethodno spomenuto, problem ovakve usitnjene strukture zemljišta na veliki broj malih parcela je što onemogućuje rentabilnu poljoprivrednu proizvodnju osim mogućnošću udruživanja u sustave zadruga ili proizvođačkih organizacija odnosno zajedničkog izlaska na tržište.

Tablica 41: Broj poljoprivrednih gospodarstava prema površini u hektarima

Broj PG	Površina (ha)	Broj PG	Površina (ha)	Broj PG	Površina (ha)	Broj PG	Površina (ha)	Broj PG	Površina (ha)
<3		≥3 i <20		≥20 i <100		≥100		UKUPNO	
704	438,32	5	36,40	1	27,70	0	0,00	710	502,42

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ruralnom razvoju i ribarstvu, na dan 14.12.2015.

Prema podacima Agencije za plaćanje u poljoprivredi iz 2015. godine, maslinarstvom i vinogradarstvom bavi se najveći broj korisnika, što je i slučaj u većini predjela županije. Od voćaka najzastupljenije se trešnje, zatim smokve, bademi i breskve.

Tablica 42: Najučestalije poljoprivredne kulture ili obilježja krajobraza i broj korisnika

Kultura/obilježje krajobraza	Broj korisnika
Maslina	186
Plemenita vinova loza	87
Miješani nasad voćnih vrsta	77
Kućni vrt	46
Trešnja	27
Krški pašnjak	13
Livade	10
Smokva	9
Badem	7
Breskve	5
Mandarine	4
Krumpir	3
Rajčica	3
Višnja	3

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ruralnom razvoju i ribarstvu, na dan 14.12.2015.

Kako je već navedeno u poglavlju „Nadređeni strateški dokumenti“, Planom navodnjavanja Splitsko-dalmatinske županije područje Kaštela je jedno od prioritarnih područja za navodnjavanje u županiji te je također predviđeno za ulaganje u jedan od tri pilot projekta. U obalnom području maslinici bi se navodnjavali sustavom kapanja i to tako da se oko debla

svakog stabla razvuče okitensko crijevo koje bi stvaralo kružnicu veličine krošnje stabla na kojem su ugrađene kapaljke. U prosjeku oko jednog stabla bi bilo potrebno postaviti crijevo duljine od 10 do 20 m, zavisno od veličine i razvijenosti stabla, a na njemu bi trebalo biti 7 do 10 kapaljki pravilno raspoređenih po kružnici. U nasadima kod kojih je gustoća sklopa 300 biljaka po hektaru navodnjavanje bi se obavljalo također sustavom kapanja s tim da bi kružnica u ovom sustavu bila između 5 i 10 m duljine s ugrađenih 5-7 kapaljki. Kapacitet kapaljki bi trebao biti između 3 i 8 l/sat. Navodnjavanje breskve, nektarine, jabuke, trešnje i šljive obavljao bi se po sustavu kapanja. Naime, u ovim nasadima potrebno je instalirati cijev po dužini reda te ugraditi po dvije kapaljke kod svakog stabla. Radi lakše obrade tla u nasadima jabuke cijev je preporučljivo objesiti o prvu žicu na armaturi. Kapacitet kapaljki trebao bi biti između 2 i 6 l/h.

Deagrarizacija je socioekonomski proces vidljiv na razini čitave županije. Negdje je nastao kao posljedica depopulacije i iseljavanja stanovništva, a negdje procesom urbanizacije i zapošljavanjem stanovništva u drugim sektorima, kao što je slučaj kod Grada Kaštela i ostalih naselja u okviru splitske aglomeracije. U prostoru je taj proces vidljiv promjenom kulturnog pejzaža gdje oranicama mjesto sve više prepuštaju neobrađena zemljišta obrasla korovom. Planskim djelovanjem taj se proces može suzbiti što u konačnici doprinosi većoj mogućnosti samozapošljavanja lokalnog stanovništva u poljoprivredi, atraktivnijem okolišu i kvaliteti života.

Razvojem poljoprivredne proizvodnje koja prepoznaje komparativne prednosti područja može se omogućiti dodatne učinke za lokalno stanovništvo, ali je potreban sustavan rad na unaprjeđenju kvalitete, primjeni novih znanja i tehnologija (npr. ekološka proizvodnja, obnova i uzgoj autohtonih sorti, korištenje suvremenih tehnologija navodnjavanja, marketinga i sl.) što u sinergiji s turističkim aktivnostima i zaštitom okoliša može značajno doprinijeti podizanju kvalitete života.

U procesu prestrukturiranja obiteljske poljoprivrede trebalo bi razviti prihvatljiv model poslovnog povezivanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, naročito iste proizvodnje, bilo da se udruže u zajedničku proizvodnju na više povezanih parcela ili da imaju zajednički proizvod namijenjen prodaji. Međutim, za to treba osigurati tehničko-tehnološku i organizacijsku pripremu i potporu jer obiteljska gospodarstva teško da se mogu sama organizirati. Jedan od vidova organiziranja sitnih proizvođača je svakako i zadrugarstvo koje ne sputava slobodu poduzetništva na vlastitom gospodarstvu i nudi poslovnu suradnju gospodarstvima tamo gdje su ona poslovno najslabija.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Sustavan rad na unaprjeđenju kvalitete i konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje • Poticanje ekološke poljoprivredne proizvodnje • Uvođenje i korištenje novih suvremenih tehnologija i standarda kod poljoprivredne proizvodnje • Uspostava sustava navodnjavanja • Udruživanje poljoprivrednih proizvođača radi jednostavnijeg i ekonomičnijeg nastupa na tržištu • Razvoj multifunkcionalnih poljoprivrednih gospodarstava koja bi kombinirala primjerice turizam, obrazovanje, socijalne usluge ili sl. • Stavljanje u funkciju sve većeg broja zapuštenih 	<ul style="list-style-type: none"> • Deagrarizacija kao posljedica urbanizacije i zapošljavanja stanovništva u drugim sektorima • Neatraktivnost poljoprivrede mladim naraštajima • Rješavanje imovinsko-pravnih problema i usitnjenosti zemljišta • Nastavak gubljenja ili onečišćenja vrijednog poljoprivrednog zemljišta stambenom, turističkom ili industrijskom gradnjom

poljoprivrednih zemljišta čijim bi se uređenjem i čišćenjem ostvarile mnoge prednosti za lokalno stanovništvo i cijelo područje Kaštela

2.5.4. Malo i srednje poduzetništvo

Grad Kaštela baštini industrijsku prošlost i danas je ostao trend da veliki poduzetnici Cemex d.d., Zračna luka Split d.d. i Ribola zapošljavaju 1.270 zaposlena, što čini 32,33% ukupno zaposlenih.

Tablica 43: Struktura poduzetnika prema veličini

	Broj tvrtki	Zaposleni		Prihodi	
		2014	2015	2014	2015
Mikropoduzetnici	541	995	1.135	439.635.246	520.805.602
Mali poduzetnici	54	1.162	1.258	455.610.739	523.938.940
Srednji poduzetnici	5	474	218	282.308.339	182.043.062
Veliki poduzetnici	3	1.285	1.270	1.364.691.854	1.485.690.482
UKUPNO	603	3.916	3.881	2.542.246.178	2.712.478.086

Izvor: FINA (2016.)

S obzirom da ne postoje uređene poslovne zone, srednje velikih tvrtki skoro da i nema, odnosno na području grada posluje njih 5, od čega su dvije u stečaju: Adria Čelik d.o.o. i Kaštelanski staklenici d.d..

Sektor malog i srednjeg poduzetništva čine ukupno 603 trgovačka društva, gdje čak 89,72% poduzetnika čine mikropoduzetnici (poduzetnici do 10 zaposlenih) koji zapošljavaju 1.182 zaposlenika, odnosno 30,09%.

Tablica 44: Prikaz broja poduzetnika s brojem zaposlenih i ostvarenim prihodima za 2014. i 2015.

Gospodarski sektor	Broj tvrtki	Zaposleni		Prihodi	
		2014	2015	2014	2015
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	11	15	27	14.658.619	21.532.690
Rudarstvo i vađenje	1	2	3	7.667.383	10.608.227
Prerađivačka industrija	90	524	568	173.746.869	194.914.455
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	4	0	0	1.212.664	1.821.706
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	4	15	10	9.290.938	6.338.969
Građevinarstvo	79	399	447	113.915.842	140.352.165
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	135	474	478	340.740.505	390.406.607
Prijevoz i skladištenje	24	100	150	36.139.969	54.978.537
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	55	245	287	64.521.199	75.352.096
Informacije i komunikacije	17	20	22	3.217.032	6.693.107
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1	5	5	609.933	677.600
Poslovanje nekretninama	29	14	16	4.181.802	4.531.291
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	58	146	151	34.605.672	32.475.185
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	48	88	104	69.425.864	75.997.921
Obrazovanje	10	21	21	3.429.256	4.627.350
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	6	49	58	7.859.264	10.751.872
Umjetnost, zabava i rekreacija	5	14	15	3.439.921	5.014.465
Ostale uslužne djelatnosti	18	26	31	6.583.253	7.670.299
UKUPNO	595	2.157	2.393	895.245.985	1.044.744.542

Izvor: FINA (2016.)

Najsnažniji sektori su: proizvodni sektor u prerađivačkoj industriji, trgovina, građevinarstvo, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane te stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti.

Veliki broj MSP subjekata je registrirano kao obrt, što zbog nepostojanja jedinstvenog registra financijskih podataka onemogućuje provođenje kvalitetne analize sektora MSP.

2.6. Prirodna baština i stanje kvalitete okoliša

2.6.1. Zaštićena prirodna baština

Procesi urbanizacije i industrijalizacije dijelom su utjecali na okoliš i kvalitetu okoliša kaštelanskog zaljeva te skrili slikovitost njegovih gradića (kaštela). Unatoč tome, ovo područje krije nekoliko vrlo zanimljivih i prirodno vrijednih lokaliteta, koji također mogu predstavljati značajan faktor turističke atraktivnosti grada.

Pregled zaštićenih prirodnih vrijednosti na području Grada Kaštela

Kaštel Stari – Park hotela Palace (spomenik parkovne arhitekture)

Kaštel Lukšić - Botanički vrt Osnovne škole „Ostrog“ (Spomenik parkovne arhitekture)

Kaštel Lukšić – park Vitturi (Spomenik parkovne arhitekture)

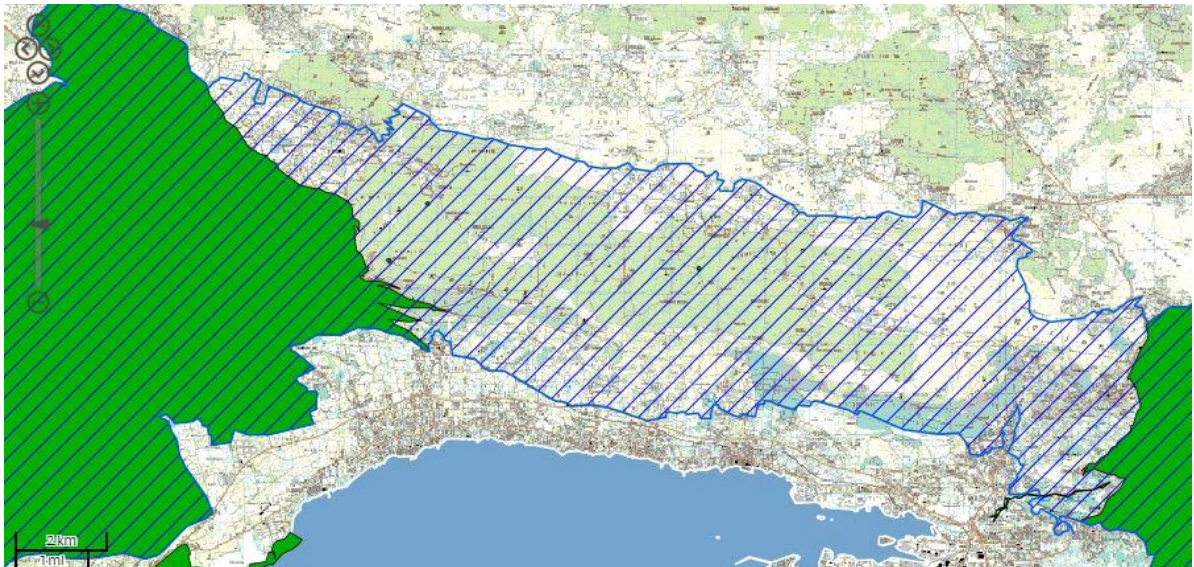
Kaštel Štafilić - Maslina (Spomenik prirode)

Kaštel Gomilica – Hrast (Spomenik prirode)

Ekološka mreža

Područjem Kaštela prolaze oba elementa mreže NATURA 2000. Duž sjeverne i zapadne granice Grada prolazi mreža područja značajna za očuvanje ptica (HR2001363 „Zaleđe Trogira“) dok je zapadna granica ujedno i dio mreže područja značajno za očuvanje vrsta i stanišnih tipova (HR1000027 „Mosor, Kozjak i Trogirska zavala“)

Slika 28: Ekološka mreža NATURA 2000 na području Grada Kaštela

*Zeleni poligon POVS, mrežasti plavi poligon POP

Izvor: Bioportal.hr

2.6.2. Stanje kvalitete okoliša

U slučaju okoliša Splitsko-dalmatinske županije i Grada Kaštela, bitno je uzeti u obzir dvije činjenice:

- 1) zdrav i očuvan okoliš – što uključuje sve njegove sastavnice, od samog prostora, preko voda, tla, zraka, do biološke i krajobrazne raznolikosti i predstavlja visokovrijedan resurs.
- 2) recentni razvojni pritisci – u prvom redu snažni urbanizacijski pritisci na obalno područje, ali i oživljavanje gospodarstva, ukoliko ih se ne oblikuje i regulira na odgovarajući način, neupitno vode podoptimalnom korištenju i degradaciji resursa, odnosno podoptimalnom razvoju i razvojnoj stagnaciji.

Uloga i zadaće lokalne – gradske i općinske samouprave također su određene Zakonom o lokalnoj i područnoj samoupravi. Od poslova određenih zakonom, za područje zaštite okoliša najznačajniji su: poslovi komunalne djelatnosti, zaštite i unapređenja prirodnog okoliša, te prostornog i urbanističkog planiranja. U ukupnoj strukturi rashoda Grada Kaštela na segment zaštite okoliša odvaja se najmanje sredstava i čiji udio u ukupnoj strukturi sudjeluje s manje od 1%.

Unutar operativne strukture Grada Kaštela, ustrojstvena jedinica zadužena za područje za zaštitu okoliša je Upravni odjel za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša koji prati i analizira stanje u području zaštite okoliša i prirode, izrađuje izvješća, programe, planove i stručne podloga iz područja zaštite okoliša i prirode, izrađuje prijedloge općih akata vezanih za zaštitu okoliša i prirodu, surađuje sa stručnim i znanstvenim institucijama, nadležnim tijelima, građanima i organizacijama na zajedničkoj provedbi programa i projekata zaštite okoliša. Od ukupnog gradskog proračuna na poslove zaštite okoliša otpada najmanji udio u rashodima, ispod 1%.

Institucije građanskog društva

Javnost je, bilo kao skup relativno nepovezanih građana, bilo kroz različite oblike udruživanja u nevladine udruge, izuzetno važan akter zaštite okoliša. Izrazito je pozitivno da su udruge angažirane na području zaštite okoliša osnivane po cijelom području Splitsko – dalmatinske županije, jer to znači da na cijelom području županije, među stanovništvom / građanima, postoji potencijalni partner u implementaciji mjera zaštite okoliša od kojih se mnoge provode upravo na toj najnižoj, stvarnosti i problemima najbližoj lokalnoj razini. Evidentno je da je, uz nekoliko izuzetaka, proces artikuliranja građana i njihovih udruga kao važnog partnera u provedbi zaštite okoliša na području SDŽ još uvijek na samom početku.

Tablica 45: Udruge zaštite okoliša na području Grada Kaštela

Naziv udruge	Adresa	Status
Udruga uzgajatelja malih životinja Kaštela	Biskupa P. Žanića 73, Kaštel Novi	Aktivna
Udruga Restauro	Cesta dr. F. Tuđmana 834, Kaštel Stari	Aktivna
Udruga Ronilački klub Giričić	Obala k.Tomislava 12, Kaštel Gomilica	Aktivna
Udruga biciklista Pedalin Kaštela	Boruće 26, Kaštel Lukšić	Aktivna
Udruga DE TRI	Obala kralja Tomislava 2, Kaštel Sućurac	Aktivna
Udruga Trokut mladih Kaštela	Karlovo 2, Kaštel Kambelovac	Aktivna
Sportsko-amaterska udruga za zaštitu i uzgoj ptica Kozjak Kaštela	Cesta Dr. F. Tuđmana 263, Kaštel Gomilica	Aktivna
Udruga Livanjska Zajednica Kaštela	Sibovica 12a, Kaštel Lukšić	Aktivna
Udruga Krizni Eko Kaštelski stožer	Starčevićeva 24, Kaštel Sućurac	Aktivna

Izvor: Registar udruga RH

Na području Kaštela, prema podacima dostupnim u Registru udruga RH, postoji 9 udruga iz područja zaštite okoliša. Većina registriranih navedenih „ekoloških“ udruga promiču vrijednosti održivog razvoja, ali svoj interes usmjeravaju uglavnom prema srodnim temama (biciklizam, kultura, zaštita životinja) dok je ekologija i zaštita okoliša u drugom planu.

Krizni eko kaštelanski stožer – KEKS udruga je koja je u posljednje vrijeme, zajedno sa građanima okupljenima oko drugih inicijativa i udruga sa šireg splitskog područja (Građanska inicijativa Split, Udruga Sunce, Građanska inicijativa za zaštitu okoliša Kaštelanskog zaljeva, Ne spalionici otpada u Kaštelanskom zaljevu, Stop spalionici itd.), angažirana i zalaže se za održivo gospodarenje otpadom, te traži od Ministarstva zaštite okoliša i prirode odustajanje od koncepta spaljivanja otpada u spalionicama, cementarama i termoelektranama.

ANALIZA DOSTUPNIH PODATAKA

Napominjemo da su određeni segmenti zaštite okoliša obrađeni kroz druga, specifična poglavlja poput „komunalne infrastrukture“, „turizma“, „prirodno geografska obilježja“ i dr. Iznoseni podaci prvenstveno su oni dostupni od Agencije za zaštitu okoliša, Državnog zavoda za zaštitu prirode te Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Split.

Zrak

Mjerenja kakvoće zraka na području splitske aglomeracije provodi Nastavni zavod za javno zdravstvo Split. Prema podacima iz 2013. godine, koje obuhvaćaju šire gradsko područje Splita (uključujući nekoliko mjernih stanica u Kaštelima) pokazali su da je zrak na cijelom području grada Kaštela I. kategorije kakvoće.

S obzirom na potrebu prelaska tvornica Cemex Hrvatska d.d na novo gorivo ugljen i petrol-koks, izrađena je „Studija utjecaja na okoliš“ i „Program sanacije utjecaja na zrak“, a temeljem Studije utjecaja na okoliš, definirana je obveza praćenja kvalitete zraka (praćenje emisije onečišćujućih tvari). Podaci pokazuju da je u okolišu svih mjernih postaja (u vlasništvu tvrtke Cemex), na području grada Kaštela (Kaštel Sućurac, Kaštel Kambelovac), ali i okolnim mjernim postajama u vlasništvu tvrtke, u razdoblju ispitivanja od siječnja 2014. god. do prosinca 2014. god. s obzirom na ukupnu taložnu tvar te metale u taložnoj tvari zrak neznatno onečišćen, odnosno I. kategorije kakvoće.

More

Podaci o kakvoći mora za područje Grada Kaštela za 2016. godinu ukazuju kako je na 8 od ukupno 10 ispitivanih lokacija, more izvrsne kakvoće. Jedna je lokacija iz kategorije dobre kakvoće (Gojača, Kaštel Sućurac) te jedna iz kategorije zadovoljavajuće kakvoće (Torac, Kaštel Gomilica). Nižim kvalitativnim kategorijama ne pripada niti jedna lokacija s područja Grada Kaštela.

Ekološko stanje srednjeg Jadrana mjereno tijekom 2014. godine može se opisati kao vrlo dobro, a jedini izuzeci su šibenska luka na kojoj je ustanovljeno za stupanj lošije stanje u odnosu na prethodnu godinu te središnjem dijelu Kaštelanskog zaljeva koji je na granici vrlo dobrog stanja. Ekološko stanje je na mjernoj postaji Vranjicu (poluzatvoreno područje estuarija rijeke Jadro unutar Kaštelanskog zaljeva) zadnjih godina (2003. - 2014.) bilo između vrlo dobrog i dobrog stanja, što je znatan napredak u odnosu na razdoblje devedesetih godina prošlog stoljeća kada je stanje u ovom području povremeno bilo i vrlo loše. Daljnje poboljšanje ekološkog stanja za očekivati je potpunom provedbom projekta „EKO-Kaštelanski zaljev“ te nakon što se svi privredni objekti kao i oborinske vode u ovom području priključe na mrežu prikupljanja i odvodnje otpadnih voda.

Ekološka crna točka – „Jugovinil/Adriachem“

Ministarstvo zaštite okoliša i prirode identificiralo je područje bivše tvornice Jugovinil kao jednu od trinaest crnih točaka Hrvatske. „Crne točke“ su lokacije u okolišu visoko opterećene otpadom nakon dugotrajnog neprimjerenog gospodarenja proizvodnim (tehnološkim) otpadom i koje svojim postojanjem predstavljaju realnu opasnost za okoliš i za ljudsko zdravlje. Od ukupno 13 identificiranih „crnih točaka“, sanirano je njih četiri (4), na šest (6) lokacija sanacija je u tijeku, a na tri (3) lokacije sanacija je u pripremi.

Na području bivše tvornice Jugovinil, uz samu obalu u Gradu Kaštela, nalaze se deseci tisuća tona pepela i šljake – ostataka rada toplinske energane. Energana je kao gorivo koristila ugljen s natprosječnim sadržajem urana i radija – prirodnih radionuklida koje normalno nalazimo u ugljenu. Pepeo i šljaka, preostali nakon izgaranja ugljena u toplinskoj energani negdašnjega Jugovinila u Kaštel Sućurcu imaju povišenu ili znatno povišenu koncentraciju i urana i radija kao i drugih radionuklida iz uranovog lanca raspada (TENORM). Proizvedeni pepeo i šljaka proglašeni su 1973. rudnom jalovinom uranija, te je izvan tadašnjeg tvorničkog kruga, na njegovom samom rubu, u neposrednoj blizini današnje marine 'Kaštela' izgrađena deponija uz sve tadašnje dozvole i suglasnosti. Deponija je uređena tako da sustavom inženjerskih barijera spriječi ispiranje, procjeđivanje i migraciju odloženog materijala, a područje je ograđeno žičanom ogradom, i zabranjen je svaki zahvat na pokrovnom sloju koji bi narušio njegovu strukturu.

Za ovu lokaciju provedeni su istražni radovi i izrađena je Dopuna programa sanacije krajem 2013. godine i na koju je u lipnju 2014. godine Ministarstvo zaštite okoliša i prirode dostavilo suglasnost. Grad Kaštela mora donijeti izmjenu Detaljnog plana uređenja, kako bi se moglo nastaviti s projektiranjem. Također, potrebno je donijeti Odluku o načinu daljnjeg financiranja.

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Veća ulaganja i izdvajanja iz lokalnog proračuna za poslove zaštite okoliša, posebice kroz civilni sektor • Zaštita lokaliteta Kaočina gaj • Ulaganja i investicije na prostoru Grada provoditi skladu s najvišim ekološkim standardima poštujući sve suvremene aspekte zaštite okoliša • Uklanjanje preostalih onečišćenih aspekata i predjela na području Grada • Dovođenje projekta sustava odvodnje Eko-kaštelanski zaljev • Sanacija područja deponija bivše tvornice Jugovinil • Praćenje nadzora kvalitete zraka, posebice nad područjima tvrtke Cemex • Podizanje osobne odgovornosti i svijesti lokalnog stanovništva o pitanjima očuvanja okoliša 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak ekološke svijesti te svijesti o vrijednostima zaštićenih prostora i lokaliteta • Percepcija o lošoj kakvoći prirode na području Grada • Ekološka crna točka bivša tvornica Jugovinil • Dvije zabilježene lokacije niže kakvoće mora na području Grada (Torac i Gojača)

2.7. Kulturna i povijesna baština

Plodno Kaštelansko polje (kaštelanska flišna zona), obilje slatke vode, obronci Kozjaka pogodni za stočarstvo te prostrani morski prostor zaštićen poluotokom Marjanom i otokom Čiovom, pogodovali su naseljavanju ovoga prostora već od najranijih prapovijesnih vremena. Na kaštelanskom su području otkriveni nalazi koji pripadaju starijem i mlađem kamenom dobu te kasnijim, metalnim razdobljima. Sva strateška mjesta nad Kaštelanskim poljem očuvala su ostatke gradinskih naselja ili gomila, karakterističnih za razdoblje bakrenoga, brončanoga i željeznoga doba. Ovaj prostor jedan je od resursno najvrjednijih područja priobalnog pojasa čitave Dalmacije, a njegovoj kvaliteti dodatno doprinosi i zaštićenost tog dijela priobalja krškim uzvišenjima Opora, Kozjaka i Mosora. Nekada je bio poznat kao vinogradarsko područje, dok u suvremenom razdoblju prevladava uzgoj voća i povrća.

O ekonomskoj moći ovog područja svjedoče velike crkve sa zvonicima, koje su ukrašavali poznati umjetnici tog vremena, srebrni i zlatni zavjetni darovi koji se i danas čuvaju u crkvenim riznicama, te narodna nošnja poznata po zlatnim ukrasima i zlatovezu. Naseljavali su ga mnogi: ilirsko pleme Delmati, grčki kolonisti, Rimljani, a nakon pada Salone u 7. stoljeću naseljavaju ga Hrvati formirajući svoja naselja podno Kozjačkog bila: Putalj, Kruševik, Lažani, Ostrog, Radun, Špiljan, Žestinj, Bijaći. Tragove visoke civilizacije toga podneblja pokazuju ostaci oruđa iz razdoblja kamenog doba, nalazišta antičkih vila rustika, raznovrsni keramički ulomci i uporabni predmeti, kameni nalazi ranokršćanskih i predromaničkih sakralnih objekata, grobni nakit pokojnika itd. Nakon preseljenja stanovnika uz more (15./16. st.), spomenuta su naselja s vremenom nestala.

Na području Labina, neposredno uz granicu Grada Kaštela najstariji povijesni nalaz je u **Mujinoj pećini** na zapadnim obroncima Kozjaka s nalazima koji potječu iz doba 45.000 g. prije Krista, što kazuje da je na tim prostorima obitavao i lovio pračovjek - neandertalac i to u vremenima kada je kopno sezalo sve do otoka Visa.

Jedan od najbrojnijih tipova arheoloških lokaliteta u Kaštelima i kaštelanskom zaleđu su **gradine**. Gradine su prapovijesna naselja smještena na dominantnim geografskim položajima, često ograđena suhozidnim bedemima što čini radikalnu novinu u tipologiji naselja koja su dotad korištena. Početak njihova naseljavanja se veže za prijelaz iz bakrenog u rano brončano doba, oko 1800 god. Pr. Kr., a aktivno su korištene sve do uspostave rimskog carstva u Dalmaciji premda su neke i dalje sezonski posjećivane pri ispaši stoke, a pojedine su korištene i u kasnoj antici (Biranj).

Na Kozjaku se i danas nalaze mnogobrojni nalazi koji potječu iz ilirskog razdoblja. Za vrijeme grčke i rimske vlasti, Kaštela doživljavaju gospodarski procvat i civilizacijski rast o čemu svjedoče ostaci mnogih antičkih vila i **naselja Siculi** smještenog na Resniku.

Crkvice sv. Jure od Raduna je osim svoje arhitektonske posebnosti karakteristična i zbog činjenice da je jedna od malobrojnih srednjovjekovnih crkvi koje su do danas ostale u potpunosti očuvane. Smatra se da je sagrađena na prijelazu iz 10. u 11. stoljeće. Crkvu su podigli stanovnici srednjovjekovnog naselja Radun te je uskoro oko nje formirano i groblje koje je aktivno do 16. st. kada je naselje napušteno i premješteno oko kaštela Čipika. Ostale su sačuvane stare župne crkve, od kojih je Sv. Jure od Raduna izuzetan spomenik kulture iz razdoblja predromanike (10.-11. st.) i jedini starohrvatski sakralni objekt sačuvan u izvornom obliku. **Bijaći** su bili jedna od prijestolnica hrvatskih vladara, a ispred starohrvatske crkve sv. Marte, knez Trpimir objavio je poznatu darovnicu, koja se u obliku prijepisa iz 1568. godine čuva u Župnom uredu u Kaštel Sućurcu. Ona je jedan od najvažnijih hrvatskih povijesnih pisanih izvora.

Na obali zaljeva, dugoj 18 kilometara, sagrađeno je od kraja 15. do potkraj 17. stoljeća, 17 utvrda i 12 utvrđenih naselja. Po tim utverdama - kaštelima - čitav je prostor dobio naziv Kaštela. Do danas se sačuvalo **12 utvrda i 10 utvrđenih naselja unutar sedam naselja**: Kaštel Sućurac, Kaštel Gomilica, Kaštel Kambelovac, Kaštel Lukšić, Kaštel Stari, Kaštel Novi i Kaštel Štafilić. Tako su utvrđeni dvorci – kašteli, sa svojim kulama, opkopima, puškarnicama i pokretnim mostovima prema kopnu, djelovali kao utvrde. Sa strane okrenute moru izgrađivani su u stilu renesansnih ljetnikovaca, sa širokim prozorima i balkonima. Okruženi renesansnim arkadama, služili su kao zaklon za težake u slučaju napada Turaka. Južna vrata kaštela omogućivala su bijeg na susjedne otoke. Kašteli su građeni na morskim hridima, a pokretnim su mostom bili povezani s kopnom, odnosno s naseljem, utvrđenim zidovima i opkopima. Njihove stare jezgre još su prepoznatljive, s tipičnom primorskom arhitekturom. Unutar sela gospodari grade male sakralne objekte, a u 17. stoljeću sami težaci izvan njihovih zidina grade velike barokne crkve. One po svojoj veličini i bogatstvu inventara ne zaostaju za gradskima. Utvrde posjednika građene su po četiri različita uzora:

- kula s utvrđenim dvorištem: kula Cambi s utvrđenim dvorištem, Kaštilac u Kaštel Sućurcu i Kaštilac u Kaštel Gomilici;

- kaštel: Cipiko, Vitturi i Stafileo;
- utvrđena kuća: Lippeo, Andreis, Rosani, Tartaglia;
- kula: Kuparić, Cipiko, Cega, Lodi i Dragač.

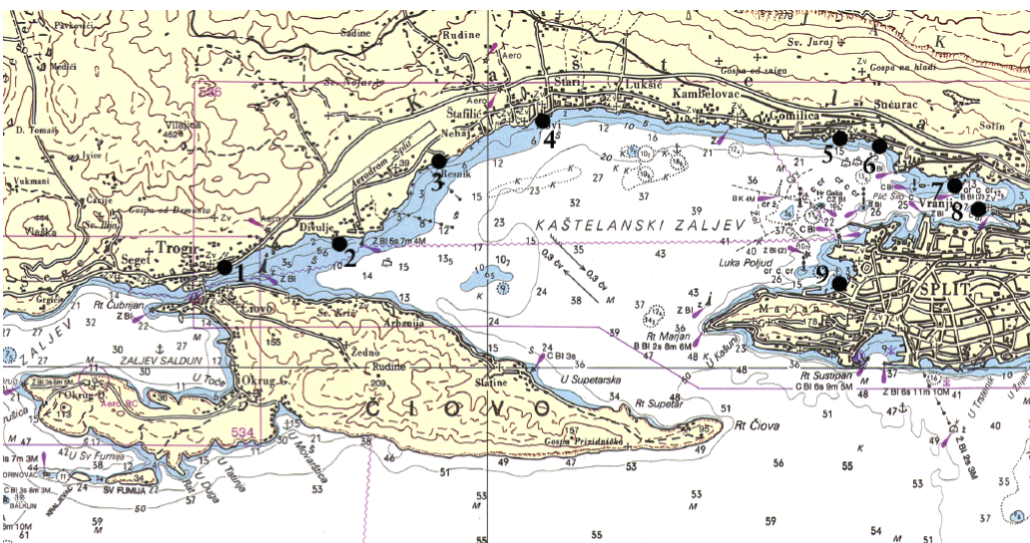
Podmorska arheološka nalazišta

Prvi podmorski arheološki nalaz u Kaštelanskom zaljevu privukao je pozornost stručnjaka još tijekom XIX. stoljeća. Riječ je o antičkim sarkofazima u plitkome moru uz zapadnu obalu poluotočica Vranjica, gdje je 1899. godine obavljena prva organizirana akcija podmorskog dokumentiranja arheoloških nalaza u hrvatskom podmorju. Pedesetih godina prošloga stoljeća otkriveno je značajno nalazište na području splitskog Spinuta, a krajem osamdesetih godina i značajno nalazište iz prapovijesnog, helenističkog i rimskog doba u turističkom naselju Resnik. Niz novih nalaza na području Kaštela, Pantana i Kopilica kod Trogira, zaštitno istraživanje u Vranjicu i nova otkrića u Spinutu i Resniku ukazuju na činjenicu kako se u podmorju Kaštelanskoga zaljeva očuvala vrijedna i zanimljiva arheološka baština. Riječ je prije svega o drvenim konstrukcijama koje ukazuju na intenzivno morsko gospodarstvo u doba antike i ranoga srednjega vijeka, a u slučaju Vranjica potvrđeno je postojanje značajnog prapovijesnoga naselja.

Osim često spominjanih vranjičkih sarkofaga i ostalih nalaza iz mora, slučajnih podmorskih nalaza uz otočić Barbarinac, poznatog antičkog nalazišta u splitskom Spinutu i tek krajem osamdesetih godina prošloga stoljeća otkrivene helenističke i rimske luke u Resniku, arheološka baština koja se očuvala u podmorju zaljeva bila je donedavno potpuno nepoznata. Tome je uzrok i obilje antičkih i srednjovjekovnih nalaza na kopnu koji su privlačili pozornost stručnjaka, te ujedno zadavali dovoljno briga o pitanju njihova očuvanja. Osim toga, muljevito dno Zaljeva i bujna vegetacija su predstavljali veliku zapreku jednostavnom uočavanju arheoloških ostataka, a nečisto more, uzrokovano nekontroliranim industrijskim razvojem, desetljećima je odbijalo ronioce, koji su u većini slučajeva najzaslužniji za podmorska arheološka otkrića.

Godine 2007. površinskim pregledom terena u sklopu izrade Studije utjecaja na okoliš za potrebe izgradnje privezišta, potvrđeno je postojanje drvenih konstrukcija i pokretnog materijala iz antičkog vremena u samom središtu Kaštel Sućurca. Utvrđeno je da je dio nalazišta oštećen 2006. godine prilikom postavljanja podmorskog kabela HEP-a, provedenog bez arheološkog nadzora. Na području Kaštel Gomilice, u maloj uvali zvanj Torac, zahvaljujući dojavu sportskog ronioca 2007. godine, također je evidentirano podmorsko arheološko nalazište.

Slika 29: podmorska arheološka nalazišta na području Grada Kaštela

1 – Kopilice/Brigi; 2 – Divulje; 3 – Resnik/Kaštel Štafilić; 4 – Kaštel Andreis/Kaštel Stari; 5 – Torac / Kaštel Gomilica; 6– Luka, Trstenik /Kaštel Sućurac; 7 – Barbarinac; 8 – Vranjic; 9 – Spinut / Split

Izvor: Irena Radić Rossi - Arheološka baština u podmorju Kaštelanskog zaljeva

Plodno Kaštelansko polje su brojni talijanski putopisci u 18. stoljeću nazivali “vrtom Dalmacije“ pa stoga i ne čudi izraziti povijesni karakter i kontinuirana naseljenost od prapovijesti do danas. Bogatstvo materijalne kulturne baštine prisutno je na čitavom području Grada i predstavlja značajan turistički resurs koji još nije dovoljno valoriziran ni prezentiran. Ubrzanim gospodarskim razvojem, deagrarizacijom i industrijalizacijom prostora Kaštela, njegova slika i sadržaj u potpunosti se mijenjaju. Prijetnja baštini od “divlje” izgradnje, industrijalizacije i ekološke devastacije latentno je prisutna. Formiranjem grada Kaštela kao upravne jedinice otvorile su se mogućnosti novog oblika razvoja, uz preferiranje razvoja poljoprivrede i turizma kao temeljnih gospodarskih grana, te uz nastojanje da se isprave pogreške učinjene u eri industrijalizacije toga područja.

Ono što je zajedničko kaštelanskim dvorcima i kulama, osim što su zasigurno najvrjedniji objekti, smješteni doslovno na moru, većina njih, bilo da su u privatnom ili pak gradskom vlasništvu, propada i vapi za sanacijom. Jedini koji je doživio obnovu i sanaciju je lukšićki dvorac Vitturi iz 15. stoljeća, objekt u kojemu se održavaju gotovo sva gradska događanja. Nakon što je prije nekoliko godina obnovljen i saniran sredstvima Ministarstva kulture i Grada Kaštela, nastavljeni su radovi na sanaciji vlage na drugom katu dvorca, gdje je smješten stalni postav Muzeja grada Kaštela. Radovi su vrijedni oko 350.000 kn.

Povijesni dvorac Kaštilac u Kaštel Gomilici, čije su fotografije na promotivnim materijalima Hrvatske turističke zajednice obišle svijet, izrazito je ugrožen nepovoljnim klimatskim utjecajima s obzirom na to da je izgrađen na morskim hridima. Dio obale uz poznati Kaštilac se 2012. godine počeo opet urušavati, što je značilo veliku opasnost za sve građane, a posebice za djecu koja se tu često igraju. Krajem 2014. počela je sanacija Opatičke kuće koja je, uz kulu i jedan manji objekt, u vlasništvu Grada, dok su svi ostali objekti u privatnom posjedu. Za sanaciju je izdvojeno 1,2 milijuna kuna od čega je oko pola milijuna izdvojilo Ministarstvo kulture. I Nadbiskupova palača u Kaštel Sućurcu ima nesređene imovinskopravne odnose, no Grad je u nju ipak ulagao kako bi se spriječilo propadanje. U jednom dijelu palače smještena je arheološka zbirka Muzeja, a 2004. godine, također u Sućurcu, Grad je, kompletno obnovio kulu Top u kojoj se održavaju kulturne manifestacije.

Osim nekih sitnih zahvata, na kuli Cambi se nije radilo ništa. Prije desetak godina postojali su veliki planovi za njezinu obnovu, no recesija je ipak učinila svoje. Kula je u vrlo lošem stanju i zahtijeva kompletnu rekonstrukciju i obnovu. I dvorac Rušinac u Kaštel Lukšiću, koji će Grad nakon smrti vlasnika dobiti u nasljedstvo, čeka obnova.

Radovi na obnovi kule Cippico u Kaštel Novom bili su završeni, da bi Ministarstvo graditeljstva, nakon utvrđenih propusta i izvođenja radova mimo projekta, naložilo rušenje i vraćanje kule u prvobitno stanje. Investitor Ante Samardžić vodi sudski spor protiv države.

Posve je sigurno kako za obnovu povijesnih objekata u Kaštelima trebaju milijuni kuna, koje u ovom trenutku nemaju ni Grad ni nadležno Ministarstvo kulture. Zbog ograničenih proračunskih sredstava, a i nemogućnosti ministarstva da u potpunosti financira zahtjevne projekte kao što su restauracije kaštelanskih kula i dvoraca, pojavila se potreba usmjeravanja prema europskim fondovima. Izrađena je projektna dokumentacija za Opatičku kuću u Kaštilcu u Kaštel Gomilici, kao i za dvorac Cambi u Kaštel Kambelovcu, te idejni projekt za vilu Niku u Kaštel Starom.

Tablica 46: Popis kulturnih dobara na području Grada Kaštela

Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
Kaštel Gomilica	Crkva sv. Jerolima	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Gomilica	Crkva sv. Jerolima sa župnom kućom	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Gomilica	Crkva sv. Kuzme i Damjana s grobljem	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Gomilica	Javno perilo na Torcu	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Gomilica	Kaštel "Kaštilac"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Gomilica	Opatička kuća u Kaštilcu	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Gomilica	Stara crkva sv. Jerolima	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Gomilica	Urbanistička cjelina naselja Kaštel Gomilica	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Kaštel Kambelovac	Crkva sv. Mihovila i Martina	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Kambelovac	Crkva sv. Mihovila od Lažana i kula na Krugu	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Kambelovac	Kula i ljetnikovac Cambi	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Kambelovac	Uljara obitelji Cambi	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Kambelovac	Urbanistička cjelina naselja Kaštel Kambelovac	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Kaštel Kambelovac	Zgrada nekadašnje baletne škole, Ulica Ante Starčevića	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Lukšić	Crkva sv. Ivana Krstitelja na Birnju	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Lukšić	Crkva sv. Lovre na Ostrogu	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Lukšić	Groblje na Stupima	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Kaštel Lukšić	Ljetnikovac obitelji Vitturi, Trg Brce 1	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Lukšić	Muzej grada Kaštela - muzejska građa	Pokretno kulturno dobro - muzejska građa
Kaštel Lukšić	Park Vitturi	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Kaštel Lukšić	Stara crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Lukšić	Urbanistička cjelina naselja Kaštel Lukšić	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Kaštel Lukšić	Utvrđeni ljetnikovac Rosani s crkvicom	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Lukšić	Župna crkva uznesenja BDM	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Novi	Crkva sv. Jurja od Žestinja	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Novi	Crkva sv. Marije od Špiljana (Stomorija)	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Novi	Crkva sv. Petra	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Novi	Kula Čipiko	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Novi	Loža bratovštine sv. Petra i toranj sa satom, Trg Brce	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Novi	Urbanistička cjelina naselja Kaštel Novi	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Kaštel Stari	Arheološko nalazište Mirje	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Stari	Crkva Gospe od Ružarija	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Stari	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Stari	Crkva sv. Josipa	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Stari	Crkva sv. Nikole	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Stari	Hotel "Palace" s vrtom	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Stari	Kaštel Čipiko, Trg Brce	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Stari	Podmorsko arheološko nalazište-ostaci kaštela Andreis	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Stari	Renesansni vodovod u Kaštel Starom	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Stari	Stambeni sklop s kulom Cega	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Stari	Urbanistička cjelina naselja Kaštel Stari	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Kaštel Stari	Vila Nika, Kamberovo šetalište 82	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Stari	Zgrada vinarije u Kaštel Starom	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

Kaštel Sućurac	Arheološko nalazište Gornje Krtine (villa rustica)	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Sućurac	Nadbiskupska palača	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Sućurac	Podmorsko arheološko nalazište	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Sućurac	Urbanistička cjelina naselja Kaštel Sućurac	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Kaštel Štafilić	Arheološko nalazište Knežine – villa rustica	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Štafilić	Arheološko nalazište Resnik	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Štafilić	Crkva Sv. Vitala (Sv.Klare) na rtu Tarce u Divuljama	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Štafilić	Kaštel Nehaj (Lodi)	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Štafilić	Kaštel Stafileo - Rotondo, Igrišće bb	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Kaštel Štafilić	Urbanistička cjelina naselja Kaštel Nehaj	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Kaštel Štafilić	Urbanistička cjelina naselja Kaštel Štafilić	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina

Izvor: Registar kulturnih dobara RH

RAZVOJNE POTREBE	RAZVOJNA OGRANIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • Sanacija, uređenje i funkcionalno osposobljavanje lokaliteta i građevina nepokretne kulturne baštine • Osmišljavanje projekata i programa integrirane turističko-kulturne valorizacije nepokretne, podmorske i ostale kulturno-povijesne baštine Grada 	<ul style="list-style-type: none"> • Neriješeni imovinsko-pravni odnosi • Nedostatna proračunska sredstva (lokalna i nacionalna) za pripremu podloga za imovinsko-pravno rješavanje, obnovu i zaštitu nepokretne baštine • Nerazvijena svijest i višegodišnji nemar dijela stanovništva prema kulturno-povijesnoj baštini

2.8. Identitet Grada Kaštela

Grad Kaštela kao jedinica lokalne samouprave, sastoji se od sedam naselja vlastitih specifičnosti i prepoznatljivosti, a nastao je od nekadašnje Općine Kaštela koja je bila dio gradske zajednice općina Split zajedno s općinama Split i Solin. Danas se nalazi u sastavu Splitsko-dalmatinske županije, odnosno nove urbane aglomeracije grada Splita. S gradom Splitom su stoga uspostavljene brojne funkcionalne, prometne i komunikacijske poveznice, tako da čini sastavni dio njegovog šireg gradskog područja te dnevne migracijske zone, zbog čega se i razvio u drugi po veličini grad u SDŽ prema broju stanovnika. Iako Kaštela posjeduju dugu i kontinuiranu povijest te bogatu kulturno-povijesnu materijalnu i nematerijalnu baštinu od prapovijesnih vremena, preko ilirskog perioda i antike, zatim starohrvatske povijesti pa dalje sve do novije hrvatske povijesti, Kaštela su svoj urbani integritet i identitet počeli razvijati tek u nedavnoj povijesti. Štoviše, zbog toga, ali i zbog suvremenih razvojnih tokova, svako od sedam naselja u sastavu Grada, razvijalo je svoj posebni identitet, ali i urbani kontekst, koji se razvijao ponekad i na štetu zajedničkog identiteta i povezanosti na razini Grada, što implicira ne samo nedostatnu funkcionalnu povezanost pojedinih gradskih naselja već i svojevrsni manjak osjećaja pripadnosti cjelini.

U recentnoj povijesti, posebice u drugoj polovici prošlog stoljeća, kada nakon Drugog svjetskog rata započinje industrijalizacija i gradnja tvornica na poljoprivrednom zemljištu, dolazi do snažnog razvoja gospodarstva i doseljavanja velikog broj stanovnika te do prostorne ekspanzije naselja, ali i stagniranja poljoprivrednog razvoja. Rastući na ovakav način i oslanjajući se na urbanu infrastrukturu Splita, Kaštela ne uspijevaju razvijati vlastiti urbani profil, kako u urbanističko-komunalnom i društveno-funkcionalnom smislu, tako ni u prepoznavanju vlastite urbane cjelovitosti. Kaštela se u tom periodu odmiču od tradicije

poljoprivrede, ali i turističkih perspektiva te se profiliraju kao industrijsko i stambeno predgrađe Grada Splita.

Iako trenutno postoje naznake integracije stanovništva i jačanja identiteta, isto još uvijek nije dovoljno razvijeno gdje su potrebni infrastrukturni zahvati na prometnom povezivanju naselja na transverzali sjever-jug, kao i uređenje centralnih sadržaja, kao šetnice kroz naselja uz more i komunalno uređenje rubnih dijelova naselja.

Suvremeni razvoj Grad Kaštela sve više nastoji temeljiti na integriranom gospodarskom, ekološkom i socijalnom razvoju prema načelima održivosti, prepoznajući i uvažavajući komparativne prednosti svog geografskog položaja, kulturno-povijesnog i gospodarskog naslijeđa, radi podizanja kvalitete života lokalnog stanovništva te zadržavanja profila poticajnog okruženja za doseljavanje.

Uzimajući u obzir suvremene globalizacijske trendove, koji se očituju u negativnim posljedicama urbanizacije suburbanih područja kao „privjesaka“ većih i identitetom dominantnijih urbanih središta, a s druge strane potrebe očuvanja tog istog identiteta u smislu vlastite društveno-gospodarske održivosti, potrebno je voditi računa o daljnjem integriranom prostornom razvoju, ali i razvoju, promicanju i nadogradnji vlastitog jedinstvenog urbanog identiteta, kao temelja za cjelokupni razvoj. Bez osjećaja pripadnosti i zajedništva ljudi na određenom prostoru, teško je postići i optimalnu razinu suradnje, sinergije i kohezije koji su nužni za pokretanje razvojnih procesa. Osim toga, kao dio splitske urbane aglomeracijske cjeline, Grad Kaštela i u ovom aspektu posjeduje te razvija prostorni identitet šireg mikroregionalnog karaktera, a zbog sveprisutnih trendova sličnosti morfološkog i fizionomskog razvoja takvih urbaniziranih prostora, te posebice privlačnosti većih centara za mlađe naraštaje, postoji potencijalna mogućnost i opasnost za daljnje slabljenje te gubljenje lokalnog prostornog identiteta Grada kao mjesta atraktivnog za život, rad, ali i posjećivanje s namjerom.

Iz tog razloga pri određivanju strateških smjernica te planiranju razvoja, potrebno je voditi računa o isticanju, jačanju i razvoju onih sadržaja, specifičnosti i prepoznatljivosti koji su povijesno, tradicijski, kulturološki, gospodarski i demografski integrirani u svakidašnji život i rad lokalnog stanovništva na način da podupiru identitet Grada Kaštela kao cjelovitog urbanog prostora pri tome ne umanjujući niti zanemarujući dimenzije i aspekte integracije u šire aglomeracijske cjeline. Posebice je kroz svakidašnje funkcije i aktivnosti stanovništva potrebno jačati međusobnu povezanost gradskih naselja i zajednički gradski identitet kroz funkcionalno, programsko, prometno, ali i društveno-gospodarsko i kulturološko povezivanje njihovih organizacija (primjerice turistički sektor, ekološke, kulturne i sportske udruge i sl.).

U tom smislu neke od najznačajnijih specifičnosti Kaštela koje mogu pomoći izgradnji tog integralnog identiteta su sadržani i u samom imenu grada: utvrđeni dvorci – kašteli oko kojih je nastalo sedam naselja, kaštelansko polje, autohtone poljoprivredne sorte posebice crljenak, kaštelanski zaljev, Kozjak, urbani identitet zaokružen uz kaštelansku obalu i srodno oblikovane stare gradske jezgre i dalmatinske kuće sa solarima, balaturama, konobama, kaletama i trgovima, gradski parkovi kao što su Park Vitturi i Biblijski vrt Stomorija, kaštelanska rivijera s izmjenama dužobalnih gradskih plaža, lučica i marina, industrijska baština Grada, ključne longitudinalne poveznice s okolnim urbanim cjelinama Solina, Splita, Trogira te vertikalne prema prostorima ruralnog zaleđa,. Osim toga, tu su i prepoznatljivosti koje se odnose na nematerijalnu tradicijsku baštinu, kao što su: klapsko pjevanje, tradicionalni način života stanovništva, legenda o Miljenku i Dobrili, brojne manifestacije lokalnog karaktera, itd.

Brendiranje i isticanje identiteta grada ne mora biti usmjereno isključivo na razvoj turizma. Kaštela se mogu profilirati kao mjesto povoljne investicijske klime, te kao značajke isticati razvojne projekte specifične za mediteransko podneblje, odnosno specifične lokalne vrijednosti i prilike, a kojima Grad može privući kvalitetne investitore i potaknuti njihova ulaganja u lokalni razvoj. U svakom slučaju, proces brendiranja grada treba istaknuti njegovu

prepoznatljivost kao cjeline i pružiti onu sliku Kaštela koja se želi stvoriti u svijesti ciljnih skupina, bilo da se radi o turistima, investitorima, poduzetnicima, radnoj snazi, ali i samim građanima, odnosno sadašnjim i budućim stanovnicima grada.

2.9. Organizacija gradske uprave

2.9.1. Organizacijska i kadrovska struktura

Prema Pravilniku o unutarnjem redu Grada Kaštela ustrojeno je 7 zasebnih radnih jedinica i to 5 upravnih odjela, te Služba za unutarnju reviziju i Vlastiti pogon.

Upravna tijela ustrojena su kao upravni odjeli i obavljaju upravne, stručne i druge poslove iz samoupravnog djelokruga Grada Kaštela, poslove državne uprave koji su prenijeti na Grad u skladu sa zakonom i drugim propisima, kao i druge poslove u skladu s posebnim propisima.

Upravni odjeli su:

- Upravni odjel za poslove Gradonačelnika i Gradskog vijeća,
- Upravni odjel za financije,
- Upravni odjel za komunalno gospodarstvo i imovinsko-pravne poslove,
- Upravni odjel za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša,
- Upravni odjel za društvene djelatnosti i opće poslove.

U **Upravnom odjelu za poslove Gradonačelnika i Gradskog vijeća** obavljaju se savjetodavni, stručni i administrativni poslovi za Gradonačelnika i zamjenike Gradonačelnika, poslovi u svezi pripreme i organiziranja sjednica Gradskog vijeća, poslovi u svezi radnog odnosa službenika, namještenika, dužnosnika, poslovi koji se odnose na ravnopravnost spolova, pravo na pristup informacijama, Savjet mladih, zaštitu osobnih podataka, predstavke i pritužbe građana, Vijeće nacionalnih manjina, poslovi izrade nacрта i prijedloga akata za Gradsko vijeće i Gradonačelnika ukoliko nisu u nadležnosti drugih upravnih odjela.

Upravni odjel za financije zadužen je za poslove izrade nacрта prijedloga proračuna i nadzor njegova izvršenja, izradu godišnjeg i polugodišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna, praćenje ostvarivanja proračunskih prihoda i rashoda Grada, popis duga, izdanih jamstava i zajmova te obvezno izvještavanje Ministarstva financija, dobivanje suglasnosti za zaduživanje Grada i davanje jamstava, poslove u svezi uvođenja svih vrsta gradskih poreza, evidentiranje i kontrolu plaćanja, financijsko-računovodstvene poslove, poslove javne nabave za sva upravna tijela na temelju dostavljenih prijedloga tijela Grada, poslove informatizacije gradske uprave, te izradu, praćenje i održavanje informatičkog sustava. Unutar upravnog odjela ustrojena su dodatno 3 odsjeka:

- Odsjek za proračun i financije
- Odsjek za informatiku
- Odsjek za javnu nabavu

U **Upravnom odjelu za komunalno gospodarstvo i imovinsko-pravne poslove** obavljaju se poslovi na uređenju građevinskog zemljišta, rješavanju imovinsko-pravnih odnosa, poslovi vezani za izgradnju građevina, izgradnju i održavanje objekata i uređaja komunalne infrastrukture, poslovi raspolaganja i upravljanja gradskom imovinom, poslovi u svezi sređivanja zemljišno-knjižnog stanja i evidencije gradskih nekretnina, poslovi komunalnog redarstva, koncesija, naknada za uređenje voda, spomeničke rente i drugih naknada utvrđenih zakonom, poslovi organiziranja obavljanja komunalnih djelatnosti i uređenje prometa, gospodarenja otpadom, koordinacija sa javnim tijelima i pravnim osobama u čijoj je nadležnosti izgradnja i održavanje infrastrukture i drugih javnih prostora od interesa za Grad (telekomunikacije, elektrodistributivna mreža, državne i županijske ceste, luke, pomorsko

dobro i dr.), kandidiranje i praćenje realizacije projekata sufinanciranih od fondova Europske unije i državnih tijela, poslovi energetske učinkovitosti, poslovi u svezi gospodarskih djelatnosti, javno-privatnog partnerstva, obrta, trgovine, ugostiteljstva, autotaksi prijevoza, malog i srednjeg poduzetništva, turizma, poljoprivrednog zemljišta, poticanje razvoja poljoprivrede itd. U ovom Upravnom odjelu dodatno su ustrojeni:

1. Odsjek za izgradnju i održavanje
2. Odsjek za komunalne djelatnosti
  - 2.1. Pododsjek za komunalno gospodarstvo
  - 2.2. Pododsjek za komunalno redarstvo
3. Odsjek za imovinsko-pravne poslove i gospodarenje gradskom imovinom
4. Odsjek za gospodarstvo

U **Upravnom odjelu za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša** obavljaju se poslovi iz područja prostornog uređenja i prostornog planiranja, priprema akata u svezi praćenja stanja u prostoru, priprema i praćenje izrade dokumenata prostornog uređenja, izdavanja lokacijskih odobrenja i odobrenja za gradnju, vođenje izvornih evidencija, izdavanje akata temeljem kojih se u objektima može obavljati određena djelatnost i iste upisati u katastarski operat i u zemljišnu knjigu, praćenje i analiziranje stanja u području zaštite okoliša i prirode, izrada izvješća, programa, planova i stručnih podloga iz područja zaštite okoliša i prirode te geodetski poslovi Grada. Odjel je podijeljen u dva odsjeka:

1. Odsjek za izdavanje akata za provedbu dokumenata, prostornog uređenja i gradnju
2. Odsjek za prostorne planove, geodetske poslove i zaštitu okoliša

U **Upravnom odjelu za društvene djelatnosti i opće poslove** obavljaju se poslovi osiguravanje potreba građana u području kulture i spomeničke kulture, tehničke kulture i sporta, odgoja i obrazovanja, zaštite i unapređenja kvalitete življenja i socijalne skrbi, unapređenja zdravstvene zaštite, poslove zaštite i očuvanja kulturnih i povijesnih dobara, kontinuirano praćenje stanja u području društvenih djelatnosti,

Poslove unutarnje revizije obavlja **Služba za unutarnju reviziju** kao neovisna ustrojstvena jedinica koja je za svoj rad izravno odgovorna gradonačelniku. U Službi za unutarnju reviziju obavljaju se poslovi u svezi procjene sustava unutarnjih kontrola, daje neovisno i objektivno stručno mišljenje i savjeti za unaprjeđenje poslovanja, pomoć korisniku proračuna u ostvarenju ciljeva primjenom sustavnog i disciplinarnog pristupa vrednovanju i poboljšanju djelotvornosti procesa upravljanja rizicima, kontrola i gospodarenja.

Vlastiti pogon je služba za obavljanje komunalnih djelatnosti Grada Kaštela koje u svom djelokrugu obavlja djelatnosti na održavanju javnih površina, groblja, javne rasvjete, plaža i ostale komunalne djelatnosti.

Tablica 47: Sistematizacija radnih jedinica unutar Grada Kaštela

Naziv radne jedinice	Sistematizirano	Popunjeno
U.O. za poslove Gradonačelnika i Gradskog vijeća	11	11
Služba za unutarnju reviziju	4	1
U.O. za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša	20	12
U.O. za financije	21	19
U.O. za komunalno gospodarstvo i imovinsko-pravne poslove	32	24
U.O. za društvene djelatnosti i opće poslove	24	22
Vlastiti pogon	63	49

Izvor: Grad Kaštela, 01.01.2015.

2.9.2. Proračun Grada Kaštela

Tablični prikaz skraćenog proračuna Grada Kaštela izrađen je prema ekonomskoj klasifikaciji iz Računskog plana proračuna ovisno o vrsti prihoda i primitaka te rashoda i izdataka na prvoj razini prema podacima Ministarstva financija koje je objavilo podatke iz dostavljenih godišnjih financijskih izvještaja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za 2014.

Ukupni prihodi i primici proračuna grada u 2014. ostvareni su u iznosu od 106,88 milijuna kuna i smanjeni su za 10,3% u odnosu na 2013., dok su ukupni rashodi i izdaci iznosili 101,97 milijuna kn i manji su za 5,5%. U 2014. i 2013. godini ostvaren je višak prihoda, dok je od 2010. do 2012. ostvaren manjak prihoda.

Nadalje, analiza izvještaja pokazuje da su za 2014. godinu ukupni prihodi (bez primitaka) ostvareni u istoj svoti od 106,88 milijuna kn, kao i ukupni rashodi (bez izdataka) koji su izvršeni u iznosu od 101,97 milijuna kn.

Tablica 48: Skraćeni proračuni Grada Kaštela za razdoblje od 2010. do 2014. godine

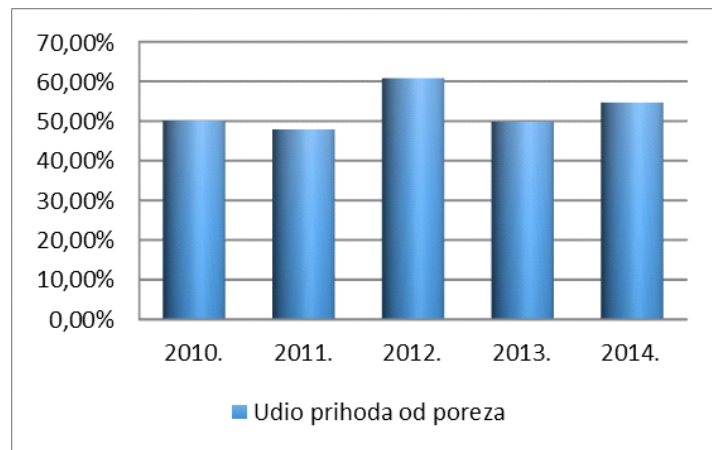
Opis stavke	Ostvarenje 2010.	Ostvarenje 2011.	Ostvarenje 2012.	Ostvarenje 2013.	Ostvarenje 2014.	Indeks 2014./13.	
A. RAČUN PRIHODA I RASHODA							
6	PRIHODI POSLOVANJA	87.192.741	98.329.629	93.205.695	113.689.378	102.054.835	89,77%
7	Prihodi od prodaje nefin. imovine	149.506	126.273	1.713.800	5.522.145	9.959.872	180,36%
	UKUPNI PRIHODI	87.342.247	98.455.902	94.919.495	119.211.523	112.014.707	93,96%
3	RASHODI POSLOVANJA	76.624.684	79.373.440	82.791.708	89.013.261	99.917.819	112,25%
4	Rashodi za nabavu nefin. imovine	22.107.138	20.015.158	13.373.499	18.854.986	7.606.184	40,34%
	UKUPNI RASHODI	98.731.822	99.388.598	96.165.207	107.868.247	107.524.003	99,68%
	UKUPAN VIŠAK PRIHODA	0	0	0	11.343.276	4.490.704	39,59%
	UKUPAN MANJAK PRIHODA	11.389.575	932.696	1.245.712	0	0	-
B. RAČUN FINANCIRANJA							
8	Primici od fin. imovine i zaduživanja	0	0	0	0	0	-
5	Izdaci za fin. imovinu i otplate zajmova	0	0	0	0	0	-
	RAZLIKA (višak/manjak)	0	0	0	0	0	-
C. UKUPNO PRORAČUN GRADA							
	UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	87.342.247	98.455.902	94.919.495	119.211.523	112.014.707	93,96%
	UKUPNI RASHODI I IZDACI	98.731.822	99.388.598	96.165.207	107.868.247	107.524.003	99,68%
	VIŠAK PRIHODA I PRIMITAKA	0	0	0	11.343.276	4.490.704	39,59%
	MANJAK PRIHODA I PRIMITAKA	11.389.575	932.696	1.245.712	0	0	-
	Višak prihoda i primitaka - preneseni	0	0	0	0	0	-
	Manjak prihoda i primitaka - preneseni	-10.234.458	-21.624.033	-	-23.802.441	-12.468.284	52,38%
	D. VIŠAK/MANJAK za prijenos	-21.624.033	-22.556.729	-	-12.459.165	-7.977.580	64,03%

Izvor: Ministarstvo financija RH, obrada autora

Prihodi poslovanja proračuna u Gradu Kaštelima u 2014. ostvareni su u iznosu od 102,05 milijuna kn što je ispod razine 2013. godine za 10,23 postotnih bodova. Prihodi od prodaje nefinancijske imovine ostvareni su u iznosu od 9,96 milijuna kuna, što je u odnosu na 2013. godinu više za 80,36%. Udio prihoda poslovanja u ukupnim prihodima u 2014. godini je 91,11%, a prihoda od prodaje nefinancijske imovine 8,89%.

Glavni izvor gradskih prihoda čine porezi i prirezi na dohodak. U prihodima poslovanja imaju udio od 54,7% te je potrebno naglasiti da su i oni ostvareni ispod razine 2013., manji su za 6,4%. Od 2010. do 2013. godine prihodi od poreza i prireza na dohodak rastu u nominalnom iznosu, dok njihov udio u prihodima poslovanja oscilira i kreće se između 47% i 61% .

Slika 30: Udio prihoda od poreza i prireza na dohodak u prihodima poslovanja za razdoblje od 2010. do 2014. godine

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

Drugi najveći izvor prihoda gradskog proračuna su prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima. U razdoblju od 2010. godine do 2014. godine u nominalnom iznosu nisu se spuštali ispod razine od 30 milijuna kuna, a udio u prihodima poslovanja 2014. godine je iznosio 69,95% što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 3,06 postotnih bodova.

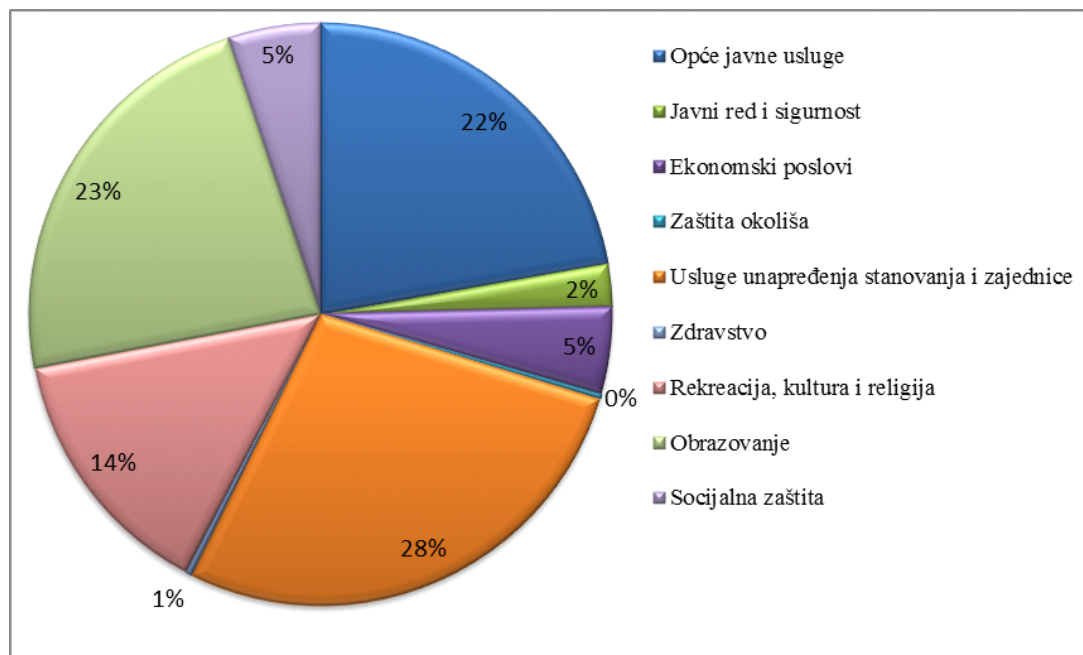
Na rashodovnoj strani može se vidjeti da su rashodi poslovanja u 2014. godini iznosili 99,92 milijuna kn s udjelom od 92,93% u ukupnim rashodima. Rashodi poslovanja veći su za 12,25% u odnosu na one ostvarene 2013. godine. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine bili su 7,6 milijuna kuna, odnosno 7,07%, a u odnosu na prethodnu godinu smanjeni su za 40,34%.

U strukturi rashoda poslovanja najveći dio čine rashodi za zaposlene koji su iznosili 31,98 milijuna kuna u 2014. godini, što je udio od 32,01%, a veći su za 6,53% nego prethodne godine. Nakon njih slijede ostali rashodi koji su u nominalnom iznosu bili na razini od 31,38 milijuna kuna, odnosno 31,41% rashoda poslovanja. Ostali rashodi bilježe stalan rast u razdoblju od 2010. godine do 2014., a samo u 2014. godini su se povećali za čak 38,87%. Značajan udio u rashodima poslovanja imaju i materijalni rashodi koji su 2014. godine iznosili 27,15 milijuna kn, a manji su za 8,19% nego prethodne godine.

U proračunu grada Kaštela od 2010. godine do 2014., u prve tri godine ovog promatranog razdoblja vidljiva je neusklađenost odnosa sučeljavanjem podataka iz financijskih izvještaja o ostvarenju prihoda poslovanja proračuna s izvršenjem rashoda poslovanja s jedne strane te ostvarenja prihoda od prodaje nefinancijske imovine s izvršenjem rashoda za nabavu nefinancijske imovine. Ovakva neusklađenost proizvela je manjak prihoda koji se prenosi u iduća razdoblja. Iako je 2013. godine i 2014. godine ostvaren višak prihoda i primitaka, generirani manjkovi iz prethodnih godina i dalje opterećuju proračun budućih razdoblja. Manjak prihoda i primitaka za pokriće u sljedećem razdoblju značajno je smanjen s 23,80 milijuna kn iz 2012. na 7,98 milijuna kn u 2014. godini.

Iz dostupnih podataka Ministarstva financija izrađen je prikaz strukture rashoda prema funkcijskoj klasifikaciji za 2014. godinu. U gradu Kaštelima ističu se tri funkcije rashoda s preko 20% udjela u rashodima. Najveći dio čine usluge unapređenja stanovanja i zajednice (opskrba vodom, rashodi vezani za stanovanje i kom. pogodnosti, razvoj zajednice itd.) i to s 28% udjela, slijedi ih obrazovanje (predškolsko obrazovanje i dr.) s 23% , te opće javne usluge (izvršna i zakonodavna tijela, financijski i fiskalni poslovi, opće usluge vezane za službenike itd.) s udjelom od 22%. Najmanji udio u rashodima imaju zdravstvo i zaštita okoliša, ispod 1%, dok za funkciju obrane u 2014. godini nisu zabilježeni rashodi.

Slika 31: Rashodi prema funkcijskoj klasifikaciji u 2014. godini

Izvor: Ministarstvo financija RH, obrada autora

U nastavku teksta dan je tablični prikaz plana proračuna za 2016. godinu i projekcija za 2017. i 2018. godinu donesen od Gradskog vijeća Grada Kaštela na sjednici održanoj 26. studenog 2015. godine. Planira se povećanje prihoda u svim godinama u odnosu na one iz 2014. godine, a iz projekcije proračuna je vidljivo da se očekuje znatno povećanje prihoda poslovanja zahvaljujući povećanju pomoći od inozemstva, prihodima od poreza, prihodima od prodaje nefinancijske imovine itd. Također, u planu i projekcijama planira se povećanje ukupnih rashoda ponajviše zbog rasta rashoda za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini i rashoda za nabavu nefinancijske imovine. U ukupnom proračunu u 2016. se očekuje podmirenje manjka prihoda iz prethodnih godina te da će u 2017. i 2018. godini ukupni prihodi i primici i ukupni rashodi i izdaci biti u ravnoteži.

Tablica 49: Proračun Grada Kaštela za 2016. godinu i projekcije za 2017. i 2018. godinu

Opis stavke	Plan 2016.	Projekcija 2017.	Projekcija 2018.	
A. RAČUN PRIHODA I RASHODA				
6	PRIHODI POSLOVANJA	137.897.500	127.852.250	143.995.125
7	Prihodi od prodaje nefin. imovine	5.371.029	4.702.800	13.761.931
	UKUPNI PRIHODI	143.289.629	132.555.050	157.757.056
3	RASHODI POSLOVANJA	101.811.908	109.503.050	113.762.375
4	Rashodi za nabavu nefin. imovine	33.997.692	22.702.000	43.824.681
	UKUPNI RASHODI	135.809.600	132.205.050	157.587.056
	UKUPAN VIŠAK PRIHODA	7.480.029	350.000	170.000
	UKUPAN MANJAK PRIHODA	0	0	0
B. RAČUN FINANCIRANJA				
8	Primici od fin. imovine i zaduživanja	0	0	0
5	Izdaci za fin. imovinu i otplate zajmova	350.000	350.000	170.000
	RAZLIKA (višak/manjak)	-350.000	-350.000	-170.000

C. UKUPNO PRORAČUN GRADA				
	UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	143.268.529	132.555.050	157.757.056
	UKUPNI RASHODI I IZDACI	134.988.500	132.555.050	157.757.056
	VIŠAK PRIHODA I PRIMITAKA	8.280.029	0	0
	MANJAK PRIHODA I PRIMITAKA	0	0	0
	Višak prihoda i primitaka - preneseni	0	0	0
	Manjak prihoda i primitaka - preneseni	8.280.029	0	0
D. VIŠAK/MANJAK za prijenos		0	0	0

Izvor: Grad Kaštela

2.9.3. Imovina, prostori i javne gradske površine

Grad Kaštela u svom vlasništvu ima različite vrste građevina, poslovnih i stambenih prostora koji imaju veliki javni značaj. Osim poslovnih i stambenih prostora grad također upravlja javnim površinama kao što su ulice i trgovi, za koje izdaje odobrenja za razne javne aktivnosti.

Gradskom imovinom gospodari Upravni odjel za komunalno gospodarstvo i imovinsko-pravne poslove Grada Kaštela. Jedan od problema koji se odnose na gradsku imovinu jesu neriješeni imovinsko-pravni odnosi između grada i države, ali i neusklađenost podataka o imovini u zemljišnim knjigama i katastru. Popis cjelokupne gradske imovine u trenutku pisanja ove strategije nije konačan i još uvijek se nadopunjuje.

2.9.4. Regionalna i međunarodna suradnja

Poslovi i projekti vezani uz regionalnu i međunarodnu suradnju Grada Kaštela u nadležnosti su Ureda gradonačelnika. Grad Kaštela nije uključen u neki oblik međunarodnih udruženja, a na nacionalnoj razini član je Hrvatske udruge povijesnih gradova te Udruge gradova u Republici Hrvatskoj.

Kao jedinica lokalne samouprave, Grad Kaštela aktivnosti na planu regionalne i međunarodne suradnje pretežito ostvaruje u obliku bratimljenja s gradovima iz Republike Hrvatske i susjedstva te ostatka Europe. Koncept bratimljenja gradova u RH nije novost pa tako postoje prekogranične veze duge 30 i više godina. Sama ideja bratimljenja kakvo danas poznajemo razvijena je u drugoj polovici 20. stoljeća, kao dio napora da se u ratom razrušenoj Europi ostvare prijateljske veze i izgradi povjerenje među gradovima koji su se donedavno nalazili na zaraćenim stranama. Suvremeni koncept bratimljenja gradova (engl. *town twinning*) podrazumijeva dugoročno povezivanje dvaju ili više lokalnih jedinica putem raznovrsnih aktivnosti koje obično uključuju susrete i razmjene građana (posjete gradskih delegacija, učeničke i studentske razmjene i sl.) te zajedničke kulturne i sportske manifestacije. Bratimljenje gradova zagovara i Europska unija putem programa „Europa za građane“, u sklopu kojeg Europska komisija financijski podupire projekte bratimljenja i umrežavanja gradova. Za ostvarenje uspješnog prijateljstva među gradovima potrebno je zadovoljiti nekoliko kriterija. Kao prvo, gradovi-prijatelji trebali bi imati nekoliko dodirnih točaka, poput sličnih geografskih obilježja, približno jednakog broja stanovnika, bliskosti u kulturnom nasljeđu i slično. Drugi važan faktor je aktivno sudjelovanje građana u samom bratimljenju. Potrebno je povezati škole, sportske klubove, udruženja umirovljenika i druge slične organizacije između gradova. Za kraj, potrebno je definirati zajedničke ciljeve te uspostaviti temelje za održiv odnos.

Status grada-prijatelja Grad Kaštela dijeli s nekoliko gradova, a to su:

- **Zaprešić (Hrvatska)** – protokolarna suradnja na godišnjoj razini
- **Kiseljak (Bosna i Hercegovina)** – bratimljenje od 2000. godine; protokolarna suradnja na godišnjoj razini
- **Bardejov (Slovačka)** – protokolarna suradnja na godišnjoj razini
- **Kupres (Bosna i Hercegovina)** - protokolarna suradnja na godišnjoj razini
- **Hradec Králové (Češka)** – protokolarna suradnja na godišnjoj razini
- **Sušice (Češka)** - protokolarna suradnja na godišnjoj razini
- **Lindlar (Njemačka)** – redovita suradnja u obliku godišnje razmjene djece srednjoškolske dobi i studenata, suradnja od 1988. godine
- **Pszczyna (Poljska)** - protokolarna suradnja na godišnjoj razini; 2015. godine realiziran projekt „Voices – stories we can tell“ u okviru „ERASMUS +“ programa. Projekt je uključivao put osmero mladih Kaštelana na sedmodnevnu radionicu u Pszczynu kako bi prezentirali kulturno nasljeđe grada Kaštela te upoznali kulturu sudionika iz drugih europskih zemalja – Rumunjske, Poljske, Španjolske i Estonije. Također, sudjelovanje u projektu učenicima je donijelo nova znanja o timskom radu, otvorenosti, prevladavanju stereotipa te doprinijelo usavršavanju engleskog jezika.

Kada je riječ o ostalim oblicima prekogranične suradnje, izvan okvira lokalne samouprave, ističe se ona na kulturnom području. Kulturno-umjetničko društvo „Ante Zanimović“ iz Kaštel Kambelovca tradicionalno organizira međunarodnu smotru folklor pod nazivom „Za jubav tance igraše“, u sklopu koje ugošćuje folklorna društva iz drugih zemalja. Grad Kaštela, koji ovu manifestaciju podupire iznosom od 20.000 kuna na godišnjoj razini, suorganizator je smotre. Muzej grada Kaštela također je aktivan na međunarodnom planu, pa je tako u rujnu 2015. godine u suradnji s Odsjekom za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu organizirao međunarodni znanstveni skup „Prapovijesni lovci skupljači i ratari na Jadranu i susjednim područjima“. Na skupu je sudjelovalo 50-ak domaćih i stranih stručnjaka.

Grad Kaštela do sada nije ostvario značajniju prekograničnu suradnju kada je riječ o projektima financiranim sredstvima iz fondova Europske unije, a nisu česti ni posjeti stranih gospodarskih subjekata Kaštelima. Međutim, gradska vlast nastoji potaknuti razmjenu iskustava i dobrih praksi s europskim gradovima koji su već ostvarili uspjeh u privlačenju europskih sredstava. Dio toga je i u spomenuti projekt „Voices – stories we can tell“ s gradom Pszczynom. Također, status grada-prijatelja koji Kaštela dijeli s nekoliko gradova dobra je podloga za intenzivniju suradnju i konkretne projekte na korist dvaju ili više gradova. Bratimljenje gradova ne mora biti ograničeno samo na protokolarnu aktivnost. Mogući su i zajednički razvojni projekti na različitim područjima, od turizma i gospodarstva do obrazovanja, kulture i očuvanja okoliša, kao i različitih socijalnih projekata. Grad Kaštela također može iskoristiti postojeće veze za pokretanje zajedničkih projekata te jačanje svoje prepoznatljivosti u zemlji i inozemstvu. Bitno je naglasiti da, uz lokalnu vlast, značajnu ulogu imaju i sami građani, o čijoj inicijativi i angažmanu takvi projekti često ovise. Općenito, potrebno je intenzivnije uključiti civilni i gospodarski sektor u kreiranje projekata regionalne i međunarodne suradnje. Također, za razvoj kaštelanskog područja važno je i uključivanje Grada u različita međunarodna udruženja u kojima bi mogao razmjenjivati iskustva i učiti na primjerima pozitivne prakse drugih sličnih gradova.

2.10. Prostorno-planska dokumentacijska osnova

Generalni urbanistički plan (GUP) donosi se obvezno za građevinsko područje naselja i izdvojeno građevinsko područje izvan središnjeg naselja velikog grada. GUP određuje površine na kojima je moguće graditi, što se na njima može graditi (namjena površina) te kolika je dopuštena veličina građevina. GUP je plan koji se donosi samo za građevinsko

područje grada, dok se cjelokupno administrativno područje grada određuje prostornim planom grada.

Prostorni plan uređenja Grada Kaštela (PPUG) i Generalni urbanistički plan Kaštela izrađeni su istovremeno 2006.g, a na isti način su izrađene i njihove izmjene i dopune. Prve izmjene i dopune izvršene su 2009.g., kako bi se tekstualni dijelovi planova uskladili sa ZPUG-om koji je donesen nakon usvajanja ovih planova te sa županijskim planom Splitsko - dalmatinske županije, koji je nakon usvajanja planova izmijenjen i dopunjen. Druge izmjene i dopune pokrenute su 2010.g., a usvojene su 2012.g. Druge izmjene i dopune bile su sveobuhvatnije i obuhvaćale su izmjene tekstualnog i grafičkog dijela planova. Glavni ciljevi izmjena bili su: zadržavanje u prostoru i legalizaciju građevina gospodarskih djelatnosti, osiguranje prostornih uvjeta za privlačenje novih, većih gospodarskih subjekata poslovne namjene, prenamjena dijelova građevinskog područja u vlasništvu Grada Kaštela u zone od javnog interesa, posebno u obalnom području te manje korekcije granica namjena prema stanju na terenu.

U lipnju 2016. godine Gradsko vijeće Grada Kaštela je donijelo Odluku o izradi III. Izmjena i dopuna Generalnog urbanističkog plana i Prostornog plana uređenja Grada Kaštela. Osnovni razlozi za donošenje plana odnosno izmjena su: usklađenje sa Zakonom o prostornom uređenju; korekcije neusklađenosti kartografskih prikaza; korekcije granica građevinskog područja; izmjene namjene površina; utvrđivanje građevinskog područja za površine groblja; analiza i izmjene urbanističkih uvjeta u zonama turističke namjene, revizija odredbi za rekonstrukciju građevina; utvrđivanje uvjeta za sanaciju zona izvan građevinskog područja na kojima su zgrade legalizirane sukladno zakonu; redefiniranje provedbene odredbe za planiranje izgradnje izvan građevinskog područja; preispitivanje trasa, površina i uvjeta gradnje prometnih i infrastrukturnih sustava.

Urbanistički plan uređenja (UPU) donosi se obvezno za neuređene dijelove građevinskog područja i za izgrađene dijelove tih područja planiranih za urbanu preobrazbu ili urbanu sanaciju. Do sada je doneseno 13 različitih UPU-a, a u izradi ih je još 13.

- Urbanistički plan uređenja Brižine II (UPU br.26)
- Urbanistički plan uređenja Giričić
- Urbanistički plan uređenja br. 16 – Kaštel Gomilica-Kaštel Sućurac
- Urbanistički plan uređenja Krtine (UPU br.19)
- Urbanistički plan uređenja radne zone Kaštel Lukšić (UPU br. 27)
- Urbanistički plan uređenja Rudine (UPU br.4)
- Urbanistički plan uređenja Radun (UPU br. 6)
- Urbanistički plan uređenja Kaštel Novi – Kaštel Stari (UPU br. 5)
- Urbanistički plan uređenja Kaštel Lukšić – Kaštel Kambelovac 2 (UPU br.10)
- Urbanistički plan uređenja Kaštel Kambelovac sjever (UPU br.11)
- Urbanistički plan uređenja Kaštel Kambelovac centar (UPU br.12)
- Urbanistički plan uređenja Kaštel Kambelovac centar 2 (UPU br.13)
- Urbanistički plan uređenja Kaštel Gomilica sjever (UPU br.15)

Sukladno novom Zakonu o prostornom uređenju, provedbeni urbanistički planovi i detaljni planovi uređenja doneseni na temelju propisa koji su važili prije stupanja na snagu ovoga Zakona smatraju se urbanističkim planom uređenja. Na području Grada kaštela donijeta su dva važeća DPU-a:

- Detaljni plan uređenja turističke zone Štalija
- Detaljni plan uređenja Brca u Kaštel Lukšiću

S obzirom da novim zakonom (ZPU) više nije određeno da je detaljniji plan obavezan za sve neizgrađene dijelove građevinskog područja, očekuje se znatno smanjivanje broja planiranih UPU-a. Člankom 79. ZPU-a je određeno da se obveza UPU-a odnosi samo na neuređene dijelove građevinskog područja te područja planirana za urbanu sanaciju i urbanu preobrazbu, a u slučaju da se GUP-om ili PPUG-om definiraju uvjeti gradnje za ta područja na razini detaljnosti urbanističkog plana, čak ni za ta područja nema obveze izrade UPU-a. Za povijesne jezgre u međuvremenu je ukinuta obveza UPU-a, što znači da je 7 planiranih UPU-a moguće ukinuti. Isto tako, za poslovnu zonu je GUP-om već omogućena realizacija zone bez izrade UPU-a, ukoliko se cijeli neizgrađeni dio građevinskog područja u obuhvatu plana rješava kao jedan investicijski zahvat

Izvješće o stanju u prostoru Grada Kaštela 2009.-2013. napominje nužnost izrade sljedećih UPU-ova:

- UPU Zračne luke Split – Kaštela. - Zbog značaja i stalnog rasta zračnog prometa, a time i prostornih potreba zračne luke treba što prije izraditi. UPU je prvenstveno potreban kako bi se definirali uvjeti gradnje u zaštitnim zonama oko aerodroma. Za prostor izvan obuhvata ovog UPU-a, na koji se, radi sigurnosti zračnog prometa, odnose prostorna ograničenja iz posebnih propisa potrebno je izraditi odgovarajuće studije i rezultate ugraditi u prostorno-plansku dokumentaciju.
- UPU turističke zone Kaštel Sućurac – Sustipan. - Predstavlja područje urbane preobrazbe iz bivšeg proizvodnog pogona u turistički sadržaj, i kao takav ima zakonsku obvezu izrade UPU-a

Također, isti dokument predložio je i mjere od značaja za izradu i donošenje dokumenata prostornog uređenja te mjere za provođenje politike prostornog uređenja:

- Nastavak pribavljanja topografskih i katastarskih podloga za izradu prostornih planova, naročito nove katastarske podloge za potrebe izrade izmjena i dopuna PPUG-a i GUP-a, a prema 'novoj izmjeri' koja se provodi za područje čitavog grada
- Izrada katastra infrastrukture (prema čl.95. Zakona o državnoj izmjeri i katastru nekretnina)
- Dovođenje katastra ceste (prema Odluci o izmjenama i dopunama Odluke o razvrstavanju javnih cesta u državne ceste, županijske i lokalne ceste)
- Evidencija imovinsko-pravnog stanja zemljišta
- Nastavak rada Savjeta za prostorno uređenje /Povjerenstva za razmatranje primjedbi na planove
- Nastavak korištenja onih mehanizama naplate komunalnog doprinosa, usklađenog sa stvarnim troškovima komunalnog opremanja troškova, koji su se u praksi potvrdili kao provedivi i učinkoviti
- Raspisivanje urbanističko-arhitektonskih natječaja ili anketnih urbanističkih natječaja – osobito za javne prostore i sadržaje

Osim prostornih planova, od drugih dokumenata koji utječu na prostor u ovom je razdoblju najznačajniji Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama (NN 86/12, 143/13). Temeljem ovog zakona pokrenuta je masovna legalizacija nezakonito izgrađenih zgrada na području čitave RH pa tako i Grada Kaštela. Osnovni uvjet za legalizaciju zgrada je da je predmetna zgrada vidljiva na digitalnoj ortofoto karti u mjerilu 1:5000 Državne geodetske uprave izrađenoj na temelju aerofotogrametrijskog snimanja Republike Hrvatske započetog 21. lipnja 2011. te da su na zgradi izvedeni najmanje grubi konstruktivni građevinski radovi (temelji sa zidovima, odnosno stupovima s gredama i stropom ili krovnom konstrukcijom) sa ili bez krova, najmanje jedne etaže.

Točan broj izdanih rješenja na dan 30.06.2016. iznosio je **3667**. Kako je ukupan broj zaprimljenih predmeta 8380, a do danas je izuzeto 1702 predmeta od strane Agencije za ozakonjenje nezakonito izgrađenih zgrada, preostalo je za rješavanje 3011 odnosno 36%, što znači da je riješeno 64 % predmeta od ukupno zaprimljenih predmeta.

3. SWOT ANALIZA

OPĆE ZNAČAJKE	
SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Povoljan geografski položaj (u blizini Grada Splita kao drugog najvećeg grada u Hrvatskoj, sastavni i položajem vrlo važan dio splitske urbane aglomeracije, dužobalna položenost uz središnji dio Kaštelanskog zaljeva, spoj s ruralnim zaleđem koje razvija ponudu ruralnog turizma) • Dobra prometna povezanost: (Jadranska magistrala ili D8 prometnica prolazi kroz svih sedam naselja i povezuje ključna naselja u okruženju Split, Solin, Trogir); prisutnost željezničke infrastrukture; pristup zračnom prometu (druga najprometnija zračna luka u Hrvatskoj) • Plodno Kaštelansko polje (kaštelanska flišna zona) i obilje izvora slatke vode s dugom tradicijom poljoprivredne proizvodnje i južna ekspozicija terena pogodnih geološko-geomorfoloških obilježja u kojima dominiraju tereni pogodni za vinogradarstvo i voćarstvo • Povoljni klimatski uvjeti za razvoj turizma i uzgoj različitih poljoprivrednih kultura • Bogata arheološka baština: najstariji ostaci pračovjeka (neandertalca) iz Mujine pećine u srednjoj Dalmaciji; gradine i ostaci antičkog naselja Sikuli brojne rustične ville raspršene po polju i važni starohrvatski lokaliteti (Sv. Marta-Bijaći i Putalj), bogatstvo svjetske kulturne i arheološke baštine u okruženju (Split, Salona, Trogir) • Bogata povijesna baština (sedam mediteranskih kaštela, ostaci brojnih utvrda i utvrđenih naselja kao profalna graditeljska baština te brojne crkve i 	<ul style="list-style-type: none"> • Loša povezanost javnim prometom, gdje ne postoji međugradska prometna postaja, dok je prigradska mreža javnog autobusnog i željezničkog prometa nedovoljno kapacitirana i loše kvalitete. • Nedovoljno razvijen pomorski promet • Loše stanje željezničke infrastrukture i niska kvaliteta i sigurnost željezničkog prometa (sporost, zastarjelost, nepouzdanost sustava održavanja itd.) • Nekontrolirana (bespravna) stambena izgradnja koja je ostavila posljedice u prostornom razvoju, socijalnoj i socio-ekonomskoj strukturi stanovništva, ali i kvaliteti života stanovništva • Vidljivi negativni utjecaji urbanizacije i industrijalizacije na degradaciju okoliša i prirodne baštine • Loše stanje većine utvrda i arheoloških nalazišta, odnosno ukupne nepokretne kulturne baštine, te njeno neadekvatno gospodarenje i valorizacija • Nepostojanje cjelovitog sustava odvojenog sakupljanja i gospodarenja otpada, koji su izravno povezanim sa niskim stupnjem izdvajanja sredstava za zaštitu okoliša (1% proračuna Grada Kaštela) • Neadekvatnost ili nepostojanje ključne kulturne infrastrukture (nepostojanje kazališne zgrade i koncertne dvorane na području Grada Kaštela, nepostojanje adekvatnog prostora za gradski muzej koji je trenutno disperziran na 4 lokacije; nepostojanje većeg opremljenog galerijskog prostora koji bi mogao ugošćavati veće i značajnije putujuće izložbe) • Nema značajnije prekogranične suradnje u projektima financiranim iz EU fondova

<p>kapelice kao sakralna baština)</p> <ul style="list-style-type: none"> Plansko upravljanje prometnom i ostalom javnom infrastrukturom (donesen Prostorni plan uređenja Grada Kaštela i Generalni urbanistički plan Kaštela, uspostavljeni vodoopskrbni i kanalizacijski sustav, dobra prometna povezanost magistralnim cestama; širokopojasni pristup Internetu) Bogati prirodni resursi za razvoj održivog i sigurnog aktivnog turizma (planina Kozjak s mrežom planinarskih putova, domova, ali i poljskih putova s pogledom na cijeli akvatorij srednje Dalmacije, Kaštelanska obala ukupne duljine preko 25 km) Grad sa pozitivnom migracijskom i demografskom slikom s visokim udjelom mladog stanovništva u ukupnoj populaciji 	<ul style="list-style-type: none"> Neriješeni imovinsko pravni odnosi, gdje stanje u zemljišniku i urbanistički planovi često nisu usklađeni sa realnim stanjem i potrebama u prostoru Neodgovarajuća pokrivenost sekundarnom kanalizacijskom mrežom Nedovoljno razvijen zajednički identitet Kaštela na razini Grada (individualiziranost pojedinih naselja) Nedostatnost kapaciteta civilnog društva, pravnih subjekata i upravnih službi Grada za prijavu razvojnih projekata na fondove EU i ostale dostupne izvore financiranja uključivo i kroz društveno poduzetništvo
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> Plansko-strateške odrednice koje će zaštititi i unaprijediti valorizaciju prirode osnove i zaštićene baštine prostora Pripadnost Grada Kaštela splitskoj urbanoj aglomeraciji otvara mogućnost korištenja sredstava europskih strukturnih fondova. Natura 2000 (mreža područja POP i POVS) prolazi duž sjeverne i zapadne granice Grada Projekt „Eko-kaštelanski zaljev“ Izgradnja Županijskog centra za gospodarenje otpadom Lećevica, odnosno sličnog modela gospodarenja otpadom Planirani zahvat rekonstrukcije i dogradnje putničkog terminala Zračne luke Split Dovršetak gradnje tzv. splitske obilaznice (brze ceste Trogir-Omiš) Gradnja mosta između kopna i otoka Čiova stvorit će nove razvojne vizure zaljeva, a eventualno otvoriti put i za daljnje povezivanje atraktivnim mostovima u daljoj budućnosti i prema Splitu Unaprjeđenje sustava željezničkog prometa i njegova veća integracija u 	<ul style="list-style-type: none"> Nastavak urbanog razvoja bez adekvatnih planskih smjernica i zaštite prostora kao temeljnog razvojnog resursa Postojanje ekološke crne točke na području Grada Kaštela (bivša tvornica Jugovinil) Globalne klimatske promjene u vidu vremenskih i elementarnih nepogoda kao prijetnja kulturnoj baštini uz obalni pojas (npr. utjecaj plimnih valova na vrijedne spomenike na tom prostoru), ali i gospodarskim, posebice turističkim sadržajima i djelatnostima te životu i zdravlju lokalnog stanovništva Devastacija prirodnih vrijednosti uslijed nekontrolirane gradnje; narušavanje krajolika, ugrožavanje staništa ugroženih i rijetkih biljnih i životinjskih vrsta Daljnje propadanje najvrjednije kulturne baštine uslijed nesređenih imovinsko-pravnih odnosa Sporost birokracije u komunikaciji sa građanima/dionicima koja je uvjetovana neučinkovitim zakonskom regulativom Blizina Splita te razvoj Grada Kaštela u njegovoj „sjeni“, koje se očituje u nedovoljnom razvoju osnovnih funkcija i

<p>sustav javnog prometa i prijevoza tereta te stvaranje održivih rješenja intermodalnih sustava prijevoza sukladno EU preporukama (željeznica, cestovni, zračni i pomorski promet)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kvalitetnije korištenje obalnog pojasa, odnosno Kaštelanskog zaljeva u razvoju prostora i kvaliteti života • Izgradnja kompletne javne infrastrukture iznad magistrale D8 i plansko širenje grada • Izgradnja tunela kroz Kozjak te spoja na A1 autocestu kod čvora Vučevica pretvorila bi Kaštela u ključno spojno mjesto središnje Dalmacije na glavni prometni koridor prema unutrašnjosti 	<p>sadržaja značajnih za razvoj Grada</p> <ul style="list-style-type: none"> • Problematika zbrinjavanja otpada i sanacije napuštenih odlagališta, starih tvornica i sl. • Nedostatak interesa, kapaciteta privatnog sektora i države za sanaciju ključnih brownfield industrijskih i drugih lokacija koje zauzimaju značajni prostor grada i sprječavaju njegov prostorni razvoj
---	---

GOSPODARSKE ZNAČAJKE

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Povoljan prometni položaj i intermodalna transportna infrastruktura (za željeznički, zračni, cestovni i pomorski prijevoz) s tradicijom usluga u prometu i transportu roba i putnika s trendom rasta • Postojeći kapaciteti i infrastruktura za industrijsku proizvodnju poljoprivrednih kultura • Kvalitetan rad turističke zajednice, koji rezultira povećanjem broja noćenja i rastom smještajnih kapaciteta u sektoru turizma • Tradicija industrijske proizvodnje na području grada s mogućnošću revitalizacije proizvodnih kapaciteta i tranzicijom poslovanja na zelenu industriju (kogeneracijska postrojenja, solarne elektrane i sl.) • Razvijen sektor mikro i malog poduzetništva koje igra važnu ulogu kod zapošljavanja i gospodarskog rasta • Dostupnost visoko-obrazovanog stručnog kadra, koji omogućuje razvoja poduzetništva u sektoru stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti • Bogatstvo prirodnim podzemnim vodama koje se mogu koristiti za poljoprivrednu proizvodnju i u prerađivačkoj industriji 	<ul style="list-style-type: none"> • Vrlo mali broj poduzetnika koji ima mogućnost i koji ulaže u dugotrajnu imovinu i rast poslovanja (u 2014. godini čak 39 % poduzetnika je poslovalo s gubitkom, a tek 17,8% ulaže u dugotrajnu imovinu) • Niska iskoristivost EU fondova od strane poduzetnika za ulaganja u razvoj poslovanja • Nedostatak svijesti i kulture suradnje, klasteriranja te projektnog rada financiranog EU fondovima kako unutar sektora tako i među sektorima • Nepostojanje poduzetničkih zona, tehnoloških parkova te niska razvijenost poduzetničke kulture • Veliki udio zapuštenih obradivih površina i trend smanjenja broja poljoprivrednih gospodarstava i njihovih veličina, odnosno usitnjenost poljoprivrednih parcela što onemogućuje rentabilnu poljoprivrednu proizvodnju • Slaba prepoznatljivost Grada Kaštela kao prostora za ulaganje u turizam i gospodarstvo • Rijetki gospodarski skupovi i posjeti gospodarstvenika na području grada

	<ul style="list-style-type: none"> • Sezonalnost Zračne luke Split, te stvaranje tzv. „uskih grla“ za vrijeme turističke sezone • Neadekvatni hotelski smještaj u turističkoj ponudi koji ograničava razvoj sektora turizma • Nekretnine i objekti u vlasništvu Grada nisu u potpunosti iskorišteni u gospodarskom smislu • Nepostojanje adekvatnog zemljišta za velike investicijske projekte, ali i za djelatnosti „male manufakture“
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Integriranje bogate kulturno-povijesne baštine i prirodnih bogatstava u tematsku cjelinu u svrhu razvoja novih oblika turističke ponude vezane uz kulturno naslijeđe i prirodnu baštinu te druge prikladne oblike turizma posebnih interesa • Korištenje postojećih prirodnih i poslovnih resursa za daljnji razvoj nautičkog, te promociju razvoja zdravstvenog i aktivnog turizma u Kaštelima, • Jačanjem i daljnjim proširenjem zračne luke Split, kao i uspostavom hidroavionskog prometa stvoriti pretpostavke za razvoj gospodarstva • Povećati iskoristivosti geoprometnog položaja uključivo za razvoj intermodalnog transporta te lokalnog kružnog pomorskog prometa • Osigurati povećanje ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju kroz poticanje korištenja suvremenih tehničkih rješenja u poljoprivredi, promociju proizvodnje zdrave hrane i mogućnost plasmana poljoprivrednih proizvoda kroz lokalne trgovine • Iskorištenje vodnih resursa za razvoj poljoprivredne proizvodnje (Sukladno Planu navodnjavanja SDŽ, područje Kaštela je jedno od prioriternih područja) i prerađivačke industrije • Bratimljenje/udruživanje sa drugim gradovima i razmjena iskustva i dobrih praksi sa gradovima koji su uspješni u 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatni kapaciteti lokalne uprave, a posebice nedostatna proračunska sredstva za provedbu programa poticanja poduzetništva • Vrlo česte promjene zakonske regulative te troma i složena administracija • Proces urbanizacije koji može imati negativne posljedice na razvoj poduzetništva i gospodarstva • Nastavljanje procesa usitnjavanja zemljišta dovodi do daljnjeg smanjenja isplativosti poljoprivrednih proizvodnji • Slab interes i kapacitet stanovništva za bavljenje konkurentnom poljoprivrednom proizvodnjom kao glavnom ili sporednom djelatnošću (ekološka proizvodnja, proizvodnja konkurentnih kvalitetnih i/ili autohtonih proizvoda i sorti dodatne vrijednosti u količinama i tehnologijama koje omogućavaju veću isplativost i održivost proizvodnje, pokretanje multifunkcionalnih farmi koje povezuju poljoprivredu, turizam, kulturu, obrazovanje, socijalne usluge, zaštitu okoliša i/ili druge funkcije koje povećavaju atraktivnost, profitabilnost i održivost poljoprivrednih imanja) • Uslijed nedostatak kvalitetnih radnih mjesta, odlazak mladih i visokoobrazovanih kadrova u Split, druge urbane centre u RH i Europi koji bi smanjili mogućnosti razvoja konkurentnog gospodarstva • Geopolitička nestabilnost u Europi, Republici Hrvatskoj i posebice u

<p>povlačenju sredstava iz EU fondova u svrhu jačanja lokalnog stručnog kapaciteta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intenzivnije uključivanje civilnog i gospodarskog sektora u projektne, društveno poduzetničke i inovacijske aktivnosti za što postoje dobre osnove temeljem dobre i međusobno poticajne suradnje s regionalnim centrima potpore i poduzetničkim potpornim institucijama koje posluju na području grada. • Povezivanje malih obrtnika i poljoprivrednika radi njihovog lakšeg i efikasnijeg nastupa na tržištu kroz osnivanje zadruga, klastera, udruženja i mreža, uključivo i umrežavanje iznajmljivača te stvaranje baze iznajmljivača • Razvoj gospodarske aktivnosti na području „kave“ u Kaštel Sućurcu gdje je završena eksploatacija, stavljanje u funkciju zapuštenih gradskih nekretnina u svrhu razvoja gospodarstva i osiguranje proračunskih sredstava za potpore poduzetništvu 	<p>okruženju (Bosna i Hercegovina, Srbija) mogu imati negativne posljedice za razvoj gospodarstva, a posebice razvoj turizma te privlačenje stranih ulaganja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daljnja stagnacija, zaostajanje ili spora tehnološka tranzicija prerađivačke i druge tradicionalne industrije s prostora grada, • Smanjena realizacija poduzetničkih projekata na području grada uslijed nedostatka prostora te neadekvatne administrativne potpore od strane javnih upravljačkih institucija i nadležnih tijela (Grad, Županija, Državne agencije i sl.)
--	---

DEMOGRAFSKE I SOCIJALNE ZNAČAJKE

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Pozitivni i stabilni demografski trendovi – porast broja ukupnog stanovništva s naglaskom na prirodni prirast, odnosno veći broj rođenih od umrlih, u odnosu na ostatak županije • Pozitivan trend opće razine obrazovanosti stanovništva i povećanje udjela visoko-obrazovanog kadra • Infrastrukturna opremljenost i povoljnija cijena stanovanja doprinosi pozitivnom migracijskim trendovima kod mladog stanovništva • Visok angažman i suradnja gradskih službi, civilnog sektora (udruge) i stanovništva na povećanju kvalitete života i kulturnog života u Gradu. • Visoki stupanj informiranosti javnosti o radu Gradske uprave (snimanje gradskih sjednica, internet obavještavanje, internet 	<ul style="list-style-type: none"> • Velika nezaposlenost, posebice mladih (većina nezaposlenih iz mlađih dobnih skupina sa srednjoškolskom razinom obrazovanja) • Visoka zastupljenost slabo plaćenih radnih mjesta koja se reflektira na nisku razinu proračunskih primitaka sa osnova poreza i prireza, što onemogućuje provedbe programa demografsku i socijalne politike • Nedostatak kvalitetnih radnih mjesta potiče „odljev mozgova“ • Sezonska oscilacija ponude radnih mjesta, doprinosi depopulaciji i odlazak radne snage • Visoka ovisnost civilnog sektora o gradskom proračunu • Velik broj udruga koje se programski preklapaju, a posebice kulturnih udruga

<p>portali, TV emisije) i snažna politička volja za uključivanjem građana/dionika i javnosti u procese donošenja odluka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uveden sistem subvencioniranja privatnih vrtića koji omogućuje izjednačene cijene javnih i privatnih predškolskih ustanova • Dobra pokrivenost sa osnovnoškolskim ustanovama za obrazovanje i dobro organizirana zdravstvena zaštita na primarnoj razini (dovoljan br. ordinacija opće obiteljske medicine, dentalne medicine i sl.) • Razvijeno civilno društvo, u području gospodarstva, zdravstva, obrazovanja, kulturne i sporta. • Razvijen sustav pružanja socijalnih usluga na području Grada, te postojeći ljudski kapital za provođenje kolaborativnih projekata razvoja i pružanju održivih socijalnih usluga na području Grada kroz suradnja s ustanovama i udrugama iz susjednih JLS • Veliki broj športskih društava i organizacija, koji su potaknutim kroz javna ulaganja u sport i zadovoljavajuća sportska infrastruktura • Smanje rizik od požara i visoka razina zaštite od požara, postignuti kroz rad 3 dobrovoljna vatrogasna društva na području grada. • Aktivna kazališna i kulturna scena okupljena oko inicijative pokretanja Kulturnog centra na području Grada Kaštela • Visoka osviještenost o socijalno ugroženim skupinama i uspostavljen sustav za rad sa nezbrinutom djecom (Dječji dom Maestral) i djecom s posebnim potrebama (Centar MIR) • Uspostavljena suradnja s razvojno orijentiranim institucijama i stručnjacima uključivo i u segmentu obrazovanja, održivog razvoja, daljnjeg razvoja socijalnih usluga 	<p>čija rascjepkanost usitnjava resurse, a povećava upravne izdatke</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak promotivnih aktivnosti čija je zadaća afirmiranje kaštelanske umjetnosti (posebno u području likovne umjetnosti) • Ne-koordiniranost u aktivnostima civilnog sektora, rascjepkanost, slaba međusobna suradnja i pasivnost kod prijavljivanja projekata za financiranje sredstvima iz EU ograničava razvoj civilnog sektora i njen utjecaj na razvoj cijele zajednice • Nedovoljan broj javnih predškolskih ustanova u odnosu na broj predškolske djece i oskudna ponuda srednjoškolskog obrazovanja • Niska atraktivnost kaštelanske srednje škole (svega 13,4% učenika upisuje SŠ „Braća Radić“) • Nedostatak sekundarne zdravstvene zaštite na području Grada Kaštela i nedovoljna opremljenost hitne medicinske službe, odnosno Ispostave Kaštela ZHM SDŽ-a • Ograničena sredstva za rad ustanova s ugroženim skupine onemogućavaju razvoj usluga institucija s područja grada koji se bave nezbrinutom djecom, djecom s posebnim potrebama i ostalim socijalno ugroženim skupinama.
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Kvalitetnija koordinacija i nadogradnja mjera smanjenja nezaposlenosti, prekvalifikacije, cjeloživotnog učenja te 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomska, politička i migracijska previranja u bližem i širem okruženju mogu pogoršati demografsku sliku i

<p>subvencioniranje poslodavaca, odnosno sustavno korištenje programa poticanja zapošljavanja i samozapošljavanja na nacionalnoj razini</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udruživanje, suradnja i provedba zajedničkih aktivnosti više udruga istog ili sličnog djelokruga kroz postojeće lokalne inicijative i inicijative na razini urbane aglomeracije • Razvoj programa i projekata aktiviranja potencijala mladih stanovnika kroz inovacije, razvoj inovativnih i posebice društveno poduzetničkih inicijativa • Mogućnosti povlačenja financijskih sredstva iz EU i drugih razvojnih fondova za razvoj i provedbu programa demografske i socijalne politike, a posebice kroz urbanu aglomeraciju Split i fonda za Jačanje ljudskih potencijala. • Povezivanje s okolnim JLS i suradnja na području kulturno-turističke ponude, a posebice u segmentu kulturnog i aktivnog turizma • Daljnji razvoj prepoznatljive i kvalitetne ponude socijalnih i zdravstvenih usluga u suradnji sektora na načelima kombiniranih socijalnih politika i međusektorske suradnje sukladno preporukama i politikama na razini RH i EU 	<p>druga društvena kretanja te neutralizirati pozitivne procese i nastojanja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak učinkovite političke suradnje može ugroziti ključne projekte na lokalnoj, aglomeracijskoj, regionalnoj, nacionalnoj i/ili prekograničnoj suradnji • Nastavak trenda visoke nezaposlenosti, ne otvaranja novih radnih mjesta te nepovoljnog položaja mladih u takvim uvjetima može još više potaći odlazak mladog stanovništva s područja Grada i prouzročiti gubitak ključnog razvojnog ljudskog i socijalnog kapitala • Nastavak trenda starenja stanovništva koji će znatno opteretiti sustav zdravstva i socijalne skrbi te smanjiti radni kontingent stanovništva • Daljnje smanjenje nacionalnih izdvajanja za zdravstvo može dovesti do snižavanja kvalitete lokalne zdravstvene zaštite
---	---

4. STRATEŠKI OKVIR

4.1. Vizija

Vizija predstavlja konačni cilj koji se postiže kroz provedbu planova i programa razvoja, a koji vodi do budućeg željenog stanja u Gradu Kaštelima.

Temeljem prethodnih analiza izrađenih u uskoj suradnji s predstavnicima Grada, predložena je sljedeća izjava o viziji Grada Kaštela:

Jedinstveni mediteranski grad bogate kulturno-povijesne i gospodarske baštine čiji stanovnici i posjetitelji, zajedno s lokalnim institucijama i organizacijama doprinose povećanju kvalitete života u gradu, temeljenu na spoju tradicijskih vrijednosti te inovativnog i održivog urbanog razvoja.

Moto: „Kaštela - grad sa sedam priča“

Ostvarenje vizije je planirano kroz stvaranje osjećaja zajedništva i pripadnosti te posebice kroz poticanje odlučnog i ustrajnog zajedničkog djelovanja svih ključnih dionika razvoja kako bi Grad na održiv, dinamičan i cjelovit način ostvario svoje ključne strateške ciljeve i potrebe, odnosno pomogao ostvarenju ključnih ciljeva i potreba svih članova svoje zajednice, te

omogućio stvaranje poželjnog i privlačnog, radnog i životnog okruženja svim postojećim, ali i budućim stanovnicima i posjetiteljima.

Realizacija planova, direktno ovisi o ostvarenju zajedničkih definiranih strateških ciljeva, prioriteta i mjera, koji proizlaze iz identificiranih prioritarnih razvojnih problema i potreba grada, njegovih stanovnika, odnosno organizacija javnog, civilnog i privatnog sektora, ali i definiranih snaga i razvojnih prilika koje su osnova za djelovanje i ostvarivanje postavljenih ciljeva. Na ovaj način, vizija i strateški ciljevi, sa svojim skupom povezanih aktivnosti i mjera, postaju alati i sredstva povezivanja, suradnje i doprinosa u stvaranju mjerljivih razvojnih ishoda.

4.2. Strateški ciljevi, prioriteti i mjere

Strateški cilj 1 – KONKURENTNO I ODRŽIVO GOSPODARSTVO	
PRIORITETI	MJERE
1.1. Poticanje i razvoj prioritarnih gospodarskih sektora	1.1.1. Podrška razvoju malog i srednjeg poduzetništva s naglaskom na konkurentnu proizvodnju i razvoj inovativnih proizvoda i usluga 1.1.2. Razvoj prepoznatljivih i inovativnih turističkih sadržaja usmjerenih razvoju cjelogodišnje turističke ponude 1.1.3. Poticanje tranzicije industrijskog sektora na zelenu proizvodnju i razvoj društveno korisnih sadržaja 1.1.4. Poticanje primarne proizvodnje, samozapošljavanja, mikropoduzetništva i razvoj osobnih vještina i kompetencija
1.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture i okruženja	1.2.1. Podrška razvoju poduzetničkih potpornih institucija i njihovih aktivnosti na području grada 1.2.2. Uspostava i rad odbora za suradnju s gospodarstvom u svrhu administrativnog praćenja investicija i provedbe programa poticanja poduzetničkih inicijativa

Strateški cilj 2 – UNAPRJEĐENA KVALITETA ŽIVOTA I RAZVIJENA GRADANSKA KULTURA	
PRIORITETI	MJERE
2.1. Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture	2.1.1. Izgradnja i unaprjeđenje komunalne i vodne infrastrukture te unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom 2.1.2. Izgradnja nove i poboljšanje postojeće prometne infrastrukture 2.1.3. Izgradnja, uređenje i održavanje javnih gradskih površina i obalnog pojasa te unaprjeđenje energetske učinkovitosti javne rasvjete i gradskih prostora 2.1.4. Izgradnja novih te obnova, opremanje i održavanje postojećih javnih gradskih objekata
2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa	2.2.1. Poticanje razvoja osobnih vještina i poticanje svih oblika obrazovanja, uključivo i cjeloživotno obrazovanje 2.2.2. Podrška razvoju socijalnih usluga i aktivnostima usmjerenima povećanju socijalne uključenosti te jednakosti i nediskriminacije
2.3. Poboljšanje životnog okruženja	2.3.1. Očuvanje, valorizacija i održivo korištenje prirodne i povijesne baštine 2.3.2. Podrška projektima zaštite i unaprjeđenje kvalitete okoliša 2.3.3. Jačanje poveznica među naseljima i izgradnja identiteta jedinstvenog mediteranskog Grada 2.3.4. Unaprjeđenje kvalitete kulturnih, sportskih i rekreativnih gradskih sadržaja

Strateški cilj 3 – RAZVOJ LJUDSKIH KAPACITETA	
PRIORITETI	MJERE
3.1. Jačanje upravljačkih	3.1.1. Jačanje kapaciteta javnog sektora u upravljanju razvojnim procesima i resursima te pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih iz EU i drugih razvojnih

kapaciteta javnih institucija	fondova 3.1.2 Podrška uvođenju IKT rješenja u javnu upravu i institucije u svrhu modernizacije i povećanja efikasnosti javne uprave
3.2. Uspostava i jačanje civilnog društva	3.2.1. Jačanje kapaciteta i održivosti organizacija civilnog društva u pripremi i provedbi projekata financiranih iz EU i drugih razvojnih fondova 3.2.2. Podrška projektima i aktivnostima internacionalizacije, umrežavanja i klasterizacije rada civilnog društva

Slika 32: Grafički prikaz hijerarhije ciljeva, prioriteta i mjera Strategije razvoja Grada Kaštela 2016.-2020.

4.2.1. Strateški ciljevi

Cilj 1: Konkurentno i održivo gospodarstvo

Relevantnost

Najznačajniji pokazatelji po pitanju gospodarske razvijenosti i konkurentnosti Grada Kaštela, pripadajuće županije, regije te neposrednog okruženja, pokazuju kako Grad Kaštela prema pojedinim indikatorima ostvaruje ispodprosječne vrijednosti u odnosu na nacionalni, županijski i/ili regionalni prosjek. Stoga se podizanje opće razine konkurentnosti te razvoja specifičnih gospodarskih grana nameće kao strateški cilj iznimnog značaja za opći razvitak područja Grada u narednom programskom periodu. Bruto domaći proizvod Splitsko-dalmatinske županije u odnosu na broj stanovnika bilježi niže vrijednosti u odnosu na nacionalni prosjek, a prosječni dohodak po stanovniku za Grad Kaštela niži je za 16% u odnosu na županijski te čak 28% u odnosu na nacionalni pokazatelj. Ujedno, indeks razvijenosti, koji sadrži i pokazatelje gospodarske razvijenosti, iznosi tek 90,84% prosječne nacionalne razvijenosti lokalnih jedinica, dok je prema regionalnom indeksu konkurentnosti pripadajuća Splitsko-dalmatinska županija rangirana tek na 9. mjestu te ujedno bilježi trend pada.

Očekivani načini ostvarenja

Ostvarivanje više razine konkurentnosti i razvitka održivog gospodarstva koje će se odražavati kroz viši gospodarski rast, veću razinu zapošljivosti te poboljšanje indikatora rasta i razvitka pojedinih sektorskih grana gospodarstva Grada Kaštela, ostvarit će se definiranjem dvaju prioriteta koji podrazumijevaju i obuhvaćaju (1.1.) Poticanje i razvoj prioriteta gospodarskih sektora te (1.2.) Razvoj poduzetničke infrastrukture i okruženja na području Grada Kaštela. Ovim prioritetima utjecati će se na konkurentnost i održivost gospodarstva Grada, tako što će se djelovati prema poboljšanju prepoznatljivosti i rastu produktivnosti. Ovim će se doprinijeti konkurentnosti ključnih gospodarskih sektora. S ciljem poticanja održivog gospodarstva, poželjno je ulagati u poticanje malog i srednjeg poduzetništva temeljenog na konkurentnim i po mogućnosti inovacijama usmjerenim proizvodima i uslugama. Za sve ovo, predviđa se uspostava odgovarajuće gospodarske infrastrukture (gospodarske i poduzetničke zone, centri, inkubatori, akceleratori, sustavi podrške i prijenosa znanja i tehnologija), u suradnji s lokalnim i regionalnim razvojnim institucijama.

Dosljednost

Navedeni cilj je usklađen s ključnim europskim, nacionalnim i regionalnim nadređenim dokumentima, kao i s nizom specifičnih sektorskih strategija dostupnih na razni RH. Strategija razvoja Europske unije do 2020. godine u prvi plan stavlja razvojni koncept baziran na pametnom, održivom i inkluzivnom razvoju. Kroz ovaj pristup, pametan rast podrazumijeva razvoj ekonomije utemeljene na znanju i inovacijama, održiv rast podrazumijeva razvoj efikasnije, čistije i konkurentne privrede, a inkluzivan rast predviđa

jačanje ekonomije visoke zaposlenosti, socijalne i teritorijalne kohezije. Ova tri razvojna prioriteta promovirat će i poticati zapošljavanje, rast produktivnosti i socijalno povezivanje, što je sveukupno uvršteno u Strateški cilj 1. ove razvojne strategije. Tematski ciljevi dokumenta Europa 2020 koji su relevantni za ovaj strateški cilj su: 3. Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća te 8. Promicanje zapošljavanja i podrška mobilosti radne snage. Strategija regionalnog razvoja 2011.-2013. je važna za podizanje blagostanja svih hrvatskih regija te smanjenja zaostajanja za prosjekom EU, dok njeni strateški cilj 1. Razvoj županija i statističkih regija, stavlja lokalne i regionalne sudionike razvojnog procesa u središte razvoja njihovih područja, pa je ovaj strateški cilj relevantan za se ciljeve Razvojne strategije Grada Kaštela. Razvojnomo strategijom Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013., također je definirano konkurentno gospodarstvo kao najvažniji strateški cilj razvoja županije u planskom periodu 2011.-2013., a što će se ostvariti stvaranjem konkurentnog gospodarstva temeljenog na znanju, jačanjem poduzetničke infrastrukture i privlačenje ulaganja, razvojem turizma, razvojem poljoprivrede, lovstva, ribarstva i marikulture te razvojem ruralnog područja.

Cilj 2: Unaprijeđena kvaliteta života i razvijena građanska kultura

Relevantnost

Grad Kaštela bilježi pozitivne demografske pokazatelje te porast broja stanovništva, ali i proces općeg starenja stanovništva, što uzrokuje rast potreba za odgojno-obrazovnim, zdravstvenim i socijalnim uslugama čiji su kapaciteti, dostupnost i kvaliteta ograničeni i nedostatni s obzirom na rastuće potrebe lokalnog stanovništva. Ujedno, Grad Kaštela kao urbanizirano područje na kojem je zabilježena tzv. divlja gradnja i nekontrolirano urbano širenje, karakterizira u određenoj mjeri nedostatna i neadekvatna infrastrukturna opremljenost pojedinih dijelova, a prvenstveno se odnosi na nepokrivenost adekvatnom kanalizacijskom i vodovodnom mrežom svih dijelova Grada te nezadovoljavajući sustav prikupljanja, zbrinjavanja i gospodarenja otpadom, ali i općeniti manjak javne i društvene infrastrukture i sadržaja koje bi Kaštela učinili gradom u pravom smislu riječi. Također, zbog svog tzv. spojnog geoprometnog položaja unutar splitske aglomeracije, prometni sustav i prometnu infrastrukturu obilježava preopterećenost i nedostatnost s obzirom na broj stanovnika i njihove potrebe. Uz probleme nezaposlenosti, niskih plaća, nedostatka kvalitetnih programa i sadržaja obrazovanja usklađenih s potrebama tržišta rada, relativno niskom kvalitetom okoliša u koji se desetljećima nije sustavnije ulagalo, jasno je da u ovom pogledu strategija mora definirati jasne prioritete koji će odgovoriti na ove probleme.

S obzirom na indeks razvijenosti od 90,84 %, Grad Kaštela pripada ispodprosječno razvijenim područjima RH. Također, Grad Kaštela se nalazi ispod županijskog prosjeka razvijenosti, budući da za SDŽ on iznosi 93,75 % nacionalnog prosjeka. Ako se uzme u obzir navedeno, ali i činjenica da sva tri grada s kojima Grad Kaštela graniči imaju indekse razvijenosti veće od nacionalnog prosjeka (Trogir 100,53 %, Solin 104,58 %, Split 105,44%), onda je razvidno da u Kaštelima postoji veliki potencijal za razvoj i napredak grada te poboljšanje cjelokupnog životnog okruženja.

U konačnici sve navedeno narušava kvalitetu života stanovništva Grada Kaštela, pa je unaprjeđenje kvalitete života posljedično i definirano kao jedan od triju ključnih ciljeva razvoja.

Očekivani načini ostvarenja

Unaprjeđenje kvalitete života, kao i razvoj građanske kulture na području Grada Kaštela koje će se odražavati kroz rast indeksa razvijenosti Grada, moguće je ostvariti definiranim prioritetima (2.1.) Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture, (2.2.) Razvoj i aktivacija ljudskih resursa te (2.3.) Poboljšanje životnog okruženja nastoje odgovoriti upravo

na ove izazove. Razvoj infrastrukture uključuje (2.1.1.) izgradnja i unaprjeđenje nužne komunalne, prije svega vodovodne i kanalizacijske infrastrukture, (2.1.2.) unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom sukladno suvremenim standardima i trendovima smanjenja/prevenције nastanka otpada, odvojenog prikupljanja i recikliranja vrijednih sirovina, te ekološkog zbrinjavanja opasnog i ostalog otpada. Posebice je važno ulaganje u (2.1.3.) izgradnja nove i poboljšanje postojeće prometne infrastrukture. Nadalje, ovdje spada i (2.1.4.) poboljšanje pristupa širokopojasnom internetu, te (2.1.5.) unaprjeđenje energetske učinkovitosti i promoviranje mogućnosti kvalitetnijeg korištenja obnovljivih izvora energije kojima područje obiluje (sunce, vjetar). Neki od ključnih resursa (obalni pojas) nisu uopće ili su u vrlo maloj mjeri kapitalizirani, a nedostatak javnih površina kroničan je problem Kaštela pa je stoga jedan od ključnih prioriteta (2.1.6.) izgradnja novih te obnova, uređenje i održavanje postojećih javnih gradskih površina i obalnog pojasa i to putem izgradnje i uređenja šetnica, prije svega dužobalnih, parkova, dječjih, sportskih i rekreacijskih sadržaja. Konačno, kroz prioritet (2.1.7.) izgradnje novih te obnove, opremanja i održavanja postojećih javnih gradskih objekata nastojat će se riješiti problem nedostatne ključne društvene i javne infrastrukture (objekti društvene namjene, posebice infrastruktura za kulturna događanja...).

Dosljednost

Navedeni cilj je usklađen s ključnim europskim, nacionalnim i regionalnim nadređenim dokumentima, kao i s nizom specifičnih sektorskih strategija dostupnih na razni RH. Tematski ciljevi dokumenta Europa 2020 koji su relevantni za ovaj strateški cilj su: 2. Poboljšani pristup, korištenje te kvaliteta informacijskih i komunikacijskih tehnologija, 4. Podrška prijelazu prema ekonomiji temeljenoj na niskoj razini emisije CO₂ u svim sektorima, 7. Promicanje održivog prometa, te uklanjanje uskih grla (barijera) u ključnoj infrastrukturi, 8. Promicanje zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage, 9. Promicanje socijalnog uključivanja te borba protiv siromaštva te 10. Ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje. Strategija regionalnog razvoja 2011.-2013. je važna za podizanje blagostanja svih hrvatskih regija te smanjenja zaostajanja za prosjekom EU., dok njeni strateški cilj 1. Razvoj županija i statističkih regija, stavlja lokalne i regionalne sudionike razvojnog procesa u središte razvoja njihovih područja, pa je ovaj strateški cilj relevantan za se ciljeve Razvojne strategije Grada Kaštela. Razvojnou strategijom Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013., također su definirani strateški ciljevi na kojima se temelji strateški cilj 2 razvojne strategije Grada Kaštela, a to su 2. Razvoj infrastrukture, zaštita prirode i okoliša te 3. Razvoj ljudskih resursa i povećanje kvalitete života.

Cilj 3: Razvijeni kapaciteti upravljanja razvojem

Relevantnost

Gradovi i pripadajuće im gradske službe kao nositelji lokalnog razvoja te predstavnici javnog sektora, imaju ključnu ulogu u promicanju održivog rasta i razvoja područja, stoga je važno težiti unaprjeđenju njihovih kapaciteta kako bi na što efikasniji i efektivniji način upravljali razvojem. Ovo podrazumijeva prepoznavanje komparativnih prednosti ciljanog područja te njihovo adekvatno stavljanje u službu općeg napretka. Analizom stanja utvrđeno je kako u Gradu Kaštela postoji prostor za unaprjeđenje efikasnosti gradskih službi, kako u segmentu upravljanja cjelokupnim razvojem, tako i u specifičnim segmentima kao što je upravljanje gradskom imovinom ili uspostava suradnje s ključnim dionicima. Neka od razvojnih ograničenja su nedovoljna ekipiranost ključnih kadrova u upravnim službama, nedostatna razina znanja za upravljanje razvojem i projektima razvoja, ali i relativno mala snaga civilnog sektora kada je riječ o tehničkim i ljudskim potencijalima za projektni rad ili poslovne (npr. društveno-poduzetničke) modele vlastitog razvoja koji bi omogućili veću održivost i utjecaj. Budući da se osnova dobrog upravljanja temelji na učinkovitosti i otvorenosti te građanskoj participativnosti kod planiranja i provedbe razvojnih aktivnosti, nužno je težiti uspostavi partnerstava i što većoj uključenosti privatnog i civilnog sektora, ali i građana pojedinaca u

procesu donošenja strateških odluka, ali i praćenja provedbe i ostvarenja ciljeva istih kako bi se razvijalo povjerenje u sustav, ali i samu participaciju u razvojnim procesima. Sve dok strategije i participativni procesi ne postanu stvaran i dosljedan okvir djelovanja i mjerljivog utjecaja na razvojne potrebe i probleme, ljudi, organizacije i društvo neće ulagati značajnije napore u njih. Stoga je posebice u početku važnu pokazati odlučnost u dosljednom provođenju zacrtanih ciljeva prije svega radom na vlastitom kapacitiranju i poboljšanju učinaka javnog sektora kao ključnog pokretača razvojnih procesa na lokalnoj razini. Također je važno promovirati i poticati čvršću lokalnu suradnju civilnog i javnog sektora, ali i privatnog sektora te poticati suradnju s različitim subjektima koja će prelaziti administrativne granice Grada, bilo da je riječ o subjektima na regionalnoj, nacionalnoj ili pak međunarodnoj razini.

Očekivani načini ostvarenja

Navedeni cilj moguće je postići kroz ostvarenje prioriteta koji podrazumijevaju (3.1.) jačanje upravljačkih kapaciteta javnih institucija i (3.2.) uspostavu i jačanje partnerstava i suradnje. Unutar navedenih prioriteta predviđene su mjere (3.1.1.) jačanja kapaciteta gradskih službi i unaprjeđenje sustava upravljanja razvojnim procesima i resursima (uključivo i gradskom imovinom) te (3.1.2.) izgradnja kapaciteta za pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih iz EU i drugih razvojnih fondova, odnosno (3.2.1) jačanje suradnje na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, odnosno (3.2.2) partnerstva svih dionika ključnih za razvoj, kao i jačanje kapaciteta i održivosti civilnog sektora. Ostvarenjem svih navedenih mjera, a posljedično i samog strateškog cilja, uspostaviti će se temelji dobrog upravljanja na čelu s učinkovitim i kvalitetnim javnim sustavom koji će u suradnji s osnaženim privatnim i civilnim sektorom biti u mogućnosti pružati kvalitetne usluge cjelokupnoj lokalnoj zajednici.

Dosljednost

Na europskoj razini za ovaj cilj je relevantna Kohezijska politika EU i to posebice njen 11. tematski cilj/prioritet: Poboljšanje učinkovitosti javne uprave.

Na nacionalnoj razini, relevantan je Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.–2020. (OP ULJP) i to njegova prioritetna os 4 (Dobro upravljanje), gdje su, između ostalog, navedeni sljedeći specifični ciljevi: Specifični cilj 11.i.1: Povećanje djelotvornosti i kapaciteta u javnoj upravi kroz poboljšanje pružanja usluga i upravljanja ljudskim potencijalima; Specifični cilj 11.ii.1: Razvoj kapaciteta organizacija civilnog društva, osobito udruga i socijalnih partnera, te jačanje civilnog i socijalnog dijaloga radi boljeg upravljanja. Također, za cilj je relevantna i Strategija razvoja javne uprave RH 2015-2020 koja je usmjerena na unaprjeđenje upravnih kapaciteta te na bolju organizaciju javne uprave.

Od regionalnih strateških dokumenata, cilj je usklađen s trenutno važećom Razvojnou strategijom Splitsko-dalmatinske županije 2011-2013, i to posebice s njenim ciljem 4: Unaprjeđenje upravljanja razvojem.

4.2.2. Razvojni prioriteti i mjere

Prioritet 1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora

Cilj

Ovim prioritetom utjecati će se na povećanje konkurentnosti i održivosti gospodarstva Grada, tako što će se djelovati prema poboljšanju prepoznatljivosti i rastu produktivnosti svih zastupljenih djelatnosti, a posebice onih koje se prepoznaju kao prioritetne u smislu

mogućnosti doprinosa ostvarenju ciljeva strategije. Ovo uključuje proaktivan i sustavan rad na razvoju turizma i ugostiteljskih djelatnosti temeljenih na ponudi sunca i mora, ali sve više i cjelogodišnje ponude turizma posebnih interesa, a posebice kulturnog i aktivnog turizma za koje Grad Kaštela ima značajan potencijal, a koji se do sada nije sustavnije kapitalizirao.

S obzirom na potencijal i tradiciju poljoprivredne proizvodnje u Kaštelanskom polju, blizinu ključnih tržišta, ali i poziciju u središtu Kaštelanskog zaljeva, strategija predviđa poticanje poljoprivredne proizvodnje, ribarstva i marikulture temeljenih na tradicionalnim vrijednostima, kapacitetima stakleničke proizvodnje i sortama poput kaštelanskog crljenka, ali i inovativnim oblicima multifunkcionalnih poljoprivrednih imanja povezanih sa turizmom, obrazovanjem, socijalnim uslugama i zaštitom okoliša. U segmentu primarnih proizvodnji i usluga u sektoru ribarstva, potrebno je istaći projekt razvoja ribarske luke.

Nadalje, nužna pažnja se mora posvetiti tradicionalno važnoj industriji cementa i željeza te male brodogradnje, kao i provedba niza koherentnih mjera koje će kroz poticajno okruženje omogućiti rast mikro i mini poduzetnika, a paralelno s time i rast zapošljavanja. Poticajne mjere uključuju razvoj inovativnog mikro, malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva utemeljenog na komparativnim prednostima grada i šireg područja, što zahtijeva razvoj poduzetničkih potpornih institucija i sustava potpora te poticanje širenja poslovanja kroz mikrokreditiranje i otvaranje poduzetničkih i poslovnih zona te tehnoloških parkova na području grada.

Opravdanje

S obzirom na tradiciju, ali i ključne razvojne potencijale Grada Kaštela koje su se temeljile na poljoprivredi i ostalim primarnim djelatnostima, zatim fazu industrijskog razvoja koja je ponajviše utjecala na današnji izgled, prepoznatljivost i identitet Grada, ali i recentnu fazu koja nastoji sve više razvijati i poticati turizam i različite nove oblike poduzetništva, proizlazi kako je suvremeni gospodarski razvoj Grada nužno temeljiti na višesektorskom i integriranom razvoju svih navedenih djelatnosti. Njihov razvitak, temeljiti će se na svim komparativnim prednostima prostora Grada, kao što su sveukupna prirodna i kulturno-povijesna resursna osnova, geoprometni položaj, industrijska tradicija, povoljan položaj u splitskoj aglomeraciji, obalni pojas/kaštelanski zaljev, klimatski uvjeti itd.

Opis

Integrirani i višesektorski gospodarski razvoj podrazumijeva poticanje i komplementarni razvitak svih tradicionalnih i suvremenih poduzetničkih aktivnosti na području grada, koje su relevantne za njegov daljnji rast kao i resursnu osnovu na kojoj ih je moguće temeljiti. S obzirom na prostorni i gospodarski identitet Grada Kaštela te resursnu osnovu, ovaj prioritet će se ostvariti ulaganjem u djelatnosti primarnoga sektora, posebice poljoprivredu, zatim malo i srednje poduzetništvo, inovacije, turističke djelatnosti, industriju te društveno poduzetništvo.

Mjera 1.1.1. Podrška razvoju malog i srednjeg poduzetništva s naglaskom na konkurentnu proizvodnju i razvoj inovativnih proizvoda i usluga

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
<ul style="list-style-type: none">
• Donošenje programa poticanja malog i srednjeg poduzetništva „Poduzetništvo - nositelj razvitka Grada Kaštela koji uključuje ulaganja u osnovna sredstva, modernizaciju putem IKT-a i ulaganje u razvoj novih proizvoda
<ul style="list-style-type: none">
• Prioritetno prostorno uređenje komunalne infrastrukture i ishođenje dozvola za značajnija ulaganja u proizvodne kapacitete
<ul style="list-style-type: none">
• Potpora internacionalizaciji poslovanja i povećanju izvoza kroz sufinanciranje usluga izrade marketinških studija, Internetskih mrežnih stranica i izravnih B2B sastanaka sa inozemnim partnerima sa ciljem

povećanja izvoza i širenja poslovanja na nova inozemna tržišta
<ul style="list-style-type: none"> Potpora radu inovacijskih klastera na području grada i sufinanciranje kolaborativnih projekata razvoja inovativnih proizvoda i usluga u suradnji sa znanstveno-istraživačkim institucijama
<ul style="list-style-type: none"> Uvođenje nagrade za najboljeg malog poduzetnika i najbolju poslovnu ideju (StartUp natjecanje)

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva	Broj	Broj donesenih i provedenih programa poticanja poduzetništva	Službeni oglasnik grada kaštela
Uređena komunalna i energetska infrastruktura	Broj	Broj rješениh zahtjeva za proširenje, i uređenjem pristupnih putova i prometnica do gospodarskih postrojenja, broj poslovnih energetskih, kanalizacijskih i vodovodnih priključaka izdanih gospodarskim objektima	Evidencija rada ureda za prostorno uređenje
Povećanje izvoza sektora malog i srednjeg poduzetništva	Broj	Izvoz u EUR, koji je ostvaren temeljem poticaja aktivnostima internacionalizacije	GFI-POD i redovni izvještaji tvrtki koji su primili potporu
Povećanje konkurentnosti gospodarstva uvođenjem IKT rješenja	Broj	Broj tvrtki koji su primili potporu temeljem programa modernizacije poslovanja putem IKT-a	Natječajna dokumentacija, Ugovori o dodjeli bespovratnih sredstava
Povećanje konkurentnosti gospodarstva ulaganjem u razvoj novih proizvoda ili ulaganjem u osnovna sredstva	Broj	Broj tvrtki koji su primili potporu temeljem programa ulaganja u razvoj novih proizvoda ili ulaganjem u osnovna sredstva	Natječajna dokumentacija, Ugovori o dodjeli bespovratnih sredstava
Uveden program nagrađivanja najboljeg malog poduzetnika	Natječaj	Broj raspisanih natječaja za subjekte MSP sa za dodjelu nagrade za najboljeg poduzetnika	Natječajna dokumentacija i odluka o dodjeli nagrade

Mjera 1.1.2. Razvoj prepoznatljivih i inovativnih turističkih sadržaja usmjerenih razvoju cjelogodišnje turističke ponude

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
<ul style="list-style-type: none"> Projekt turističke valorizacije kulturne baštine (mapiranje, signalizacija, interpretacijske table, opremanje Muzeja Grada Kaštela multimedijalnim sadržajem, uređenje, opremanje i prezentacija ključnih objekata kulturne baštine (dvorci i kašteli poput dvorca Rušinac), tematske i poučne staze, interaktivne mape, aplikacije, obuka vodiča, izrada promotivnih materijala, razvoj autohtonih suvenira, nastupi na turističkim sajmovima i sl.)
<ul style="list-style-type: none"> Uspostava polivalentnog turističkog posjetiteljskog i informativno-kulturnog centra
<ul style="list-style-type: none"> Projekt turističke valorizacije prirodnih vrijednosti i prirodne baštine (mapiranje, signalizacija, interpretacijske table, uređenje i opremanje šetnica, pješačkih, cikloturističkih i planinarskih staza, vidikovaca, odmorišta, skloništa, tematske i poučne staze, obuka vodiča, razvoj proizvoda i usluga sigurnog aktivnog i pustolovnog turizma, izrada promotivnih materijala, nastupi na turističkim sajmovima i sl.)
<ul style="list-style-type: none"> Uspostava „raspršenog/difuznog hotela“ s poslovnim modelom i sustavom održivog upravljanja kvalitetom i kvantitetom ponude te resursima (smještajni kapaciteti) korištenjem integriranih globalnih sustava rezervacije
<ul style="list-style-type: none"> Razvoj tematskih sadržaja temeljenih na postojećim resursima ("Hrvatska kuća vina, turistički rekreativni sadržaji u sjevernim naseljima i na obroncima Kozjaka kao i sadržaja u obalnim dijelima grada)
<ul style="list-style-type: none"> Privlačenje ulaganja u turističke kapacitete više kategorije (priprema investicija i lokacija na području hotela „Palace“, Resnika i Adriavinila)
<ul style="list-style-type: none"> Razvoja i promocije nautičkog turizma i inovativnih turističkih sadržaja (adrenalinski parkovi, zip line, wakeboard i sl.)
<ul style="list-style-type: none"> Uređenje i opremanje stanice/ispostave HGSS-a u Kaštelima, te izrada elaborata sigurnosti posjetitelja, podrška uspostavi info-točaka, obuka i opremanje spašavatelja, sigurne tiskane i digitalne/interaktivne mape, aplikacije za aktivni turizam

- Izgraditi brend, sadržaje i ponudu „grada vječne ljubavi“ temeljem legende o Miljenku i Dobrili

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Turistički dolasci	Postotak	Postotni porast ostvarenog broja turističkih dolazaka na području Grada Kaštela	Turistička zajednica Grada Kaštela, DZS
Turistička noćenja	Postotak	Postotni porast ostvarenog broja turističkih noćenja na području Grada Kaštela	Turistička zajednica Grada Kaštela, DZS
Novi smještaji kapaciteti	Postotak	Postotni porast ostvarenog broja novih smještajnih kapaciteta na području Grada Kaštela	Turistička zajednica Grada Kaštela
Novi nautički sadržaji	Broj	Broj novih nautičkih sadržaja	Grad Kaštela

Mjera 1.1.3. Poticanje tranzicije industrijskog sektora na zelenu proizvodnju i razvoj društveno korisnih sadržaja

Popis indikativnih aktivnosti/projekata

- Poticanje ulaganja u obnovu i prenamjenu brownfield lokacija
- Projekt uspostave strateških javno-privatnih partnerstava s ključnim industrijskim organizacijama (industrija cementa, željeza...) u pripremi razvojnih projekata od obostranog interesa (priprema prostorno planske dokumentacije, osiguravanje infrastrukturnih preduvjeta, definiranje modela obostrano prihvatljive suradnje)
- Projekti zaštite okoliša u suradnji s industrijskim proizvođačima na području Grada Kaštela

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Vrijednost pripremljenih ulaganja	Kn	Ukupna vrijednost pripremljenih i/ili realiziranih ulaganja	Grad Kaštela
Projekti zaštite okoliša u suradnji s industrijskim proizvođačima	Broj projekata	Broj indikativnih projekata zaštite okoliša u suradnji s industrijskim proizvođačima	Projektna dokumentacija

Mjera 1.1.4. Poticanje primarne proizvodnje, samozapošljavanja, mikropoduzetništva, društvenog poduzetništva i razvoj osobnih vještina i kompetencija

Popis indikativnih aktivnosti/projekata

- Poticanje razvoja multifunkcionalne poljoprivrede (poljoprivredna imanja koja kombiniraju poljoprivrednu proizvodnju s turističko-ugostiteljskim, obrazovnim, socijalno-uslužnim i/ili ekološkim sadržajima)
- Program revitalizacije Kaštelanskog polja te uzgoja i sustavnog plasmana proizvoda autohtonih sorti (Kaštelanski crljenak, lokalne sorte maslina, voća i povrća)
- Ulaganje u poslovnu infrastrukturu: Izgradnja ribarske luke i sustav navodnjavanja kaštelanskog polja
- Projekt poticanja eko poljoprivrede i stakleničke proizvodnje
- Poticaji za samozapošljavanje, subvencioniranje cijene poslovnog prostora i/ili računovodstvenih usluga za poduzetnike početnike
- Sufinanciranje edukacijskih programa usmjerenih strukovnom obrazovanju ili obrazovanju u poduzetništvu

<ul style="list-style-type: none"> • Pružanje potpore osnivanju i djelovanju centara za poduzetništvo, poduzetničkih inkubatora, akceleratora i poslovnih parkova, odnosno svih oblika poduzetničkih potpornih institucija i njihovih programa
<ul style="list-style-type: none"> • Poticanje poljoprivrednih i drugih sektorskih, međusektorskih i strukovnih udruga, zadruga i drugih oblika suradnje i udruživanja radi kvalitetnijeg nastupa na tržištu
<ul style="list-style-type: none"> • Poticaji za društveno poduzetništvo i poduzetništvo isključenih skupina (žene, mladi, osobe s invaliditetom, dugotrajno nezaposleni, branitelji, beskućnici, mladi bez roditeljske skrbi i sl.)
<ul style="list-style-type: none"> • Stavljanje gradskih prostora u službu poduzetništva – popis imovine, izrada pravilnika o gospodarenju gradskim prostorima

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Novo poljoprivredne površine	Postotak	Postotni porast novih poljoprivrednih površina na području Grada Kaštela	Projektna dokumentacija, ARKOD
Broj i veličina registriranih OPG-ova	Broj	Praćenje kretanja broja registriranih OPG-ova i njihovih ekonomskih veličina	ARKOD
Količina proizvedenih/plasiranih proizvoda	t	Praćenje količine proizvedenih/plasiranih proizvoda	ARKOD
Površina izgrađenih poljoprivrednih i ribarskih objekata	m ²	Ukupna građevinska površina izgrađenih objekata (staklenici, ribarska luka,...)	Projektna dokumentacija, ARKOD, nadležni uredi za građenje
Dodjeljne subvencije-autohtoni sadni materijali	Broj	Broj dodjeljenih subvencija za nabavku autohtonih sadnih materijala	Godišnji proračun Grada Kaštela, APPRRR
Dodjeljene subvencije-eko poljoprivrede	Broj	Broj dodjeljenih subvencija za razvoj eko poljoprivrede	Godišnji proračun Grada Kaštela, APPRRR
Ojačani ljudski kapaciteti	Broj	Broj sudionika edukacijskih radionica i programa jačanja poduzetničkih vještina	Projektna dokumentacija, potvrde o završenom školovanju
Broj mikro-poduzetnika koji primaju potporu	Broj	Broj poslovnih subjekata koji primaju financijsku ili nefinancijsku potporu kroz rad poduzetničkog inkubatora i/ili primljenih poticaja	Projektna dokumentacija, financijski dokumenti
Popis gradske imovine	Broj pravilnika	Izrađen popis gradske imovine te pravilnik o gospodarenju gradskim prostorima	Projektna dokumentacija
Broj korisnika poticaja	Broj	Broj pripadnika ciljnih skupina koji su koristili poticaje	Lista korisnika gradskih poticaja
Novi subjekti MSP	Broj	Broj novoosnovanih poslovnih subjekata na području Grada Kaštela	Registar poslovnih subjekata

Prioritet 1.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture i okruženja

Cilj

Cilj ovog prioriteta je pridonijeti jačanju poduzetničke klime Grada Kaštela, kako bi se ovo područje uspješno profilirati u poticajno poslovno okruženje, koje potrebnom infrastrukturom i podrškom od strane lokalne samouprave, privlači poslovne subjekte te im osigurava povoljne uvjete za uspješnim radom i razvitkom u vodeće gospodarske subjekte županije i regije. Posebice je cilj ovog nastojanja potaći samozapošljavanje i ostanak mladih i visokoobrazovnih stručnjaka na području grada, ali i privlačenje i poticanje poduzetnika iz okolnih područja na pokretanje posla na području Grada.

Opravdanje

Poduzetništvo je visoko rizična djelatnost koja i u najnaprednijim gospodarskim okruženjima može završiti neuspjehom. Međutim, prostori koje karakterizira visoka stopa uspješnosti poduzetničkih nastojanja imaju zajedničku kvalitetu: poduzetnički eko-sustavi koji omogućavaju lakši nastanak, razvoj i opstanak poduzetničkih inicijativa. Ovo podrazumijeva i infrastrukturne elemente (kvalitetne, opremljene prostorne uvjete za rad, komunikaciju, promociju i marketing, itd.). Grad Kaštela se u svom suvremenom gospodarskom razvitku nastoji profilirati kao poduzetničko i poslovno područje, aktivnih i uspješnih poslovnih

subjekata, pri čemu je nužno potrebno osigurati i adekvatne, cijenom pristupačne, tehnološki opremljene prostorne uvjete, u odgovarajućem poticajnom poslovnom okruženju.

Opis

Razvoj poduzetničke infrastrukture na području grada Kaštela podrazumijeva:

(i) daljnji razvoj infrastrukture za poduzetnike početnike, odnosno male i srednje poduzetnike kroz aktivnosti poduzetničkih potpornih institucija koje djeluju na području grada i uspostavu i razvoj poduzetničkog inkubatora koji bi radili na promociji poduzetništva, podršci komercijalizacije poslovnih ideja, izradi poslovnih planova i prikupljanju financijskih sredstava (krediti, rizični kapital, bespovratna sredstva, poticaji i državne potpore u svim oblicima), edukaciji i savjetovanju poduzetnika i zaposlenika na načelima „one-stop“ shopa,

(ii) razvoj i realizaciju prioriternih projekata krupne poslovne infrastrukture prije svega kroz daljnji razvoj polivalentne poslovno-trgovačke, turističke i gospodarske zone u Kaštel Sućurcu (na području Adriavinila) koja je u privatnom vlasništvu i za koju treba izraditi urbanističke planove uređenja i suradnji s privatnim investitorima te radne zone Kaštel Lukšić čije je zemljište u vlasništvu države, te za koju je izrađen Urbanistički plan uređenja.

Radna zona Kaštel Lukšić se inače nalazi iza Kozjaka, u području sjeverno od autoceste A1, uz sam koridor, te je namijenjena za gospodarske djelatnosti, ali i drugu gradnju (građevine stambene i društvene djelatnosti) sukladnu zahtjevima eko-područja koje pripada 4. zoni zaštite izvorišta rijeke Jadro.

Osim poduzetničke infrastrukture, cilj je i ojačati poslovno okruženje kroz institucionalnu podršku investicijskim projektima i projektima razvoja gospodarstva na način da se kroz efikasan rad gradskih službi i praćenje investicijskih projekata od strane javne uprave skрати period ishoda građevinske dozvole, izgradnje potrebne javne infrastrukture i sl. a sve u svrhu olakšanje pokretanja posla i povećanja atraktivnosti prostora grada potencijalnim ulagačima u gospodarske aktivnosti.

Pod pojmom poticajnog poslovnog okruženja smatramo, uređeni sustav pravila dodjele koncesija i prava na javno dobro, uređeni sustav dodjele poticaja razvojnim projektima i podršku u vidu kontinuiranog dijaloga i usmjeravanja razvojnih gradskih politika potrebama gospodarstva.

Mjera 1.2.1. Podrška razvoju poduzetničkog okruženja i potpora radu poduzetničkih potpornih institucija

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
• Uspostava i razvoj poduzetničkog inkubatora u prostoru Kemijske škole u Kaštel Sućurcu
• Uređenje i izgradnja poslovnih zona (radna zona K. Lukšić. Poslovno-trgovačka, turistička i gospodarska zona K. Sućurac)
• Podrška aktivnostima poduzetničkih potpornih institucija na području grada Kaštela
• Poticanje razvoja poduzetničkih suradnji, udruga, inovacijskih klastera i projekata

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Opremljena poduzetnička infrastruktura	Površina u m ²	Površina u sklopu uređenih i opremljenih poduzetničkih zona aktivno korištena od strane poduzetničkih subjekata na području Grada Kaštela	Projektna dokumentacija
Broj tvrtki koji koristi potporu za razvoj vlastitog poslovanja	Broj novih korisnika	Broj novih korisnika poduzetničke infrastrukture (zona, centar, inkubator) n području Grada Kaštela	Projektna dokumentacija i ugovori o najmu prostora

Ukupna ulaganja u razvoj poslovanja i/li razvoj novih proizvoda i usluga	HRK	Visina ulaganja u razvoj poslovanja, temeljena na razvojnim projektima i projektima istraživanja i razvoja koji su realizirani uz pomoć PPI na području grada Kaštela. Izravna ulaganja u poslovne zone kao rezultat njihovog uređenja. Deminimis potpora primljena temeljem subvencioniranja cijene najma prostora unutar poduzetničkog inkubatora.	Evidencija projekata PPI i potpisanih ugovora o financiranju.(PPI) Ugovori o najmu prostora (Grad Kaštela). Investicijske studije ulaganja u razvijene poslovne zone.
--	-----	--	---

Mjera 1.2.2. Uspostava i rad odbora za suradnju s gospodarstvom u svrhu administrativnog praćenja investicija i provedbe programa poticanja poduzetničkih inicijativa

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
• Uvođenje IKT sustava evidencije i efikasnog praćenja i pripreme zalihe investicijskih projekata
• Uspostava tijela za pripremu, raspisivanje, evaluaciju i provedbu potpornih programa razvoju gospodarstva
• Donošenje pravilnika o dodjeli oznake prioritetnog investicijskog projekta i propisivanja pravila postupanja sa istim
• Organizacija i podrška umrežavanju poduzetnika i drugih relevantnih dionika za razvoj poduzetništva na području grada i izrada zajedničkih razvojnih strategija
• Potpora i sudjelovanje na investicijskim sajmovima (npr. REXPO) u svrhu privlačenja vanjskih investitora i provedbe strateških razvojnih projekata na području grada

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Investicijski projekti u zalihi projekata	Broj	Broj korisnika sustava podrške (usluga savjetovanja)	Interna evidencija projekata u sustavu
Broj provedenih programa poticanja razvoja gospodarstva	Broj	Broj provedenih programa poticanja razvoja gospodarstva	Službeni glasnik grada Kaštela
Broj prioritetnih investicijskih projekata	Broj	Broj projekata kojima je dodjeljena prioritetna oznaka	Službeni glasnik grada Kaštela
Direktna ulaganja u infrastrukturne projekte	HRK	Direktno investicije u projekte razvijene i evidentirane u zalihi investicijskih projekata	Projekta dokumentacija investicijskih projekata

Prioritet 2.1. Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture

Cilj

Glavni ciljevi ovog prioriteta su omogućiti pokrivenost cijelog prostora Grada Kaštelima neophodnim sadržajima društvene i komunalne infrastrukture sukladno strateškim ciljevima i standardima RH i EU. Ova infrastruktura uključuje vodovod i kanalizaciju, gospodarenje otpadom, prometnu infrastrukturu, komunikacijsku infrastrukturu (širokopojasni Internet), energetska infrastrukturu, javne površine i sadržaje te objekte društvene infrastrukture koji su preduvjet kvalitetnog života i rada svih stanovnika Grada.

Opravdanje

Grad Kaštela kao urbanizirano područje na kojem je desetljećima prevladavala tzv. divlja gradnja i nekontrolirano urbano širenje, karakterizira u određenoj mjeri nedostatna i neadekvatna infrastrukturna opremljenost pojedinih, ako ne i velike većine dijelova naselja. Ovo se prvenstveno odnosi na nepokrivenost adekvatnom kanalizacijskom mrežom svih dijelova grada te nezadovoljavajući sustav prikupljanja, zbrinjavanja i gospodarenja otpadom

čime bi se smanjili negativni ekološki utjecaji, smanjili troškovi u distribuciji i održavanju, a zdravstveni i drugi rizici i problemi sveli na najmanju moguću mjeru. Razvojem sustava održivog gospodarstva otpadom moglo bi se doprinijeti i otvaranju radnih mjesta za ugrožene i isključene skupine. Osiguranjem pristupa energiji korištenjem čistih, obnovljivih izvora energije doprinijelo bi se zaštiti okoliša i neobnovljivih resursa, dao bi se doprinos smanjenju tzv. energetske siromaštva i doprinijelo smanjenju utjecaja na klimatske promjene, odnosno ispunjavanju normi predviđenih međunarodnim ugovorima i obvezama RH. Uspostava moderne telekomunikacijske infrastrukture korak je prema ostvarenju ciljeva dostupnosti informacija i tehnologija svim skupinama građana i razvoju digitalnog gospodarstva, odnosno razvoja javne infrastrukture (parkovi, društveni, kulturni, športski i zabavni sadržaji) što sve doprinosi povećanju ukupne kvalitete života, gospodarskom i općem razvitku cijelog prostora i svih njegovih stanovnika. Važan segment ovog prioriteta odnosi se na unaprjeđenje i međusobnu integraciju različitih prometnih sustava (pomorskog, željezničkog, cestovnog i zračnog) za koji Grad Kaštela ima jedinstvene komparativne prednosti, ali koje se ne koriste dovoljno ili se ne koriste na odgovarajući način.

Opis

Razvijenost i dostupnost različitih infrastrukturnih sustava predstavljaju jedan od važnijih čimbenika kvalitete života stanovništva određenog područja, stoga je ovaj prioritet jedan od ključnih u postizanju unaprjeđenja kvalitete života stanovništva Grada Kaštela. Ovaj prioritet utječe izravno na podizanje atraktivnosti Kaštela kao odredišta za ugodan, kvalitetan i zdrav život i rad, ali i turističko posjećivanje pa ga možemo smatrati od višestruke prioritetne važnosti. Ovaj prioritet će se ostvariti sustavnim i dinamičnim ulaganjem u poboljšanje svih segmenata infrastrukturne opremljenosti Grada. Komunalna infrastruktura podrazumijeva i dovršetak projekta Eko-kaštelanski zaljev. U prometnom smislu, ovdje spada dovršetak i uređenje D8 prometnice s priključnim cestama, Ceste dr. Franje Tuđmana, izgradnja novih i opremanje vertikalnih poveznica sjevernih dijelova sa starim dijelovima grada, uključivo i nerazvrstanih cesta, ali i parkirališta, biciklističkih staza, ali i vertikalnih poveznica, daljnji razvoj željezničkog i posebice pomorskog prometa kao dio intermodalne mreže u kontekstu aglomeracijske i županijske, ali i šire regionalne dimenzije sukladno nacionalnim i EU prometnim strategijama i preporukama, uz daljnje proširenje zračne luke i nastavak razvoja hidroavionskog prijevoza koji ovaj prostor uistinu mogu pretvoriti u snažnu receptivnu turističku destinaciju.

Mjera 2.1.1. Izgradnja i unaprjeđenje komunalne i vodne infrastrukture te unaprjeđenje sustava gospodarstva otpadom

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
• Komunalna vodovodna i kanalizacijska infrastruktura
• Vodoopskrbni podsustav Radun
• Reciklažno dvorište Grada Kaštela
• Postavljanje i opremanje zelenih otoka na području Grada Kaštela
• Izgradnja i opremanje kompostane
• Promicanje prevencije nastanka, poticanje ponovne uporabe te primarne selekcije otpada u domaćinstvima te javnom, privatnom i civilnom sektoru
• Uspostava pilot centra ponovne uporabe na načelima društvenog poduzetništva

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Vodovodna infrastruktura	Broj	Broj novih vodovodnih priključaka	Projektna dokumentacija
Vodovodna infrastruktura	Kilometri	Broj kilometara novoizgrađene/rekonstruirane vodovodne mreže	Projektna dokumentacija
Kanalizacijska infrastruktura	Broj	Broj novih priključaka na kanalizacijsku mrežu	Projektna dokumentacija
Kanalizacijska infrastruktura	Kilometri	Broj kilometara novoizgrađene/rekonstruirane kanalizacijske mreže	Projektna dokumentacija
Reciklažno dvorište	Broj	Uspostavljeno reciklažno dvorište na području Grada Kaštela	Projektna dokumentacija
Zeleni otoci	Broj	Broj postavljenih zelenih otoka na području Grada Kaštela	Projektna dokumentacija
Kompostana	Broj	Izgrađena i opremljena kompostana na području Grada Kaštela	Projektna dokumentacija
Centar ponovne uporabe	m2	Uspostavljen pilot sustav odvojenog prikupljanja i ponovne uporabe s naglaskom na tekstil, elektroničke uređaje, namještaj i sl. otpad dodatne vrijednosti	Projektna dokumentacija

Mjera 2.1.2. Izgradnja nove i poboljšanje postojeće prometne infrastrukture

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
• Integrirani razvoj Zračne luke Split i pristaništa za hidroavione Resnik
• Dovođenje i opremanje državne ceste D8
• Uređenje i opremanje Ceste dr. Franje Tuđmana
• Uređenje i opremanje vertikalnih cesta i putova koji povezuju sjeverne i južne dijelove naselja
• Siguran pristup školi, Uređenje Ceste Sv. Lovre .
• Sudjelovanje u izradi Regionalnog prometnog masterplana Splitsko – dalmatinske županije
• Izgradnje luke Kaštel Stari
• Uređenje i komunalno opremanje nerazvrstanih cesta

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Projekti prometne infrastrukture	Broj projekata	Broj realiziranih indikativnih projekata prometne infrastrukture	Projektna dokumentacija
Dužina uređenih nerazvrstanih cesta	km	Broj kilometara uređenih nerazvrstanih cesta na području Grada Kaštela	Projektna dokumentacija

Mjera 2.1.3. Izgradnja, uređenje i održavanje javnih gradskih površina i obalnog pojasa te unaprjeđenje energetske učinkovitosti javne rasvjete i gradskih prostora

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
• Postavljanje ekološki prihvatljive rasvjete duž prometnice Dr. Franje Tuđmana
• Plinifikacija Kaštela
• Postavljanje solarne rasvjete na prilaznim prometnicama

• Podizanje energetske učinkovitosti u zgradama u gradskom vlasništvu
• Uređenje gradskih parkova i zelenih površina
• Uređenje polivalentnih sportsko-rekreacijskih i kulturno-umjetničkih zona za aktivnosti i događanja na otvorenom
• Uređenje i opremanje biciklističkih staza i parkinga
• Uređenje dječjih igrališta
• Obalni pojas Grada Kaštela – uređenje dužobalne šetnice i cikloturističke rute cijelim obalnim pojasom Grada Kaštela, te posebice uređenje zona obalnog pojasa u Kaštel Lukšiću i Kaštel Sućurcu

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Ekološki prihvatljiva rasvjeta	Broj	Broj postavljenih rasvjetnih tijela duž prometice Dr. Franje Tuđmana	Proračuna Grada Kaštela, Projektna dokumentacija
Plinifikacija	Kilomeri	Broj kilometara uspostavljene plinske mreže na području Grada Katela	Proračuna Grada Kaštela, Projektna dokumentacija
Solarna rasvjeta	Broj	Broj postavljenih solarnih tijela na prilaznim prometnicama	Proračuna Grada Kaštela, Projektna dokumentacija
Obnovljene/sanirane/uređene i opremljene javne gradske površine i sadržaji	m ²	Površina obnovljenih/saniranih javnih gradskih površina	Projektna dokumentacija

Mjera 2.1.4. Izgradnja novih te obnova, opremanje i održavanje postojećih javnih gradskih objekata

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
• Obnova, rekonstrukcija, dogradnja i uređenje objekata DV „Kaštela“ izgrađenih u razdoblju 1974-1976.
• Uređenje objekata vatrogasnog doma
• Rekonstrukcija Doma kulture, te osnivanje i podrška djelovanju kulturnog centra i amaterskog kazališta
• Sanacija i rekonstrukcija kina Sv. Juraj
• Obnova, rekonstrukcija, izgradnja, dogradnja, uređenje i održivo upravljanje prostorima u vlasništvu grada u funkciji javnih/društvenih sadržaja uključivo i kroz modele javno-privatnih partnerstava i društvenog poduzetništva

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Izgrađeni/obnovljeni/revitalizirani javni gradski objekti	Broj	Broj izgrađenih/obnovljenih/revitaliziranih javnih gradskih objekata	Projektna dokumentacija
Obnovljeni/uređeni prostori u javnoj/društvenoj funkciji	m ²	Površina obnovljenih prostora u javnim gradskim ustanovama	Projektna dokumentacija

Prioritet 2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa

Cilj

Cilj ovog prioriteta je izgraditi i aktivirati ljudske resurse potrebne za ostvarivanje pojedinačnih i zajedničkih društveno-gospodarskih interesa i potreba.

Opravdanje

Ljudi su temelj svakog razvoja. Primjeri brojnih gradova i regija svijeta pokazuju da i gradovi i regije s malo prirodnih resursa mogu biti napredni i bogati, dok mnogi gradovi i regije s iznimnim bogatstvom prirodnih resursa imaju iznimne društveno-gospodarske probleme. Iako je Grad Kaštela jedan od rijetkih primjera u Hrvatskoj koji u svojem suvremenom demografskom razvoju bilježe pozitivne promjene i porast broja stanovnika, na području Grada Kaštela zabilježen je proces demografskog starenja i nepovoljna starosna struktura stanovništva, ali i čitav niz razvojnih izazova. Na ove izazove moguće je odgovoriti samo ukoliko lokalna zajednica ulaže u razvoj i aktivaciju svih svojih ljudskih potencijala pa i onih koji se tradicionalno smatraju društvenim opterećenjem. Nedostatak prikladnih znanja, vještina i stavova glavna je kočnica razvoja svake lokalne zajednice koja često dovodi i do nedovoljne integracije pojedinih ciljnih skupina u svakodnevni i društveni život Grada, a time i do gubitka njihovog ljudskog i društvenog kapitala, odnosno do zaostajanja tog prostora u odnosu na sredine koje sustavno razvijaju i aktiviraju svoje ljudske resurse.

Opis

Radi postizanja ciljeva ovog prioriteta, nužno je odrediti mjere koje djeluju prema strukturnim nedostacima postojećeg obrazovnog sustava kako bi se postigla njegova efikasnost u kontekstu suvremenih prilika na tržištu rada i izražene problematike sezonske i strukturne nezaposlenosti, zatim ojačati socijalne usluge kako bi se postigla veća socijalna uključenost i kohezija cjelokupnog stanovništva te poticanje sveukupnih organizacijskih i provedbenih kulturno-manifestacijskih i sportskih aktivnosti kao dio svakodnevnog života i ponude Grada.

Mjera 2.2.1. Poticanje razvoja osobnih vještina i poticanje svih oblika obrazovanja, uključivo i cjeloživotno obrazovanje

Popis indikativnih aktivnosti/projekata	
•	Otkrivanje, razvoj i poticanje darovitosti, talenata, inovativnosti i kreativnosti u formalnom i neformalnom obrazovanju od vrtića do cjeloživotnog obrazovanja kroz stvaranje „obogaćenih okruženja“, izgradnju kapaciteta nastavnog i stručnog osoblja, te razvoj prikladnih i poticajih programa, sadržaja i alata
•	Uvođenje individualnog i timskog projektnog rada i (društvenog) poduzetništva u sve razine i oblike obrazovanja (vrtići, osnovne škole, srednja škola, udruge)
•	Uvođenje i poticanje informatičke pismenosti, te poticanje zanimanja za STEM područja (znanost, tehnologija, inženjerstvo, matematika) u odgoju i obrazovanju
•	Poticanje i promicanje integralnih kompetencija, višestrukih inteligencija, odnosno poticanje razvoja cjelovite osobnosti, primjenjujući načela napredne pedagogije i andragogije usmjerene na čovjeka, uz primjenu načela održivog razvoja i etike u sve oblike i razine odgojno-obrazovnih aktivnosti i programa
•	Poticanje međusektorske suradnje i razmjene znanja u obrazovnom sektoru

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Projekti unaprjeđenja kvalitete obrazovanja	Broj projekata	Broj indikativnih projekata unaprjeđenja kvalitete obrazovnog sustava	Projektna dokumentacija
Programi obrazovanja usmjereni na ishode učenja	Broj programa	Broj novo uvedenih/izmjenjenih programa koji doprinose izgradnji znanja, vještina, kompetencija i stavova potrebnih za suvremeno gospodarstvo i tržište rada	Projektna dokumentacija
Polaznici programa	Broj polaznika	Broj polaznika programa	Projektna dokumentacija

Mjera 2.2.2. Podrška razvoju socijalnih usluga i aktivnostima usmjerenima povećanju socijalne uključenosti te jednakosti i nediskriminacije

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
• Integracija djece i odraslih s posebnim potrebama u redovne i cjeloživotne programe odgoja i obrazovanja
• Projekt „NTC učenje darovita djeca – suradnja s MENSA-om“
• Projekt „Uspješni u igri – uspješni u životu“
• Unapređenje sustava pomoći osobama sa posebnim potrebama
• Razvoj projekata i programa (samo)zapošljavanja za isključene skupine kroz edukacijske i savjetodavne programe za povećanje zapošljivosti te kroz osnivanje lokalnih društvenih poduzeća
• Uspostava modela i prakse održive javne nabave uz davanje prednosti društvenim poduzećima, te društveno odgovornim poduzećima koja potiču socijalno i ekonomsko uključivanje
• Uvođenje programa i sadržaja temeljenih na načelima kombiniranih socijalnih politika i socijalnih ulaganja s ciljem njihove pune društvene i ekonomske uključenosti i poticanja samostalnosti (npr. (re)habilitacijski programi, stambene zajednice, socijalne i multifunkcionalne farme, itd.)

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Socijalne usluge	Broj projekata	Broj realiziranih projekata vezanih za socijalne usluge na područje Grada Kaštela	Projektna dokumentacija
Korisnici socijalnih usluga	Broj korisnika	Broj korisnika socijalnih usluga koji su proizašli iz projekata ulaganja na području Grada Kaštela	Projektna dokumentacija

Prioritet 2.3. Poboljšanje životnog okruženja

Cilj

Smisao ovog prioriteta jest unaprijediti životno okruženje prostora u čiju zaštitu okoliša se nedovoljno ulagalo dok se s druge strane prostor intenzivno industrijalizirao te neplanski urbanizirao. Iako je taj proces omogućio brzi gospodarski i demografski rast, posljedice po okoliš, a slijedom toga i na ljude osjećaju se i danas.

Opravdanje

Brojna istraživanja ukazuju na činjenicu da kvaliteta životnog okruženja ima dalekosežni utjecaj na ljudsko zdravlje, odnosno kvalitetu života. Analitička faza pokazala je da je unapređenje životnog okruženja usko povezano i s potrebom i mogućnostima razvoja turizma jer posjetitelji teško mogu prihvatiti zapušten ili onečišćen prostor kao mjesto svog odmora i opuštanja. Stoga, unapređenje kvalitete okoliša jedan je od ključnih prioriteta ovog strateškog cilja.

Opis

Poboljšanje životnog okruženja moguće je ostvariti mjerama zaštite okoliša, prije svega okolišnih vrijednosti kako onih prirodnih i krajobraznih, tako i onih kulturnih, povijesnih i prostornih urbanističko-arhitektonskih vrijednosti. valorizacijom i korištenjem baštinske osnove u svrhu poticanja razvoja grada, unaprijeđenim kvalitete okoliša a također i aktivnostima vezanim za jačanje zajedničkog identiteta Grada.

Grad Kaštela prostire se na teritoriju u kojem gotovo nema područja na kojem nema potencijalnih arheoloških nalazišta, što donekle predstavlja i razvojni izazov jer valorizacija arheoloških nalazišta često usporava ili zaustavlja razvojne projekte pa mnogi izbjegavaju prijaviti arheološke nalaze na svojim zemljištima što dovodi i do mogućih stvarnih gubitaka

arheološke i povijesne građe. Grad Kaštela, pored nebrojenih neevidentiranih i nezaštićenih nalaza, na svom području ima 54 zaštićena kulturna dobra, što svakako predstavlja važan resurs na koji treba računati, ali u čiju zaštitu, obnovu i valorizaciju treba ulagati. Naime, sustavnom zaštitom, valorizacijom i pravilnim upravljanjem, kulturna baština može postati generator razvoja (posebice u segmentu proširenja turističke ponude), ali i važan faktor izgradnje identiteta, te poboljšanja kvalitete životnog okruženja.

Što se tiče zaštite okoliša koja direktno utječe na poboljšanje životnog okruženja u Gradu, ključni projekti spomenuti su i kroz prioritet 2.1.1. gdje se kroz Eko-kaštelanski zaljev radi na uklanjanju problema otpadnih voda i 2.1.2. održivog gospodarenja otpadom. Međutim, ovaj prioritet se bavi prevencijom, ali i izravnim saniranjem ekoloških problema. Tako su aktivnosti ovog prioriteta usmjerene sanaciji divljih odlagališta, educiranju stanovništva, zaštiti šuma od požara te zaštiti prostora od nepovoljnih utjecaja klimatskih promjena. .

Mjera 2.3.1. Očuvanje, valorizacija i održivo korištenje prirodne i povijesne baštine

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
<ul style="list-style-type: none"> • Uspostava tematskih parkova i staza kao npr. Arheološki park “Kaštela“
<ul style="list-style-type: none"> • Sustavno valorizirati tradicijsku nematerijalnu baštinu u sklopu razvoja i promocije očuvanja kulturnog nasljeđa
<ul style="list-style-type: none"> • Ostali projekti održivog korištenja prirodne i povijesne baštine (npr. Kaštelanska baština - Priča od 365 dana, Perpetuum baštine)
<ul style="list-style-type: none"> • Daljnji razvoj i promicanje postojećih i novih oblika kulturnih ustanova, udruga i programa, te posebice njihove suradnje u promociji, očuvanju i valorizaciji kulturne baštine

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Valorizacija materijalne i nematerijalne baštinske osnove	Broj projekata	Broj realiziranih projekata vezanih za valorizaciju i zaštitu baštinske resursne osnove	Projektna dokumentacija
Zaštićeni i istraženi arheološki lokaliteti	Broj projekata	Broj obnovljenih objekata vezanih za valorizaciju i zaštitu baštinske resursne osnove	Projektna dokumentacija

Mjera 2.3.2. Podrška projektima zaštite i unaprjeđenje kvalitete okoliša

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
<ul style="list-style-type: none"> • Uspostava modela i prakse zelene javne nabave
<ul style="list-style-type: none"> • Sanacija ilegalnih odlagališta otpada
<ul style="list-style-type: none"> • Edukacija građana o održivom gospodarenju otpadom i promoviranje recikliranja i odvajanja otpada
<ul style="list-style-type: none"> • Unaprjeđenje infrastrukture, opreme i kapaciteta za zaštitu od požara
<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj sustava zaštite od nepovoljnih klimatskih utjecaja kao i sustava prevencije i djelovanja u slučaju prirodnih i ljudskim djelovanjem uzrokovanih katastrofa (podizanje razine mora, potresi, odroni, itd.)

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Kvaliteta okoliša	Broj projekata	Broj realiziranih indikativnih projekata iz segmenta unaprjeđenja kvalitete okoliša	Projektna dokumentacija

Mjera 2.3.3. Jačanje poveznica među naseljima i izgradnja identiteta jedinstvenog mediteranskog Grada

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
<ul style="list-style-type: none">
• Brendiranje Grada Kaštela
• Razvijanje prepoznatljivog kulturnog identiteta Grada (kroz osnivanje Zajednice udruga u kulturi i organizaciju zajedničkih projekata i programa na razini Grada)
• Razvijanje prepoznatljivog sportskog identiteta Grada (kroz poticanje razvoja Zajednice sportskih udruga i organizaciju zajedničkih projekata i programa na razini Grada)
• Jačanje regionalne i međunarodne povezanosti

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Zajednički identitet Grada	Broj projekata	Broj realiziranih projekata u svrhu jačanja zajedničkog identiteta Grada Kaštela	Projektna dokumentacija

Mjera 2.3.4. Unaprjeđenje kvalitete kulturnih, sportskih i rekreativnih gradskih sadržaja

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
<ul style="list-style-type: none">
• Priprema i provedba projekata izgradnje sportske infrastrukture
• Projekti unaprjeđenja ponude i kvalitete sportskih aktivnosti
• Projekti uspostave, razvoja i promicanja kulturnih sadržaja, programa i događanja za građane i posjetitelje

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Sportski i rekreativni sadržaji	Broj projekata	Broj realiziranih indikativnih projekata vezano za izgradnju sportske infrastrukture	Projektna dokumentacija

Prioritet 3.1. Jačanje upravljačkih kapaciteta javnih institucija

Cilj

Provedba prioriteta doprinijet će unaprjeđenju lokalnog razvoja budući da je jedna od ključnih pretpostavki za razvoj grada puna funkcionalnost svih javnih institucija kako bi one u najvećoj mogućoj mjeri bile u stanju odgovoriti svim zahtjevima lokalne zajednice ali i šireg okruženja.

Opravdanje

Jedan od osnovnih preduvjeta učinkovitosti javnog sustava jeste organizacija javne uprave na najučinkovitiji mogući način. Neophodno je težiti kompetentnosti i stručnosti svih zaposlenika javnog lokalnog sektora, te im omogućiti kontinuirano usavršavanje i obučavanje. Osim toga, u svim službama je neophodno osigurati nesmetani protok informacija između različitih odjela te unaprijediti sustave korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Također je potrebno konstantno raditi na poboljšanju i unaprjeđenju komunikacije svih javnih službi s javnošću, kako bi lokalna zajednica bila u potpunosti upoznata s procesima koji se odvijaju u gradu. Važan aspekt i preduvjet lokalnog razvoja jesu i uređeni imovinsko-pravni odnosi cjelokupne gradske imovine te usklađenost prostorno-planske dokumentacije s realnim stanjem na terenu. Budući da u ovom segmentu postoje brojna ograničenja koja usporavaju razvoj, potrebno je neprestano raditi na njihovoj identifikaciji, kako bi se postupci koji su bitni za realizaciju javnih i privatnih investicija u najvećoj mogućoj mjeri ubrzali i pojednostavili.

Opis

Prioritet će se ostvariti kroz provedbu dviju mjera. Prva podrazumijeva aktivnosti vezane uz jačanje kapaciteta gradskih službi i unaprjeđenje sustava za upravljanje gradskom imovinom i razvojnom politikom grada jer će samo dobra organizacija i osposobljeni ljudi ostvariti pozitivne učinke u svim segmentima poslovanja i javnog djelovanja, posebice kod privlačenja sredstava iz EU i drugih fondova. Druga aktivnost se odnosi na unaprjeđenje rada javnih službi kroz modernizaciju ulaganjem u informacijsko-komunikacijsku tehnologiju, odnosno uvođenje informatičkih rješenja koji će ubrzati postojeće procese, smanjiti troškove rada i omogućiti bolju informiranosti kvalitetu javne usluge stanovnicima grada.

Mjera 3.1.1. Jačanje kapaciteta javnog sektora u upravljanju razvojnim procesima i resursima te pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih iz EU i drugih razvojnih fondova

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
• Umrežavanje i povezivanje svih javnih službi – Smart City
• Elektronsko vođenje evidencije gradskih prostora i izrade plana upravljanja gradskom imovinom
• Edukacijski i savjetodavni programi za izgradnju kapaciteta za pripremu i provedbu razvojnih projekata
• Uspostava lokalnih međusektorskih javno-privatnih razvojnih partnerstava i timova za pripremu i razvoj projekata
• Uspostava i ažuriranje zalihe lokalnih razvojnih projekata
• Uključenje u razvojne mreže, klastere i dugoročne (među)sektorske projektno-programске konzorcije
• Priprema i provedba razvojnih projekata u sklopu Interreg programa i drugih programa prekogranične, međuregionalne i međunarodne suradnje
• Provedba međusektorskih projekata

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Informatička oprema	Vrijednost	Vrijednost novo nabavljene informatičke opreme u	Grad Kaštela

	u HRK	javnim službama	
Edukacije za zaposlenike	Broj	Broj održanih edukacija za zaposlenike javnih službi	Grad Kaštela
Educirani zaposlenici	Broj	Broj zaposlenika javnih službi koji su završili edukaciju	Grad Kaštela
Popis i plan upravljanja gradskom imovinom	Broj	Popis i plan upravljanja gradskom imovinom finaliziran	Grad Kaštela
Edukacije za zaposlenike	Broj edukacija	Broj održanih edukacija za zaposlenike javnih službi	Grad Kaštela
Educirani zaposlenici	Broj polaznika	Broj zaposlenika javnih službi koji su završili edukaciju	Grad Kaštela
Baza razvojnih timova	Broj članova	Broj timova za pripremu i provedbu razvojnih projekata	Grad Kaštela
Baza razvojnih projekata	Broj projekata	Broj razvojnih projekata unesenih u bazu razvojnih projekata	Grad Kaštela
Projekti suradnje	Broj projekata	Broj provedenih projekata suradnje na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini	Projektne dokumentacije
Multisektorski projekti	Broj projekata	Broj provedenih multisektorskih projekata	Projektne dokumentacije

Mjera 3.1.2. Podrška uvođenju IKT rješenja u javnu upravu i institucije u svrhu modernizacije i povećanja efikasnosti javne uprave

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
<ul style="list-style-type: none"> Modernizacija programa upravljanje dokumentacijom i integracija sustava u poslovne procese koji nisu informatizirani (DMS)
<ul style="list-style-type: none"> Uvođenje sustava za komunikaciju s građanima i praćenje zahtjeva i molbi upućenih gradskoj upravi i gradskim službama
<ul style="list-style-type: none"> Opremanje i osuvremenjivanje informatičke opreme u javnim službama
<ul style="list-style-type: none"> Uvođenje sustava elektronskog glasanja i nadogradnja sustava elektronskog potpisa dokumenata

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Modernizirana javna uprava	Broj poboljšanih poslovnih procesa	Broj poslovnih procesa kojima je povećana produktivnost uslijed uvođenja IKT rješenja	Projektne evidencije i interna evidencija - Grad Kaštela
Broj uvedenih IKT rješenja	Broj uvedenih softverskih rješenja	Broj softverskih rješenja koji su podređeni nadogradnji ili implementaciji (DMS, CRM, CMMS i sl.)	Narudžbenice i ugovori o isporuci opreme
Ulagaje u informatičku infrastrukturu	HRK	Ukupno ulaganje u informatičku infrastrukturu koje uključuje i ulaganje u računalnu opremu, mrežnu infrastrukturu i audio-vizualne uređaje	Narudžbenice i ugovori o isporuci opreme

Prioritet 3.2. Uspostava i jačanje civilnog društva

Cilj

Cilj ovog prioriteta je ostvarenje čvrste i učinkovite suradnje između javnog, civilnog i privatnog sektora, kako u lokalnom okruženju tako i u širim razmjerima, čime će se ostvariti brojni pozitivni efekti i sinergijski učinci razvoja.

Opravdanje

Grad Kaštela ima dugogodišnju tradiciju suradnje s civilnim društvom. Međutim, ona je u najvećoj mjeri usmjerena na lokalnu suradnju, a vrlo rijetko na regionalnu i internacionalnu. U svrhu povećanja socijalnog-dijaloga i razvoja lokalnog civilnog društva nužno je povećati razinu suradnje te omogućiti i olakšati provedbu regionalnih i internacionalnih projekata koji bi osnažili lokalne dionike i omogućili im daljnji rast i razvoja.

Prema analizi, najveći dio udruga civilnog društva se oslanja na financiranje iz gradskog proračuna što ih čini vrlo osjetljivim na preraspodjelu proračunskih sredstava, te iste nisu dovoljno kapacitirane ni ljudski ni financijski za provedbu projekata koji bi imali značajniji utjecaj na društvo i kvalitetu života u gradu.

Da bi se omogućila socijalna uključenost i jačanje civilnog sektora potrebno je raditi na okrupnjivanju udruga i podrške osnivanja partnerstava i provedbe kolaborativnih projekata, kako bi se i unutar civilnog sektora potaknuo razvoj i razmjena iskustava, što će ojačati poziciju civilnog sektora, te u konačnici imati pozitivne efekte u cjelokupnom društvenom razvoju.

Štoviše, međusektorskom suradnjom i primjenom kombiniranih socijalnih politika u kojima dio javnih poslova preuzima privatni, a posebice civilni i društveno-poduzetnički sektor mogu se postići značajni pozitivni učinci kako za stanovnike i posjetitelje, tako i za Grad Kaštela, sve njegove resore i sve razvojne aspekte. Zbog toga su uspostava modela dugoročne suradnje posebice kroz društvenu aktivaciju i osnaživanje svih društvenih skupina, volonterizam i društveno poduzetništvo i neki od ključnih lokalnih, nacionalnih i EU strateških prioriteta.

Nadalje, internacionalna suradnja je posebno interesantna u današnje vrijeme, budući da Europska Unija u velikoj mjeri potiče prekograničnu suradnju i razmjenu iskustava, tako da suradnja s inozemnim lokalnim zajednicama može predstavljati značajan čimbenik razvoju lokalnog civilnog sektora, a pogotovo uz podršku grada kod pripreme i provedbe ovakvih projekata. Osim toga, za razvoj lokalne zajednice važno je uspostavljati partnerstva između ključnih dionika na lokalnoj razini koji svojim zajedničkim djelovanjem kroz sinergijske efekte mogu znatno pridonijeti unaprjeđenju i razvoju cijelog područja. U tom smislu, treba razmišljati o različitim modelima udruživanja i poticanja udruživanja lokalnih tematski srodnih udruga sličnog područja djelovanja npr. Maslinari, voćari, vinari i sl..

Opis

Za ovaj prioritet su predviđene svije mjere. Jedna od njih je podrška radu udruga kroz osiguravanje osnovnih sredstava za rad te podršku pripremi i provedbi programa i projekata rada civilnog društva, dok druga mjera podrazumijeva umrežavanje i suradnju ključnih dionika civilnog sektora uključivo i internacionalnu suradnju.

Mjera 3.2.1. Jačanje kapaciteta i održivosti organizacija civilnog društva u pripremi i provedbi projekata financiranih iz EU i drugih razvojnih fondova

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
• Poticanje i razvoj humanitarnih programa i udruga, te volonterskog rada
• Dodjela potpora organizacijama civilnog društva utemeljenih na modelima socijalnih ulaganja te mjerenja društvenih utjecaja
• Razvoj modela i prakse socijalnog ugovaranja u obavljanju društveno korisnih funkcija od strane organizacija civilnog društva i društvenih poduzeća
• Izgradnja kapaciteta organizacija civilnog društva za filantropsko, projektno i društveno poduzetničko financiranje
• Dodjela prostora za rad i djelovanje organizacijama civilnog društva
• Sufinanciranje i podrška pripremi i provedba razvojnih projekata financiranih iz fondova EU i drugih programa prekogranične, međuregionalne i međunarodne suradnje
• Podrška pripremi i provedbi međusektorskih i triple-helix projekata

- Podrška i provođenje edukacijskih programa razvoja kapaciteta za pripremu i provedbu projektnih i programskih prijedloga, projektno i administrativno upravljanje, kao za diversifikaciju dotacijskog i institucionalnog sufinanciranja
- Podrška pripravnicičkim i sličnim programima jačanja kompetencija osoblja civilnog društva

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Potpore organizacijama civilnog društva	Broj	Broj dodijeljenih potpora organizacijama civilnog društva	Grad Kaštela
Programi izgradnje kapaciteta	Broj	Broj educiranih djelatnika udruga	Grad Kaštela
Gradski prostori dodijeljeni organizacijama civilnog društva	Broj	Broj dodijeljenih gradskih prostora organizacijama civilnog društva	Grad Kaštela
Projekti suradnje	Broj projekata	Broj provedenih projekata suradnje na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini	Projektna dokumentacija
Multisektorski i triple-helix projekti	Broj projekata	Broj provedenih multisektorskih i triplehelix projekata	Projektna dokumentacija

Mjera 3.2.2. Podrška projektima i aktivnostima internacionalizacije, umrežavanja i klasterizacije rada civilnog društva u suradnji s javnim sektorom

Popis indikativnih aktivnosti/projekata
• Podrška programima i projektima umrežavanja i povezivanja udruga civilnog društva na području grada
• Podrška provedbi kolaborativnih projekata i projekata tematskog umrežavanja sa drugim nacionalnim i internacionalnim tematski srodnim udrugama
• Poticanje razvoja i održanja dugoročnih razvojnih partnerstava kroz tematske radne skupine i programske konzorcije
• Podrška projektima prekogranične suradnje i aktivnostima umrežavanja i sudjelovanja na međunarodnim konferencijama i događanjima
• Inicijativa za projekte suradnje, razmjene i bratimljenja Grada Kaštela s Gradom Verona u Italiji zbog Romea i Julije/ Miljenka i Dobrile; Inicijativa za bratimljenje Grada Kaštela s Gradom Sušice u Češkoj, rodnim mjestom dr. Šoulavyja

Pokazatelji ishoda

Definicija	Jedinica	Opis	Izvori provjere
Ostvarena partnerstava	Broj	Broj ostvarenih partnerstava	Projektna dokumentacija
Realizirani projekti koji uključuju partnerstva lokalnih dionika	Broj projekata	Broj realiziranih projekata koji uključuju partnerstva lokalnih dionika	Projektna dokumentacija

4.3. Horizontalna načela

Osim samih strateških ciljeva, prioriteta i mjera, prilikom izrade Strategije u obzir su uzeta i uključena horizontalna načela, koja su specifična i relevantna za sve definirane logičke razine strateškog okvira ove Strategije, a to su: **nediskriminacija i održivi razvoj**.

Načelo nediskriminacije se odnosi na izbjegavanje bilo kojeg oblika socijalne isključenosti i nejednakog postupanja. U ovoj Strategiji, nediskriminacija je posebice obuhvaćena strateškim ciljem 2 (Unaprjeđena kvaliteta života i razvijena građanska kultura), odnosno prioritetom 2.2. (Jačanje i učinkovito korištenje ljudskih resursa) unutar kojeg je kao jedna od mjera predloženo jačanje socijalnih usluga te poticanje socijalne uključenosti i jednakosti svih stanovnika. To znači da se prilikom osmišljavanja prioriteta i mjera vodilo računa o najranjivijim skupinama društva, njihovom uključivanju u društvene procese i osiguravanju jednakih mogućnosti za sve pojedince koji su u opasnosti od društvene isključenosti.

Održivi razvoj podrazumijeva zaštitu okoliša, učinkovitu uporabu resursa, ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama, bioraznolikost, otpornost na krizne situacije i sprječavanje rizika te istovremeno izbjegavanje ugrožavanja okoliša i nepovratnog gubitka neobnovljivih prirodnih potencijala. Ovo načelo se u strategiji provlači kroz nekoliko ciljeva i prioriteta. Prije svega, kod definiranja strateškog cilja 1 (Postignuta konkurentnost i održivost gospodarstva), naglasak je stavljen upravo na održivost gospodarstva te je kroz pojedine mjere predviđena nužnost ekološke prihvatljivosti ulaganja u industrijskim i poslovnom sektoru. Također je u strateškom cilju 2 (Unaprjeđena kvaliteta života i razvijena građanska kultura), kao jedna od razvojnih mjera navedeno unaprjeđenje energetske učinkovitosti i promoviranje korištenja obnovljivih izvora energije.

5. USKLAĐENOST STRATEGIJE S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Strategija razvoja Grada Kaštela 2016-2020 usklađena je s ciljevima strateških dokumenata EU, nacionalne i regionalne razine. U nastavku slijedi prikaz usklađenosti Strategije razvoja Grada Kaštela 2016-2020 sa Strategijom Europa 2020, Strategijom regionalnog razvoja RH, Razvojnom strategijom Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013. te Strategijom razvoja Urbane aglomeracije Split. Također, iznesen je horizontalni prikaz usklađenosti sa sektorskim razvojnim dokumentima.

Europa 2020

Strategija razvoja Europske unije do 2020. godine u prvi plan stavlja razvojni koncept temeljen na pametnom, održivom i inkluzivnom razvoju. Pametan rast podrazumijeva razvoj ekonomije temeljene na znanju i inovacijama, održiv rast podrazumijeva razvoj efikasnije i konkurentne privrede, a inkluzivan rast predviđa jačanje ekonomije visoke zaposlenosti, socijalne i teritorijalne kohezije. Ova tri razvojna prioriteta promoviraju i potiču zapošljavanje, rast produktivnosti i socijalno povezivanje. Ovako zamišljen razvojni model fokusira se na ostvarenje ciljeva koji se odnose na zapošljavanje, inovacije, obrazovanje, socijalnu uključenost i energetske efikasnost.

Tablica 50: Usklađenost Strategije razvoja Grada Kaštela 2016. – 2020. sa Strategijom Europa 2020.

Europa 2020 Tematski ciljevi	Strategija razvoja Grada Kaštela 2016-2020 Prioriteti i mjere
1. Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija	1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora 1.1.1. Podrška razvoju malog i srednjeg poduzetništva s naglaskom na konkurentnu proizvodnju i razvoj inovativnih proizvoda i usluga
2. Poboljšani pristup, korištenje te kvaliteta informacijskih i komunikacijskih tehnologija	3.1. Jačanje upravljačkih kapaciteta javnih institucija 3.1.2 Podrška uvođenju IKT rješenja u javnu upravu i institucije u svrhu modernizacije i povećanja efikasnosti javne uprave
3. Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća,	1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora 1.1.1. Podrška razvoju malog i srednjeg poduzetništva s naglaskom na konkurentnu proizvodnju i razvoj inovativnih proizvoda i usluga 1.1.4. Poticanje primarne proizvodnje, samozapošljavanja, mikropoduzetništva i razvoj osobnih vještina i kompetencija 1.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture i okruženja 1.2.1. Podrška razvoju poduzetničkih potpornih

	<p>institucija i njihovih aktivnosti na području grada</p> <p>1.2.2. Uspostava i rad odbora za suradnju s gospodarstvom u svrhu administrativnog praćenja investicija i provedbe programa poticanja poduzetničkih inicijativa</p>
4. Podrška prijelazu prema ekonomiji temeljenoj na niskoj razini emisije CO ₂ u svim sektorima	<p>1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora</p> <p>1.1.3. Poticanje tranzicije industrijskog sektora na zelenu proizvodnju i razvoj društveno korisnih sadržaja</p> <p>2.1. Razvoj i unaprijeđenje društvene i komunalne infrastrukture</p> <p>2.1.3. Izgradnja, uređenje i održavanje javnih gradskih površina i obalnog pojasa te unaprijeđenje energetske učinkovitosti javne rasvjete i gradskih prostora</p>
5. Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencija i upravljanje rizicima	<p>1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora</p> <p>1.1.3. Poticanje tranzicije industrijskog sektora na zelenu proizvodnju i razvoj društveno korisnih sadržaja</p>
6. Zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa	<p>1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora</p> <p>1.1.3. Poticanje tranzicije industrijskog sektora na zelenu proizvodnju i razvoj društveno korisnih sadržaja</p> <p>2.1. Razvoj i unaprijeđenje društvene i komunalne infrastrukture</p> <p>2.1.3. Izgradnja, uređenje i održavanje javnih gradskih površina i obalnog pojasa te unaprijeđenje energetske učinkovitosti javne rasvjete i gradskih prostora</p> <p>2.3. Poboljšanje životnog okruženja</p> <p>2.3.2. Podrška projektima zaštite i unapređenje kvalitete okoliša</p> <p>3.1. Jačanje upravljačkih kapaciteta javnih institucija</p> <p>3.1.2 Podrška uvođenju IKT rješenja u javnu upravu i institucije u svrhu modernizacije i povećanja efikasnosti javne uprave</p>
7. Promicanje održivog prometa, te uklanjanje uskih grla (barijera) u ključnoj infrastrukturi	<p>2.1. Razvoj i unaprijeđenje društvene i komunalne infrastrukture</p> <p>2.1.3. Izgradnja nove i poboljšanje postojeće prometne infrastrukture</p>
8. Promicanje zapošljavanja i podrška mobilosti radne snage	<p>1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora</p> <p>1.1.4. Poticanje primarne proizvodnje, samozapošljavanja, mikropoduzetništva i razvoj osobnih vještina i kompetencija</p> <p>2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa</p> <p>2.2.1. Poticanje razvoja osobnih vještina i poticanje svih oblika obrazovanja, uključivo i cjeloživotno obrazovanje</p>
9. Promicanje socijalnog uključivanja te borba protiv siromaštva	<p>2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa</p> <p>2.2.2. Podrška razvoju socijalnih usluga i aktivnostima usmjerenima povećanju socijalne uključenosti te jednakosti i nediskriminacije</p>
10. Ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	<p>1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora</p> <p>1.1.4. Poticanje primarne proizvodnje, samozapošljavanja, mikropoduzetništva i razvoj osobnih vještina i kompetencija</p>

	<p>2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa</p> <p>2.2.1. Poticanje razvoja osobnih vještina i poticanje svih oblika obrazovanja, uključivo i cjeloživotno obrazovanje</p>
11. Jačanje institucionalnih kapaciteta te učinkovita javna uprava	<p>1.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture i okruženja</p> <p>1.2.2. Uspostava i rad odbora za suradnju s gospodarstvom u svrhu administrativnog praćenja investicija i provedbe programa poticanja poduzetničkih inicijativa</p> <p>3.1. Jačanje upravljačkih kapaciteta javnih institucija</p> <p>3.1.1. Jačanje kapaciteta javnog sektora u upravljanju razvojnim procesima i resursima te pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih iz EU i drugih razvojnih fondova</p> <p>3.1.2. Podrška uvođenju IKT rješenja u javnu upravu i institucije u svrhu modernizacije i povećanja efikasnosti javne uprave</p>

Operativni programi za programsko razdoblje 2014-2020

Republika Hrvatska je u programskom razdoblju 2014-2020 usvojila operativne programa uz pomoć kojih koristi sredstva Europske Unije u svrhu postizanja tematskih ciljeva Strategije Europa 2020. Za ovu strategiju najrelevantniji su Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020., Operativni program učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. i Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2020, pa je u nastavku navedena usklađenost strategije s prioritetskim osima i ciljevima navedenih operativnih programa.

Tablica 51: Usklađenost Strategije razvoja Grada Kaštela 2016. – 2020. s operativnim programima

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020	Strategija razvoja Grada Kaštela 2016-2020
Prioriteti	Prioriteti i mjere
P2: Jačanje isplativosti poljoprivrednoga gospodarstva i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede u svim regijama te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama	<p>1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora</p> <p>1.1.4. Poticanje primarne proizvodnje, samozapošljavanja, mikropoduzetništva i razvoj osobnih vještina i kompetencija</p>
P3: Promicanje organizacije lanca opskrbe hranom, uključujući preradu i plasiranje poljoprivrednih proizvoda na tržište, dobrobit životinja te upravljanje rizikom u poljoprivredi	
P4: Obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava povezanih s poljoprivredom i šumarstvom	
P5: Promicanje učinkovitosti resursa te poticanje pomaka prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika otpornom na klimatske promjene u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru	
P6: Promicanje društvene uključenosti, suzbijanja siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima	
Operativni program učinkoviti ljudski potencijali 2014-2020	Strategija razvoja Grada Kaštela 2016-2020
Prioritetne osi	Prioriteti i mjere
1. Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage	<p>2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa</p> <p>2.2.1. Poticanje razvoja osobnih vještina i poticanje svih oblika obrazovanja, uključivo i cjeloživotno obrazovanje</p>
2. Socijalna uključenost	<p>2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa</p> <p>2.2.2. Podrška razvoju socijalnih usluga i aktivnostima usmjerenima povećanju socijalne uključenosti te jednakosti i nediskriminacije</p>

3. Obrazovanje i cjeloživotno učenje	2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa 2.2.1. Poticanje razvoja osobnih vještina i poticanje svih oblika obrazovanja, uključivo i cjeloživotno obrazovanje
4. Dobro upravljanje	3.1. Jačanje upravljačkih kapaciteta javnih institucija 3.1.1. Jačanje kapaciteta javnog sektora u upravljanju razvojnim procesima i resursima te pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih iz EU i drugih razvojnih fondova
Operativni program konkurentnost i kohezija 2014-2020.	Strategija razvoja Grada Kaštela 2016-2020
Prioritetne osi	Prioriteti i mjere
1. Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	-
2. Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija	-
3. Poslovna konkurentnost	1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora 1.1.1. Podrška razvoju malog i srednjeg poduzetništva s naglaskom na konkurentnu proizvodnju i razvoj inovativnih proizvoda i usluga 1.1.2. Razvoj prepoznatljivih i inovativnih turističkih sadržaja usmjerenih razvoju cjelogodišnje turističke ponude 1.1.3. Poticanje tranzicije industrijskog sektora na zelenu proizvodnju i razvoj društveno korisnih sadržaja 1.1.4. Poticanje primarne proizvodnje, samozapošljavanja, mikropoduzetništva i razvoj osobnih vještina i kompetencija 1.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture i okruženja 1.2.1. Podrška razvoju poduzetničkih potpornih institucija i njihovih aktivnosti na području grada
4. Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	2.1. Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture 2.1.5. Unaprjeđenje energetske učinkovitosti i promoviranje korištenja obnovljivih izvora energije
5. Klimatske promjene i upravljanje rizicima	-
6. Zaštita okoliša i održivost resursa	2.3. Pобољшanje životnog okruženja 2.3.2. Podrška projektima zaštite i unaprjeđenje kvalitete okoliša
7. Povezanost i mobilnost	2.1. Razvoj i unaprijeđenje društvene i komunalne infrastrukture 2.1.2. Izgradnja nove i poboljšanje postojeće prometne infrastrukture
8. Socijalno uključivanje i zdravlje	2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa 2.2.2. Podrška razvoju socijalnih usluga i aktivnostima usmjerenima povećanju socijalne uključenosti te jednakosti i nediskriminacije
9. Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa 2.2.1. Poticanje razvoja osobnih vještina i poticanje svih oblika obrazovanja, uključivo i cjeloživotno obrazovanje

Strategija regionalnog razvoja 2011.-2013.

Strategija je važna za podizanje blagostanja svih hrvatskih regija te smanjenja zaostajanja za prosjekom EU. Njome su utvrđeni razvojni ciljevi usmjereni prema društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, smanjenju regionalnih razvojnih nejednakosti te jačanju razvojnog potencijala onih dijelova zemlje koji zaostaju u razvoju (tzv. Potpomognuta

područja) kako bi postali što konkurentniji. Radi postizanja ravnomjernijeg razvoja zemlje i smanjenja društveno-gospodarskih razlika osiguran je koordinirani pristup održivom društveno-gospodarskom razvoju svih njezinih dijelova te upravljanje razvojem odozgo i upravljanje razvojem odozdo (engl. *top-down/bottom-up*) povezivanjem različitih ministarstava i drugih središnjih državnih institucija s ostalim sudionicima u društveno-gospodarskom razvoju (s nacionalne, regionalne i lokalne razine). Cilj je politike regionalnog razvoja pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, sukladno načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.

Tablica 52: Usklađenost Strategije razvoja Grada Kaštela 2016. – 2020. sa Strategijom regionalnog razvoja 2011.-2013.

Strategija regionalnog razvoja 2011.-2013. (produljeno djelovanje do izrade nove Strategije regionalnog razvoja)	Strategija razvoja Grada Kaštela 2016-2020
<p>STRATEŠKI CILJ 1. Razvoj županija i statističkih regija Ovaj strateški cilj temelji se na potrebi boljeg povezivanja razvojnih prioriteta središnje razine s potrebama statističkih regija te jedinica lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj, kako bi se dostupna sredstva trošila tako da pridonose ostvarivanju nacionalnih, regionalnih i lokalnih razvojnih ciljeva na koherentan i integrirani način. Cilj stavlja lokalne i regionalne sudionike razvojnog procesa u središte razvoja njihovih područja, i to njihovim uključivanjem u rad županijskog partnerskog vijeća i partnerskog vijeća statističke regije, koje će surađivati s predstavnicima središnje vlasti pri identificiranju prioriteta potreba njihove županije ili statističke regije i predlaganju zajedničkih strateških rješenja.</p>	<p>Svi strateški ciljevi, prioriteti i mjere definirani Strategijom razvoja Grada Kaštela 2016-2020 doprinose razvoju županije te pripadajuće statističke regije.</p>

Razvojna strategija Splitsko – dalmatinske županije 2011. – 2013.

Županijska razvojna strategija (ŽRS) ključni je plansko-strateški dokument županijske razine definiran unutar Strategije regionalnog razvoja RH s ciljem dugoročnog društveno-gospodarskog razvoja. Izuzev nacionalnih strateških dokumenata čije su smjernice razvoja u različitim sektorima usvojene u strategijama županijske razine, ovaj strateški dokument može se smatrati glavnim nadređenim strateškim dokumentom čije je smjernice potrebno usvojiti, uvažiti i primijeniti u izradi Strategije Grada Kaštela.

Tablica 53: Usklađenost Strategije razvoja Grada Kaštela 2016. – 2020. s Razvojnom strategijom Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013.

Razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011-2013 (produljeno djelovanje do izrade nove Županijske razvojne strategije)		Strategija razvoja Grada Kaštela 2016-2020
Strateški cilj	Prioritet	Prioriteti i mjere
1. Konkurentno gospodarstvo	1.1. Stvaranje konkurentnog gospodarstva temeljenog na znanju	1.1. Poticanje i razvoj prioriteta gospodarskih sektora

		<p>1.1.1. Podrška razvoju malog i srednjeg poduzetništva s naglaskom na konkurentnu proizvodnju i razvoj inovativnih proizvoda i usluga</p> <p>1.1.2. Razvoj prepoznatljivih i inovativnih turističkih sadržaja usmjerenih razvoju cjelogodišnje turističke ponude</p> <p>1.1.3. Poticanje tranzicije industrijskog sektora na zelenu proizvodnju i razvoj društveno korisnih sadržaja</p> <p>1.1.4. Poticanje primarne proizvodnje, samozapošljavanja, mikropoduzetništva i razvoj osobnih vještina i kompetencija</p>
	1.2. Jačanje poduzetničke infrastrukture i privlačenje ulaganja	<p>1.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture i okruženja</p> <p>1.2.1. Podrška razvoju poduzetničkih potpornih institucija i njihovih aktivnosti na području grada</p> <p>1.2.2. Uspostava i rad odbora za suradnju s gospodarstvom u svrhu administrativnog praćenja investicija i provedbe programa poticanja poduzetničkih inicijativa</p>
	1.3. Razvoj turizma	<p>1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora</p> <p>1.1.2. Razvoj prepoznatljivih i inovativnih turističkih sadržaja usmjerenih razvoju cjelogodišnje turističke ponude</p>
	1.4. Razvoj poljoprivrede, lovstva, ribarstva i marikulture	<p>1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora</p> <p>1.1.4. Poticanje primarne proizvodnje, samozapošljavanja, mikropoduzetništva i razvoj osobnih vještina i kompetencija</p>
	1.5. Razvoj ruralnog područja	<p>1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora</p> <p>1.1.4. Poticanje primarne proizvodnje, samozapošljavanja, mikropoduzetništva i razvoj osobnih vještina i kompetencija</p>
2. Razvoj infrastrukture zaštita prirode i okoliša	2.1. Podizanje kvalitete prometne infrastrukture	<p>2.1. Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture</p> <p>2.1.2. Izgradnja nove i poboljšanje postojeće prometne infrastrukture</p>
	2.2. Podizanje kvalitete komunalne infrastrukture	<p>2.1. Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture</p> <p>2.1.1. Izgradnja i unaprjeđenje komunalne i vodne infrastrukture te unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom</p>
	2.3. Poboljšanje energetskog sustava, korištenje obnovljivih izvora energije i promicanje energetske učinkovitosti	<p>2.1. Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture</p> <p>2.1.3. Izgradnja, uređenje i održavanje javnih gradskih površina i obalnog pojasa te unaprjeđenje energetske učinkovitosti javne rasvjete i gradskih prostora</p> <p>2.1.4. Izgradnja novih te obnova, opremanje i održavanje postojećih javnih gradskih objekata</p>
	2.4. Zaštita prirode i okoliša	<p>2.3. Poboljšanje životnog okruženja</p> <p>2.3.2. Podrška projektima zaštite i unaprjeđenje kvalitete okoliša</p>

3. Razvoj ljudskih resursa i povećanje kvalitete života	3.1. Razvoj ljudskih resursa i povećanje zapošljivosti	2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa 2.2.1. Poticanje razvoja osobnih vještina i poticanje svih oblika obrazovanja, uključivo i cjeloživotno obrazovanje
	3.2. Jačanje kvalitete života i socijalne kohezije	2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa 2.2.2. Podrška razvoju socijalnih usluga i aktivnostima usmjerenima povećanju socijalne uključenosti te jednakosti i nediskriminacije
	3.3. Razvoj sustava odgoja i obrazovanja	2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa 2.2.1. Poticanje razvoja osobnih vještina i poticanje svih oblika obrazovanja, uključivo i cjeloživotno obrazovanje
	3.4. Poboljšanje kvalitete zdravstvenog sustava	2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa 2.2.2. Podrška razvoju socijalnih usluga i aktivnostima usmjerenima povećanju socijalne uključenosti te jednakosti i nediskriminacije
	3.5. Razvoj kulturnih sadržaja te očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine	2.3. Poboljšanje životnog okruženja 2.3.1. Očuvanje, valorizacija i održivo korištenje prirodne i povijesne baštine 2.3.4. Unapređenje kvalitete kulturnih, sportskih i rekreativnih gradskih sadržaja
4. Unaprjeđenje upravljanja razvojem	4.1. Poboljšanje kvalitete upravljanja lokalne i regionalne samouprave	3.1. Jačanje upravljačkih kapaciteta javnih institucija 3.1.1. Jačanje kapaciteta javnog sektora u upravljanju razvojnim procesima i resursima te pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih iz EU i drugih razvojnih fondova
	4.2. Razvoj partnerstva među dionicima razvoja	3.2. Uspostava i jačanje civilnog društva 3.2.1. Jačanje kapaciteta i održivosti organizacija civilnog društva u pripremi i provedbi projekata financiranih iz EU i drugih razvojnih fondova
	4.3. Jačanje međunarodne suradnje	3.2. Uspostava i jačanje civilnog društva 3.2.2. Podrška projektima i aktivnostima internacionalizacije, umrežavanja i klasterizacije rada civilnog društva
5. Jačanje prepoznatljivosti županije	5.1. Jačanje regionalnog identiteta	2.3. Poboljšanje životnog okruženja 2.3.3. Jačanje poveznica među naseljima i izgradnja identiteta jedinstvenog mediteranskog Grada
	5.2. Promocija gospodarskih potencijala	3.2. Uspostava i jačanje civilnog društva 3.1.1. Jačanje kapaciteta javnog sektora u upravljanju razvojnim procesima i resursima te pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih iz EU i drugih razvojnih fondova 3.1.2. Podrška uvođenju IKT rješenja u javnu upravu i institucije u svrhu modernizacije i povećanja efikasnosti javne uprave

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split

S obzirom da Grad Kaštela pripada Urbanoj aglomeraciji Split (UAS) za koju je u ovom trenutku u izradi razvojna strategija kojom će se omogućiti financiranje razvojnih projekata s područja jedinica lokalne samouprave u njenom sastavu, u sklopu ITU mehanizma, važno je uskladiti Strategiju razvoja Grada Kaštela 2016 – 2020 s navedenim dokumentom, jer ujedno predstavlja važan izvor financiranja projekata i programa s područja Grada Kaštela.

Tablica 54: Usklađenost Strategije razvoja Grada Kaštela 2016. – 2020. sa Strategijom razvoja Urbane aglomeracije Split

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split (Nacrt Strategije, s obzirom da konačna verzija u ovom trenutku još uvijek nije usvojena)		Strategija razvoja Grada Kaštela 2016-2020
STRATEŠKI CILJ	PRIORITET	
1. Unaprjeđena kvalitete života na području UAS	1.1. Uspostavljena sustavna politika ravnomjernog razmještaja stanovništva	Svi strateški ciljevi, prioriteti i mjere definirani Strategijom razvoja Grada Kaštela 2016-2020 posredno i neposredno doprinose ravnomjernom razmještaju stanovništva unutar administrativnih granica Grada Kaštela.
	1.2. Poboljšana dostupnost i kvaliteta usluga socijalne skrbi	2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa 2.2.2. Podrška razvoju socijalnih usluga i aktivnostima usmjerenima povećanju socijalne uključenosti te jednakosti i nediskriminacije
	1.3. Unaprijeđen sustavni interdisciplinarni pristup zdravstvenoj zaštiti	2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa 2.2.2. Podrška razvoju socijalnih usluga i aktivnostima usmjerenima povećanju socijalne uključenosti te jednakosti i nediskriminacije
	1.4. Unaprijeđenje sustava sporta i tjelesne aktivnosti UAS	2.3. Poboljšanje životnog okruženja 2.3.4. Unapređenje kvalitete kulturnih, sportskih i rekreativnih gradskih sadržaja
	1.5. Poboljšana kvaliteta odgojno-obrazovnih usluga	2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa 2.2.1. Poticanje razvoja osobnih vještina i poticanje svih oblika obrazovanja, uključivo i cjeloživotno obrazovanje
	1.6. Afirmirana kulturna i umjetnička autentičnost i prepoznatljivost UAS-a na potencijalima kulturne baštine i povezivanjem sa suvremenim kulturnim i umjetničkim praksama	2.3. Poboljšanje životnog okruženja 2.3.1. Očuvanje, valorizacija i održivo korištenje prirodne i povijesne baštine 2.3.4. Unapređenje kvalitete kulturnih, sportskih i rekreativnih gradskih sadržaja
2. Konkurentnost gospodarstva podignuta na razinu koja osigurava održivi gospodarski rast i povećanje zaposlenosti na jedinstvenom europskom tržištu	2.1. Snižena razina ranjivosti gospodarstva UAS koordiniranim jačanjem poduzetničkog i inovativnog potencijala	1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora 1.1.1. Podrška razvoju malog i srednjeg poduzetništva s naglaskom na konkurentnu proizvodnju i razvoj inovativnih proizvoda i usluga 1.1.2. Razvoj prepoznatljivih i inovativnih turističkih sadržaja usmjerenih razvoju cjelogodišnje turističke ponude 1.1.3. Poticanje tranzicije industrijskog sektora na zelenu proizvodnju i razvoj društveno korisnih sadržaja 1.1.4. Poticanje primarne proizvodnje, samozapošljavanja, mikropoduzetništva i razvoj osobnih vještina i kompetencija 1.2. Razvoj poduzetničke infrastrukture i okruženja 1.2.1. Podrška razvoju poduzetničkih potpornih institucija i njihovih aktivnosti na području grada 1.2.2. Uspostava i rad odbora za suradnju s gospodarstvom u svrhu administrativnog praćenja investicija i provedbe programa poticanja poduzetničkih inicijativa
		2.2. Povećana stopa održive zaposlenosti unapređenjem kompetencija potrebnih za uključivanje u moderno tržište rada

		3.1. Jačanje upravljačkih kapaciteta javnih institucija 3.1.1. Jačanje kapaciteta javnog sektora u upravljanju razvojnim procesima i resursima te pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih iz EU i drugih razvojnih fondova
	2.3. O snažene usluge srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja te cjeloživotnog učenja	2.2. Razvoj i aktivacija ljudskih resursa 2.2.1. Poticanje razvoja osobnih vještina i poticanje svih oblika obrazovanja, uključivo i cjeloživotno obrazovanje
	2.4. Unaprjeđenje kvalitete turističke ponude u funkciji razvoja konkurentnog i odgovornog turizma	1.1. Poticanje i razvoj prioritetnih gospodarskih sektora 1.1.2. Razvoj prepoznatljivih i inovativnih turističkih sadržaja usmjerenih razvoju cjelogodišnje turističke ponude
3. Razvijeni učinkoviti infrastrukturni sustavi za održivo korištenje prirodnih resursa	3.1. Uspostavljen i unaprjeđen sustav praćenja stanja okoliša i prirode te integracija javnih zelenih površina	2.3. Poboljšanje životnog okruženja 2.3.2. Podrška projektima zaštite i unaprjeđenje kvalitete okoliša
	3.2. Uveden cjeloviti i održivi sustav gospodarenja otpadom	2.1. Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture 2.1.1. Izgradnja i unaprjeđenje komunalne i vodne infrastrukture te unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom
	3.3. Integracija nekorištenih nekretnina (<i>brownfield</i> područja) u razvoj gradova i općina aglomeracije	2.1. Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture 2.1.4. Izgradnja novih te obnova, opremanje i održavanje postojećih javnih gradskih objekata
	3.4. Uspostavljen sustav učinkovite vodoopskrbe i obrade otpadnih voda	2.1. Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture 2.1.1. Izgradnja i unaprjeđenje komunalne i vodne infrastrukture te unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom
	3.5. Poboljšana energetska učinkovitost i opskrba energijom	2.1. Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture 2.1.3. Izgradnja, uređenje i održavanje javnih gradskih površina i obalnog pojasa te unaprjeđenje energetske učinkovitosti javne rasvjete i gradskih prostora
	3.6. Poboljšana prometna infrastruktura na području UAS	2.1. Razvoj i unaprjeđenje društvene i komunalne infrastrukture 2.1.2. Izgradnja nove i poboljšanje postojeće prometne infrastrukture
	3.7. Poboljšana infrastruktura širokopojasnog pristupa internetu velikim brzinama	-

Glavni plan razvoja turizma Splitsko – dalmatinske županije

Ovaj dokument pruža temeljne smjernice kako i u kojem smjeru razvijati cjelokupni turizam na razini županije, ali i na koji način specijalizirati pojedina područja i klastere unutar županije u svrhu optimalnog korištenja resursa i stvaranja konkurentne prednosti.

U okviru ovog strateškog dokumenta područje Grada Kaštela pozicionirano je unutar „klastera“ – splitska rivijera, a osim navedenog, svako od manjih područja unutar klastera treba se dalje specijalizirati za različite proizvode. Naime klaster splitska rivijera, čiji je pozicioniranje na turističkom tržištu zamišljeno kroz viziju „Doživljaj povijesti i stila življenja“, dalje se dijeli na tri manja područja: grad Split, grad Trogir, i splitska rivijera, a

područje Grada Kaštela spada pod splitsku rivijeru. Za svako od ta tri manja područja unutar klastera definirane su različite razine prioriteta razvijanja pojedinih turističkih proizvoda.

Predložena različita razina prioriteta služi kao orijentacija kako bi se koncentrirali glavni naponi i nastojanja te osigurali potrebni resursi za razvoj svakog predloženog turističkog proizvoda. Prijedlog prioriteta ima za cilj koncentraciju napora na određene specifične proizvode, kako bi se na taj način dala mogućnost da se bude djelotvornijim u smislu identifikacije ključnih čimbenika uspjeha i kako bi se poboljšala konkurentna prednost za svaki proizvod iz navedenog portfelja, te kako bi se definirali osnovni nedostaci u konkurentnosti i uspostavile potrebne akcije za jačanje i poboljšanje konkurentnosti svakog proizvoda definiranog u strategiji portfelja proizvoda.

Najveći prioritet za područje splitske rivijere unutar klastera „Splitska rivijera“ zadani su za sljedeće proizvode:

- Sunce i more - tematske plaže, jedrenje na dasci, kajak, skuteri, itd.
- Ture - shopping područja, lungomare i promenade, vidikovci i odmorišta, u kaštelanskoj uvali, obalne ture, noćni život, itd.
- Kratki odmori – interpretacijski centri ili tematska područja (Solin: rimsko razdoblje, rijeka Cetina, gusarska povijest Omiša, Trogir kroz stoljeća, ekomuzeji, dalmatinska tradicija i folklor, geografija Dalmacije, geologija, društvo, itd.), razgledanje prostora iz zraka, ruralne olimpijske igre na kaštelanskom području, noćni život, kulturne i športske aktivnosti (koncerti, izložbe, dani klapskog pjevanja), itd.
- Welness i spa - grijani i hladni bazeni, talasoterapija, sauna, masaža, gimnastika, orijentalne tehnike, meditacijske tehnike i dr.

Srednji prioritet predviđen je za sljedeće proizvode:

- Nautički turizam - regate, jedrenje, iznajmljivanje brodova, nautički čarter, itd.
- Posebni interesi – crkve i vjerski turizam, gljive, šparoge, ljekovito i aromatično bilje, izleti na planine, ture obilaska planinskih sela, ture obilaska kaštela u Kaštelima, muzeji i umjetničke galerije, gastronomske ture, recepti, lokalne tržnice, eko-etno sela itd.
- MICE* - *susreti, insentivi, kongresi i izložbe/događanja*

Plan razvoja kulturnog turizma Splitsko – dalmatinske županije

Na temelju analize i valorizacije kulturno-turističke resursne osnove koja je sastavni dio ovog Plana definirane su destinacije kulturnog turizma na razini županije i poredane po važnosti, pri čemu su uzeti u obzir važni prostorni odnosi među turističkim atrakcijama. Predložena koncepcija kulturno-turističke prostorne organizacije temelji se na inventarizaciji i valorizaciji resursne osnove i njezinoj prostornoj valorizaciji.

Prema važnosti i značaju kulturno-turističke destinacije Splitsko-dalmatinske županije razvrstane su u sedam kategorija:

- Kategorija 1: Split (UNESCO)
- Kategorija 2: Trogir (UNESCO); Hvar
- Kategorija 3: Stari Grad (UNESCO)
- Kategorija 4: Makarska i Vis
- Kategorija 5: Jelsa i Sinj
- **Kategorija 6: Bol (pustinja Blaca), Kaštela, Komiža, Trilj, Imotski**

- Kategorija 7: (urbano-ruralne cjeline) Baška Voda, Marina, Milna (Brač), Nerežišća, Postira, Pučišća, Seget, Supetar, Sutivan, Sućuraj, Vrboska, Vrgorac, Vrlika i Zagvozd

Također, područje Grada Kaštela prostorno je uključeno u složenu kulturno – turističku destinaciju zajedno sa Splitom, Trogirom i Omišom. Osim te tzv. splitske destinacije, u kojoj je sadržano područje Grada Kaštela, definirane su još četiri destinacije (hvarska, viška, bračka i sinjska) koje čine kulturno-turistički koridor Splitsko-dalmatinske županije.

Planom se navodi da pretvaranje primarnih kulturno-turističkih resursa županije, osobito splitsko-trogirskog klastera, u atrakcije svjetskog ranga ovisiti o partnerstvu kulturnog i turističkog sektora, aktiviranje proizvoda kreativnog turizma u domeni je uglavnom poduzetnički orijentiranog privatnog sektora. Pri tome je zadatak nositelja ove strateške inicijative (Upravni odjel za turizam SDŽ / Ured za kulturni turizam pri turističkoj zajednici SDŽ-a / Ured za kulturni turizam SDŽ-a) identificirati poduzetnike spremne za uključivanje u ovu inicijativu, pružiti im savjetodavnu pomoć te, eventualno, osigurati financijsku potporu. Ipak, činjenica je da se u svakoj od pet složenih kulturno-turističkih destinacija mora kreirati primarna, tematizirana turistička atrakcija i/ili destinacija koja će privlačiti posjete i iz koje će se posjeti potom dispergirati na ostale regionalne kulturno-turističke atrakcije i proizvode. To će se postići dobro osmišljenim informativno-interpretacijskim centrima koji će posjetiteljima nuditi kompletan uvid u povijest, način života ili određenu kulturnu (npr. klapsko pjevanje, plesovi) ili ekonomsku produkciju (ribarstvo), informacije o pojedinim proizvodima te mogućnost kupnje lokalnih proizvoda i suvenira. Logika je ovog pristupa da će tematizirana kulturno-turistička atrakcija i/ili destinacija djelovati kao točka integracije kompatibilne kulturno-turističke ponude putem koje će se generirati potražnja za niz pojedinaca, institucija, udruga/zadruga i poduzeća koji nude proizvode i usluge kulturnog turizma, a samostalno ne mogu učinkovito doprijeti do turističke potražnje.

Plan gospodarenja otpadom Splitsko – dalmatinske županije

Plan gospodarenja otpadom u Splitsko-dalmatinskoj županiji je planski dokument gospodarenja otpadom u županiji, koji se donosi u skladu s Zakonom o otpadu (NN 111/06) za razdoblje od osam godina. Plan je usklađen sa Strategijom i Planom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske te sa Strategijom zaštite okoliša Republike Hrvatske i Programom zaštite okoliša Splitsko - dalmatinske županije. Plan predviđa za Grad Kaštela:

- organizirati izdvojeno skupljanje glomaznog otpada gdje se otpad skuplja po točno utvrđenoj organizaciji i vremenskom rasporedu te odlaganje istog na radne platoe gdje se po dolasku specijalne opreme prešaju i odvoze korisniku. Mikrolokacije odrediti u Planu gospodarenja otpadom grada/općine.
- osigurati izdvojeno skupljanje otpada u reciklažnim dvorištima gdje stanovništvo može odložiti pojedine vrste otpada. Reciklažna dvorišta izgraditi u svakom gradu/općini, a mikrolokacije odrediti u Planu gospodarenja otpadom grada

Plan navodnjavanja za područje Splitsko – dalmatinske županije

Kako stoji u ovom planskom dokumentu, područje Grada Kaštela spada u jedno od prioritetnih područja predviđenih za navodnjavanje u Splitsko – dalmatinskoj županiji. Donekle problem predstavljaju izvori vode za buduće navodnjavanje. U posebno izrađenoj studiji tzv. biološkog minimuma Jadra ukazano je na taj problem i naglašeno da se iz Jadra ne

moгу uzimati nove količine voda. To se odnosi prvenstveno na razdoblje srpnja i kolovoza i onda kada protok iz izvora padne ispod 6 m³/s. Prema tome za očekivati je da se području Kaštela za natapanje neće moći osigurati voda iz Jadra prije svega u srpnju i kolovozu i to gotovo redovno. U tom razdoblju bit će potrebno osigurati neke druge izvore vode za natapanje područja Kaštela.

Uobičajen je pristup i procedura kada se radi o kapitalnim ulaganjima u gospodarsku infrastrukturu provedu pilot-projekti, koji bi trebali rezultirati konačnim uvjetima za izgradnju sustava za navodnjavanje u županiji. U agroekološkim uvjetima županije navodnjavanje je obavezna mjera, a kako se radi o tri različita agroekološka područja, otočno, obalno i zaobalno, predlaže se pokretanje tri pilot-projekta. Jedan pilot-projekt bi trebao biti na području Kaštela, a fokus će biti na uzgoju povrća, voćnjaka i maslinika uz navodnjavanje iz akumulacija, kišnicom, bušotinama i djelomično iz rijeke Jadro.

6. PROVEDBA

Strategija Grada Kaštela realizirat će se kroz provedbu konkretnih projekata odnosno aktivnosti koji će služiti za ostvarenje definiranih mjera, prioriteta i ciljeva. Kako bi provedba bila uspješna tijekom provedbe će se na godišnjoj razini izrađivati Akcijski plan kao zaseban dokument koji će služiti kao poveznica Strategije i svih mogućih i očekivanih izvora financiranja, te će detaljno prikazivati okvirni rok provedbe pojedinih projekata.

6.1. Institucionalni okvir

Ključnu ulogu u provedbi razvojne strategije ima Grad Kaštela zajedno s njegovim upravnim tijelima. Gradska vlast koordinira izradu i usvaja razvojnu strategiju, te nakon usvajanja, kroz sudjelovanje u Partnerskom vijeću, prati njezinu provedbu na način da redovito razmatra godišnja izvješća i akcijske planove provedbe. Tijela gradske uprave, u okviru svog djelokruga rada, pratit će provedbu pojedinačnih gradskih razvojnih projekata, te obavljati brojne druge poslove koji su važni za provedbu strategije. Ipak, za uspješnu realizaciju pojedinačnih projekata, neophodna je kvalitetna suradnja između javnog, privatnog i civilnog sektora. Također je bitna suradnja između središnje države i gradskih vlasti, kao i raznih tijela uprave državne i lokalne razine. Uspješnost provedbe, prema tome, ne ovisi isključivo o gradskoj upravi, nego i o drugim subjektima i državnim institucijama na nacionalnoj razini, ali također i o ključnim dionicima iz privatnog i civilnog sektora. Ovo je posebno važno kada je riječ o velikim kapitalnim projektima kod kojih je nužna podrška državne vlasti. Zbog toga je u nastavku opisan način praćenja provedbe strategije te uloge i odgovornosti pojedinih tijela.

6.1.1. Partnersko vijeće i radna skupina

Za potrebe izrade ove strategije, formirano je partnersko vijeće koje se sastoji od ključnih dionika iz privatnog i civilnog sektora te predstavnika lokalne vlasti. Partnersko vijeće je savjetodavno tijelo, koje je osnovano s ciljem utvrđivanja zajedničkih prioriteta razvoja na području Grada Kaštela, predlaganje strateških projekata važnih za razvoj grada te praćenje njihove provedbe.

Članovi partnerskog vijeća su predstavnici organizacija koje su navedene u tablici ispod.

Tablica 55: Popis članova partnerskog vijeća

R/b	Institucija	Predstavnik
1	Grad Kaštela	Ivan Udovičić, gradonačelnik
2	Grad Kaštela	Mili Novak, zamjenik gradonačelnika
3	Dječji vrtić Kaštela	Ivanka Vučica Vjekoslava Grgantov
4	Hotel Resnik	Draško Babić
5	Zračna luka Split d.o.o.	Pero Bilas Joško Tadin
6	Cemex Hrvatska d.d.	Damir Vučićić Tanja Tadić
7	Nird d.o.o.	Ivica Martinović
8	PZ Kaštela coop	Jurica Škrapić
9	Društvo Bijaći	Petar Kapov
10	Vatrogasna zajednica Grada Kaštela	Tihomir Zec Milivoj Taslak
11	Turistička zajednica Grada Kaštela	Nada Maršić
12	Udruga Naša Dica	Marijana Ban Ljiljana Najev
13	Muzej Grada Kaštela	Ivan Šuta

Na prvom sastanku Partnerskog vijeća usvojen je Poslovnik te su odabrani predsjednik partnerskog vijeća i njegov zamjenik. Za predsjednika partnerskog vijeća izabran je zamjenik gradonačelnika, g-din Mili Novak, a za njegovog zamjenika, g-din Pero Bilas iz Zračne Luke Split d.o.o.

Partnersko vijeće koje je uspostavljeno tijekom procesa izrade strategije nastaviti će raditi i u fazi njene provedbe kako bi pratilo ostvarenje zacrtanih pokazatelja i ciljeva, te davalo svoja mišljenja o najvažnijim pitanjima vezano za strateške projekte, potrebu revizije strategije, izvješća o napretku i akcijske planove, i sl. Članstvo u Partnerskom vijeću moguće je redefinirati tijekom daljnjeg rada istoga na praćenju provedbe strategije.

Osim partnerskog vijeća, kao operativno tijelo je osnovana i Radna skupina koja se sastoji od djelatnika gradske uprave i drugih ključnih institucija s područja grada. Članovi radne skupine i organizacije iz kojih dolaze navedeni su u tablici ispod.

Tablica 56: Popis članova radne skupine

R/b	Institucija	Predstavnik/funkcija
1	Poduzetnički centar Kaštela	Tanja Rodin, voditeljica poduzetničkog centra
2	Udruženje obrtnika Kaštela	Ivan Gotovac, predsjednik udruženja
3	Hrvatski zavod za zapošljavanje	Blanka Dlaka, voditeljica ispostave Kaštela
4	Udruga Sv. Jeronim	Srećko Radan, potpredsjednik udruge
5	Vinarija Kovač	Anton Kovač, vlasnik
6	Grad Kaštela	Marija Matija Đikić, Pročelnica UO za financije
7	Grad Kaštela	Marija Pelivan, Pročelnica UO za komunalno gospodarstvo i imovinsko pravne poslove
8	Grad Kaštela	Sandra Zokić, Pročelnica UO za društvene djelatnosti i opće poslove
9	Grad Kaštela	Boris Škara, Pročelnik UO za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša
10	Grad Kaštela	Ivan Čagalj, Voditelj Vlastitog pogona
11	Grad Kaštela	Zoran Bonacin, Zamjenik gradonačelnika

6.1.2. Praćenje provedbe

Nakon izrade ovog strateškog dokumenta uslijedit će njegova implementacija odnosno provedba konkretnih mjera koje su definirane prioritetima i strateškim ciljevima. Provedba predstavlja jednu od najvažnijih faza u životnom ciklusu strategije budući da ona osigurava njenu svrsishodnost odnosno da se kroz provođenje konkretnih projekata i aktivnosti te ispunjavanje razvojnih prioriteta i strateških ciljeva ostvare željene promjene koje su zacrtane prilikom definiranja vizije Grada Kaštela, što će u konačnici doprinijeti povećanju konkurentnosti gospodarstva, većoj kvaliteti života stanovnika te boljim i efikasnijim upravljanjem razvojem cijelog područja Grada Kaštela.

Praćenje i izvještavanje o provedbi strategije zadatak je koji će se kontinuirano odvijati tijekom cijelog programskog razdoblja na koje se strategija odnosi.

Radna skupina će najmanje jednom godišnje Partnerskom vijeću podnositi izvješće o provedbi pojedinih aktivnosti, kako bi se utvrdio stupanj njihove realizacije i usklađenost s predviđenim akcijskim planom.

Da bi se to postiglo, uspostaviti će se transparentan sustav praćenja, vrednovanja i izvještavanja koji će između ostalog uključivati sljedeće segmente analize i praćenja:

- Prikupljanje podataka potrebnih za mjerenje ostvarenja pojedinih mjera/aktivnosti,
- Utvrđivanje stupnja ostvarenja postavljenih strateških ciljeva, prioriteta i mjera,
- Utvrđivanje ostvarenje pokazatelja i rezultata za svaku pojedinu aktivnost/mjeru,

Na temelju prikupljenih rezultata i podataka Radna skupina će po potrebi predlagati izmjene i dopune Strategije, korekcije jednogodišnjih akcijskih planova te predlagati eventualnu reviziju Strategije i/ili njenih glavnih provedbenih komponenti. Sve navedeno omogućit će ranu identifikaciju stvarnih ili potencijalnih problema te osigurati pravovremenu prilagodbu novonastalim situacijama koje mogu ugroziti samo provedbu. Primjerice, partnersko vijeće i radna skupina će po potrebi predlagati i druga (primjerice sektorska) tijela i strukture ukoliko bude nužno osigurati optimalnu i dinamičnu realizaciju Strategije kao cjeline ili određenih tematskih područja, odnosno sektora. Štoviše, ovo je moguće realizirati i kroz uspostavu lokalnih razvojnih partnerstava ili projektnih/programskih razvojnih konzorcija. Na ovaj način će se stvoriti operativne strukture sposobne osigurati mjerljivi napredak prema ostvarenju svih zacrtanih prioriteta Strategije.

6.1.3. Akcijski plan s financijskim okvirom

Akcijski plan s financijskim okvirom će se kao prateći dokument Strategije izrađivati za svaku godinu tijekom njene provedbe. U sebi će sadržavati ciljeve i mjere iz Strategije, provedbene aktivnosti koje će se provoditi u narednoj godini, nositelje odnosno odgovorne institucije za provedbu svake pojedine aktivnosti te rokove provedbe i izvore financiranja.

On ima za cilj dati realan prikaz provedbe, ali i izvora financijskih sredstava ključnih za uspješnu provedbu razvojnih nastojanja. Akcijski plan uključivat će procjenu koja se izrađuje na temelju raspoloživih podataka o vrijednostima pojedinih projekata i informacija koje su dostupne o mogućnostima pojedinih izvora financiranja, kao što je proračun grada, županije, države, fondova EU, ali i svih drugih informacija dobivenih od ključnih dionika.

U svrhu kvalitetnije realizacije, ali i praćenja i koordinacije razvojnih nastojanja, poželjna je primjena IKT rješenja koja omogućavaju upravljanje razvojem u stvarnom vremenu.

Predsjednik Gradskog vijeća
Denis Ivanović, dipl. ing., v. r.

DOSTAVITI:

1. Upravni odjel za komunalno gospodarstvo i imovinsko pravne poslove
2. Gradonačelnik
3. Službeni glasnik Grada Kaštela
4. U omot spisa